

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Matthaei Tympii Aureum Specvlvm Principvm,
Consiliariorvm Ivdicvm, Consvlvm, Senatorvm, Et Aliorvm
Magistratvum Cvm Ecclesiasticorum tum Politicorum
omnium**

Tympe, Matthäus

Coloniae Agrippinae, 1617

Centum signa partis posterioris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52641)

PARTIS POSTERIORIS SPECVLI MAGISTRATVVM,

SIGNVM I.

LIBERALITATEM EXERCERE in amicos & subditos.

Liberalitem esse in amicos.

NCESSARIA Magistratibus est liberalitas. Cum enim vices quodammodo Dei sustineant in Rep. ijsque non desint opes, quas elargiri possint, maximè ijsdem congruit hanc virtutem exercere; idq; potissimum in pauperes. Nam Deus pafsim in S. Litteris vocat se pauperum, pupillorum, & viduarum tutorem atque patronum. Adhac cum Magistratus non est beneficus, perinde facit, ac si sol radios suos hominibus, alijsque animalibus non præberet. Qui verò liberalitate vrantur, deuinctos sibi plurimos reddunt, & hominum benevolentiam sibi conciliant, ac, quod apellissimum est ad quietè viuendum, charitatem. (Cic. 1. de Fin.) Maximè verò liberalitas imperitos mouet ac plebeios. (Tac. lib. 4.) Sed & præclara atque illustria ingenia beneficijs mouentur.

Vide de Benefic. part. 1.

uentur. Quemadmodum enim fruges non tam
foli ingenio, quàm cæli beneficio & temperie
tius proueniunt : ita artes bonæ eximiaque inge-
nia benignitate Magistratum excitantur. *Loph. &
pisc. in Cantu. Cant.*

1. *Cyrus* Persarū regno potitus, nullum in
liberalitatis genus prætermisit : non pecuniarum
sed *amicos*, quibus ipse plurimum contulisset
uitiarum, *suos esse thesauros* dicens. Quamquam
non familiares duntaxat & amicos, sed et
etis vnumquemque, adeo gauderet copia rerum
abundare, vt *boni Regis proprium officium*, quod
opus esse diceret, etiam *ciuitates beatas* effere.
Pontanus de Principe ex *Padia Xenoph. Reclit-*
go Seneca, de Breu. vita: Melius imperium ben-
ficijs, quàm armis custoditur. *Ibid.* Omnium di-
cissimum est accipere.

*Mira erga
ciues muni-
ficentia.*

2. *Cimon* Miltiadis Ducis Athen, filius, reus
contra Persas gestis amplissimis, imperij sui
pendia, quæ præclare ab hostibus parauerat, præ-
clarius impendit in ciues. Refractis enim agro-
rum suorum & hortorum sepibus, ciuibus
potestatem quod visum esset ex illis decerpere
seu prædijs suis septa detraxit, vt & peregrini
& ciues, quotquot quærerent, libere sumerent
(inde sumere possent) poma, Cœna, domum
eum frugalis illa quidem, sed multis ramentis
ficiens erat quotidie instructa, quo quilibet
pauper admittebatur, vbi alimenta habebat
laborem suum, vt vacare solis negotijs
posset. Comitabantur eum familiares adole-
scetes honestè amicti, quorum quisque, vbi occu-
rebat Cimoni, ex ciuibus maior natu obsole-
uitus, pallium cum eo commutabat. *Numerus*

*Vide de
Benigni-
tate.*

idem ferebant cumulatè, qui in foro adiunge-
bant se inopibus, si qui honesti forent, eosque his
beneficio iniiciebant in manum. Seu cùm è domo
in publicum egrederetur, magno nobilium iu-
uentum numero septus erat, qui pulchris nouif-
icæ vestibus amicti, si in probos viros, ceterum
mris vestibus tectos incidissent, cum eis vestes
suas commutabant. Seu, si quem grandem natu-
ritatis esset trita aut fordida veste amictum, v-
num aliquem ex suis affectatoribus, quos ad hoc
ipsum honestè cultos circa se habere consuevit,
inbebat cum eo vestem commutare. Erant & qui-
bus negotium iniunxerat, vt pauperibus & ege-
nis occultè pecuniam subministrarent. Agros
suos & pomaria ciuibus & peregrinis commu-
nia proposuit, &c. *Sab. lib. 8. c. 2. Plut. in Cimone,*
Athen. lib. 12. c. 15.

3. *Ptolemaus Philadelphus Rex Aegyptiorum ma-*
xima cum voluptate amicos suos locupletes effe-
cit: ob id reprehensus respondit: Melius est ditari,
quam ditescere. Seu, incredibili voluptate af-
ficietur cùm amicos suos cerneret à se locu-
pletatos esse, & crebrò dicebat: *τὸ πλεονεξῆσαι*
τὸ πλεονεξῆσαι βασιλικώτερον: magis regium est
ditare, quàm diuitias possidere. *Aelian. lib. 3. de*
var. hist. c. 13.

4. *P. Scipio Africanus nunquam domum è foro*
redibat, nisi beneficio prius in aliquem collato.
Inque fertur de eo, quo die operam suam nulli
contulisset, regressum eum domum, non modò
grauatè id tulisse, verùm etiam obiurganter que-
stum esse, quòd amicis diem illum amisisset. *Pont.*
1. de magnan. c. 6.

5. *Vespasianus Imp. Consulares inopes quingen-*
cis

is fessertijs annuis sustentauit. Primus etiam
Fisco Græcis, Latinisq; Rhetoribus annua cen-
na constituit. *Suet.*

6. *Titus Vespasianus Imp.* admonentibus dom-
sticis, quasi plura polliceretur, quam præ-
posset: *Nō oportere, ait, quenquam à sermo-
cipi tristē discedere.* Atq; etiam recordatus
dam super coenam, quod nihil cuiquam con-
præstitisset, memorabilē illam, meritoq; *laudē*
vocē edidit: *Amici, diem perdidit.* Ob humanitatem
maximam *delicia saculi humani* est appellatus.

7. *Hadrianus* (quem tradunt vicisse omnia
ges magnificentia munerum) amicos non pe-
tes locupletauit, & petentibus nihil de negoti-
multos populos tributis leuauit. *

* *Spartian.*
Pont. de
liberal. c.
19. & 22.

8. *Nerua Imp.* à *Domitiano* spoliatus ca-
dit, quæcunq; in aula ac fisco reperta sunt, fisco
fide: ciuibus autem egenis vt vitam sustentaret
decies & quinquagies centena millia nummorum
erogauit: iussu insuper eius Senatores diles-
qui agros emerent, diuiderentq; egenis. *Pa-*
las puerosq; parentibus pauperibus natos, in
ptu publico per Italia oppida ali iussit. *Duo*
spin. ex Aurelio Victore, & Xiphilino.

9. *Pertinax Imp.* imperatoris possessum
nomen suum inscribi prohibuit, dicitur, vt
esse illas proprias imperantium, sed communi
Romanorum & publicas. *Cassin.*

10. *Alexander Seuerus* nullum diem præ-
sit, quo non pium aliquid, liberale, humanum
fecerit; publici tamen ærarij ratione habita-
quamuis imperaret, sciret tamen moderatam
prudentemq; Reip. dispensatorem esse debere.
(*Pont. c. 11. de liberal. ex Lampridio.*) Amicos
dece-

bene de se meritos intelligeret, etiam ad petendū
iurabat: *Quid est quod nihil petis, inquiens, an me
in tibi fieri debitorem? Pete, ne sit quod priuatus da
me querere. Lampr.* Domus ergo Magistratus
munificentiz sit officina. *Val.*

11. Sicut quondam *Cyrus* dixit, se thesauros sibi
parare dum amicos redderet diuites: ita *Constā-
tium Chlorus Imp.* in ore sæpe habuisse fertur: Me-
lius esse opes publicas à priuatis haberi, quàm
intra vnum ærarium conseruari. †

12. *Isacius Angelus Imp. Græcorum*, cum Vrbs
pars Septentrionalis conflagrasset, eos, qui vel æ-
dium, vel bonorum iacturā fecerant, distributio-
ne pecuniæ subleuauit. Magna hebdomade, quæ
Pascha præcedit, viduas eleēmosynis, pauper cu-
las virgines dote iuuabat. Neq; verò singulos dū-
taxat homines, domos, familias, munificentia sua
recreabat: sed interdum vrbibus integris tribu-
tum remittebat. *Nicetas lib. 3.*

13. *Alphonsus Neapolis & Sicilia Rex* oblatranti-
bus canibus offulā obijciendā esse dictitabat: hoc
est, maleuolos homines beneficijs, & liberalitate
vincendos esse. Honesto loco natos, & Magistra-
tibus atq; honoribus functos, quos inopia rei fa-
miliaris laborare intelligebat, dum tamen neq;
per luxum patrimonia absumpissent, neq; ino-
piā simularent, alios alijs commodis, agris, ser-
uis, armentis, & quo quem egere intellexisset, iu-
uabat. Quin etiam magnificas domos, à se extru-
ctas, integris & incorruptis viris, amicitia secum
iunctis, donabat, vt nō modò quid daret, sed qui-
bus etiā daret, exactè adeò pensitare visus sit, vt
histrionibus, atq; adeò in Scena se exercentibus,
nihil aureū aut argenteū, quin perrarò nummos
dederit.

14. *Ptole-*

† *Ætropol.*

Vide in iur.

Triumph.

Virt.

Idcirco te

Deus abunde

dare voluit,

vt per se

alij non

egeret.

Pont. de li-

beral.

14. *Ptolemaeus Aegypti*. Rex dicitur esse Benefactor, quod omnibus beneficiis ret.

15. *Traianus Imp.* nihil putauit antiquius, quam bonis omni ratione gratificari, quos in fidem susceptos ad eum fouere ac demereri studuit, utriusque quoque per Italiam, ad alendos pueros, et vel hac aetas beneficiorum suorum experientia multa largiretur. *Cuspin.*

16. *Osualdus Northumbrorum Rex* de omnibus iuxta bene mereri cupiens, identidem agere ut cubilia circuire, morbo affectos verbis muneribus leuare, nexos soluere, aut cubilia liberare, alieno aere creditoribus soluto, pueros viduasque circumscriptorum fraude potius ab iniuria tueri, alereque paterna charitate, circumscriptores punire solebat. *Polyd. lib. 1.*

17. *Dionysius Senior*, cum ad filium regnum conuulsum aspexisset vasculorum aureorum & argenteorum magnam vim, exclamans: *Non est in te regis animus, qui his poculis & vasculis a me tam multa accepisti, neminem tibi amicum feceris.* Sentiens absque ciuium beneuolentiam non potest nec parari, nec teneri. Beneuolentiam vero maxime conciliat liberalitas. At iuuenis imperitus, putabat esse felicius habere argentum & aurum, quam amicos. *Plut.*

18. *Alexander Macedo*, cum 200. talenta sibi conflasset, non ante nauem conuulsum dicit, quam rebus amicorum pensatis, huic alteri illi villam, alteri domorum prouentum, alii portoria elargitus est. Absumptis ergo de tributis fere regijs opibus omnibus, rogatus de remanente, quid Regi superesset? respondit: *Spe-*

est mihi spes acquirendi maiora. Interrogatus, v-
 nam suos thesauros haberet? amicos ostendit:
 summa enim liberalitate amicos semper orna-
 uit. (Max. ser. 6.) Idem succensebat magis, si non
 acciperes, quam si posceres. Phocioni per litte-
 ras mandauit, si non admitteret dona sua, renun-
 tiare ei se amicitiam. Ad eundem dicebat Aristot.
 Auaricia fugam, & liberalitatis gratiam, Regum
 esse gloriam & Regnorum firmamentum; atque
 hoc potissimum Rex assequitur, si à rebus subdi-
 torum se abstineat. Vide Plut.

19. Tiberius Casar, erga bene meritos liberalif-
 simus, eam pecuniã, quam largissimè deprome-
 bat, atque alia munera, iubebat coram numerari,
 ne dantium perfidia aliquid supprimeretur: in-
 telligebat enim Augusti temporibus magnam di-
 minutionem de donis eius sæpe à ministris esse
 factam. Dion Nicetis.

20. Artaxerxes Longimanus dicere solebat, re-
 galius esse addere, quam adimere, sentiens Prin-
 cipe dignius esse, honores & opes eorum, quibus
 imperat, augere potius, quam imminuere. Plut.
 At & Agesilaus dicebat, sibi multo incundius es-
 se, si milites suos diraret, quam si ditesceret ipse.
 Idem.

21. Antigonus Aristodemo, qui ex amicorum re-
 giorum numero fuit, è coquo, vt putabatur, pro-
 genatus suadenti, vt impendijs ac largitionibus a-
 liquid detraheret: Verba tua, inquit, ius olent. Sub-
 iudicans, coquorum esse parsimoniam, non Re-
 gum. Idem.

22. Sigismundus Imp. cum ex Burgundia 40. au-
 reorum millia accepisset, & ad mediam vsq; no-
 tum cogitabundus iaceret, in quemnam usum terrumpit.

cas pecunias conuerteret, tandem in tempe-
nocte aulae Proceres conuocari iussit, iisque pe-
cunias omnes dono dedit, his verbis: Vos hinc au-
ro onusti vigilantes abite: ego porro curatum
meum, secure dormiam. Ecce aurum animi car-
fex. AEn. Syl. lib. 4. de gestis Alphonfi.

23. Iacobus Almanfor Africa & Hispania Re-
patre admonitus, vt liberalitatem nonnullis
stringeret, quod, profusis & consumptis copiis
Princeps, etiamnum viuus, pro mortuo iudic-
tur. At mihi, inquit, auarus potius Princeps mo-
rtuus videtur, vt qui amicis omnibus destitutus,
gloriam & inuisam plerisque, agat vitam. Et in
finem nati sunt Reges, alijs vt benefaciant, Deo
Creatorem imitantes, tam larga manu quibus
innumera beneficia hominibus dispensantem. De-
cebat etiam, vt ab Oceano, quo influunt riuus,
exeunt flumina: ita subditorum in Principibus
lata bona, per liberalitatis riuulos in homines
bene meritos, aut beneficijs dignos, rursus
dispargenda.

24. Romanorum Principatu potitus Auer-
nus, magnates rogauit, quo pacto imperator
esset, & eorum vnus respondit: Si Reip. vtili
ministrare volueris, auro & ferro munus tibi
oportebit: ac ferro quidem contra hostes vti, au-
ro obseruantes auro remunerari. Zonar. Prob-
tes tamen dant duntaxat bene meritis,
cum modo: quia subita & nimia lar-
gitionis comes est poenitentia.

Plin. lib. 7. epist.

SIGNVM II.

LIBERALEM ESSE IN VI-
ros doctos.*Liberalens
esse in do-
ctos.**Vide Sig-
num 53-
part. 1.*

1. *Florentini* Philippum Decium Mediolanensem Pisis iura profitentem annuo stipendio mille quingentorum aureorum honorarunt. Testis ipsemet in Epitaphio suo, quod Pisis in Campidoglio sancto extat.

2. *Cn. Pompeius Magnus* Theophanem Mitylenaeum rerum suarum scriptorem in concione militum civitate donavit, omnibus illud factum approbantibus. *Cic. pro Archia. Val. lib. 8. c. 15.*

3. *El. Iosephus*, Galileæ Praefectus, Historicus clarissimus, captus à *Tito Vespasiano*, virtute sua Imperatorè ita sibi devinxit, ut cum Hierosolymas Titus excinderet, liberum ei fecerit quidquid vellet ex ruinis patriæ eripere. At is nihil aliud, quàm sacros Codices, fratris vitam cum 50. amicis sibi donari petijt. Quin etiã cum in Templo numerosa turba Iudæorù inclusa esset, 190. illorum, amicitia sibi devinctorù, liberavit absq; vlllo pretio. Præterea pro ijs agris, quos in agro Hierosolymitano possederat, alios ei Titus comodiore in Iudæa assignavit. Aedes, quas Titus ante Principatù inhabitarat, ei dono dedit, cum annua pensione. Libros illius Historicos, sigillo suo munitos in Bibliotheca publicavit, ut omnium lectioni & iudicio expositi essent. Tantos honores propter eruditionem cum pari prudentia & integritate consequutus est. *Iosephus in Vita sua.*

4. *Vespasianus Imp.* Salucio Basso Poëtæ vna donatione quingenta donavit, hoc est, (Belgica moneta) duodecim millia Philippicorum, (Italica Dracorum.) *Tac. 2. hist.*

s. Tabl-

5. *Tacitus Imp.* Cornelium Tacitum scriptorem
historiæ Augustæ in omnibus Bibliothecis
locari iussit, &, ne lectorum incuria deperiret
librum per singulos annos decies describi cur-
uit.

al. breue:

6. Græculus quidam ita captare solitus est
Augustum Casarem. Descendenti à Palatia honoris
cum aliquod Epigramma porrigebat. Id
frustra sæpe fecisset, nec destitutum videret
græculus, Epigramma bene Græcum manu sua
scripsit, & Græculo ad se venienti obuiam
veluti carmina carminibus pensaturus Græculus
acceptum legit, ac non solum voce, verum et
vultu gestuque corporis laudauit carmen, ma-
nusque est. Deinde cum accessisset ad sellam
Cæsar vehabatur, demissa in pauperem cruce
manu, pauculos denarios protulit, Cæsari pro-
tulit his verbis: ἅ κατὰ τὴν ἡμετέραν
εἰ μὲν εἶχομ ἄλλοι ἐδίδου: non iuxta
nam tuam Auguste, si plus haberem, plus daret
Sequitur omnium risu, dispensatorem Cæsari
cauit, & sestertium centum millia Græculus
merari iussit. Bene cessit Græculo palam
brata Principi parsimonia, vel potius
Macrob. lib. 2. Sat. c. 4. Suet. Bruson. lib. 1. c. 4.

7. *Salomoni Regi* sapientiæ nomine Regis
populi omnes munera offerebant, quorum
sa argentea, aureaque, vestes, aromata, ar-
quos, mulos. Nicaula Aegypti & Aethiopi-
gina ei præter gemmas & aromata auri
ta dono dedit. 3. Reg. 10.

8. *L. Lucullus* tanta fuit in omnes, eruditi-
cipue, liberalitate ac beneuolentia, vt
eius Græcorum Romam venientium præ-
diceretur. *Plut.*

9. *Adrianus Imp.* cū intelligeret quosdam, qui Romæ docuissent, propter ingrauescentem ætatem mūneri amplius satisfacere non posse, ætatis & diuturnæ professionis ratione habita, eos diuitijs, honoribusq̃ honestauit, ac vacare vitæ reliquum iussit. *Pont. liberal. c. 11.*

10. *Alexander Xenocrati* Philosopho 50. talenta dono misit: ea cū ille recusasset accipere, dicens, sibi non esse opus: interrogauit an ne amicū quidem vllum haberet, cui esset opus. Nam mihi, inquit, vix Darij opes in amicos suffecerunt. *Plut.*

11. *Eobano Hesso* aliquando nobills, *Gualterus* nomine, duos boues promisit, si, dum equum ipse ascenderet, versum ex tempore componeret. Tum *Eboanus* sine vlla mora in ipso vestigio versum hunc protulit: *Ascendat Gualter, veniat bos vnus, & alter*: atque non multo post promissos sibi boues accepit.

SIGNVM III.

LIBERALEM ESSE IN EOS,
qui componunt, & interpretantur
vtilis Resp. libros.

Almodum gloriosum est vrbibus & nationibus integris, vnum aut alterum ciuem habere, qui doctrinæ gloria excellat, quasi vnus virtus ad communem laudem pertineat.

1. *Alexander Magnus Rex* inflammatus cupiditate animalium naturas noscendi, delegataq; hæc commendatione *Aristoteli*, aliquot millia hominum in totius Asiæ Græciæque tractu, quos venatus,
P p

tus, aucupia, piscatusq; alebant, quibusque riu-
ria, armenta, aluearia, piscina, auaria, in cura
rant, adhibuit, ne quid vsquam genitum igno-
retur ab eo, quos percontando so. ferme vo-
mina de animalibus condidit Aristoteles, in
bus cunctorum animalium vitam, mores, gene-
tionem, partus, cubilia, pabula, gratem describit.
Pro labore Rex ipsi dedit 800. talenta, id est
dringenta & octingenta millia Philippicorum
(400. & 800000. coronatos.) *Plin. lib. 8. c. 16.* Ita
cum de rebus suis non bonum Poëtam Chæ-
scripsisse intelligeret, quanquã saepe diceret
meri se Thersitem esse, quam Chærii Hel-
aut Achillem malle, vt alios tamen ad scriben-
inuitaret, singulos versus eius Philippeo num-
redemit. *Fulg. lib. 8. c. 18. ex Plat. Pyrrhonem*
Iosophum & Poëtam decem aureorum millia
pro oblato Poëmate donauit. A. Elia. 4. var.
2. *Ptolemaus Philadelphus* Bibliothecæ
sacros quoq; Hebræorum Thesauros habere
cupiuit. Eius rei causa centum viginti milia
dæorû libertate donauit, qui in Aegypto tem-
tê seruiebant, scripsitq; ad Eleazarum Pontif-
Hierosolymitanum, vt ad sacrâ Hebræorû
riam in Græcû sermonem vertendam ex-
ribus iudæorû, & qui sacrarum litterarum
peritiores ad se mitteret, ex vnaquaq; tribu
tos. Qui ab Eleazaro in Aegyptû missi fuerat
conversionem Legis, in Palæstinam magister
neribus à Rege donati abierû. Magna ad
naria Philadelphus Hierosolymis in Temp-
dicauit. Eleazari epistola 30. a. reas pater
se significat, & argenteas toride m. cratero
que, centum talenta. Iosephus mensam et

*Lex spatio
72 dierum
in Græcum
sermonem
vertitur.*

do auro eximij ponderis adijcit. *Sab. lib. 8. Em. 4.*
 3. Vt *Constantinus Magnus* suis sumptibus libros
 sacros in plurima exempla transfundi curauit:
 (*Enseb. lib. 3. Socr. lib. 1. c. 9.*) ita *Fridertci II. impé-*
la Aristotelis opera ex Arabica lingua in Latinā
 sunt conuersa: & *Fridericus I. Imp.* Ioannem Lan-
 gium pro versione Nicephori Callisti quingen-
 tis aureis donauit, & Ioan. Operinum ad illius e-
 ditionē spe amplissimorum præmiorū inuitauit.
 4. *Ambrosius Alexandrinus*, nobilis & admodū
 diues, Origenē ad sacras litteras explicandas ex-
 hortatus est, suisq; sumptibus ei aluit septē No-
 tarios (& complures puellas ad scribendū exer-
 citatas adiungens) qui inuicē sibi per horas suc-
 cederent. *Suidas*, Iustus Calvinus in c. 23. *Cōment.*
in Vinc. lirin. adu. hareses: Hic, ait, quoniā Orige-
 nis industria à Marcionis errore ad Catholicam
 fidē reuocatus erat, ingēti studio (vt par erat) ip-
 sum complectebatur. Cōmentanti enim mēbra-
 nas, notarios, ac ea, quę huic rei necessaria erant,
 abundē suppeditabat, nihil non faciens, quo felix
 illud ingenium ad scribendum prouocaret. Ergo
 diotis Origenis, hoc est, qui pensum operis ip-
 sius exigebat.

5. *Menāder* Comœdiographus ab Aegypti Re-
 gibus per legatos magnis præmijs inuitatus est.
Rauf.

6. *Cn. Pompeius* Rhodum profectus, omnes So-
 phistas, seu liberaliū artium Professores audiuit,
 donauitq; singulis talentū. Posidonij ædibus, tum
 forte egrotāris, eos submisit Fasces, quibus se to-
 tus Oriens submiserat. Nā domū ingressurus, fo-
 res percuti vetuit: apud Rō. enim, cū liētores,
 iussu Cōsulis, aliquē è domo euocarēt, fores ædiū
 pp 2. virga

virga percutiebant. *Strabo lib. 11. Plin. lib. 7. c. 20.*
 Par extitit eiusdē Athenis aduersus Philoſophos
 munificentia. *Plut.*

Rectē *Simonides* Poëta, rogatus à quodam, v
 encomium in eius scriberet laudem, gratiam, ve
 gratiarum actionem loco muneris acceptam
 respondit: Duas se habere arcas, vnam gratiam
 gentium, alteram referentium. Hanc cum aper
 ret, se subinde plenam reperire, ex eaque se alio
 iuuare: illam verò semper inanem esse, & vana
 nec quidquam sibi ad vitam adiumenti adferre.
 Ego verò felicior *Simonide* tres habeo arcas, v
 tertia sit pro ingratis, valde paucis, qui
 ipsis honoris & publici boni causa labores meos
 (seu libros) nuncupo, eorundemque liberos
 vnum, aut plura mitto eleganter concipienda
 compacta exemplaria, ne gry quidem ad hanc
 meas respondent. O egregios studiorum, & bo
 norum virorum Patronos. An hi inenarrabilia
 in cælo reposita inuenient præmia? an merita
 (*Matth. 10.* à Christo patronis seruorum De
 promissam,) calamo & voce pro Ecclesia Christi
 militantium accipient?

De his po
 tess suo te
 pore *Lepidus*
 conscribi
 libellum.

Verissimum est illud *Plauti*: Si bonis equis
 boni, idem & gratum & graue esse consuevit
 quod animi illi gratum habent, semper
 seruos sese esse arbitrantur, donec gratia au
 gerint, aut retulerint.

Veget. lib. 2. c. 3. ait: Vnius ætatis sunt, qui
 titer fiunt (à milite:) quæ verò pro virtute
 ijs scribuntur, æterna sunt. Hinc *Prolemæus*
 ciebat *Zoilo*, *Homerum* tot ante annis vici
 etum, quo perpetuo multâ millia hominum pa
 cere. Rectē ergo *Augustus Cæsar* *Virgilio* prope

is versibus supra quinque aureorum millia soluit: sicut *Charilus* ab *Alexandro Macedone* pro singulis versibus singulos stateres aureos accepit. (*Seru. Iuuen. Sat. 7.*) Hinc *Quid. 3. de Arte*:

*Cura Ducum fuerant docti Regumq; Poëta,
Vatibus & large saepe dabantur opes.*

Strato Philosophus à *Ptolemaeo Philadelpho* talentis 80. hoc est, coronatis 48000. donatus est, (*Laërt.*)

Certè vt vitis iacet, nec fructum fert, nisi ad stipitem arboremue applicita: sic etiam litterati, nisi gratia & fauore Magnatum subnixi. *Martial. lib. 8. ad Flaccum*:

*Sint Mecænati, non deerunt, Floccæ, Marones
Virgiliumq; tibi vel tua rura dabunt.*

Thucyd. in hist. ait: Nunquam viri fortes ac præclari deerunt illic, vbi virtutes & merita suo loco habentur, ac remunerantur. Hunc *Thucydidem* sic admiratus est *Demosthenes*, vt eum totum sua manu octies descripserit. (*Lucian.*)

Nicolem Cypri Regem pro oblato ei libro *Iso-*
crati 12. ducatorum millia dedisse scimus. (*Plin. l. 7. c. 30.*) *Seu: Isocrates* vnâ *Orationem* 20. talentis vendidit. Licet magna sit dissimilitudo inter largitionem pecuniæ, & scientiæ. Pecuniam enim qui dedit, non habet: & qui multum dedit, multum de suo detraxit. Scientiâ verò & qui dedit, habet; & qui multum dedit, in eo, quòd multum dedit, sibi maiorem cumulauit. *Posidonius* ait: Vnus dies eruditorum plus patet, quàm imperitorum longissima ætas. Et *Cic. 5. Tusc.* Est vnus dies bene & ex præceptis Philosophiæ actus peccanti immortalitati anteponendus. Hinc cum ineptus quidam Poëta olim in conuiuio peteret ab *Ar-*

Pp 3 chela●

chelao Macedonum Rege munus magni pretij in eodem verò conuiuio Euripides quoque adesse, Rex iubet mox quoque dari munus Euripidi, addens sui iudicij significationem his verbis: *Ille dignus est, qui petat; Euripides dignus est, qui accipiat.* Si hoc modo & discernentur, & alerentur ingenia, tum litteris, tum Reip. melius confideretur. *Vide Signum 7.*

SIGNVM IV.

Liberalem esse in pios.

LIBERALEM ESSE IN VIROS
pietatis thorace indutos.

Marcus Gazensis Diaconus scribit *Enochian Augustam* dedisse S. Porphyrio Gazensi Episcopo ducenta auri librarum pondera, ut edificaret Ecclesiam, & addidisse: Significat enim, si opus habueris pluribus pecunijs, & eas facere mittam. Construe etiam Xenodochium, ut excoquantur fratres, qui veniunt in tuam ciuitatem, & tribus diebus eis sumptum præbeas. Dedisse etiam sanctis. Ioanni Casareæ Palæstinæ Episcopo aureos mille, & vasa pretiosa utrisque: ad sumptus vero dedisse utrique ad centum aureos. Ad hæc etiam Arcadium iussisse Præfectis, eis dari ex publicis vectigalibus Palæstinæ circa viginti libras auri, & dedisse eis pro sumptibus circiter quinquaginta aureos 50. Sic boni Magistratus bene meritos de Rep. donis afficiunt etiam ex opulento Reip. arario.

SIGNVM V.

LIBERALEM ESSE IN DOCTORES, *Liberalem esse in Professores, imò & discipulos linguarum, artium, Philosophia, Medicina, Iurisprudencia.*

Liberalem esse in Professores artium.

1. *A* *Luredus Anglorum Rex* scholas publicas variarum artium apud Oxoniū instituit, & tertiam partem suorum bonorum in Scholasticos contulit. *Ranulphus lib. 6. c. 1. in Polychronio.* Vide Signum 13. & 31. part. 1.

2. *Hedwigis Vladislai Polonia Regis vxor* Pragæ domum per amplam Lituaniis, qui honestis disciplinis operā darent, siue emit, siue condidit, possessionēq; per amplas; vnde eis sumptus suppeditarentur, adiecit. *Moriens quidquid habuit reliquum in supellectili, partim egenis dilargiendum, partim ad excitandam Cracouia & consummandam Academiam legauit. Cromerus lib. 15. & 16.*

3. *Trianus* adolescentes ad quinque millia bonæ indolis ex omni Imperio selectos publicè ali, & parentis affectu paribus disciplinis erudiri curauit. *Alex. lib. 2. c. 25.*

4. *Ludonicus XI. Gallorum Rex* medico suo Cotterio, à quo de vitæ longitudine persuasus, & (vix sic loquar) incantatus fuerat, decē millia aureorū singulis mensibus dabat, vt vitam prorogaret: accipiebat ergo intra quintū mensem ad quinquaginta quatuor millia. *Comineus lib. 9. & 10.*

5. *Ioan. Bapt. Egnatius* ob singularem eruditionem ducentis aureis nummis, quoad viueret, à Venetis fuit donatus, omniaque eius bona ex Edicto Decemviralis consilij publico censu

exempta sunt. Moriens tanti beneficij memores, tres amplissimas Patricij sanguinis familias, per quas profecerat, Molinam, Bragadenam, & Luteretanam, hæredes instituit.

6. *Hiero Syracusanus Tyrannus* magnis muneribus ad se euocauit *Simonidem*, ac *Pindarum* Poetas, cum quibus animum oblectaret. *AElian. lib. 9. de var. hist.*

7. *Alexander Macedo* Thebis captis circummagintra millia occidit, triginta millia subleuendit, solam *Pindari* Poetæ familiam horum ueruit, eiusque domum intactam & integram consistere passus est, ut ostenderet, quam magnum tam præclarum faceret. *AElian. lib. 13. de var. hist. Plin. lib. 7. c. 29. & Suidas.*

8. *Euripides* Tragediographus *Archelaus* *Cedonum Regi* sola virtutis admiratione familiaris adeo, ut frequentibus conuiuibus exceptus fuerit, & aureo donatus poculo. *AElian. lib. 13. c. 7.*

9. *Chærii Samij* siue *Halicarnissei* uersum fecit *Archelaus*, ut quotidie illi minas 4. periret. Scripsit Græcorum uictoriam contra *Lycum*, cuius Poëmatis uersus ab *Atheniensibus* guli singulis aureis sunt repensi.

10. *Anacreon Teius*, Poëta Lyricus, maximo honore apud *Polycratem* *Samiorum Regem* & quinque ab eo talentis donatus est. *AElian. Herod. lib. 3.*

11. *Lysander Lacedæmonius Antilacho*, quatum numerum uersuum in laudem suam conderat, lætus pileum dedit argenti plenum.

12. *Oppianus* cum *M. Antonino Imp.* *Oppianus* de Piscibus, (piscatione, uenatione, & ætate)

dedicasset, pro quolibet versu aureum nummum accepit : & quia Poëta munere hoc exhilaratus aureis characteribus sua Poëmata descripsit, Carmina aurea dicta sunt. Eidem iussu Imp. Statua est erecta. *Gesnerus in hist. aquatil. & Volatran. lib. 17. Anthrop. & lib. 14. c. 2. Anthropolo-*

13. *Claudiano Poëtæ Arcadius & Honorius Impp. Statuam erigi iusserunt,*

14. *Erasistratus à Prolemao, ob Antigonum patrem sanatum, talentis centum donatus est, drachmis centum quinquaginta millibus, id est, aureis nummis nostratibus quindecies millibus : erant enim Syria talenta. Viues de laudib. Philos.*

SIGNVM VI.

LIBERALEM ESSE IN NVBILES,
& ob inopiam illocabiles puellas.

1. *Alexander Macedo Perillo, cuidam suorum amicorum, dotem pro filia petenti, quinquaginta dedit talenta, & eo dicente, decem satis esse: Tibi, respondit, accipere quidem satis est: at mihi dare, nequaquam. Plut. & Senec. Vide de Misericordia.*

2. *Vrsus Comes Nolanus singulis annis, quibus Nolæ præfuit, satis bonam pecuniam puellis collocandis decreuit. Pont. de liberal. c. 2.*

SIGNVM VII.

*Liberalem
esse erga be-
ne meritos.*

*LIBERALITATEM ERGA BE-
ne meritos exercere.*

1. **A**rchelaus Maced. Rex, cum ab ipso pro
aureum postularet quidam inter ceteros
qui nihil ducebat honestum praeterquam auri
re, iussit ministro, ut id Euripidi daret. Et hoc
illum intuitus, inquit: Tu quidem dignus es, ut
postulas, nec accipias: hic vero dignus est, qui
non postulans accipiat. Plut. de vitiosa verba
dia. Vide Signum 3.
2. **Ludovicus XI.** Galliae Rex, Deiphimus
existens, cum non infrequenter venationibus
daret ruri, (ut solent sylvas & nemora persequi
venatores,) plerumque diuersabatur in humilis
rustici cuiusdam, cui nomen Conon, quo circa
non semel Ludovicus in coena sibi ab eo curam
medit. Factus postea Rex, rusticus ab vno
netur, ut Regem adeat cum bona spe quid
ab eo accipiendi. Acquiescit vxoris consilio,
confert rapas sui agelli praestantiores, Regem
daturus, quas tamen nec omnes detulit, pro
itinere fame, qua factum, ut omnes absumeret
eaque grandiuscula excepta. Simulatque ergo
ria venit, agnitus a Rege, iussuque propius
re, e vestigio rapam suam hilari vultu Regem
git, quam ambabus Rex manibus, laetaque frons
pit, reconditque quo pretiosissimas quasque
zerea prandio bene exceptum mistum
1000. aureis remuneratum. Quod cum ab
quodam notatum esset, credens bonus vir libe-
tatem Regis vniufmodi esse, atque tanquam

accepturum, si quid ei donaret, equū offert miræ *Restrictissimè*
 elegantia: quo accepto, secum cogitat Rex quid *importunè*
 pendat, tandem producit rapam probè inuolutā, *dandum.*
 Mulico donat: quo abire iusso, domū petit: do-
 num reuersus, rem datam (thesaurū esse credēs)
 explicat, qui nihil aliud quā rapā, contra quā
 curabat, inuenit. Queritur ergo apud Regē,
 nisi per errorem is lapsus esset, rem vnā pro-
 ba lumendo. Cui Rex: *Profectò bene tuus equus à*
me emptus est, premio & munere tibi dato, quod
nulle aureis mihi constitit: atq; ita elusum dimisit.
 Carolus V. Imp. Calabriae Ducem, optimè
 de se meritum, quod imperium Hispanorum,
 summa Ordinum consensione ad se delatum, re-
 pōdāsser, carceribus liberauit, ei que Ferdinandi
 locupletissimā viduam despondit. Ex quo
 matrimonio non modò libertas cum opibus ma-
 ximis ad Ducem, imperij securitas cum amici-
 tia summa vtriusque coniugis ad Carolum, ad
 omnes Ordines incredibilis lætitia peruenit; sed
 etiam callido commento Carolus foeminam ma-
 trimonij cupidissimā à peregrinorum Princi-
 pum coniugio abduxit, ac sterilem vxorem, se-
 moque proximam Principi dedit, vt liberorum
 spe sublata, Neapolis & Sicilia regno Caroli po-
 tēritas tutissimè frueretur.
 M. Aurelius epist. ad Pollionem: Nihil minus
 Principem decet, quā proluxa aduersum mini-
 stros liberalitas verborum, & restricta par-
 citas beneficiorum. Magis ergo bene-
 ficus, quā blandus sit Ma-
 gistratus.

SIGNVM VIII.

MAGNIFICVM, MVNIFICVM,
 liberalem esse in faciendis sumptibus & in
 circa sacrificia; seu, sumptus liberaliter conferre
 Sacrificia, Tempia, & Ministros Dei, cuius
 uini fouendi, & amplificandi causa.

1. **A**ntiochus Syria Rex cum Hierosolymorum urbem eo tempore obsideret, quo Hierosolymorum festa celebrantur, atque à populo Hierosolymitano rogatus esset, septem dies inducias ad ea sacra colenda dare, non solum concessit ac seruauit, verum etiam minus à se, quàm à Iudæis religionem coleretur, taurum auratis cornibus, ac impleta vasa cum thure ad urbis portas Sacerdotum ferri iussit, atque eos rogari, ut illa Deo offerrent. *Fulg. lib. 1. c. 1. ex Iosepho. De sacrificijs Dauid. vide Ioseph. lib. 7. Antiq. c. 15. de Salomone, c. 8. de Iosia Regis, 2. Par. 35.*
2. **Saleucus Asia Rex** de suis bonis temporaria summi Pontificis præstabat Hierosolymitanis omnes sumptus ad ministerium Sacrorum pertinentes. *2. Mach. 3.*
3. **Alexander Magnus** Asiatica expeditione cepta magnifica Dijs Sacrificia, Iouisque scenica fecit certamina, per nouè dies, cum singulis vnum diem dedicasset. *Diod. lib. 17. c. 1.*
4. **Iustinianus Imp.** misit Romam in Tempio S. Petri scyphum aureum circumdatum gemmarum, Platarum sex, scyphos argenteos duos, libras

& calices argenteos duos librarum 15. *Platina*
Sub. lib. 2. Em. 8.

II. Sophia socrus, & Constantina vxor *Mauritio*
 Imp. coronam fecerant: eam ad se delatam ille in
 Ecclesiam deferens, Deo obtulit. Idem 30. libras
 Romam distribuendas Sacerdotibus & ege-
 nis misit. *Cuspin. Gregor. lib. 8. Indict. 3. epist. 2.*

Constantinus Leonis Philosophi F. nunquam
 in processibus ad fana sine fructu & munere in
 conspectum Dei venit; sed donaria quouis tem-
 pore obtulit magnifica, & Christi amantem Imp.
 decentia. *Cedren.*

9. Duas Cruces aureas, discum, codicem, &
 thuribulum, omnia aurea possedit *Sergij* sacra
 sedes, liberalitate *Cosrois Regis Persarum.* *Euag.*
 lib. 6. c. 21.

10. *Childebertus Francorum Rex* calices pretio-
 sissimos 60. & 15. patinas, & 20. capsas *Euange-*
 liorum in auro cum gemmis cælatas Ecclesijs di-
 dit. *Adon in Chronico. Greg. Turon. lib. 3. hist.*
 cap. 9.

11. *Clodoveus Rex Francia* gemmas magnæ æsti-
 mationis cum corona aurea misit Romam ad
 coronandas Basilicas.

12. Delata & dona tum aurea, tum argentea,
 delata Evangelia cum tabulis aureis gemmis di-
 dit. *Justinus Imp.* voti gratia: misit & patenā
 auream librarum 20. cum hyacinthis, scyphum
 aureum gemmis circumdatum.

13. Ornauit Templum *B. Petri Theodoricus Rex*
Gothorum trabe argentea M. & xl. librarum, ce-
 ntratis argenteis duobus librarū 70. Hincma-
 nis, Platina, & *Sigebertus.*

14. *Vilhelmus Moguntinus Antistes, Othonis 2.*
 frater,

frater, ex tributo, quod Longobardi quondam
pendebant Imperatori, Crucem auream Christi
in ea dependentis imagine illustrem fecit, cuius
Paderbornense donauit Templum, hoc verbum
scripto:

Auri sexcentas hac Crux habet aureas
(Sexaginta millia aureorum Hungariorum
Chronicon Saxoniae. Hedio in Chron. Germ.
Othobnem II. dedisse Volckmaro Paderbornensi
Episcopo.

13. *Henricus II. Imp.* Cluniacū religionem
profectus, coronā auream, gemmis et diamantibus
in Mysterijs sacris obtulit, fratribusq; illis
gregatis prædia quædam in Alsacia contra
spin. Vt Iosua 21. c. Leuitis 48. oppida assigna-

14. *Constantinus Magnus* certum veftigium
ratibus pēdi solitū, Ecclesijs Prouincialibus
roq; distribuit. Dationem verò ipsam de
authoritate validā in perpetuū esse voluit.

& *Sozom. in hist. trip.* Idē pro Christianitate
ne in libertatē vindicanda ad populū Roma-

bens, eiusmodi edidit Sanctionem, ad abro-

das Ecclesiarū facultates accomodatam
beat vnusquisque licentiam sanctissimam
lica (Ecclesiæ,) venerabilique Concilio
bonorū quod optauit relinquere. Nihil
magis hominibus debetur, quā vt super-

luntaris, postquam aliud iam velle non
liber sit stylus, & licens, quod iterum
arbitriū. Relaxata autem semel libertas
in relinquendis vltima voluntate suis
tholicæ professionis Ecclesijs, adeo antea
larum diuitiæ, vt posteriores Imperatores

ob eam causam Reip. detrimentum & pa-

† l. 4. de
Episc. &
Cler. Cod.
Theod.

tem, conati sint iterum ab huiusmodi profusis largitionibus fideles cohibere. *Baron. Anno Christi 313.* i. vt nihil dicam de vulgata omniū ore Constantini donatione: certè Christianam Religionē, quibus valuit, officijs coluit, atq; muneribus frequentauit, potissimum verò Ecclesiam Romanā, in qua sciebat totius Christianæ religionis vigere principatum, atq; cardinem verti: eamque in medio æmulantium, laceffentium, atq; oblatranium hostium collocatā, in ipsorum odium & inuidiam, ac plissimis muneribus donauit, summaque potentia communiuit, atq; iuribus stabiluit. Post Francorum Christianissimi Reges suis Diplomatum ea munera Constantini ablata se Romanæ Ecclesiæ restituere professi sunt. *Baron. Anno Christi 324.*

15. *Theodoret. lib. 4. c. 4.* laudat *Iouinianum Imp.* quod lege edita iussit Ecclesijs restitui frumentum, quod ijs de publico olim præstari iusserat Constantinus, prohibuerat Iulianus.

16. *Bernardus Comes de Saxonia* Bonifacio, seu Monachis Fuldensibus, dimidiam partem suæ hereditatis dedit, de agris, mancipijs, ædificijs, & arcibus. *Epist. Abbatis Fuldensis ad Comitē quendā.*

17. *Dagobertus Rex* oppidum Rubiacum, cum omnibus suis redditibus & facultatibus Argentinensi Ecclesiæ dedicauit. *Nauch. Vol. 2.*

18. *Boleslaus Rex Poloniae* Ecclesiasticis omnium onerum, laborum, & pensionum Regi & Reip. prestandaum immunitatē sempiterno iure concessit. *Cromerus lib. 3. de reb. Polonia. Vide lib. 9. de Lupoldum Bebenburgium de veterum Principum Germ. zelo & feruore in Christianam Religionem Dei ministros.*

SIG-

SIGNVM IX.

Libidinem
execrari.

FOEDAE LIBIDINIS QUASCVQ;
occasioes fugere, declinare, & abrogare.

1. **P**hilippus I. Imp. Christianus sententiam
detestabilium turpitudinum Romae
tam, & immobiliter inhaerentem haereticis
nitus sustulit, exoletorum classes, Testatur
pridius, cum de Alexandro Severo ait: Huius
animo vt exoletos vetaret, quod postea
fecit. Christianorum Principum scopus
da Vrbs & Orbis pariter erat tot tantisq;
dibus obscœnissimis. Etenim post Philippi
Ethnicis Imperatoribus iidem restituti, &
per *Constantinum* penitus sublati sunt. Huius
Hieronymus, in cap. 2. Isaię: Sub *Constantino*
sti Euangelio coruscante, & infidelitas veterum
rum gentium, & turpitudine deleta est. *Barro*
no Christi 249.

Idem *Philippus* garrulam Poëtarum
licenter nimis famam honestissimorum
carpentem, coercere conatus est: quod
abuterentur arte, ad inficiendum iuuen-
mos turpitudine, etsi eos penitus auferre
limi videretur esse res negotij, tamen lege
eisdem ex albo bonarum artium *Prohibere*
expunxit, dum eos à Priuilegijs illis
exclufit, cum hæc statuit: Poëtae nulla
eis prærogatiua iuuantur. *l. Poëta C. de Pri-*
ribus lib. 10.

2. *Tiberio Cesare* iubente, grauiſſimis
decretis foeminarum libido, quæ etiam in
tem

torias grassabatur, est coërcita, cautumque, ne
quæstum corpore facerent, cui auus, aut pater,
aut maritus, Eques Romanus fuisset. Tacitus lib.

1. Annal. Baron. Ann. Christi 21.

3. Iosephus, lib. 18. Antiq. cap. 4. de immani sce-
lere perpetrato ab Aegyptijs Sacerdotibus ad-
versus Paulinam, clarissimam foeminam, quo ex
facinore ab eodem Tiberio in crucem acti sunt,
hanc texit historiam: Erat, ait Romæ Paulina, mu-
lier opulenta & formosa, in primis autem orna-
ta pudicitia, nupta erat Saturnino: huius amore

captus est Decius Mundus, iuuenis non obscurus
in Equestri Ordine: offerebat ei pro vnica nocte
ducenta drachmarum millia: cum nõ posset eam
flectere, nec ferret amoris impotentiam, decre-
uit morbum simul & vitã finire inedia. Hoc eius
propositum non sefellit. Iden libertam Mundi
paternam: spem ergo ei facit, effecturã se, vt po-
tatur Paulinæ complexibus. Cumque ille preces
eius libenter acciperet, ait sibi opus quinquagin-
ta solidum drachmarum millibus ad expugnandã
mulieris pudicitiam, Sciens ergo Paulinam vehe-

menter addictam Isidis cultui, conuenit aliquos
ex eius sacerdotibus, accepta fide silentij: osten-
tat illis in præsens viginti quinque millia, & al-
tera totidem post nauatam operam promittit:
inducit eis amprem iuuenis, rogans, vt omnibus
modis annitatur eum reddere voti compotem.
Naru ergo maximus properet se ad Paulinam cõ-
tulit. Impetrato absq; a bitris colloquio, venire
se, ait, missum Anubide, capto ipsius forma, & iu-
bente vt ad se veniat: maritus concedit, proficil-
citur in templum, & post cœnam, instante somni
tempore, inclusa per sacerdotem, in latentem ibi

Amoris
vni, & pre-
tium.

Sacerdotes
Anubis
clarissimam
foeminam
sub specie
Anubis Dei
adolescenti
iniciam sub-
ijciunt

Mundum incidit, totamque eam noctem oblectata est iuueni, Deo se gratificari existimans. Deinde die post rem patrata tertia Mundus ad domum obuius: O factum bene Paulina, inquit, quod te aducenta illa millia mihi seruasti, quae potuisti facultatibus addere, & morem nihilominus meae voluntati gessisti: atque abiit. At mulier uelut sibi lacerat, & re tota ad maritum delata, motus Imperatori significat. Tiberius sacrificiosos impostores in crucem egit, & Iden innocentem huius sceleris, dirutoque templo, Saturni Idis iussit mergi in Tyberim. Mundum rem mitiore poena exilij multauit, crimen eius cupidinis impotentiam referens. *Vide de adult.*

AEgyptijs Sacerdotibus peculiare fuisse. In iuscemodi in mulieres Deorum nomine eum re facinora, ostendunt, quae Rufinus *lib. 1. c. 4.* de Sacerdote Saturni, qui Tyrannus dicebatur, fert. *Baron. Anno Christi 389.*

4. Anno Christi 271. *Aurelianus Imp.* miles qui adulterum cum hospitis vxore commisit, ita puniuit, ut duarum arborum capita intenderet, quas ad pedes militis deligaret, easque subito dimitteret, ut scissus ille utrumque pariter. *Vopiscus.* Ancillam suam, quae cum seruo adulterium fecerat, capite puniuit. *Idem.*

5. Anno Christi 320. *Constantinus Magnus* praecendam proecacem facinorosorum auarum aduersus virginum ac viduarum raptores, durissimam legem edidit, in haec verba relicta ad populum: (*l. 1. de Raptor. virg. C. Theod.*) quis, nihil cum parentibus puella ante deponam vitam eam rapuerit, vel volentem abducere patrociniū ex eius responsione sperat, quae

propter vitium leuitatis, & sexus mobilitatem, atque consilij, à postulationibus, & testimonijs, omnibusque rebus iudicialijs antiqui penitus arcuerunt; nihil ei secundum ius vetus profic puellæ responsio, sed ipsa puella potius societate criminis obligetur. Et quoniam parentum saepe custodiae nutricum fabulis & prauis suasionibus deluduntur; his primùm, quarum detestabile ministerium fuisse arguimus, redemptique discursus poena imminet, vt eis meatus oris & faucium; qui nefaria hortamenta protulerint, liquentis plumbi ingestione claudatur. Et si voluntatis assensio detegitur in virgine, eadem, qua raptor, seueritate plectatur, cum neque his impunita præstanda sit, quæ rapiuntur inuitæ, cum & domi se vsque ad coniunctionis diem seruare potuerint: & si fores raptoris frangerentur audacia, vicinorum opem clamoribus querere, seque omnibus tueri conatibus: sed his poenam leuiorem imponimus, solamque eis parentum negari successione præcipimus. Raptor autem indubitatè conuictus, si appellare voluerit, minimè audiatur. Si quis verò seruus, raptus facinus, dissimulatione præteritum, aut pacatione transmissum, detulerit in publicum, Latinitate donetur: aut si Latinus sit, cuius fiat Romanus. Parentibus, quorum maximè vindicta intererat, si patientiam præbuerint, ac dolorem compresserint, deportatione plectèdis. Participes etià & ministros raptoris, citra discretionè sexus, eadem poena præcipimus subiugari. Et si quis inter hec ministeria seruilis conditionis fuerit deprehensus, citra sexus discretionem, eum concremari iubemus.

Lex Diuina, Deut. 22. etiam de virgine iniecta
& non clamante, ait: Lapidibus obruatur publica
quia non clamauit, cum esset in ciuitate. Vnde
ne visa est consuluisse sibi Susanna, cum ab adul-
teris circumuenta, exclamasse dicitur voce ma-
gna. Danielis 13. Constantius Constantini filius
pitalem solum sententiam raptoribus ac corrup-
tibus irrogauit. l. 2. de rapt. C. Theod.

Cum apud Aegyptios & Alexandriae
more fluminis quidam ab hominibus multum
coleretur, ad hos prolata lex est Constantini
geni, qua cautum, vt omnis haec androgynosa
gens, tanquam adulterina & spuria, e vita
retur, nec cuiquam liceret vel oculis intueri
pura hac lasciuia agrotantes. Sed cum ego
nos existimarent, minime deinceps fluminis
consuetudine sua in agros suos effluxurum
fauens Imperatoris legi, longe secus, quam
expectauerant, uberrimum flumen reddidit
cum impura illa saxa, quae suis sordibus ciuitatem
turpificasset, prorsus esset sublata; fluminis
expurgata expiataque tota regione, maiore
ante, cursu ferebatur, & magnis ac abundantibus
gurgitibus intumescens, omnes agros quosque
suis irrigabat, tanquam re ipsa demonstrans
omnes impios & sceleratos remouendos esse
ad Deum solum, omnis salutis auctorem, &
num praeclararum rerum causam esse red-
dam. Euseb. Vitae Constant. lib. 4. cap. 21. Barthe-
Christi 3:6.

6. Anno Christi 326. quo Constantinus
publicas libidinum Scholas, seu templa, quae
in pudicitiarum officina, & omnium corruptio-
num promptuarum, deturbauit: (l. 1. de moribus

*Nili fluminis
vberior
redditus.*

qua ser. Cad. Theod.) etiam Sactiōe edita, occul-
 ras quasq; turpitudines infectatus est, nimirum,
 ut si quæ ingenua mulier proprio seruo se occul-
 te miscuisset, capitaliter puniretur, seruus autem
 ignibus exureretur: deditq; potestatem cuiunq;
 accusare volenti, etiamsi serui, vel ancilla foret,
 apposito præmio consequendæ libertatis, si pro-
 basset. His & alijs pœnis excrecentem vbiq;
 libidinem sedulo coërcere studuit. Sciebat quàm
 turpe sit, in amplexibus Laidis inuolutum iacere,
 & eam suam secum in vlnis volurare.

7. Anno Christi 385. suscitavit Theodosius Imp.
 (l. 10. de Scenic. C. Theod.) fidicinas ac psaltrias
 mulieres, ciuitatum pestes: hisce enim illecebris
 mores ciuium corrumpebant. De his namque ait
 S. Hieronymus, epist. 10. scribens ad Furiam: Fidi-
 cinas, & psaltrias, & istiusmodi chorum Diabo-
 li, quasi mortifera Sirenarum carmina, proturba-
 ex a'dibus tuis.

8. Quod excrecentia & alluione omnium
 turpitudinum Louiniani, & sectatorum ipsius Ro-
 ma ita repleta esset luxuria, vt putorem exhala-
 ret infandorum scelestum, eorum videlicet tur-
 pissimorum hominum, qui post alteram abeun-
 tes carnem, omnes naturæ terminos prætergres-
 si, in imum se barathrum demersissent. Hos ipsos
 Sodomitico dignos incendio, vlticibus merito
 flammis, spectante populo, absumi idem Theodo-
 sius Anno Christi 390. lata lege sanciuit. (l. 6. ad
 legem iul. de Adult.)

Nota quas secum sordes ferant hæreses, qui-
 bus soluta disciplina Christiana, petulantia car-
 nis carceres aperiuntur ad cursum. Vide S. Hie-
 ronymum aduers. Louin.

N. sandum
 scelus flam.
 nis vindi-
 citis expia-
 tur.

Q 3

Idem

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

Idem prouidens Ecclesie honori & dignitati (quando Constantinopoli Diaconus cum nobili matrona iuniore Diaconissa se commiscuisset) Edicto cauit, ne mulieres nisi liberos haberent & annum sexagesimū excessissent, diuinum ministerium (munus Diaconissæ) vllum suscipere secundum Apostoli Pauli (1. Tim. 5.) expressum mandatum: illæ verò, quæ, magno scandalo, saltem periculo, caput ornarent (attonderent) Ecclesijs exturbarentur, & Episcopi, qui haec mitterent, Episcopatibus suis priuarentur. (de Episc. Cod. Theod.)

9. *Valentianus Imp.* moriens, se vna diuini huiusmodi victoria gloriari rogatus, quæ respicitur inimicorum nequissimum vici, carnem nec. *Brufon. lib. 1. de Abst.*

10. *Ferdinandus I. Imp.* post sanctissimæ virginis obitum, semel tantum in die manebat sumpsit, vt carnis stimulos eò valentius repugnare posset.

11. *Alexander Macedo* cum Darij vxorem haberet, & filias captiuas haberet, mirum in modum formosas, ne videre quidem eas voluit: timens esse, eum, qui viros vicisset, à mulieribus perari. *Athen. lib. 13. c. 27. Gel. lib. 6. c. 8.*

12. *Cn. Pompeius* Demetrii sui liberti formosissimam nunquam blandè allocutus est, (quod tamen contra eius ingenium fuit, vt tuens, ne pulchritudine ipsius, qua quærens amorem allicere poterat) captus videtur. *Plut.*

13. *Antigonus Rex Asia*, cum Philippum filium animaduerneret aliquando hospitium habere in domibus, in quibus tres iuencule erant, accubans

13. qui super hospitia attribuenda positus erat, eo praesente: Quin tu, inquit, filium meum eductis ex istis angustijs? *Plut. in Demetrio. Aliter Frontinus lib. 4. c. 1. Audio fili angustè habitare te, pluribus dominis domum possidentibus: hospitium laxius accipe: iussoque emigrare, edixit, ne quis minor 50. annos natus hospitio matris familias vveretur.*

14. *Apud Romanos in castris mulieres esse, aut cum militibus turpi consuetudine versari non decebat: domi verò tanta Romanae verecundiae observatio, & morum exempla fuere, ut nec pater cum filio pubere, nec focer cum genero laureret, nudosque conspiciere parentes, ducerent nefas. Alex. ab Alex. lib. 2. c. 25. lib. 1. c. 12.*

15. *Imp. Iustinianus Anno Christi 535. coepit ab omni turpitudine emundare omnes Prouincias Rom. Imperio subiectas: in primis verò eas, quas Deus ipsi recens subegerat nationes, quas omnes aeno putentis luxuriæ expurgauit, exhauriēs omnium lenonum cloacas. Ad finem enim huius anni aduersus omnes lenonum turpitudines Deo iniussas ad Constantinopolitanos ciues inscriptam sanctionem promulgandam curauit: nec ipsi id satis, sed & addidit, ut amplissimum Monasterium exedificaret, ad recipiendas miseras prostitutas ab ipsis foeminas, quæ respicientes, Deo vellent iugi pœnitentia deseruire. Vide Notul. 14. & Authen. de lenon. colum. 2. t. 1. Baron. Tom. 7.*

16. *Carolus V. Imp. vxorem adhuc habens, sepe clausit ipse fenestram, ne inspiceret formosiores foeminas, cum eas ex fenestra eminus aduentantes, aut pratereuntes fortè conspexisset, aut*

etiam præterituras inaudisset. *Gul. Zeno. lib. 4. vita Caroli V.*

17. Etiam in ipso coniugio perpetuam virginitatem seruarunt *Arnulphus* cum vxore *Stantiga*, *Clodouei* Regis nepte; *Eduardus* III. *Britannorum Rex* cum *Egitha* vxore; *Henricus* II. cum *Cunegunda*.

18. *Totila Rex Gothorum*, *Cumis*, & cetera Campaniæ urbibus captis, cum ingentem Romanarum mulierum numerum in illis interisset, quas Romani ciues, ob nouos belli terrores Vrbi imminentes, procul domo ablegarunt. earum pudicitia in omnem belli euenturam esset, seruatque in his omnis Romana nobilitas captiuas honestè & sanctè barbarus peneceperit, honestoque comitatu ad suos Romanorum pretio dimisit. *Sab. lib. 6. c. 4. Fulg. lib. 4. c. 3.*

Protector
aliena ca-
sitatis, con-
tra vim
aliorum.

19. *Alphonsus Aragonum & Sicilia Rex*, cum *Massilia*, cum sibi nuntiaretur matronas omnes & puellas ciuitatis preciosissimis rebus in Templum *D. Augustini* profugisse, eas diligentissimè obseruari iussit, cumque vim & contumeliam pertimescentes Regi per interuentum multiplicarent, vt tradita omnium gaza, ipsas intactas abire permetteret, non solum matronas sed ne visas quidem, cum omni earum suppellectile, ad vnam omnes tuto abire permisit. *Plinius 2. de gestis Alph. AEn. syl. de eius dictis.*

20. Constitutionibus *Regum Gallie* cœcensuræ lupanaria in vrbes recipiantur, neue meretricibus puellis ac lenonibus occultè, vel palam cœcensuræ elocentur, pœna in violatores statuta in *Parisijs*, aut in cõtumaces domus publicationis. Auctores harum legum fuerunt *D. Louis*

vicus Anno 1254. Carolus V. Anno 1369. Carolus IX. Anno 1560. & Henricus III. Anno 1536. (Cod. Henrici 3.)

21. Apud Britanos sancitum erat, vt virgo in fornicatione deprehensa de rupe precipitaretur, virginis verò corruptor capite multaretur. *Virg. Wyd.*

22. *Julius Caesar* libertum gratissimum ob adulteratam Equitis Rom. vxorem (quamuis nullo querente) capitali poena affecit: vt & *Augustus* eius successor Proculum ex acceptissimis libertis mori coëgit compertum adulterare matronas. *Suet.*

23. Multi Magistratus vitæ, famæ, & imperij raueram eclipsim perculerunt, quia pudicitiam alicui eripuerant. Iust. Lipsius in Carolo Burgundia Duce ait: Erat Carolo Audaci vir nobilis in seruenti gratia, atque ei Præfecturam oppidi in Zelandia dedit. Ipse ibi in otio amorem concipit in foeminam corpore scitam, & moribus animo meliorem. Prius ad spectus, obambulatio, suspiria, & quæ solent amantes; mox audacior, & verba miscet, & affectum aperit, & solatiū orat. Neque promissis abstinet, & omnia tentat, quæ sine expugnandæ frustra. Munita vndique castitas erat. Igitur desperatione ad facinus se vertit. Præfectus erat, & Carolus noster in bello maritum igitur amatæ foeminæ prodicionis insinulat, & statim in vincla missum carcere custodit, vt vel hoc metu minisque illam moueat, & obnoxiam sibi reddat; vel maritum ipsum amoueat, remoram amoris. Currit igitur & mulier casta, & viri amans, statim ad carcerem, à carcere ad Præfectum deprecatura, aut liberatura, si possit.

Qq 5

Præfe-

Praefectus: Et tu, o mea, me rogas imperium, quod
 in me habes, ignoras: affectum saltem mutui reddis,
 & maritum ecce reddo. Detinemur enim uterque
 in meo, ego tuo carcere, aut vinculis: ab quem
 utrumque, soluis? quid renuis? amans peto, & per
 vitam: Praefectus peto, & per mariti vitam
 traq; agitur; & perire si debeo, peream. At
 ferere, & mulierem te, & conjugem ostende.
 lier rubore ad ista, & stupere, & tamen pro
 to etiam timere. Constat magis animo, quam
 pore; & tropidat, & paller. Atq; ille, quia non
 visa, & leuiter vium veredundanti adhibendi
 tus, (soli erant,) in lectum impellit, frui
 ctu, utriq; mox acerbo: Na mulier confu
 crymabunda abicns, pudoris magis, quam
 tiagra, iram & vindictam coquit, quam
 endit barbarum Praefecti factum. Nam
 positus, & caetera proliza autumas, si
 sustulisset, maritum damnari curat, dam
 pite plecti. At id non in publico, sed carcer
 factu, atque ibi cadauer in arcam ligneam
 sum mox sepeliendum. Venit interea mulier
 accita ab ipso, (vt quidam tradiderunt,) bre
 te & super salute mariti anxia; sed venit de
 pacto maritum recipere se sperat. Ille
 affatus: Et maritum, inquit, quare habes
 (& digitum ad carcerem intendit, muer
 tolle. Nihil suspicata, abit, videt, & percell
 animo & corpore lapsa, super cadauer se
 ac diu lamentata, recipit animum atque tra
 diensq; atroci vultu & verbis: Et heu vultu
 reddidisti maritum: gratia debetur, ex
 tinere, ac placare conatur, frustra non
 gis laurat foetu ex pro. Statimq; amicum

advocatis, rem denarrat, ac consilium viamq; vlti-
 mo exquirat. Cęsent omnes ad Principem eun-
 dam. Accedit duobus amicis comitata, auditur;
 vix creditur, & indignatur, & dolet Princeps hoc
 in suo solo, & ę suis quenquam ausum. Sed & mu-
 lieri edicere minaciter, nisi vera & certa affer-
 ret, malũ habiturũ. Iubet manere in aula, & in vi-
 cini cubiculũ secedere, dum Pręfectũ vocat: nã
 forte & ipse in aula erat. Venit; introducitur &
 mulier: *Hanc nostim? fert, etiam nosti? at roces sunt,
 & quas nolim esse veras. Quid ais?* Vacillat, per-
 plexę loquitur, negat aliquid, & annuit, donec
 Princeps ex vultu ipso & sermone culpam suspi-
 catus, vt tamen certior esset, remotis omnibus
 solum alloquitur: *Quam fidem mihi debeas, &
 quam beneficijs meis gratiam, non nescis. Per hanc
 & illam te adiuro, vt quid in hac re sit liquido &
 sine ambagine denarres. Fatenti gratia aut ali-
 qua seueritas non deerit, nec abnuerenti tormen-
 ta.* Ibi ille ad genua se abijcere, factum agnos-
 cere, denique mulierem culpę omnis libera-
 re, se onerare, sed in gratia Principis refugium
 & solatium ponere. Quam vt magis impetret,
 illicitam libidinem matrimonio purgaturum
 ostendit. Princeps quasi aures prębens, etiam mi-
 nime mulierem reuocari, quosdam ę suis assi-
 dere iubet. *Et heustu, quoniam huc ventum est
 mulier, placetne maritum hunc habere?* illa ab-
 nuit, & tamen, voluntatem aut iussũ Princi-
 pis timens, adspicit circumstantes, qui cer-
 tam innuunt, aut suggerunt, accipiat con-
 sultationem viri nobilis, diuitis, apud Domi-
 num gratiosi. Victa dat manus: quas Prin-
 cepi iungi cum Pręfecti iubet, & solemnibus
 verbis

verbis matrimonium firmari: firmato inter
 Princeps: Tu noue marite hoc iam nunc largire
 si prior sine liberis obas, hac coniunx huius ma-
 trimonium bonorum tuorum sit. Libens concedit, et
 audiunt, tabularius scribit. Et his iam perat.
 Carolus ad foeminam: Dic sodes, an
 iam factum satis? Satis, inquit mulier, An-
 dum meo, ille subiicit, & ablegata foemina
 bet Praefectum in illum ipsum carcerem ducit
 quo maritus caesus, & pariter caesum in aram
 gneam siue capulum deponi: facta sunt. Tum
 lierem eod mittit, quae inopinato casu
 conterrita, duobus maritis eodem fere tempore
 amissis, mox in morbum incidit, & fato obijt.
 solum alteris nuptijs lucrata, ut liberos et
 re coniugio diuites relinqueret noua haereditas.

Nihil certè tetrius est libidine, qua
 simul & animi vires hebetantur, obduntur
 atque aded perduntur. Vnde libidinosi
 lijs & deliberationibus occæcati, non metum
 sibi Reip. clades procurant. Graues enim
 na, ait Cic. 6. de Rep. cogitationum libidines
 finita quædam cogunt atque imperant, quae
 expleri atque satiari nullo modo possunt.
 omne facinus impellunt eos, qui illece-
 rum incendunt. Breuiter nihil sancti, nihil
 nesti atque moderati inest animo semel per-
 dines corrupto. Hinc Spuria Romanas, quae
 cens miræ pulchritudinis, cum eximia spe-
 plurium foeminarum illustrium sollicitudo
 los, ideoque viris ac parentibus earum
 tum sentiret, oris decorem vulneribus
 dit, deformitatemque sanctitatis suae
 formam alienæ libidinis irritamentum
 luit. Val. lib. 4. c. 5.

Vbi nunc sunt illi, qui plus operæ & temporis
 consumunt appellandis stupri causa virginibus,
 quam operosis Reip. negotijs expediendis? cur nõ
 cogitant, Deo nihil esse clausum, & eumq; interes-
 se animis nostris & cogitationibus medijs inter-
 venire? (*Seneca epist. 83.*) Rectè ait Philo Iudæus:
 Dei conspectum & reuerentiam si non reuere-
 mur, certè inuictam potentiam & iustitiam, ac
 seueritatè inuitabiliter vitare debemus, & nos
 in maleficio continere, reputantes quàm grauiter
 aliquando animaduertere soleat in eos, qui nec
 presentiam eius, nec seueritatem reformidant.
 Et S. Augustinus, *de Verb. Domini in Ioan. serm. 46.*
 Deus timendus est in publico, & in secreto. Pro-
 cedis, videris; intras, videris. Lucerna extincta
 est, videt te; lucerna ardet, videt te: in cubile in-
 tras, videt te; in corde versans, videt te, &c.

Cyrus Rex Persarum dicebat: Vt qui ignem tan-
 git, haud fieri potest, quin statim vratur: ita qui
 facie pulchritudinis mulierem intentis oculis
 conspiciat, vix est vt non statim amore ardeat, &
 à recta sanaque mente abripiatur, &c. (*Xenophi
 lib. 5. Cyr.*) Sic & Syrac. c. 9. & 42. ait: Propter spe-
 rem & colloquium mulieris multi perierunt: ex hoc
 enim concupiscentia quasi ignis exardescit. Vt de
 vestimentis procedit rinea, sic à muliere iniquitas
 procedit. Gregorius in 1. Reg. c. 15. Libido succenditur
 more ignis, adiacens stipula velociter inflamma-
 tur. Hic cum Scipio Romanus Hispanicam Car-
 thaginem cepisset armis, captiuas puellas præci-
 pue pulchritudinis barbaris restituit, nec in con-
 spectum quidem suum passus est adduci, ne quid
 de virginitatis integritate delibasse saltem ocu-
 larè videretur. *Polyb. lib. 10. Flor. lib. 2. c. 6.*

SIG.

SIGNVM X.

LINGVA NON
absti.

LINGVA NON ABVTI, SVT
paucā & grāuī loqui, &c.

1. **C**VM *Sophista* quidam apud Agidem
set, orationem esse rerum omnium pre-
tiosissimam, (prædicās artem, quā proficere
go, inquit Agis, tu cū taces, nullius es pre-
gnificans multo præclarius esse res magnā
gerere, quā habere linguā ad magnificen-
dum expediam. *Plut.* Ex ore verō *Magistro*
nil nisi sapientia plenum debet progredi.
2. *Perinthiorum* orator in *Lacedæmonia* si-
sus, cū apud Agidem primū dixisset ad-
prolixē, vbi perorāset, rogauit eum quid
Perinthijs renuntiandum? *Quid aliud,*
nisi quod tu vix dicendi finem feceris, ego vix
auerim? Idem. Ita legationis fructum inuenit
linguæ loquacioris intemperantia. *Pecunia*
nim erat *Lacedæmonijs* verborum paucitas.
3. Cū de *Græcorum* libertate quidam
dium adduxisset magnifica quidem, sed
quā difficilia. *Tua,* inquit Agis Senior, *per-*
pes opus habent viribus & pecunia. Significat
frustra de his verba fieri, ad quæ perfectior
suppetit facultas: in consultationibus enim
solūm consultandum quid factū sit pū-
mum, sed quid fieri possit. Idem.
4. *Abderitanorum* legato, qui multa locu-
gārat, quidnam ciuibus suis renuntiaturū
Te, inquit, mihi tacenti tantisper audire
quantisper dicendo consumpsisti. Idem.

im loquacitas responso est indigna.

5. Cùm Rhetorem eo nomine apud Agefilaum laudasset quidã, quod res specie exiguas magnò verborum ornatu amplificare posset: Ego, inquit Rex, ne futorem quidem arbitror bonum, qui paruo pãsi magnos calceos inducat. Innuens inanem loquacitatem probandam non esse. *Idem.*

6. Megaresi cuidam multa iuueniliter de sua civitate aduersus Agefilaum iactanti: *Adolescens,* inquit Rex, *tui sermones opus habent magnis viribus.* Significans indecenter eum magnificè loqui, cui vires non suppetunt orationi pares.

7. Romulus dicebat: Vasa fictilia sono, & percussu hominem sermone explorandum esse. *Max. p. 15.*

8. Amasis Rex Aegypti misit Pittaco (qui celebratur inter 7. Græciæ Sapientes) hospiti pecudem immolatitiam, postulans, vt inde sibi remitteret partem quam iudicaret esse pessimam, ac turpius quam existimaret optimam, ratus futurum, vt duas partes dissimilimas remitteret. Is rectam linguam remisit Regi, significans nihil in domine esse melius bona lingua, mala nihil nocentius. Rectè Hesiodus, linguam non vulgandam, sed recondendam esse, dixit, perinde vt thesaurum, eiusque esse in promendo gratiam plurimam, si & modesta sit, & parca, & moderata. *Cell. lib. 6. cap. 15.*

Ait enim:

*Optimus est homini lingua thesaurus, & ingeus
Gratia, qua parcis mensurat singula verbis.*

Auribus plus, quam lingua vitior, ait Democritus apud Stob. S. Ambr. 1. de Offic. c. 3. Alliga sermone tuum, ne luxuriet, ne lasciuat, & multo peccata sibi colligat.

9. Lau-

9. Laudatur Epaminondas, quod nemo fuerit
reperitus, qui & plura nosset, & pauciora loque-
retur. *Plut. de audir.*

SIGNVM XL

DE A LINGVARVM COGNITIO-
NE INSTRUCTVM ESSE.

A lingua-
rum cog-
nitione arma-
tam esse.

M. Iun. in
Polit. quæst.

POLITICI futuri linguas varias semper didi-
cunt.

1. Romanorum filij, ad Remp. aliquando
suri, primò Hetruscam linguam, post Græcæ
gnoscebant. (*Dion. Hal. lib. 4.*)
2. Mithridates Ponti & Bithynia Rex, cum
tenuit eorū populorum, quibus imperavit,
vñquam per interpretem loquutus est; in-
quemque ab eo appellari vsus fuit, perma-
gua & oratione ipsius non minus scire, que
gentis eius esset, loquutus est. (*Gell. lib. 10. c. 1.*
Val. lib. 8. c. 3.) *Plin. lib. 25. c. 2.* ait: Sub
mam inde vtilitatem accessisse, quod nullus
interpretem, sed per se audiuerit.
3. Peritissimus linguæ Græcæ exitit
(*Suet.*)
4. *Otho II. Imp.* à Saracenis & Græcis
cum Græcè loqueretur, pro Græco habita-
sit. (*Auent. lib. 5. Boiorum Ann.*)
5. Aurea Bulla, per *Carolus IV. Imp.* fili-
bet Electorum filios & successores discen-
cam, Latinam, Italicam, Illyricam siue Sclav-
icam linguam, quò cum multis gentibus
nem communicare possent.

8. Etsi vernacula lingua scribantur artes multæ, tamen si quæstiones incidant & controuersia graues de verbis, non nisi ad ipsos fontes confugiendum est.

7. Nec sine causa omnes omnium gentium docti homines maluerunt Græcè aut Latinè, quàm lingua vernacula uti in scribendo.

8. Adhæc necessitas nos cogit linguas addiscere, ut auribus aliorum sermone accepto satisfaciamus: quemadmodum *Themistocles* apud *Perfas* Persicam linguam est discere coactus. (*Thucyd. lib. 1.*) Et verum est illud *Ciceronis*: Surdi sumus omnes in linguis, quas non intelligimus. (*Tusc. 5.*)

9. Accedit quòd linguarum cognitio haud exiguum parit gratiam, & beneuolentiam, ut & auctoritatem, si quis intelligere & alloqui varios populos sua in lingua possit.

10. Nec etiam decipiuntur ab interpretibus legati linguarum periti, aut turpiter ab ipsis coguntur, maximè cum còtinuandus est sermo, aut mandandus ob circumstantias, aut respòsum dandum ex tempore: nec semper ad manus sese interpretes offerunt. Legatis necessariam esse notitiam linguæ eorum, ad quos mittuntur, vide in l.bris *D. Ioan. à Chokier de Legationibus*.

11. Cum *Cato Censorius* pop. Rom. nomine legationem apud Athenienses obiret, quia Græcè tunc ipse nesciebat ea, quæ habebat in mandatis, per interpretem exposuit, ibi, quòd ea quæ paucissimis verbis *Cato* dixerat, interpretes vix lógis ambagibus referret, Athenienses orationum dissimilitudinem mirati, Romanis sermonem in petore, Atheniensibus in ore nasci dixerunt. **Tantum**

R r

tum enim à genuina ipsius auctoris mente in
suis interpretis orationem distare iudic-
runt, quantum inter cor & labra est interitium
Plut.

12. Cùm *Themistocles* Athenis profugus ad Ro-
gem Persarum concessisset, animi sui sententiam
prius exponere noluit, quàm Persicam linguam
didicisset, ne per interpretem Regi ea, quae
ret, explicare cogeretur: interpretes enim quor-
dam interdum omittunt, quaedam addunt, qua-
dam aliter narrant, quaedam implicane, pro-
quam quòd perdant orationis gratiam ac ve-
ritatem. *Idem.*

13. *Cleopatra* Aegypti Regina multarum linguarum
perita, per seipsam responsa dabat Aethio-
pibus, Troglodytis, Hebraeis, Arabibus, Syris,
dis, Parthis, alijsque. *Plut. in Antonio.*

14. Floruit laude πολυγλωσσίας *Carthago*
gens: suis enim quosque legatos linguis au-
atque ad eò ipsos Græcos intellexit, ipsosque
Græcè respondit. *Bonfin.*

15. *Turci*, tamen à litteris alienissimi sermo-
men cùm videant linguarum cognitionem
modum necessariam esse, vulgo dictitant, non
linguas quis caller, totidem viris eum equari
re, imò præcellere. Tutius enim est communi-
ni aut paucis arcana Imperij, quàm multis, pro-
ximè si committantur vni, qui instar sic muni-
rum. Nam hic aptè legationes suscipiet, & illi-
rum Principum excipiet; hic mores, instituta,
conditiones vniuersas gentium iam ante cogno-
uit: breuiter, fidem facit, multa se vidisse, quae
ta vsu multarum rerum didicisse. Nata hic
Iud Sancti Augustini, 19. de Ciuit. cap. 7. Excerpta

diuersi generis animalia sociantur, quàm diuersę
linguę homines.

SIGNVM XII.

LITIVM FORENSIVM MVLTIPLIVM. *Lites foren-
sinem abrogare, & ad forense studium, ro-
ses minnere.*
str. q. pauciores admittere.

1. ANNO Christi 1573. Carolus IX. Gallie Rex si-
rendę (teste Belleforetio in hist. Gall.) no-
uarum litium prurigini, seu, vt litium nascentiũ
fibras sensim circumcideret, in Gallia vectigal
iudiciarium excogitauit, vt quicunq; litem intrę-
deret, vel ordiretur; dependeret, ac deponeret in
Regium Fiscum duos aureos; recipiendos, si iure
litigasse iudicatus esset: sin aliter, (sin perperã,) *amittendos, & relinquendos.* Sic & Romanis ve-
ctigal iudiciarium erat impositum. *Suet. cap. 40.*
Chilonis præceptum erat: AERIS alieni, atq; litis
miseriam fac effugas. Et Cic. scribit ad Atticum:
Nihil viro bono magis conuenire potest, quàm
abesse à ciuilibus controuersijs. Experientia autę
docet in illa Rep. esse maximas factiones, vbi nu-
merosa turba iuristarum viuunt: isti enim dulci
odore lucri deliniti, aureos montes venantur &
cupiunt, & haud absimiles sunt Byzantino illi O-
razori, qui interrogatus: Qualis Byzantijs lex es-
set? Qualem ego volo, respondit: ad eod varias ex-
cogitant legum interpretationes. Quare fuci, &
vultures, (iuristę,) a præsepibus arcendi sunt, ne
focos exhauriant.

2. Algotus I. Sueonum & Gothorum Rex sta-
uit, vt omnes controuersię prius ad arbitrium
opumorum virorum, qui in dissidentium ter-
ritorio inueniebantur, componerentur, quàm
ad

ad aliquod iudicium deueniretur, rectè exi-
mans, summum ius, summaque iudicia summa
esse iniuriam, nisi bonorum virorum actibus
præueniantur. Neque volebat properandum
ad mercenariam illam iurisprudenciam, quæ
nobis blandè insinuat, & tanquam meretrici
offerenti sese turpiter prostituit, quæ factis
feminat, quæ ciuem contra ciuem armat, quæ
tarum litium & seditionum in Rep. causat.
Rectè ille de I.C. Illud genus hominum, quæ
alienis litibus victitant, quæsticulisq; sibi et
na stulticia colligunt, mihi certè suspectum.
Vide Ioan. Mag. lib. 8. c. 38.

3. Litigandi studium minuendum est, ne legis
fundata ciuitas, legibus euertatur. Lucæ
per multa præclarè legibus sint constituta, ac
men iureconsultorum ingenijs corruptum
& deprauantur. (*Plin. Paneg. Cic. pro M. An.*)
Et incredibile dictu est, quæ tele abusu in
magno litium stamine & subtegmine cultant,
idque in longè maximam singulorum capiti
Pragmatici certè lites expeditas longius re-
tis ambagibus reddunt sinuosas. Hoc consilium
Iulius Casar ius ciuile statuerat ad certum
dum redigere, atque ex immensa diffusio-
copia optima quæque & necessaria in pau-
mos libros conferre: (*Suet. cap. 41.*) quod
post sæculis præstitit *Iustinianus Imp.* Anno
sti 529. Ferunt & *Ciceronem* idiplum excep-
nam *Gell. lib. 1. c. 22.* citat eius librum de
nili in artem redigendo.

Zafius 30.
etatis anno
Iuri operam
dare cepit.

4. *Vespasianus*, quò longas litem series col-
forte elegit, per quos iudicia Cætum mirabilia
bus peragendis vix suffectura litigantium

videbatur, extra ordinem dijudicarent, redigerentque ad breuissimum numerum. *Suet. c. 10.*

1. Quoniam multi I. C. ob insanum lucrum iniquas causas subtiliter palliant, vt Sophocles loquitur, indeque non rarò fit, vt clientes accisis in foro facultatibus solum misere vertere, atque ad rapinas & artes illicitas sese conuertere cogantur, quò lacunam rei familiaris istorum fallacijs facta explere possint, *Galeacius Mediolan. Dux*, cum aliquoties audisset de vafro quodam Caustidico, qui lites ferere, & satas producere, atque alere etiam in liquido iure posset, hominem ad se accitum sic affatur: *Debeo pastori meo centum aureos: non lubet soluere, tu ecquid tueri me in iure, & rem protollere potes?* Annuic largiter. At fraudis sic cõfessum, verbis prius increpitum, laqueo publicè necari iussit. Qui enim non obest, cum peccet, iniuria, tam est in vitio, quàm qui facit: & vt est in Damasi Rescripto: Non caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obniare. *c. qui potest 23. q. 3. Cic. 1. de Offic. Lipsius in Exempl. Polit.*

6. Ammianus Marcellianus ait: *lib. 30.* Cùm rectè procedunt iudicia, de lubrica sunt æquitatis: cùm deprauata, foveæ fallaces & cæcæ, in quas si captus ceciderit quisquam, non nisi per multa exsiliet iustria, ad vsque ipsas medullas exuictus. Rectè ergo *Ludouicus XI. Gallia. Rex* totis viribus in hoc incubuit, vt optimis legibus Gallia constitueretur, & litium forensium tollerentur triçæ & ambages. *Comineus lib. 9.*

7. Laudandum est Statutum Patavinum, ne conuincti vel affines in controuersijs Iudices alios deleant, quàm arbitros, coram quibus vadimonio

citati, ex æquo & bono res terminetur. Vide *Antonium Blancum* I. C. *Patavinum*.

Cùm multi I. C. vt quæstum colligant vberius, & segetem auream, multas serant lites, non possumus ipsorum opera carere? Resp. in Pannonia viuebant olim sine Iuris Interpretibus, non tamen sine Iure. Nam simpliciter & honeste, ex antiquis moribus, & paucis quibusdam libris Pannonijs illis, non Romanis, res iudicabant. imò dissensiones suorum ciuium facile componebant. Et quemadmodùm de Seruio Sulpicio dicitur, cero, tollere controuersias malebant, quam in statuere. In comitatũ Beatricis Ferdinandi Regis Neapolitani filia, quæ illinc missa fuit in matrimonium Matthiæ Coruino Regi, venerunt Iureconsulti aliquot, qui barbarũ (vt ipsi dicebãt) morẽ in vultus & superciliorũ fastidio aspernati, avaritate sua facile perfecerunt, vt homines simplices illorum se sapientiæ cõcederent. Imperunt illi formulas prescribere, quibus est attendendum, quibus respondendum, atque exspectandum, dies legitimos notare, ludici quoque assignare quod diceret, ne muta esset perit. Breui tempore, vbi nullæ prius erant lites, viderunt vidissēs feruere litibus, controuersijs, petitionibus, repetitionibus, exceptionibus, competentionibus, procrastinationibus. Quod malum tantum & tam subitũ cum animaduertissent, Iurines prudentiores, ad Regem res est delata. Quare percognita Iureconsultos illos continens legum finibus iussit excedere, & omnia in pristinum morem reuocari: sedata est statim tempestas, tanquam si nulli vcti fuissent. *Lud. Viues de corruptis artium lib. 7.*

SIGNVM XIII.

LVSIONIBVS DVNTAXAT HO-
nestis animum relaxare.

Lusionibus
honestis se
recreare.

VT Magistratus, qui multis quotidie curis cō-
ficitur, & molestissima quæq; identidē & vi-
det, & audit, & sentit, negotijs publicis rectē nō-
nulla interponat laxamēta, cauendū 1. Ne geren-
dis rebus vllum ex ijs impedimentum sequatur.
Non enim ita ijs animus est mancipandus, vt op-
timæ horæ Reip. negotijs destinata negligantur.
2. ne elatus voluptate in aliquā turpitudinem di-
labatur. 3. ne vratur ludis veritis. 4. danda opera,
vt tempestiua laboris intermissione ad laboran-
dum fiat vehementior. *Val. lib. 8.* Ideo enim *Ana-*
xagoras laudabile esse dicebat honestis lusioni-
bus oblectari, quō vegetior alacriorq; ad Philo-
sophiā animus reddatur, & repudiatis omnibus
honoribus, qui ipsi publicè deferebantur, solum
postulabat, vt quo die mortē cum vita commuta-
ret, pueris, qui disciplinis & artibus operam da-
rent, permitteretur otuari & ludere, sentiens in-
genia assiduo labore frangi, refocillatione autē
& recreatione ad nouos labores instaurari.
(*Plat.*) Relaxationibus vtendum ceu medicamē-
tis, vt vegetiores reddantur animi ad solita ne-
gocia. Si autē exercitia sint immaniora, corpora
declinant, languent, deformantur, & augmenta-
tio impeditur: quia spiritibus labore nimio ex-
haustis, franguntur vires, extenuantur partes,
truncus totius corporis exarefcit.

Dio lib. 52
Tac. 2 hist.
Cic. 1 de
offic.

1. *Scuola*, cū a forensi labore esset fessus, pi-
le ludo se aliquantulum instaurabat. *Cic. de clar.*
Orat. Val. lib. 8. c. 8.

Rr 4

2. Dio-

2. *Dionysius Tyrannus & Alexander Magnus* la & folliculo summopere delectabantur. *Alex. 3. cap. 20.*
3. *Aegyptij* ciuibus suis inre dicebant alea lo su, vsque aded, vt aleator omnibus acculare v lentibus obnoxius esset, nec talioni subiacere accusator. *Diod. Sic.*
4. *Albertus imp.* dicere solebat: Venationem rilem esse, saltationem muliebrem: seque volu- tare quauis alia carere posse, venatione non posse. *Aeneas Sylu. 4. de reb. Alphon. Vt & alius imp.* frequenter dicebat: Malle se febris tunc, qua n saltationi operam dare. *Friderico tribus hanc vocem.*
5. *Arcada* volebant non solum pueros, sed iam adolentes, & iuuenes vsque ad 30. annos in Musica exerceri, homines alioqui vix diti- lis, & austeræ. *Polyb. 4. hist.*
6. *Achilles* feruidam animi iracundiam, quae pe inflammabatur, harmonia solum compe- & *Alexander Magnus* citharam laxamentis sumpfit.
7. *Romani*, quia Scenam, seu ludos Scenae (turpes) probro ducebant, Comedos non in honore ciuium reliquorum carere; sed etiam in- bu moueri notatione Censoria voluerunt. *Arist. 2. de Ciuit. cap. 13.*
8. *Philippus Augustus Galliarum Rex* Comedios mos, & eiusmodi impuros nebulones vix de- terminabat. Nam histrionum impudicissima mos (ait *Lactant. lib. 6. 20.*) quid aliud, nisi liberos docent? *Francisc. Petrarca* inquit: *lib. 1. de rebus* Ad summam hoc teneas velim, pudicitiam in staculis saepe stratam, semper impullam.

mas, & multarum ibi fama periit pudorque,
multæ inde domum impudicæ, plures ambiguar
pediæ; castior autem nulla.

7. *Lacedæmonij, Cretenfes, & Persæ* maximam in
venatione curam ponebant: quia similitudinem
quandam cum arte militari tenet: (vt *Xenoph. do-*
cti lib. 1. Cyr.) dū enim membra laboribus assue-
scit; dum locorū ingenia ediscit; dum saltus per-
errat, & excutit cubilibus feras; dum æstum, fri-
gus, famem quandoque perfert, bellicæ artis ru-
dimenta capit.

10. *Iustiniani* Constitutione omnibus Rom Im-
perio subiectis aleæ ludus prohibetur, negata in-
super actione victori; imò & victo facultate cō-
cessa, pecuniam amissam condicendi, neque vlla
obstet præscriptio, nisi annorum 50. *l. alearum v-*
su, C. de alea lusu & aleat.

11. Ob aleæ lulum Magistratus apud alios inci-
dunt in contemptum. Nam licet *Augustus Casar*
in oculis esset civium Rom. tamen quod plus æ-
quo indulgeret aleæ, hoc scommate notabatur,
apud *Suet. c. 71.*

Postquam bis classe victus naues perdidit,

Aliquando vt vincat, ludit assidue aleam.

Optima exercitatio est conuersatio erudito-
rum.

SIGNVM XIV.

IPSTRARE, ET PERAGRANDO VI-
sitare Prouincias & vrbes suas, nec non subdi-
torum mores & ingenia probe cognoscere.

Expedit Magistratus cognoscere rerum sua-
rum statum, & quantæ vires suæ sint oculis

Rr 5

ceræ-

cernere, vt Ratiocinarium suarum rerum cōsiderare, Remp. nosse, & fraudibus gubernationem occurrere possint. Expedi eosdem nosse naturam subditorum. Nam rectè ait Martial.

Principis est virtus maxima, nosse suos.

Hinc Plut. lib. Pol. ad Traian. inquit. Vir civilis & Remp. tractare incipiens, tam diu ciuilibus rebus consentaneè viuat, & se ad eorum naturam accommodet, atq; scitè cōfectetur ea, quibus populus solet delectari, donec opinione virtutis fide iam comparata auctoritati inniti possit.

1. *Augustus Caesar* Prouincias, quæ Proconulibus imperio regebantur, persæpe adiit, vt videret quo in statu res essent, neue fortassis Proconulibus potestate sibi tradita in dedecus & odium abuterentur. *Suet. c. 47.* Et Codice separatim propria manu scripsit instrumentum, seu, vt verius loquitur, Statū rerum, quo publicæ actiones, & nomina Virorum, reditus publici, &c. quæ per indicè continebantur. Veteres Breuitates Imperij nuncupabant. *Suet. c. vlt.* eo cōpleuerat quantum militum vbiq; sub signis esset, quantum pecuniæ in AErario & Fiscis, &c. (ita occurrit fraudibus Quæstorum.) *Vide Dion. lib. 57.*

2. *Tiberius*, eius priuignus & successor, cunctas Prouincias tutarentur, vt vires suas cognoscere ipse, (non per vicarios.) *Tac. 4. Annal.*

3. *Traianus Caesar*, velocissimi solis more, non inuisere, omnia audire, & vnde cunq; inuenerat, statim veluti Numen adesse, & assistere solebat.

4. *Persarum Reges* omnes vniuersæ suæ diuitiarum Prouincias obibant, & lustrabant, quod si quæ Regiā desiderarent, eis Rex adesset, contra

† Plin Pa
neg.

res componeret, & stabiliret. Motus populi per internuntios cohiberi non possunt. Nam, vt Tac. *hist.* ait, *ex distantibus terrarum spatij consilia post res afferuntur.* Vt Luna (aiebat Princeps quidam) præcipuè mouet inferiora, non quòd efficacia; sed quòd vicinior: ita multum habet momenti, ad motus belli sedandos vicinitas Regis.

6. *Carolus V.* sæpe ex Hispanijs ad Flandros, & Germanos aduolauit, vt internos populi motus, seditiones, vel penitus tolleret, vel certè mitigaret. Dicitur fortassis Ferdinãdi Regis Castellæ & legionis imbiberat: Principis internuntios in illarum oculorũ Principum esse: sed vix illi Principi, cui oculi sic caligãt, vt aliorũ oculis indigeat.

7. *Alexander Seuerus* milites suos, qui vbique erãt, sciebat: quia in cubiculo habebat Breuiariũ, numerum complectens, & tempora militantiũ, semperq; cum solus esset & rationes eorũ, & numerum, & dignitates, & stipendia recensabat, vt esset ad omnia instructissimus. *Lamprid.*

8. Cũ *Rex Assuerus* noctem quãdam in somnè duceret, iussit sibi adferri historias & Annales priorum temporum: quæ cũ illo præsentè legeretur, ventumq; esset ad illum locum, in quo scriptũ erat, quomodo Mardocheus Iudæus insidias Eunuchorum, Regẽ Assuerũ iugulare cupientũ, nuntiaffet, percunctatus Rex, quid pro hac fide honoris & præmij Mardocheus consequutus esset, intellexisset quæ à ministris, nihil omnino mercedis accepisse, illũ honorari, & omnib; Regni Proceribus præponi iussit, neq; passus est tantũ beneficiũ sine præmio relinquere: cuius beneficij hæc dubiè immemor fuisset, nisi cõtulisset se ad Imperij sui Rationariũ, seu Annales, qui memoriã

illi

illi renouârunt oblitterati beneficij: cuius renovationem vt Mardocheus acciperet, plurimum Regis intererat. *Esth. 6.*

8. *Constantinus, Leonis Imp. Constantini, filij* Rationarium sui Imperij scripsit, in quo fuerunt hostium vires, & summa totius Imperij commensurabatur: quem librum Veneti diligentissime seruant. *Girald. hist. Poët. Dial. 5.*

9. *Carolus VI. Gallia Rex Regni Prouinciarum* quinquiores adiuit (inquit Froissardus lib. 3. *cap. Gall.*) tandē in Prouinciam, & finitima loca venit. Ibi grauissimas querimonias auctore suo Berria Principe, qui supra modum popularis miserorum bonis, ad summam prosperationem eos adegerat. Erat ibi videlicet die supplices libellos plurimorum, de fractura iuria, vi, proscriptionibus, atque rapinis committentium. Regem vehementer commouit ista miseria, & ideo statuendi exempli causa, ad eam Berriae Principis patri sui Quæstoribus locis primū grauius ab omnibus actibus propter expilationes, viuum exuri præceptum tumuis intercedente per litteras ac deprecatorum Berrio, quem postea Rex iter prosequens, in eorum iurisdictione adesse veruit.

10. Anno 1602. cū *Henricus IV. Gallia Rex* audiret, Pictones varijs in locis agitare seditiones, quod tributis ab Quæstoribus prægrauantur, iter ad eos suscepit, moxque effectis, motus animorum motus sua præsentia extinguerentur, nedum sedarentur.

Prou. 20. Rex sedens in folio dissipat imperium intuitu suo.

SIGNVM XV.

MAGIAM MALEFICAM

extirpare.

Tiberius Imperator Romæ, inter alia laudatissima Edicta, quæ promulgauit, vt de veste serica non vtenda, neque vasis aureis, nisi in sacris, aliud addidit aduersus Magos & quoslibet diuinationes exercentes: (*vide Theatrum Vindict. Diuin.*) quos omnes seuerissimo Edicto exagitauit. Causam eius legis ferendæ narrat *Dio lib. 57.* his verbis: Etsi Thrasillo assidue utebatur, ac singulis diebus vaticinia accipiebat Tiberius, tamen re accuratè considerata, cum aliquando per somnum iussus esset cuidam argentum dare, hominem interemit, quod intelligebat per Magicam artem dæmonem immisum fuisse: reliquos omnes Astrologos, Magos, aut quicumque aliquo modo diuinationes exercent, exterius nece: ciues (qui, etiamnum neglecto priore Edicto, quo prohibitum fuerat, vsu harum artium omnibus, qui in Vrbe essent, tractare eiusmodi res deserrentur,) extorres egit: qui verò destitissent, impunitatem consequebantur. Meminit eiusdem Sæctionis *Plinius Nat. hist. lib. 30. c. 1.* vt consideratione sit dignum, adueniente Christo in mundum, Magos ex Oriente venientes, ipsum Dominum cognouisse, & adorasse: dæmones in Aegypto perterrefactos, Roma, itemque ab Italia Magos expulsos, & in eosdem seuerissimè lege actum esse: venerat enim in Orbem ille, qui aduersus dæmones bellum indiceret, eorumque vires infringeret, & sub eodem Imperatore Crucem perfecundo,

fendo, sibi cuncta subijceret. Vide etiam *Arif. Tacti lib. 2. & Caf. Baron. Tom. 1.*

SIGNVM XVI.

*Magistratū
libenter de-
ponere.*

MAGISTRATV COMMVNI CE-
to tempore haud granatē abire.

COMMUNEM Magistratum ita verū exponere Philosophi, vt statis temporibus hi inue-
neant, alij deponant; hi inagurentur, alij
dicent, seu fasces sui imperij abijciant.

1. Vt ciues stimulis honoris ad virtutis studium
alacrius incitentur. Nam Deus in libera ciuitate
premiū virtutis quasi in stadio palmam omnibus
proposuit, cuius spe sublata, quis currete
borabit? Certē vt honos artes, ita spes dignitatis
ciues studiosos alit, qui accessum ad Reip. opor-
tūditie suis factis quærunt & demerentur.

*Spes ciuim
premiū
virtutis, &
honoris par-
ticipatio.*

2. Vt ciues consilij & Magistratus pro
virtutis participes fiant. Hinc Romani à rebus
Senatum, à cespite ad solium dignitatis promoti
euehere & promouere solebant. 3. quia
ideo lances Reip. tenet, vt dignitates ciuitatis
vni perpetuas, sed singulis promeritis ad-
buat, ac partiatur: quod certē fieri non potest
omnes Magistratus perpetui creentur. Fieri
potest sine ciuim iniuria, vnus vt semper
ad gubernacula. alij sentinam exhauriant. Quia
ergo ille de militibus in bello, id hi de Magis-
tribus in pace dicunt.

*Magistratus
ambulato-
rij.*

Succedant, seruentq. vices.

Cauendum tamen præcipiunt in ista vicissitū-
dine, vt saturis famelici, (in aurea melle
tis,) expertis rudes, & imperiti; iustis, & imp-

bus viris carnifices, & futores non surrogen-
tur. Regij autem Magistratus æternitatem com-
pendant, ne fiat seditio, & ne noui culices, acrius
mordetes, ad cadauera oppressorum ciuium ad-
volent; seu, ne alij rapaces vultures, diffidentes
tempori, temporis quasi falce ciues iam labo-
rantes vulnerent.

Tiberius *Casar* cum ab amicis interrogaretur,
cur non tam facile Magistratus & Præfecturas
suis mutaret? respondit, se data hoc opera sem-
per fecisse. Natura enim omnes, qui administra-
tioni rerum præsent, pecuniæ esse cupidos, pluri-
mumq; studij ad rem magis magisq; augendam
eos collocare. Cæterum, si diutius in Magistratu
versentur, seigniores ad quæstum faciendum fie-
nt. Muscas enim si diutius corporum vlcibus in-
sistant, minus graues & molestas fieri; quippe
sane vlcerum ad satietatem vsque refertas: &
eum, qui vlcibus scateat, durius acceptum af-
fectumque iri, si saturis iam repulsis, famelicis
illas ad vulnera admittere velit. *Niceph. li. 1. c. 17.*

SIGNVM XVII.

Magnani-
mum esse.

MAGNANIMVM ESSE.

Vide de
Fortitud.

Magnam fortunam magnus decet animus, *Vide de*
qui iniurias superet despiciendo, & sper- *Fortitud.*
uendo. (*Seneca 1. de Clem.*) famam tamen non
consequendo. (*Tac. 4. Annal.*)

Sic *Antigonus Maced. Rex*, cum ad Regiam di-
sputate recens ascēdisset, idq; grauate ferret, sto-
machaturq; populus, ipse virtute & conscien-
tia fretus, in populi cōspectu diadema sceptrūq;
posuit, atq; palam monuit, vt si aliū quempiam se
Regno

Regno digniorem inuenirent, ad eum et col-
 trio diadema sceptrumque deferrent. Quam
 magnitudine atque fiducia populi animus
 mouit, vt vltro omnes ad capeffendum
 Regnum hortarentur, quod ipse conftanter
 nuit, nifi ante de feditionis auctoribus
 eium fumeretur. *Stob. fer. 47.*

2. Etſi *Ferdinandi Arragonij II. Neapolitanici*
gis res bello attrita, & tantum non deſperare
 ſent, nunquam tamen ad honeſtiſſimas pacis
 ditiones, quæ illi à *Carolo VIII. Francorum*
 proponerentur, modò Regis nomine ſe
 veller, & iuribus ſuis renuntiare, attendere
 luit; quin fortiter & viriliter omnia tolera-
 uſque eò obdurauit, dum conuerſo rerum
 Regnum auitum ingenti cum gloria
 perauit. Non ceſſit ille noueranti fortuna
 fortiter reſtitit, ſciens infirmi ingenij
 aliquo ſummæ rei diſſidere, cum exiguis
 tis ſubito inclinentur omnia, quæ in bello
 tur. (*Egeſippus lib. 4. cap. 11.*) Rectè *Diogenes*
Laërtium: δὲ ἀντιθέται τὸν βίον &
 obijcere fortunæ confidentiam, &c. *Quintilianus*
lib. 2. & 3.

3. Cùm *Balthazar* circumſideretur, ſplendens
 quadam nocte conuiuium omnibus ſuis
 trapis & Regulis, qui ipſi ſubſidio venerat
 riſſimiſque copiarum Præſectis parare
 vt Perſæ Mediſque, à quibus circumſid-
 derent, quàm parui arctam illam obſid-
 deret. Sic enim viri ceſſi animi multis
 circumuenti occaſiones ſolent veſtigare
 tandi oblectamenta, vt & ſuorum animos
 ment, & hoſtes metu perculſi animum

Geo: Magni Duces rebus afflictis hilaritatem de industria simulant, vt aduersas res adumbrata letitia abscondant.

4. Pyrrhus Rex cum Tarenti obsessus, & à Curio Dentato Rom. Duce arctissime inclusus teneretur, Tribunis suis dixisse perhibetur: Nolite animum despōdere, Commilitones, quos nunquam pūi lanimes vidinam si corpora nostra Romani circum sident, nos animos illorum obsidemus. Sic enim habetote, eo me esse ingenio, vt quō maiores in angustias ab hominibus redigor, eō liberius lætiusque animus meus euagetur: imō & hoc addo: Si muros Romani euerterunt, animos tamen nobis integros esse scio: & quamuis muros iam, quos illis opponamus, nullos habeamus; tamen Romanis difficilium esse animos Græcorum vincere, quàm saxa Tarentinorum diruere, ostendemus. Lucan.

Audendo magnus tegitur timor.

SIGNVM XVIII.

MANSVETVM ESSE.

Favianus Episc. Antiochenus ad Theodosium Imp. paratum vlisci Atiochenos, quōd Statas ipsius Theodosij & Placillæ Augustæ, iam biennio ante vita functæ, loco emotas, cum ignominia protraxissent, inter cætera dixit: Non tantum exercitus, & arma, & pecuniæ, & subditorū multitudo, & alia huiusmodi splendidos facere Reges consueuerunt, quantum animi disciplina & mansuetudo. Fertur beatus Constantinus effusæ quandoque lapidata, multis ipsum insti-

Mansuetum esse. Baron. Ag. no christi 324. & 333. Constantini Magni mansuetudo.

ſf

gantibus, ad supplicium de auctoribus contumeliae sumendum, & dicentibus, quod omnes ipsius faciem saxi conuulnerassent, manu faciem palpans, & leniter ridens, dixisse: Ego vero nusquam vulnus in fronte factum video: sed sanum quidem caput, sana verò & facies mea. Illi verò reueriti, & confusi, ab hoc iniquo stitère consilio. Et hoc verbum haecenus commouit omnes, nec tantum temporis labefecit, sed etiam sapientiae memoriam extinxit. Quae non hoc trophaeis splendidius? multas vires haec condidit, & multos barbaros superauit, sed minimus illorum nihil: hoc autem verbum haecenus ad praesentem diem canitur, & posteris nostri, & posteris illorum omnes id ipsum auctorem. Nec hoc solum est admirandum quod auctorem verum etiam quod laudibus & faustis veris prosequuntur, dicentesque laudabunt, & multos gratè suscipient; nec vllus est, qui haec diens, filere possit; quin pariter exclamet, haec haec dicentem laudet, & innumera ipsi vel haec. Et bona precetur. Quod si propter illud verbum apud homines tanta potius est gloria, apud benignum Deum coronas assequetur. Haec Flavianus, teste Chrysostomo *Hom. 2. ad Rom.*

Antioch. qui ibidem ait:

2. Post hanc concionem secundis non contentus fuit (Theodosius) verbis; sed vnum solum haec addidit, quod ipsum diademate magis ornauit. Quod autem hoc? Et quid mirabile & magnum est, si his, qui nos contumeliam affecerunt, iram remittamus hominibus exultantibus, cum & ipsi homines firmis cum manu Dominus in terram descendens, & propter

seruus factus, & à beneficio affectis crucifixus, pro crucifixoribus suis Patrem orauerit, dicens: (Luc. 23.) *Ignosce illis: non enim sciunt quid faciunt?* Quid igitur admirabile, si nos conseruis ignoscamus? Idem Flauianus ad Theodosium dicebat: Te Dominum tuum imitari supplico, qui quotidie à nobis contumeliam patiens, non cessat bona sua omnibus ministrare. Antiocheni igitur, Maiestatis rei, indulgentiam consequuti sunt, tanta celeritate, ut qui sub ictu carnificis ingemiscerent, læti tamen Paschale festum peregrinarent. Theodosius, teste eodem Chrysof. Flavianum inuitum properare, & festinare, coëgit, & se ciuibus exhibere: Noui, inquit, quòd nunc ipsorum sunt animi perturbati, & multè super sunt calamitatis reliquæ: abi, consolare. Si gubernatorem viderint, nec præteritæ reminiscantur tempestatis; verùm & ipsam tristitiam memoriam omnem delebunt, &c. Idem *Theodosius*, teste Aurelio Victore, irasci rebus indignis, sed flesti citò. Vnde modica dilatione emolliebantur aliquando seuera præcepta; habuitque à naturæ munere, quod *Augustus* à Philosophiæ Doctore didicerat: qui cum audisset eum facile commoueri, ne aspectum aliquid statueret, monuit, ut ubi irasci coëpisset, 24. Græcas litteras memoria recenseret, ut illa concitatio, quæ momenti est, mente aliò tradita, parui temporis interiectu languesceret.

Baton. Anno Christi 395.

Theodosiū juniorē nemo vnquā ira incensū aspexit. Cuidā ex necessarijs aliquando sciscitanti, cur ne minē, qui intulisset iniuriā, morte aliquando mulcasset, respondit: Utinā potius mihi potestas esset, qui mortui sūt, ad vitā denuo reuocādi. *Socr.*

Si 2

lib. 7.

*Vide Tripp.
Virt.*

lib. 7. cap. 22. Baron. Anno 415. Vide de Humilitate
& de Clementia. (Alij hæc tribuunt auctori Theophrasto
Miori, à quo nepos didicit, & imitatione perfecit.) Alteri, (ait idè Socrates,) de eadem re
interroganti, dixit: Non magna res est, atque ardua
vt qui homo sit mortem oppetat: sed eum, qui
semel obierit, nemo omnino, nisi solus Deus
restitit ad vitam reuocare, &c.

4. Solemne erat Imp. Romanis igneas prunas
interdiu ardentes; noctu verò lampades
in cubiculis accendi; vt ipsi vigilantes, & non
dormientibus lucernæ arderent. Institutum autem
à Romanis fuit, vt oleum, ex olea natum; & cer-
apum industria parata, ante Principes videretur
vt æquè se placidos, ac mites; quàm oleum
olea natum: æquè vtilis Reip. atque in alia
apem esse oportere meminissent.

De mansuetudine Dauidis vide Chryso-
3. de Dauid & Saul, & in Psalm. 7. & Hom. 11.
Genes. Basil. Hom. 11. de Inuidia, & epist. ad Co-
gor. Nazian. De mansuetudine Octavianus vides
nec. 1. de Clem. c. 9.

Imperiosissimum imperium est, imperium
blandum. Hinc Aufonius: Blando vultu Latet imperium
Mansuetudine enim nihil est violentius, & non
sæpe mouendo, quàm minando proficitur. Cæ-
dianus de Consulatu Mallij Theod.

Lene fluit Nilus, sed cunctis amnibus esse
vtilior, nullas confessus murmure viret.

S Chrysost. ait: Oratione molli durissimum
confringi.

Frangitur ira grauis, quando est respicienda
uis.

Nutritus vento, vento restinguitur ignis.

Lenis alit flammam, grandior aura necat.

Nabal duro & contumelioso sermone iram Davidis accendit, vt iuraret se ipsum cum rota domo funditus perditurum. Abigail contra placido sermone Dauidem placat.

Sint ergo in Magistratu leonini mores, hoc est, generosi & iusti. Leo enim est animal generosum & iustum: hostem contumacem vngue, dente, cauda inuadit; at in ouem mortuam, & iacentem deliquere non contendit. Hinc Reges Leonibus comparantur, Tyranni lupis ac tigribus.

SIGNVM XIX.

MEDITARI MORTEM, ALIAQVE *Meditari res salutares.*
ad salutem pertinentia.

1. *Suerus Imp.* (auctore Dione Nicæo) vnam sibi parari voluit, in qua sepe hretur, (cineres prisco illo more recondentur:) quam crebro manibus contrectans, dicebat: *Tu virum capies, quem totus Orbis capere non potuit:* idque fecit, vt memoriam mortis retineret. *Sola enim mors fatetur, quantula sint hominum corpuscula.*

2. *Carolus V. Imp.* sepe dixisse ferunt, se, abdicato Regno, in sua ista solitudine, (D. Iusti Cœnobio,) e quiete vnus diei meditatione, plus solida voluptatis, quam ex omnibus victorijs & triumphis hausisse.

3. *Maximilianus* is, qui matrimonio Marię Burgundię Caroli, cognomento & re Audacis filię fuit iunctus, biennio (al. triennio) toto ante mortem (& ætas adhuc bona, & valetudo erant) capulum *Sapientis. factum Maximiani Austriaci.*

plum è plumbo & querno ligno funebrem
ca lignæ viatoriz inclusum circumferri secun
quaqua iret, & in dormitorio semper cubituli
deponi curauit. Thesaurum ignari censebare
culi, & erat: sed Philosophiz, cuius studium ves
res definierunt meditationem mortis esse.

4. *M. Aurelius imp. epist. ad nepotem* fuscum
magnis & fructiferis arboribus stolonum
eticatio signum est, amputandos esse ramos
dos: ita infantiũ in familia natiuitas parenti
rumq; ad sepulturam citatio est. Cui dulciss
vita est, eius fores repente mors ingreditur,
contra, qui maximè mortè auersatur; ab ea
præmonito quidem, vita aufugit. Mihi si daret
optio vitæ in vnum diem, securitatem omnia
totius Orbis opib; anteferrè. Quid enim pro
de augendo honore, diuitijsq; laborare, cum
guli diebus singulis vitæ decedant dies? *Et ad*
ad Cincinatum amicum: Neesse tandè est vitæ
ius pomũ à carnis miseræ arbore auelli. Sæpi
in folijs, aut floribus iuuentæ morbi pruna, et
calamitatis grando aufert, ne cum viuos non
bitu surrecturos remur, in aeternam claudet
lumina noctem. Laboriosa, sumptuosa, inemo
bilis & prolixa textu tela est; sed vt multas
bus detexitur, ita puncto temporis abrup
Ita M. Aurel. de Morte.

Idem *epist. ad Domitiam* probat exèplis, et
vitæ partem periculosissimam esse, quam
securissimã facit. Hercules amicæ manu occisus
Agamemnon domi suæ noctu trucidatus est
xader veneni haustu exiguo perimitur: Pompe
ius Magnus ab amico Ptolemæo interficitur:
Iulius Cæsar, qui sã. prælijs vinci nõ potuit, et

gis in Curia cōfossus est: Bibulus, dum curru per
Vrbem inuehitur triumphali, tegula delapsa ca-
pit illi elidit, atque ita vana illa gloria finem illi
vitæ attulit.

Refert Maiolus in *Diebus canic. sub finem p. 1. a-*
dolefcentem quendam mortis effigiem spectaa-
dam sibi in cubiculo quaquaversus appendisse, &
quidē hoc carmen conscripisse: *Viuens sape mo-*
tere, vt mortu' sēper viuas. altera verò cubiculi fa-
cie hoc sub mortis simulachro carmē subiecisse:

Ne morare, opus est mortem praecurrere morte.
Alio deinde cubiculi latere eidem simulachro
hoc carmen adiecisse:

Semina nequitia languidiora facit.

Felices anime, quibus hoc cognoscere primum,
Inq, damos superas scandere cura fuit.

Illud Richardi de Marisco, Episcopi Dunel-
mensis Epitaphium nostris obuersetur animis:

Culina qui cupitis, laudes, pompasq, sti-
titis:

Est sedat a sitis, si me pensare velitis.

Qui populos regitis memores super omnia
sitis:

Quod mors immittis non parcat honore po-
titis.

Vobis Præpositis similis fueram, bene scitis,
Quod sum, vos eritis: ad me currendo veni-
tis.

Veinam omnes Christiani Magistratus inter-
dum mundi nugamentis relictis, ad pedes Chri-
sti conuiescerent, Ambrosiam cæli degustarent,
& mortem, aliaque hominis nouissima sibi ob
oculos ponerent.

SIGNVM XX,

MENDACIVM DETESTARI.

*Mendacium
excerari.*

Mendacium reddit eos, qui ad eluam
sedent, viles, & parui valoris, vt dicitur
neta falsa, opprobrium est hominum.

1. Hinc ex eius collo, qui inter *Aegypti* libe-
ces primum obtinebat locum, Numinis impen-
debat, gemmis & auro confecta, quod Numi
ipsi veritatem nuncupabant. Hoc signo obedi-
bant, Iudicis cordi ori que veritatem inesse de-
per debere. *AFlian. lib. 14. & Diod. Sic.*

2. *Epaminondas Thebanorum Princeps* ca-
uerus veritatis cultor fuit, vt ne ioco quidem
quam mentitus sit. *Alex. lib. 9. c. 10. Aemil. Tit.*

3. *T. Pomponius*, Eques Romanus (ob *Sto-*
Atticus dictus) mendacium nec ipse dicebat
pati poterat. Quapropter omnes ei res futu-
ci curandas certatim dabant, consiliumque
de Rep. de que rebus magnis petebant. *Cornel.*
pos.

4. *Persa* per omnes aetatis gradus illud pro-
puè suis inculcabant filijs, vt fugientes men-
cium, vera semper loquerentur. Duo propter
bus peccatis habebant, debere, & mentiri.
enim sunt obrati saepius mentiuntur. *Alex.*
c. 25. Herod. lib. 1.

5. *Rex Salomon* ait: *Prod. 17. Non decet Pro-*
pem labium mentiens.

6. *Cic. 3. de Offic. negat in bonum virum me-*
re mentiri eraolumentu sui causa. Recte et
Horat.

*Hunc odi peius furij, & damone diro,
Qui verbis aliud loquitur, quam pectore sen-
tit.*

Vide de Fide seru. & de Veritate: item Thea-
trum Vind. diuinz.

SIGNVM XXI.

MILITVM RAPACES MA-
nus coercere.

1. *Carolus Magnus* vetuit, ne quicquam ex agris
Camiorum, præter herbam, ligna, aquam, à
militibus inter proficiscendum attingeretur.
*Auentinus lib. 4. Ann. Boiorum. Vide de Disciplina
militari.*

2. *Bellisarius* Constantinop. cum ad recuperan-
dam e Gothorum manibus Italiam à Iustiniano
missus esse, ad eò ab omni maleficio milites con-
tinuit, ut cum iter facerent, quanquam defessi, ad
decerpandos fructus, qui in via ab arboribus
pendebant, nunquam manum extenderint, neque
in opacum locum pabulatum iuerint. Qua re ef-
fectum, ut Itali, singulari eius continentia moti,
spretis his malis, quæ ab hoste poterant perferre,
in uno omnium consensu, Bellisarij virtutem, par-
tisque eius copias, Gothorum multitudini ante-
posuerint.

SIGNVM XXII.

MISERICORDEM ESSE.

*Misericor-
dem esse.*

1. *Traianus Imp.* postquam cum Decebalò Re-
ge superbissimo Dacorum conflixisset, &

Sl 5

vulne-

vulneribus suorum ligamenta deessent, pro
 vesti non pepercit, quam in lacinas concin-
 fauciatis partitus est. Militibus, qui in ea
 conciderant, aras constitui, & annua pax
 peragi voluit. Decebalū humi procumben-
 se adorantē excepit, & perdifficiles paci-
 tiones subire coëgit. *Dio.* Idē puerorum
 curam suscepit. *Dio, & Plin. in Paneg.*
 2. Constantinus Magnus afflictos longe
 molestia releuauit, vt datæ ab eo ad Cælium
 Carthaginensem Episcopum indicat litteræ
 extant apud *Euseb. lib. 10. cap. 6.* Edidit etiā
 Christiano Principe Sanctionē, qua pater-
 nia (cū illi filios, quos alere nō possent
 rent) cū ex Fiscali, tū ex priuata pecunia
 esse cōsultum. *l. 1. de alimentis. Cod. Theod.*
 planē auri copia, ad hæc præstada, ab ipso
 rogata.

Extat (*l. 2. de aliment. Cod. Theod.*)
 Rescriptū pro subleuandis pauperibus fame
 euntibus eiusmodi: Prouinciales egestate
 atq; alimonie inopia laborantes, liberati
 dere & oppignorare cognouimus. Quod
 tur huiusmodi reperietur, qui nulla rei
 ris substantia fultus est, quiq; liberos
 ac difficile sustētet, per Fiscū nostrū, a
 calamitati obnoxius, adiuetur, ita vt
 les, Præsidesque, & Rationales, per vniuersas
 fricā, habeant potestatem, & vniuersis
 terint in egestate miserabili constitutis,
 necessariā largiantur, atq; ex horreis
 protinus tribuant competentem. Ab hor-
 a nostris moribus, vt quenquam fame

indignum facinus prorumpere concedamus,
De eiusdem erga pauperes liberalitate vide
de cura pauperum. De pœnis immiseri-
cord. Theatrum hist.

Macrob. Sat. lib 3. in nobilissima Athenarum
vide templum ait Misericordiæ adeò diligenter
custodiri solitum, vt, nisi Senatus consensu &
permissu, nemini fas esset ingredi, quoniam ibi
statuæ tantùm Principum benigniorum positæ
erant, nec alij, nisi viri misericordes, ad oran-
dum intrabant. Vide Horologium Principum.

Narrant Historici nobilissimam statuam in
templo fuisse Regis cuiusdam Attici, qui &
iustissimus, & liberalissimus, & ante omnia ma-
ximè misericors fuerit, quem præter thesauros,
quos templis dedit; & pecunias, quas pauperibus
distribuit, curam suscepisse aiunt, educandi Athe-
nas omnes orphanos, & alimenta præbendi cun-
ctis viduis.

Plutarchus in Polit. auctor est, Romanos
indulgisse, vt epuli aut conuiuij nuptialis vel
triumphalis reliquiæ viduis & orphanis da-
rentur vniuersæ: quæ consuetudo ita Romæ
invaluerat, vt si quis diues reliquijs ipse
conserueret, eum furti postulare orphanis lice-
ret.

In more habebant Principes Persarum, vt
ante mensæ pransuri, vel coenaturi accum-
berent, quàm ad Palatiorum portas tubis sono-
rent magis, quàm suauibus, signum daretur, vt
illi viduæque omnes illuc concurrerent,
quod lex inter ipsos esset, vt quidquid edulio-
rum mensis regijs superesset, indigentibus distri-
bueretur.

7. *Phalaris Tyrannus Epist. ad amicum*: Deo testor immortales, nunquam pupillis & viduis fores meas claufas fuisse.
8. *Trebellius Pollio, in vita Claudij Imp.* auctor est, foeminam pauperrimam & viduam venisse aliquando ad *Claudium Imp.* lacrymis madentem, vt illius opem imploraret, optimum vero Principem misericordia commotum, non solum cum illa complorasse, verum manibus etiam suis lacrymas de facie illius absterfisse. Cumq; multi ex nobilitate Romana circa Imp. essent, quibus illorum ita *Cæsarem* compellasse: Satis est ad Principum Romanorum auctoritatem & gravitatem, si iustitiam petentes subditos audiant, etiam si lacrymas de facie illorum manibus suis absterfuerit. Cui respondens *Claudius*: Bonos, Principes eo nequaquam contentos esse debere, nisi nihil amplius quam iusti Iudices faciant, nisi in exercenda iustitia misericordes etiam esse debeantur. Sæpe enim ad euntibus Principes magis benevolentia, quam præ se ferunt; quam iustitiam quam illis administrant, satisfaciunt. Et postea ait: Quod imminuendæ Principis auctoritatis gravitatis esse ais, si cum vidua misera comploraret Princeps, suisq; illius faciem manibus absterferet, malle me respondeo angoris subditorum participem, quam vt oculos lacrymis ipsorum habeant authorem esse. (Misereatur pauperum, qui sibi volunt parcere Christum. *Luc.* Melius est nudum Christum vestire, quam dolatoribus vestes dando peccatum incurere. (Qui dat, vt habeas; mandat, vt tribuas.)
9. *Alexandrum Magnum* celebrant *Plutarcho* & *Q. Curtius*, quod tam humane tractavit *Darius Regem*

regis, à se penitus victi coniugem & liberos,
 omque clementiam ita extollunt, vt fermè ean-
 dem Alexandro gloriam ob pietatem in liberos,
 quam ob victoriam de patre tribuant. Darius co-
 natus Alexandri hac clementia, missis Legatis,
 rogantes ei de præteritis gratias agi iussit, atque
 eum deinceps etiam faceret rogari: posse enim
 fieri, vt Deorum & Fortunæ indignatione aduer-
 sus se mitigata, parem ipsi gratiam referret. Ve-
 rum Alexander Legatos cum hoc responso re-
 misit, renuntiarent Dario: Gratiarum actionem
 ab hoste, pro benignitate & benevolentia mu-
 lteribus captiuis præstita, superuacaneam esse:
 equæ enim se, vel, quia Darius sibi amicus fo-
 derat, ita facturum; vel, quia hostis esset, idem præ-
 ferendum fuisse. Sed ideo fecisse, vt Principis
 hoc in parte generosi officio fungeretur: vt eni-
 mam clementia erga mulieres, quæ nil nisi
 ferere nosset; vtendum animi magnitudine ad-
 mirari Principes, qui tantum bellare didicif-
 sent.

Antoninus Imp. cognomen *Pij* sibi peperit,
 quia nihil aliud nouerat, quam pater esse pupil-
 lorum: nec vlla re magis gloriabatur, quam quòd
 patronus esset viduarum: ipse enim audiuit
 & iudicasse legitur pupillorum cõtrouersias,
 & querimonias, Palatii que fores egenis & viduis
 semper habuisse, cum ianitorum, quibus
 in Palatio utebatur, manus esset, non ingressu
 prohibere tenuiores, sed accessu arcere locuple-
 tes. Frequenter hæc verba vsurpabat: Decere
 Principes bonos & generosos orbis & viduis
 mittere semper aperta habere, vt illis opitulenti-
 bus, & portas nunquam claudere, vt illos au-
 diant.

diant. Apollinem enim dixisse, nunquam permissuros Deos, ut Principi, qui in iudicandis negotijs pauperum non fuerit diligens, prompte cediatur à ditioribus.

SIGNVM XXIII.

Missam audire.

QUOTIDIE, SI FIERI POSSIT,
sacros. & augustis. sacrificium
Missæ audire.

Missæ Sacrificio, 1. non solum aguntur, sed etiam referuntur gratiæ Deo, pro beneficijs ab ipsius bonitate acceptis: 2. remittuntur venialia peccata: 3. impetratur gratia ad vitandam eum dolore confitenda, & in posterum vitandam: 4. impetratur gratia recte viuendi, confertur auxilium omnibus, atq; defunctis. 5. Adhæc, solet Dominus in temporalibus rebus illi magis fauere, quæ videt ante omnia spiritalium rerum, & diuinitatis curam gerere. 6. Et sicut patet gratum esse, ut manere summo ante omnia à filio visatur, & ablutetur: ita gratum est Christo, ut quotidie in Missæ Officio eum videas, adores, atq; salutes. (Videtur hoc iuge Noui Testamē. Sacrificiū concēssit, vide in Theatro Vind. Diu.) 7. Præterea, sicut in Veteri Lege aspectus Serpētis ænei sanitate conferrebat vulneratis: & in Nouo Testamento Petrus curabat ægros: ita dubium non est, quin Christi Corpus, dum in Missæ Sacrificio quotidie deuote cōspicitur, magnam vim ad curandam animæ habeat. (Vide Manuale Sedul.) 8. Dominus in hoc Sacrificio non solum offertur Deo Patri a Sacerdote, & à præsentibus Christi Corpus, sed quis in verum Sacrificiū pro sua salute; sed quæ

sibi adfunt, digneq; se parant, spiritualiter Cor-
 pore Domini reficiuntur, vt membra, per os Sa-
 cramentis: imò, vt in cella vinaria, nouis vinis re-
 fertur, solus aer odore infectus inebriat; ita in lo-
 ca, vbi hoc Sacrificium offertur, tanta est gratia
 Mensa ha-
 ius Regis.
 pia, vt non solum ex eo dæmones pellat, sed
 animam praesentes consolatione perfundat.

1. *Eduardus Angliæ, 2. Ludovicus Gallia Reges*
 piissimi, & alij cõplures, fructu Sacrificij hu-
 manis cognito, nullam sibi illius quotidie audiendi
 rationem patiebantur elabi. (Præmia Missam
 a honore habentium, vide in Triumpho Vfrt.)

2. *Elzearius Comes* non modò quotidie Sa-
 cramentum intererat, sed etiam familiam suam vniuer-
 sam curabat vnam ad minimum Missam, nullo
 intermisso die, integram audire.

3. *Venceslaus Bœmorum Rex*, non contentus
 esse Sacrificio Missæ quotidie præsto adesse; sed
 etiam messis & vindemiæ tempore, oblitus quasi
 dignitatis suæ, metebat, & vindemiabat, quæ pro
 Sacrificio Sacerdotum manibus offerret.

SIGNVM XXIV.

MODESTIAM IN OMNI

actione præ se ferre.

*Modestum
esse.*

In mediocribus (ait *Cassiod. epist. 44. v. 47.*
 iactantia est odiosa, ita in Magistratu mo-
 destia & humilitas est gloriosa: quia, teste *Seneca*
epist. 121. maximum argumentum est animi ad
 honorem venientis sede, si hæc, in quibus versatur,
 familia iudicat. Et, teste *S. Chrysostomo, Hom. 3.*
cap. 1. Matth. sublimium maxima gloria est,
 quam maxime se submittere.

Et

Est autem Magistratui modestia seruanda in
 omni actione. i. in vultu ac gestu, eos intra orbitam
 decoris continendo. Syr. 19. Ex visu cognoscitur
 vir, & ab occurso faciei cognoscitur sensatus. S.
 Ambrosius, 1. de Offic. cap. 18. Est in ipso motu
 gestu, incessu, tenenda verecundia: habitus enim
 mentis in corporis statu cognoscitur. Paulus
 uerus: Ludouicus Sfortia adeo compositis erat mo-
 ribus, vt à rudibus rusticanisque, qui eum nun-
 quam vidissent, pari inter multos cultu, & ser-
 uo sine comitatu, vt omnium Princeps, atque Im-
 perator salutaretur.

2. In sermone, qui erit grauis, coctus, & breuis,
 seu restrictus. Hinc Ambrosius, 1. de Offic. cap. 18.
 Sit grauitas in sensu, in sermone pondus, et
 in verbis modus. Seneca epist. 40. Quemadmodum
 sapienti viro incessus modestior conuenit, ita
 ratio pressa, non audax. Cassiod. 10. Var. 4. Hoc est
 regalis virtus, celerius necessaria sentire, sed
 dius in verba prorumpere.

1. Dicendi breuitas Pisistrato Atheniensi scribitur
 gata est ad promerendam ciuium gratiam, ex qua
 quidem imperium assequutus dicitur. F. Plut.
 ex Plut.

2. Menelaum dicendo dulcem fuisse, tradit
 merus, sed pauca loquentem inducit. 16. d.

3. Theodoricus Rex Gothorum, in promissis
 tium legationibus, audiebat plurima, respon-
 dabat pauca. Sidon. Apoll. lib. 1. epist. 2. Demetrius
 Phalereus, 1. de Elocut. ait: Præcepta, & ratio-
 nes, quæ Principi conueniunt, breuibus for-
 tur verbis: preces autem, quæ humilioribus, po-
 bosæ & longæ esse debent.

Cur bre-
 uitas di-
 cendi Ma-
 gistratui
 conueniat.

3. In omni externo apparatu, & cultu: in ingre-
 su

comitatu, victu, habitu. B. Anselmus in Mo-
nasticis:

Μηδὲ μᾶλλον ἔσῃ, ὅσσω μὲν γιῶτες ἔσο.

Quanto maior eris, tanto moderatior esto.

Traianus Imp. ita domo progrediebatur, vt il-
lam nullus apparatus arrogantiae principalis,
nullus praecursorum tumultus detineret; nemo
perturbabatur, nemo submouebatur (a licitori-
bus) tanta viatoribus quies, tantus pudor Fasci-
onis, vt plerumque aliena turba (alicuius Magi-
stratus) subsistere Principem cogeret: ipsius qui-
dem officium (ipsi comitantes) tam modicum,
tam temperatum; vt antiquus aliquisq; magnus
Consul sub bono Principe incedere videbatur.

Plin. Paneg.

Cicero, ad Q. Frat. epist. i. scribit: Sit licitor
mansuetus, & tuae lenitatis apparitor, maioraque
preferant fasces illi ac securas dignitatis insigni-
a, quam potestatis.

Dio Syracusanus, iam rerum potitus, nec me-
tam, nec vestem mutauit; sed eodem habitu, vi-
tiosaque contentus, quo utebatur, cum in Acade-
mia cum Platone, & condiscipulis versaretur,
Platonis monitum sequutus, ad eum hunc in mo-
dum scribens: Eum existimare oportere, se ab
omnibus probari, si a viris solum, qui in Acade-
mia versantur, probaretur, quando illi non for-
tunam, non victoriam, non audaciam admiraren-
tur; sed virum, qui in magna rerum amplitudine
per honestatem, temperantiam, modestiam, iu-
sticiamque prospera fortuna vti sciret. Bruson.
Stob. in Sermon. Claudian. 6. Hon.

Publicus hinc ardescit amor; cum moribus

equi

Tē

Inclī-

Inclinat populo regale modestia cubem.

4. Cùm *Alexander Seuerus* humili vestitu contentus sepe incederet, & ob id identidem ad amicis suis reprehenderetur, respondit: *Imperatorem Maiestatem constare virtute, non corporis cultu.* Bruson. lib. 3. cap. 13.
5. *Thymoleon Dux* hoc nomine maxime predicatur, quod nihil vnquam neque insolens, neque gloriosum ex ore eius exierit. Cùm suas laudes ab amicis predicari, nunquam aliud dixit, quam se in ea re maximas Dijs gratias agere atque habere, quod cum Siciliam recreare constituissent, tum se potissimum Ducem esse voluissent. *Probus.*
6. Cùm *Augustus Caesar* ex Græcia rediret, noctu Urbem ingressus est, ne obuiam venire volentibus molestus esset. Vel, ut *Suetonius*, cap. 39. ait, quem officij causa inquietaret. *Vide de Humilitate, & de Adulatione.* Idem deferenti S. P. Q. R. æmulationem, vel imagines faciendas, nullam sibi Salutem publicam, Cõcordiam, Pacem posuit. *Dio Cassius.*
7. Cùm *Caio Mario* Consuli Rom. duplex Triumphus decerneretur, noluit solus triumphare, sed gloriam suam cum collega *Catulo* partus, equanquam minus dignus ille à populo Romano iudicaretur. *Plut.*
8. *Vespasianus* ad eum nihil ornamentorum extrorsus cupide appetiuit, ut Triumphum die fatigata tarditate & tædio pompæ, non reticuerit, mentem se plecti, qui Triumphum, quasi aut debitum maioribus suis, aut speratum vnquam sibi, tam impetere senex concupisset. Ac ne Tribuniciam quidem Potestatem, & Patris patriæ appellationem, non ferò recepit.
9. *Quamdiu Pomponius Atticus* in Provincia

ne qua sibi Statua poneretur, restitit: quanti absens prohibere non potuit. *Cornelius Nepos.*
P. africanus Statuas triumphali ornatu in-
 fectas, continuum Consulatum, perpetuam Dicta-
 turam nequaquam admisit: & penè tantum in re-
 ferendis honoribus se gessit, quantum gesserat in
 merendis. *Valer. Maxim. lib. 4. c. 1.*

Imp. Nerva omnino recusavit, ne sibi Statuæ
 aureo & argento constituerentur. *Dio Cass.*

D. Ludovicus Gallia Rex, à suis quondam scif-
 icatus, quo titulo dignari & honorari maximè
 speret, exemplo illorum Regum, & Imperatorum,
 qui ab eximia quadam virtute, vel excellèti victo-
 ria cognomen quoddam sortiebantur, respondit:
 meliorè sibi victoriam obtigisse nullam, quam in
 illa de sacra de Poissi, cum sacro Baptismatis la-
 vacro ablutus, humani generis hostem fugasset. Hoc
 nomen ita sit, maiori honore insigniri, & affici non
 potest, quam si Ludovicus de Poissi nuncuparetur. † *Cognit.*

Julianus Medicus (auctore Iouio in *Viris Il-*
 lustribus tanto tempore, locorumque interuallo redu-
 ctus in Rem. Florentinam, primùm non in Medi-
 cana aede, sed in Albicianam se contulit: deinde
 regulari humanitate & modestia Domini & Ma-
 gistri nomen repudiavit, seque civem omnium æqua-
 rum Principatus, nutantibus adhuc civium ani-
 mis, necdum stabilitus & firmus erat.

Cum *Scipio Africanus* à militibus Hispanis
 Rex acclamaretur, sibi maximum nomen impe-
 ratoris esse respondit: Regium nomen alibi ma-
 gnum, Romæ intolerandum esse: si quid in homi-
 ni ingenio amplissimum ducerent, tacitè indi-
 gnam, vocis usurpatione abstinere. *Liv. lib. 27.*

15. *Antoninus* cum Rhodum insulam vi ac impresse expugnasset, & in ingressu passim salutareretur *Rex* ac *Dominus*. Nec *Rex* sum, inquit, *Dominus*; sed *Regis*, ac *Domini* interfector.
16. *Carolus V. Imp.* non tam verbis, quam *factis* singularem modestiam præ se semper tulit. Nam non infrequenter dixit: Quod quisque maior, eo se submissius gerat. *Guil. Zenocarus lib. 4. Capit.*

SIGNVM XXV.

MONETAM NON TEMERE
mutare.

1. *I*oan. Marian. lib. 3. de Rege cap. 8. *Alfonsus Fridericus Augustus* eo nomine *Secundo* *Potentia* in *Flaminia*, durissima hyeme; deest stipendium pecunia, & milites passim dilabuntur: soluere obsidionem turpe erat & graue, pro seuerare difficile. Pecuniam è corio signaturæ rei nummi valore, qua arte ex ijs angustis tunc Vrbe subdita victor, quod erat pollicitus, eos nummos aureis totidem mutauit. *Auſtor Collemutius Neapolitana historia lib. 4.*
2. *Philippus Pulcher Gallia Rex*, sub motu non alia causa, quam ob depravatam moneta odium populi se sustinere fatetur: ac filio *Ludouico Hutino*, vt mutaret, postremis verbis dicit. *Auſtor Robertus Gaguinus*. Motus populares & odia non antea conqueuerunt, quam *Henricus Engerranus*, retri consilij auſtor, publicus est vindicatus, nobilitate pleraque inſtigatus, p̄niuerso plaudente populo.

Henricus eo nomine VIII. Anglia Rex, ex quo Ecclesia recessit, in multa mala precipitavit. eo numero argenteam pecuniam deprauavit: quae undecimam æris partem admixtam habet, eò sensim redacta est, vt sextam argenti monetam retineret. Veterem pecuniam à Provincialibus corrasit, noua & praua pari numero & pondere mutatam, siluit populus tantisper, hominis scuitiam veritus, cui lusus esset ciuium imperium. Eo tamen extincto, ab Eduardo filio est perpetratum, vt valor eius monetæ ad semissem crederetur. Isabella etiam rerum potita, Eduardo filio, semissem iterum reliqui valoris detraxit. Sic factum, vt qui quadringentos aureos in ea pecunia obrinebat, dodrante detracto, ad centum redigeretur. Neque in eo restitit malum: pecunia proorsus antiquata est, nullo, qui damnum redderet; infame latrocinium. Sic Sanderus lib. 1. Schismate Anglicano.

Rarò certè legitima pecunia est mutanda: quia hoc rerum commutandarum mensuram, eandemque permanentem iustitia fecit. Arist. 1. Pol. cap. 6. Cùm Princeps adulterat pecuniam, sequitur mercium & annonæ caritas.

SIGNVM XXVI.

IN MORBIS CONTAGIOSIS SALUBRITATES PROVIDERE, & AGROS BENIGNÈ INUISERE.

MOS erat Alphonso Aragonio Siculorum Regi, quocunque in loco Eucharistiam ferri per-

Tt 3

spexif

spexisset, relicto equo, quo ferebatur, pedibus ei
prosequi in locū, quò per ferebatur. Dū hoc per-
git, contigit semel in vetulæ domū ipsum ingredi
sanguinis fluxu laborantis. Cū autē certior fa-
ctus esset, eiusmodi morbo plurimum Iaspidem
cōferre, misit statim qui vnum, quē habebat, por-
ferret, ipseq; mulieris manū cum inseruit. Breui
autem liberata anus, cū post aliquot temporū
Alphonsum venisset, gratias pro accepto bene-
ficio actura, excusauit se, quòd Iaspidē non retul-
set, ne ei daretur vitio, quia sinistro casu eum
miserat. Cū autem qui adstabant grauius eam
inrepassent, subridens Alphonfus: *Mater, inquit,
mea, hi, qui valetudinis suæ nullam rationē habent,
mirantur, si tu, vt valere possis, Iaspidem retin-
as.* Fulg. lib. 5. cap. 1. *Vide Signum 31.* Idem cū matrem
grauius vulneratum vidisset, suo sudario vulnus
eius obligauit. *Panorm. lib. 3. de Alphonf.*

SIGNVM XXVII.

MORIBVS BONIS ET AMA-
bilibus ornatum esse.

M Agistratus boni est, non negligere mori-
um ciuitatē & decorum, in vestitu, sermo-
ne, victu, alijs. Sicut autē hyemi necessaria possū-
parari per æstatem, ita boni mores in ipsa iuuen-
tute sunt comparandi, & ita querendum vitio-
cum ad senectutem. (*Plur. de educ. lib.*)

Ratio 1. Quemadmodum oculi vitio alicui
laborantes, perperam cernunt: ita anima mala
lè res gerit. (*Plato 1. de Rep.*)

2. Et cū mores doctrinæ non respondent, vitio-
cum est.

et ac si coenoso puteo purissimam aquam quis
fundat, vbi coenum simul & aquæ puritas con-
matur. *Lyfides Pythag.* Pythagoreorū Sym-
alam erat: cibum in metallum non esse inijci-
ent: hoc est, sermonem bonum in animum ho-
minis improbi, quòd ita corrumpatur, & putref-
cat, aut in acetum conuertatur.

Adhæc eorum, qui alijs præfunt, errata & vi-
tiosam iocosa, quàm seria notantur, citius cõspi-
untur, & grauius exaggerantur, propter perso-
næ conditionem. (*Plut. in Præcept. ger. Reip.*)

Minus morati etiam inèpti sunt ad conuerfa-
tiones hominum, haud secus atque vinum auste-
ram potioni neutiquam est accommodatum. Ita-
que ad cõciliandam hominum beneuolentiã ni-
hil bonis & amabilibus moribus accommoda-
tum est.

Ex moribus quoq; signa peti solent, de probi-
tate aut improbitate hominis. Gregorius Naziã-
nus ominatus est *Iulianum Imp.* aliquando Im-
perio Romano magnum malum daturum, prop-
ter ceruicem inflexam, humeros subsultantes, o-
culos vagos, & furiosè intuentes, pedes instabi-
les, nares contumaciam & contemptum spiran-
tes, sermonem hærentem, & spiritu concisum.
(*Orat. 2. in Iulian. Nicephor. lib. 10. c. ap. 37.*)

Nec in dicendo gratiam obtinent, nec voti
sunt compotes, qui disertum quidem, at non
bene morati sunt; propterea quòd mores di-
scuntur potius, quàm verba considerantur. Nec
mã Spartanorum Principes sententiam bo-
ni hominis non bene morati alteri dederunt
promittendam, cuius spectata erat virtus. *Plut.*
laudat.

Quare si quid audiendum, accedunt bene morati Magistratus tanquam ad sacrum conuiuium placide & tranquille, vultus quieta & seria constitutione, quæ non modò nullam cõtemptus, aut indignationis; sed nec aliarum curarum & occupationum indicium habet. Veteres in dedicandis templis Mercuriũ Gratijs adiunxerunt, vt ostenderent, Orationem benignas & placidas vultus requirere. Vitant, ne vultus sit parum iocundus, oculi vagi: declinant quoque susurrum ad aliorum, & subrisonem, corporis circumactionem, & somnolentam oscitationem, aut vultus demissionem.

Sciunt esse tempus, quando nihil; & esse tempus, quando aliquid; nullum autem esse tempus, in quo omnia dicenda sint: (*Hugo de discipl.*) & maximè apud eos esse tacendum, qui vire & vocis potestatem in linguæ acie portant. (*Ammon. Marcell. lib. 18.*) Curt. 4. de garrul. ait: Non timebit magnum officium cum laude & utilitate, tam publica, quàm priuata, cui tacere graue est.

Norunt quæ turpia factu iudicantur, turpia etiam dictu haberi: (*Isocr. ad Demon.*) & curant, vt oratio sit clara, & suaui; nec expressa nimis, nec oppressa; non agrestis, & subrustica; non nimis vel celeritate, vel tarditate laborans.

In incessu curant, vt authoritatis species, pedus grauitatis, vestigium tranquillitatis esse videatur. Curent, ne aut tarditatibus vtantur, aut gressu mollioribus, vt similes esse videantur porcum ferculis: aut in festinationibus suscipiant nimias celeritates, (pedominarij, id est, pedum pernitate valentes.) (*Cic. 1. de Offic.*)

SIGNVM XXVIII.

MUNERIBVS DELINIRI, AVT MER. *Muneribus*
 de corrumpi non posse: cum munus acceptum lu- *non corrūpi.*
 xem excacet, mutum eum reddat, (Syr. 20.)
 quo ad famam corrumpat, (Isaiæ 1.) seruum
 danti, (1. Cor. 6.) & ad malum pronum
 faciat. (Isaiæ 5. Psalm. 25. Job 15.)

1. *Alexander Seuerus Imp.* palàm edici iussit,
 ne vllus, qui in Magistratu munera accipe-
 ret, aut aliter aliena raperet, coram se apparet:
 conuictos enim huius sceleris, capite se multa-
 turum (nulla hominis alicuius habita ratione)
 denuntiavit. Idem *Vetronium Turrium* operam
 sibi, acceptis muneribus, ijs, qui à Cæsare aliquid
 petere volebant, largè promittentem, sed plerof-
 que inani spe decipientem, palo alligatum fumo
 necari iussit, cum elogio: *Fumo punitur, qui fu-*
mos vendidit. Iudices rebus necessarijs instruxit,
 ne largitionibus locus relinqueretur. *Fulgos. lib.*
6. cap. 3.

2. *Traianus Imp.* correptus ab vxore *Plotina*,
 quòd calumnijs suorum Procuratorum Prouin-
 cia duexarètur, detestari coepit improbos istos
Fisci lienes. Sicut enim crescente in corporibus
 nostris liene, artus reliqui tabescunt: ita turgen-
 te Principis Fisco, reliqua ciuitatis membra mar-
 cescunt, & agrotant. *Cuspinian.*

3. *Philippus Macedo* cum arcem quandam valde
 munitam capere destinasset, atque exploratores
 reuulissent, prorsus esse difficile, percontatus est.

T t 5 num

num vsque aded difficile esset, vt ne a finis auro
onustus possit accedere? Significans, nihil esse
tam munitum, quod auro non expugnetur. *Circa*
epist. ad Attic. Plut. Horat. Carm. lib. 3. Ode 16.

Aurum per medios ire satellites,

Et perrumpere amat castra, potentius
Ferro.

*Iustitia, &
equitas
diuturnum
reddunt
imperium.*

4. *Alcarnenes* Telecri filius, cuidam percontati,
quo pacto quis optimè Regnū seruare possit.
Si lucrum, inquit, nō magni fecerit. Alio rogatus,
cur à Messenijs oblata munera recusasset? *Quo-*
niam, si recepissem, inquit, cum legibus pacem ha-
bere non poteram. O mentem Rege, vel Regno di-
gnam, quæ magno, obuioque lucro legum auctori-
tatem anteposuit. *Plut.*

5. *Pericles* cūm urbem & Remp. 40. annis admi-
nistrasset, nec vno nummo fortunas suas, quæ pro-
ter ei reliquerat reddidit ampliores.

6. *L. Paulus Aemilius*, deuictō Perseo, vni-
gentem auri, ingentem argenti ex Regijs coactis
Theauris, ne aspiciere quidē sustinuit, sed Quo-
storibus, vt in ærarium deferrent, permisit, &
Sab. lib. 8. Enn. 5.

7. *C. Gracchus*, ex Sardinia rediens, orationem
ad populum habuit, inter cetera dixit: Verfactus
sum in Prouincia, quomodo ex vsu vestro exultu-
mabam esse; non quomodo ambitioni meæ con-
ducere arbitrabar. Ita verfactus sum in Prouincia,
vt nemo possit verè dicere assem, aut eo plus, aut
muneribus me accepisse, aut mea opera quæsum-
sumptum fecisse, &c. *Gell. lib. 15. c. 12.*

8. De *Samuelis* integritate, qui nihil vnquam
quoquam accepit, *1. Reg. 12. & Syr. cap. 20.*

9. *Laurentius Laurentianus Dux Venetus* nullum
munitum

munus donumue inferri intra eedes suas publicas
 nullus est. *Egnat. lib. 4. cap 3.*

Diomedon Cyzicenus, rogatu Artaxerxis, *Epaminondas* pecunia corrupedum susceperat. Ille magno cum pödere auri Thebas venit, & Michitum adolescentulum quinque talentis ad suã perduxit voluntatem, quem tum Epaminondas plurimũ diligebat. Michitus Epaminondã conuenit, & causam aduentus Diomedontis ostendit. At ille Diomedonte corã: Nihil, inquit, opus pecunia est. Nam si ea Rex vult, quæ Thebanis sunt milia, gratis facere sum paratus; sin autẽ contra, non habet auri atq; argenti satis: namq; Orbis terrarũ diuitias accipere nolo pro patrię charitate. Tu qui me incognitum tentasti, tuiq; similibem existimasti, non miror, tibiq; ignosco. Sed epedere properẽ, ne alios corumpas, cùm me nõ poteris. Tu Michite argentũ huic redde, aut, nisi hoc esse facis, ego te tradã Magistratui. Hunc Diomedõ cùm rogaret, vt tutõ exire, suaq; quæ amulisset, liceret efferre. Istud, inquit, faciã, neq; tua causa, sed mea: ne si tibi sit pecunia adempta, aliquis dicat ad me ereptũ peruenisse, quod delatũ accipere noluissem. A quo cùm quesisset, quõ se duci velle? & ille Athenas diceret: præsidium dedit, vt tutõ perueniret. *Probus in Epamin.* Vide in loco de Benef. *Elzearij* exemplũ. Idẽ cùm Legati venirent ferentes munera animo corrupedũ, ad prandiũ eos venire iussit prius, vt in eodẽ causam aduentus explicarent. Apposita est mensa vilis, bibebantq; vinum acidũ. Subridẽs igitur Epaminondas ad Legatos ait: *Abire, & domino vestro mea prandia narrate, quibus me contentam non facile suis muneribus ad proditionem*

alli-

alliciet. Stobzeus Serm. 7. de Prudentia.

11. *M. Curius* oblatas pecunias respuit, dicens
Nec acie vinci, nec pecunia corrumpi possum.
Cic. de Senect. Gell. lib. 1. cap. 14. Cel. 6. cap. 8.

12. *Phocion, Dux Atheniensium*, cum à Rege Philip-
ippo munera magnæ pecuniæ repudiaret, legati
que hortarentur accipere, simulq; admonebant,
si ipse his facile careret, liberis tamen suis pro-
spiceret, quibus difficile esset in summa pauper-
tate & angustia rerum tantam paternam tuei
gloriam. His ille heroicè: *Si mei similes erunt,*
idem hic, inquit, agellus illos alet, qui me ad hanc
dignitatem perduxit. Sin dissimiles sunt futuri,
lo meis impēs illorum ali augeriq; luxuriam. Pro-
bus in eius vita.

Pindar. Lucro etiam sapientia capitur, & im-
titur: κέρδα καὶ σοφία δέδραται.

13. *Alexander Magnus* amicitia ergo *Pobani*
dono misit ex Asia centum talenta. His *Acheru*
deportatis, quæsiuit ex ministris eius *Phocion*,
qua de causa in multis Atheniensibus tantum me-
nus soli sibi *Alexander* largiretur? ubi responde-
runt illi: *Quod te existimet virum bonum, & bon-*
stum. Ergo sinat me, inquit *Phocion, talis ut*
habeat, & sim. Qui ut domum eū secuta, inquit
animaduertent frugalitatem eius, magis, &
magis insisterunt; ibi conspiciens Phocionem
senem in obsoleta læna prætereuntem, re-
gavit, num eo se arbitrarentur deterioremi?
verba, inquit illi. Atqui, inquit, hic ex re non
re viuit, & est contentus, &c. Vide locum de Au-
ritia.

Rectè Seneca ad Lucilium: Ut cognoscas, qu-
les eligi Magistratus cōueniat, sic habet: Oportet

ere illos esse in sententijs iustos, in verbis veraces, in actionibus honestos, in exercenda iustitia nites, & ante omnia in accipiendis donis abstinentissimos.

14. Cùm populus Romanus *M. Curio*, ob operam strenuè pro Rep. nauatam, deferret tantum agrum, quantum vno die circumarari posset, respòdit: Non est vobis eo opus ciue, cui plus opus sit, quam vni citi. *Valer. Max. lib. 4. cap. 3.*

15. *Aegyptus Rex* Iudices sculpi fingique iussit, velatis oculis, truncòs manibus; significans nec affectu flecti, nec muneribus capi debere.

16. *Andronicus Comnenus* in Pratorijs Magistratibus reficiendis, viros præstantes & Senatorij Ordinis optimos delegit, & amplissimis muneribus donatos ablegauit, vt beneficijs tantis ornati, minus graues essent ciuitatibus, & defendentes ac subleuandis pauperibus semper intenti. Qui cùm aliunde suppeteret, vnde viuerent, (nã quadragenas & octogenas argenti minas secum auferrebant) tanquam sacrilegio etiam ijs abstinebant, quæ à Prouincialibus vltro offerebantur, quòd aut è manu potentis erepti, aut alijs beneficijs affecti essent. Vnde ciuitates exiguo tempore creuerunt, &c. *Nicias lib. 2.*

17. *Basilus Macedo*, principio sui Imperij, Magistratus commisit ijs, qui à capiendis muneribus perhaberentur quàm maximè alieni, & quos testatum esset, manus omnis capturæ puras habere, &c. *Cedrenus, & Zonaras.*

18. *Ludouicus Pius Imp.* primo post mortem patris *Caroli Magni* anno Conuentu Procerum Aquigrant coacto, sacramenta apud se dicere maxime Pratores, prorsus nihil munerum accepturos,

ros,

ros, iussit: ipsis pauperes summopere commoda-
uit: vetuit insuper, ne populum extraordinarij
tributis, nouisq; seruitutibus expilarent. *Auenti-
nus lib. 4. Annal. Boiorum.*

*Abusum hic
maximè
affligit liti-
gantes.*

Vtinam constitueretur poena in Iudices, Ad-
uocatos, Procuratores, vel alios Pragmaticos,
qui ultra sportulas & salaria definita, etiã in-
lentibus accipiunt. Vtinam impune ijs non lice-
ret amplius accipere, quàm potest in legitimam
taxationem venire. Vtinam renouarentur leges
feliciter aliàs de istis furtis (sic enim vocat D. Pe-
trus Gregorij lib. 2. de Rep. cap. 6.) propositae, sic
enim fieret, vt superans in iure aduersarium, no-
suum repeteret integrum, & sumptus integro in-
litem factos.

Munera, ait Moyses, Deut. 16. v. 19. *excusatos
culos sapientum, & mutãt verba iustorum.* Et Sa-
di 23. v. 8. *Nec accipies munera, quae etiã excusant
prudentes, & subuertunt verba iustorum.* Et Salomon
ait: Prou. 17. v. 23. *Munera de sinu impius accipit, vt
peruertat semitas iudicij.* Ideo praedicti iudicij
ministri manus à muneribus integras habebunt.
Praefatus D. Petrus inquit: Neq; permittentur
ferẽ, vt vel esculenta, aut poculenta capere pos-
sint: nã & in minimis est affectio: & ex minimis
permittatur, facilis ad maiora opranda & capi-
da est via. (*Vide in loco de Ambitione legẽ Iustina-
ni.*) Sunt & esculenta, & poculenta maximo dan-
no pauperibus, qui minutis etiã expensis, quae pro
nihilò possunt haberi à diuitibus, exhauriuntur.

*Abstineat
Magistratus
à ioculis
subditorũ.*

Iustinianus Imp. (*in Nouella 17. de mandatis
Principum cap. 1.*) Triboniano scribit: Oportet re-
pure sumentem administrationem, & sine omni
suffragio, praẽ omnibus alijs mûdas seruare Deo,
necesse.

omnib; & legi manus, & nullū contingere lucrū,
neq; maius, neq; minus, neq; captiosam quandam
contra subiectos facere negotiationē: (*Vide locū
de Officijs.*) sed contentū esse solis à Fisco tibi mi-
nistratis, & tam per te, quàm per eos, qui circa te
sunt, purum vndiq; eis seruare ius. Idē, *Novel. 25.*
vult Iudices puras manus seruare, & integras
Deo, Imperatori, & legi. *Novella de mand. Princ.*
cap. 5. ar. Festinabis Consiliarium, & quicumque
circa te assumere virum optimum, & purum vni-
que, & contentum ijs, quæ ex Fisco dentur, & si
non inueneris eum custodientem fidem iustā, ex-
pelles, &c. Et in *Novella Const. 25.* vult Iudices ha-
bere puras manus, & secundum leges dijudicare,
et ipia officium gratis suscipiunt. 2. ea de caussa
iuramentum præstant. 3. hoc modo Reip. suæ sta-
tum veteres exornarunt.

Demosthenes contra Timocratē, inter capita
iuramenti Heliastarū Iudicū, & Atheniensū po-
nit fuisse & illud: ἑδὲ δῶρα δέξομαι τῆς ἡλιασίας
neq; ἑδὲ αὐτὸς ἔγω, ἢ τ' ἄλλοι ἐμοί, ἢ τ' ἄλλοι
ἄλλοι ἐμῷ, ἢ τέχνη: ἢ τε μηχανῆ ἑδεμῖα, id
est: Iudicij caussa neque dona muneraue vlla ac-
cipiam ipse, neque in meam rem alius; sed neque
illam arte fraudeue aliqua quicquam accipere
curar sciens dolo malo. Cicero 2. *de Offic.* Cor-
ruptum punitur deprauaturque hominum mores
admiratione diuitiarum.

Lex Cincia, & aliæ prohibebant pro caussis a-
ccipere pecuniam aut donum accipere. (*Tacit.*
lib. 11.) iam verò prohibitum non est Aduocato
vendere patrociniū, aut consilium: quamuis
Iudicij prohibitum sit vendere iudicium. (*c. non
de iudic. lib. 14. q. 5.*)

19. *Agessilaus Lacedæmonius* tantum abest, ut maxima munera à maximis missa Principibus acciperet: quin litteras, ad se ab eis, & nominatim Persarum Rege, missas, resignare noluit, dicens: Si Rex Lacedæmonius amicus sit, frustra sibi unquam scribi, cum ei quoque amicus sit: si inimicus, ne litteræ quidem, vel quidlibet aliud eum a fide abducerent, quam Lacedæmonijs deberet. *AEml. Probus.*

Rationes aliquot, ob quas non possunt accipere munera Iudices. 1. Malè rerum examinat pondera corruptus Iudex: (*Horat. 2. Sermon.*) & auaritia est Iustitiæ nouerca. (*Augustin. Sermon. 31. ad Frat. in Eremo.*) 2. Improbitalis ac nequitia omnis fundamentum est habendi libido: (*Chrysostomus. Sermon. 3. de malis à nobis aduertendis.*) Omnia flagitiorum principium & finis est pecuniarum officijs conquirere. (*Iustin. Const. 8.*) 3. Iudicium esse simile debet castæ & pudicæ virginis, idcirco longè hinc remouendæ corruptelæ & largitiones. (*Plato 12. de leg.*) 4. Neque quicquam iudicium aut sancti expectari potest, ubi iudicium iudicia & cogitationes omnes ad auaritiam referuntur: (*Demosthenes. contra Aristocr.*) magna enim in se deorsum rapit. (*idem Orat. de pace.*) 5. Accidit ubi crescit peccantium multitudo, ubi redimendi spes datur: facile peccatur, ubi venalis ignorantium gratia est. (*Arnob. lib. 17. adu. gentes.*) Hinc sacrae litteræ affirmant munera excipere oculos, & (*Syr. 20. v. 31.*) efficere, ut quasi capite frænentur homines, nec vitia castigare possint. &c.

20. *Cambyfes Sisamnem*, propter pecuniam

que iudicantem, excoriat. *Herodot. lib. 5. Tibertus* hac de causa P. Suillum in insulam amandavit. *Tac. lib. 4. Iulius Caesar* tales ordine remouit, & dignitate sua spoliavit. *Suet.* (Quis coriū corrupti iudicis intuetur? Quis lepram Elisei serui timet?) *Isaias 5. cap.* de ipsis ait: *Va qui iustificatis impium pro muneribus.* Similes sunt tales arundinis piscatoris, quæ capto pisciculo manet recta; capto verò pisce magno flectitur, & contorquetur. Scitum est illud Pontij Samnitis, cum diceret se velle tunc se natum esse, quando Romani munera accipere cœpissent: nō enim voluisse se pati eos diutius imperare. Intelligebat vir sapiens, vix posse Remp. stare. cum Magistratus accipiunt munera. Turpe est audire, iēti vulneratiq̄ iudices sunt muneribus, tanquam de gradu propositiq̄ deiecti sunt mercede, manus ipsorum sulco aturo delinitæ & perunctæ sunt, &c. Turpe est illud:

Aurum ex-
pugnat o-
mnia.

Accusatus si venerit ante Tribunal,
Atque Vocatus, quamuis fuerit peregrinus,
Proscit in nihilum, si venerit absq̄ Dativo.

Dum diues loquitur, verbum Salomonis habetur:

Dum pauper loquitur, tum barbarus esse videtur.

SIGNVM XXIX.

ODISSE IMPROBOS.

Deliberabant Lacedæmonij de summa rerum, Exurgit quidam turpitudine vitæ defamatus

Vu

fama-

famatissimus, sed facundia insigni, & consilium prudens proponit, omnibusq; persuadet. Tum v. nus Ephorum stomachabundus: Et quantum hanc demerita est, & ciues, quae spes, Remp. hanc dicitur incolumem fore, si huiusmodi consilijis vtemur. Quod si proba isthac & honesta sententia est, non sinamus eandem debonestari turpissimi auctoris contagione. Hoc ubi dixit, viro forti, atque iusto, sed in facundo, praecipit eandem sententiam, quibus posset verbis, dicere. Sic bona sententia misit, turpis auctor mutatus est. *Gell. lib. 12. cap. 3. Orat. Aeschini contra Timarchum.*

2. In ipsa Venetae urbis origine, cum vndique magnis pollicitationibus ad nouam urbem incolendam homines rei maritimae naualique fabricae periti accerserentur, neque ferulis torque quinquam, neque sicarium, scelestumue aliquid in eam receptum affirmant. Ex quo manifeste apparet, viros illos optimos, urbis conditores, nulliusse nascentem ciuitatem praua vlla conuulsum colluione contaminari. *Sab. lib. 1. d. 1.*

Romani Imperij rudimenta, & incunabula.

Romulus tamen primus Rex Rom. cum urbem conderet Romanam, ad solitudinem frequentandam, tria adiumenta quaesivit. 1. Locum fecundis sentibus (qui inter duos lucos erat) Agilum aperuit, quod ex finitimis populis turbato nis sine discrimine; liber, an seruus esset, aucterum nouarum profugit. 2. Natorum liberorum diligentem & fidelem conseruationem, quae poena proposita, si secus factum esset, omnino demandauit. 3. Hostes victos in ius ciuitatis, & omnium rerum, sine vlla exceptione, communitatem humanissime recepit.

SIGNVM XXX.

NON ODISSE INIMICOS, NE-
que eos, qui in dicendis sententijs
ab ipsis dissident.

1. D Auid Rex tam procul ab inimicorum suo-
rum odio se abesse sciuit, vt securus dixe-
rit: Si reddidi retribuētibus mihi mala, &c. *Psal.*
7. v. 5.

2. *Cyrus, Alexander, Augustus, &* alij boni Prin-
cipes, propterea postremo loco dicere sententias
suas sunt soliti, ne propter authoritatem alij suas
sequerentur.

3. Apud *Romanos* in omnibus Comitijs, vbi quid
cum populo agendum erat, prius priuatis homi-
nibus concio dabatur, quā Magistratum tenen-
tibus, ne quis potentioris sententia præuentus,
suam ipse supprimeret: sed summa cum liberta-
te quod sentirent exponerent omnes. *Dio lib. 39.*

4. *Artabanus* apud *Xerxem* Regem *Perfarum*
affirmat, nisi diuersæ dicantur sententiæ, melio-
rem non posse eligi: pluribus autem dictis, tan-
quam aurum purum licere deligere: quod cum
per se discerni nequeat, cum altero compara-
tum, discerni potest. *Herodot. lib. 7.*

5. *Cicero* vult, vt in recta sententia ne victa
equidem causa vituperetur: vnusquisque rectif-
simam sententiam dicat, tamen si solus in ea sin-
gularisq; futurus sit; quod ad eum non rei exi-
tus, sed consilium ac suffragium optimum perti-
net. *11. Phil.*

6. *Philippus Macedo* cuidam amico in omnibus
sua annuēt, distasq; sententias probati: *Diuersū,*
V u 2 inquit

inquit, *semel senti, vt duo esse videamur.* (Plut. de discrim: ne adulat. & amici.) Vix certè adulatoris effugere suspicionem possunt, qui aliorum sententias omnes probant. (dem. ibid.)

Vt autem in sententiarum discrepantia aliorum offensio vitetur, hi modi sunt tenendi in Senatu pro Rep. sententiæ diuersæ dicantur: in priuatis verò rebus, amicè ac familiariter dicantur. 2. distinguatur inter ciuem à nobis dissentientem, & verum inimicum. 3. vitentur reprehensiones, aut *ἄδικα ῥήματα* adhibeantur, & placidè: fugiantur iracundia & contumelia. 4. vitetur illud: hæc tibi videntur, illa vero mihi. 5. reducat, qui dissentit à nobis, quasi Mutum ad modum, amicè ac placidè, non durè. 6. adhibeatur laus prudentiæ illius ac doctrinæ, pacis amoris, &c. (Plut. de ger. Rep.) 7. ita denique vitetur, vt non à voluntate, sed intellectu proficiat dissensio videatur.

SIGNVM XXXI.

OFFICIA AC MVNERA PARUA non contemnere.

Officia parua non esse contemnenda, probant hæ rationes. 1. Studium multitudinis, & rerum, penes quos eligendi Magistratus est, potestas, minimè improbandum est. 2. Cum in Magistratu moderatio maximè commendetur, hinc argumentum ac signum magnum est, cum quædam inferiores Magistratus sese demittit. 3. Publicè istud utilitas flagitat. Siquidem Reip. prodest, vt

minoribus quoque officijs aliquid dignitatis ac
splendoris ab ijs adijciatur, qui illa suscipiunt:
quia etiam à Viris Magistratus ornatur. 4. neces-
sarium est, vt nec contemptui sese Politicus sese
ponat, ambiendo magna officia; nec odium in
se excitet, perenni Reip. operam suam denegâdo.
Hinc *Cato* nullam delati officij partem recu-
sam esse censuit, modò authoritati & gratiæ
paratâ prodesset. Et *Epaminondas Thebanus*, cum
contemptu quodam ac inuidiâ Telearchum eum
cives elegissent, (cuius officium erat curare, vt
sordes ex angiportis eijcerentur, rectè deriuarè-
tur aquæ, plateæ essent mundæ, sternerentur viæ.)
munus hoc in se recepit, addita facti sui ratione,
quod non solum Magistratus Virum, sed etiam
Vir Magistratum ostendat. (*Plut. de precept. ger.
Reip.* 36. Sunt multa, quæ si quis pro se, vel proprij
commodi causâ agat, aut tractet, abiectus idem,
et sordidus videri queat: liberalis contra, si ciui-
tati exhibeat, ac præster. (*ibid.*) 7. Nihil abiectû
reducendum est, quod in Repub. geritur, nisi ma-
gis fortè moribus vitiatum fuerit: neq; vlla Reip.
pars, tam est vilis ac contempta, quæ inspectione,
et procuracionem non requirat. (*ibid.*) 8. Neque
Lacedæmonij suos duntaxat habuerunt ap-
pellatos, Thessali Archos, (*Dionys lib. 5. Alex. ab
Alex. lib. 4. c. 23*) Pœni Suffetem, (*Liu. lib. 3. & 4.*)
Aegyptij Diocetas, (*Cic. pro C. Rabirio.*) Persæ
Megistanas, (*Amman. Marcellin. & Sueton. in
Caig.*) Achæi Demiurgos, (*Liu. lib. 4.*) Longobar-
thi Exarchos, (*Volaterr. lib. 4. Geogr.*) alij alios ma-
iores Magistratus; (quorum meminit *Alex. ab
Alex. lib. 4. cap. 23.*) verùm iisdem & minores fue-
runt. Nec apud Romanos solum extiterunt Con-
sules,

fules, Prætores, atque extra ordinem Dictatores
 dicti, Censores, &c. (*Sigon. lib. 3. de Antiqua iure
 Prouinc. cap. 8. 9. 10. & Fenest.*) sed & succrescen-
 tibus negotijs alijs, minores Magistratus multi
 creati sunt, vt Triumuirj nocturni, Monetales, A-
 grarij, Capitales. (*Idem lib. 1. cap. 20.*) Et Athenis
 in Rep. reperti sunt Phylarchi, Phratriarchi, De-
 marchi, Prytanes, Epistata, Archontes, Polema-
 chi, Thesmothetæ; itē qui naualia curarūt, quōd
 verberibus, ac vi quæsiuerūt; qui Agoranomi, ne-
 gotiationibus, & nundinationibus præferunt, id
 curarunt, ne in emendo, ac vendendo mendacio-
 locus aliquis esset; qui Metronomi viderunt, vt
 mensuræ iustæ essent, nemo his deciperetur; qui
 Sitophylaces in eo occupati fuerunt, vt frumen-
 tum, farina, panes, pretio æquo venderentur, qui
 Emporij curatores, id spectarūt, vt frumētī, quod
 in Atticū Emporium adueheretur, partes dicit
 vrbē à mercatoribus deferreretur; qui mercatorū,
 ac nauarum sibi commendatas lites habuerunt,
 qui vedita à ciuitate administrarūt; qui pecunias,
 quæ multæ nomine pendebantur, acceperūt, qui
 ζητηται, pecunias publicas retentas acerbe ex-
 egerunt; qui, Sitonæ, externum frumentum Reip.
 nomine mercati sunt, & recondiderunt; qui, A-
 stynomi, id negotij habuerunt, vt cum decoro or-
 natu ædificia, tam publica, quàm priuata, vt & vrbis
 conseruarentur, in his collapsa reficeretur, aquæ
 in fontes abundē ac purē euntes ciuitatem funderent
 & ornarent, & iuuarēt; qui ad muros veteres re-
 ficiendos, ταχοποιοι, fuerunt adhibiti; qui
 præpositi sunt Legibus, νομοφιλας; & iuuen-
 num moribus, σωφροισαι; & γυναικωνισται,
 mulierum modestiæ; & virorum sumptibus, ac
 conu-

anuiuis, ἐνὸνται; qui rationes poposcerūt
Magistratum, & curationum, Logistæ.

SIGNVM XXXII.

VNO ET EODEM TEMPORE

nolle multa officia, seu plures Ma-
gistratus subire.

CVM vno Magistratu defungi, vt decet, labo-
ris plus, quā honoris habeat; & omne pu-
blicum officium in Rep. integrum, & iustum re-
quirat virum; nemo sapiens existimat se posse si-
mul Aeneam, & Hectorem; Catonem, & Scipio-
nem in Theatro ciuitatis agere.

Res est solliciti plena timoris honor.

Romani, Macedones, Lacedæmonij hanc le-
gem tulerunt, vt nemo duobus simul in ciuitate
magatur officijs, cum plus oneris sit in vno, quā
vni rectè subire ac sustinere potest.

Omnis functio publica magnis & multis dif-
ficultatibus est implicata; ideo fieri nō potest sine
pernicie Reip. vt vnus idemque pluribus Magi-
stratibus vtatur. Nam si fiat, necesse est, vt alte-
rum omnino deserat, si alteri (vt decet) pro viri-
bus seruo ac diligenter attendat.

Adhuc plures Reip. clauis ac Magistratus, (vt
nec clauis, nec chartæ mularum nauium,) vni cō-
mitti nō possūt, sine murmure & grūitu populi.

Rectius ac melius negotia à multis, quā vno
conficiuntur, quemadmodū manus multas in di-
gitos diuisa, ad negotia peragenda celerē & ex-
pediunt vsum habet. a Singuli singula rectè cō-
ficere possunt, plura verò minimè. Quod si facere
quis hoc conatur, in singulis deficiet; ita vni-
uerso egregius euadat, b

a Plut. de
Ger. Rep.
b Plato 2.
de Rep.
Arist. 2.
c 4. Pol.

Vu 4

6. Ae

6. Ac licet intentum quis animum habeat, tamen duas res, magnas praesertim, non modo cogitare vno tempore, sed ne cogitando quidem explicare quisquam potest. (*Cic. Phil. 12.*)
7. Etli quoque πολυπραγμων tales intus placeant, sint nonnullis admirationi propter audaciam: tamen oritur post tedium, (*Plut. Agere. Rep.*) nec possunt tales immunes ac liberi esse à reprehensionibus. (*ibid.*)
8. Plurima mala & incommoda publica oriuntur; officia negliguntur, iudicia corrumpuntur, multi Vicarij, qui pestes sunt Rerump, interducuntur. (*Arist. 2. Pol. cap. 9.*)
9. Etiam naturæ conditio talis est, vt non vniuersa, sed singulis distincta det officia: Soli, vt luceat: igni, vt ardeat: aquæ, vt humectet. (*ibid.*)
10. Adhæc via ita præcluditur conscendendum honores idoneis, dum vnus plurium vices & honores occupat. (*Gregor. Tholof. 4. de Rep. cap. 1.*)
11. Itaque & Leges Ciuiles multitudinem Magistratum & officiorum prohibent. Exat. Iul. Iustiniani, quæ eius hanc addit causam: Necesse ad vtrumque festinat, neutrum bene peragere: neque enim facile credendum est, etiam duobus rebus necessarijs vnum sufficere. (*lib. 1. Cod. tit. de Assessoribus, & domest. & Cancell. Iudicium. Digest. lib. 50. tit. 4.*)
12. Apud Plut. de Metrocho quodam amantissimo volenti illud Athenis ciuium sermone cum ferebatur: Metrochus exercitum ducit, Metrochus vias curat, Metrochus farinam trahit, Metrochus cunctis alijs præest: Metrochus **PLORABIT**: qualis plerumque exitus illorum esse solet, qui temeritate vel ambitione quodam

gere omnia volunt. (Plut. de Rep. ger.)

Ludouicus Vngaria Rex à Casimiro Magno Polonorum Rege in Regni successione adoptatus, petentibus Polonorum Legatis, & Vngarorum Proceribus, vt Regnum susciperet, respondit: Non satis intelligere, neque hos quid suaserat, neque illos quid petant. E neutrorum enim re id fore: sicut neque duobus quidem grecis expediat vnum pastorem habere. Duas Respublicas vlla ratione sine alterutrius, siue ad eod vtriusque malo & incommodo ab vno administrari posse. Et si post, victus ab Oratoribus, annuerit, Cræmerus lib. 13.

SIGNVM XXXIII.

PRIMUM OFFICIO, NON OFFICIUM

Vno querere: nec officium publicum plus offerenti vendere.

Alexander Seuerus Imp. non vltro ambientes, sed inuitos & reluctantes publicis officiis præficere solebat: aiebat enim nihil esse minus, si qui munus aliquod emerint, idem rursus vendant, id est, venalem iustitiam habeant: (iuxta verbum: Officia non vendere.)

Emerat ipse prius, vendere iure potest.) nec sine rubore puniri posse eum, qui quod emit, vendit. Aelius Spart. Vide de Ambit.

Alexius cognomine Angelus, Orientis Imp. iniustus, seu primo die Imperij, proclamari iussit, Magistratus sese non venditurum; sed delectu ex

V u s optimis

Optimis habito, gratuito mandaturum: (*Nicetas lib. 2.*) vt & *Aeneas Syluius* dicebat: Dignitates homines dandi, non hominibus dignitates.

3. *Nero* initio Imperij in Senatu iactauit, vel se natui promisit, nihil suis in penetibus venale, per ambitioni peruium sese permissurum. *Tac. lib. 3.* Aulici ergo eius etiam puras manus habuerunt.

4. *Iustinianus* Magistratum venalitate summo opere cauendam, non vno in loco moeret, et que omnis nequitiae principium & finem (*Novell. Const. 8.*) appellat, quod ex ea oriaur, vel ut quaedam sentina, morborum omne genus, quibus certissimò Resp. ad interitum, aut certe mutationem perducitur solet: vt & *Demosthenes* scribit, *Orat. de Corona*, ciuitates tum agrotasse, cum Magistratus intenti essent muneribus, & nimis delicati in otio degerent ciues, & inde subuestionem Reip. illorum ex inopinato accidisse. Et *Iulius Vopiscus* declinantis Imperij Romani omnem eidem rei adscribit, dū sub *Aureliano Imp.* officia venalia esse coeperunt, neq; dabatur hominibus, sed diuitijs. Et cum Imperij Romanū noui doctoribus esset redintegratū, suoq; pristino restitutū, *Phocas* illud affixit, quod sub ipso vetus nobilitas, nec probata virtus ad Magistratus capessendos aditū praeberet, sed pecunia iusque, qua qui magis pollebat, auctione proposita, alijs licitatoribus praeponebatur.

† *Baron.*

Tom 8.

Anno christi

1600.

5. *Imp. Leo*, agēs de electione Episcopi, arceperatur cogendus, rogatus recedat, inuitatur cogat: sola illi suffragetur necessitas excusandi. *quoniam 31. C. de Episc. & Cler.*

6. *Martianus* simulatque Imp. ab omni exercitū creatus fuit, initium reformationis Reip. ex eo

inceptit, qua ambitio coërcebatur, & cōfestim crevit, nemini pecunia Magistratum esse contendendum. Tom. 2. Biblioth. Sanctæ. Theod. Lector Collect.

Idipsum etiã fecisse Anastasium Imp. scribit, Magistratus, ante venales, gratis contulisse.

Alexander Severus Vetricium Thourinum, cōstitutum, quod suum suffragium vendidisset his, quæ se aliquid petebant, ad palum alligari iussit, apposito igni ex humida materia, præcone clamore: Fumo punitur, fumos qui vendidit.

Quoniam tempore Iustiniani inualuerat, venales admissionales à petētibus honores aliquid cuperent (quod suffragiū vocat Iustin.) ipse sustulit omne genus suffragiorū (vide locum de Am-
 + l. vi. c. ad l. Jul. Repet.

placuit hac in re Theodosij & Valentiniani constitutionē: quæ extat. † Rectē: nā per has fortia iustitia euertitur, & beneficij gratia subtrahitur (quia beneficiarij, non tā Principi, quā suffragatoribus aulicis beneficiū seu dignitatē accipiunt ferunt.) Adhæc merita (quæ alioquin semper attendenda) nō considerantur. Deniq; si gratia pateat hominibus dignitatū portæ, sæpe ambitionissimi quiq; stabello diuitiarum accensi, cupidine permoti, ad quaslibet dignitates aspirabunt, ac perueniēt, quas vbi adierint, multiformi iniquitate expensas, eam rem factas, sarcire conabuntur.

Franciscus II, Gallia Rex, statim primis Reipublice auspicijs (Francisco Oluiario suafore) legem dedit, qua, vt Iudices spectata integritatis & cōstitutionis in supremis Regni Curijs, & inferioribus subsellijs constituerentur, edicebatur, vt potestatem penes ipsos Iudices ius esset, tres
 probi

probitate, & iuris scientia conspicuus nominandi ex quibus quem vellent Rex deligeret. *Thuanus lib. 17 Hist.*

11. *D. Ludovicus* inter salutaria praecepta, cum Philippo filio dedit, eum monuit, vt ad Sacerdotia seu Beneficia Ecclesiastica bonos duntaxat, & optimè meritos per seipsum, & quidem eoslibet nominaret. Sciebat vir Diuino afflatus Spiritu, vbi officia indignis conferuntur, interurbani iustitiam distributiuam. Certè inter causas excusationis vrbis Hierosolymę hanc adfert Egesippus, quod quod Sacerdotia atque Pontificatus maxime non nisi ad homines ineptos, indoctos, & inuarias deferrentur. Quis enim locus tutus, aut

Ex venditione Magistratum, non licet facere compendium.

Impi. *Leo & Anthem.* & quæ causa poterit excusata, si veneranda Dei Tempia pecuniis pugnentur? quem murum integritatis, arcolum fidei prouidebimus, si aui sacra penetralia veneranda proserpat? quid deperit, si sanctum esse poterit, aut securum, si sanctum corrupta corrumpatur? Cesset itaque Alacritas imminere profanus ardor auaritiæ, & aditus repellatur piaculare flagitium. *l. fin. de Episc. & Cler.*

12. *Theodosius & Valentinianus Impp.* coarctarunt iuramentum subeuntium administrationem vel Magistratus, vt neque quicquam se debeat vel duros, vel promississe pro sortiendis administrationibus, neque dum in administrationibus fuerint, quicquam præter salaria acceptura mittant. *in l. fin. ad legem Iul. repetund. lib. 1. §. 27.*

13. Cum à *P. Scipione Africano* quidam verus sectator ex numero amicorum non impetrasset

se Praefectum in Africam duceret, & id ferret
 molestè: Noli, inquit, mirari, si tu à me hoc non
 petras: ego iam pridem ab eo, cui meam exi-
 mationem curæ fore arbitror, peto vt mecum
 profectus proficiscatur, & adhuc impetrare non
 possum. (Cic. 4. Verr.) Docuit Scipio suo exemplo
 magistratum, ne ambitiosè petentibus officia,
 conferant; sed defugientibus, quòd suæ
 imbecillitatis conscij.

Quinam
 maximè
 idonei sint
 officijs ob-
 cundis.

Honores turpissimo quæstui exponi non
 debent: meretrices enim sunt dignitates, quæ se
 habent lucro: ignominiosi sunt honores, qui
 venduntur pretio: creantur enim Magistra-
 tus, non vt onerent, sed vt honorent ciuitatem;
 non vt ciues premant, sed vt oppressis opem cle-
 menter ferant.

Hinc boni Magistratus solos bonos seu tho-
 ræ virtutis indutos (etsi sanguine non sint illu-
 ces) ad honores euehunt; malos è folio in vis-
 um & lutum deturbant: Honor enim verus est
 reverentia solùm bonis debita, & data in signum
 virtutis. (Seneca: Nunquam Stygias fertur ad vm-
 bram Inchoa Virtus.)

Cum Amasi Regi Aegypti populus parentes
 viles artifices, indignabundè obijceret, ei quæ
 darent pro officio recitaret, vas quoddam aureum
 quod Principes Aegyptiorum vomere & me-
 tre solebant) in celebre idolum fundi & com-
 munitari iussit, in templo erexit, instituit festum,
 quoque populum, nouum Deum admirantur om-
 nes, venerantur singuli. Amasis Rex sapiens in
 templum ascendit, sic affatur: *Charissimi ciues, cur
 me contemnitis, & tamen Deum ex matula con-
 temnitis? & Ciues, non locum, sed virum; non*

me

Generis hu- me seruum, sed Regē respicite. Hoc intellectu, po- pulus prostratus cecidit, contemptum Regem adorauit, atque ita humilitas loci huic insigni- ro imperium non negauit.

Libenter
orare.

SIGNVM XXXIV.
ADMODVM ORANDI STI-
dio deditum esse.

1. DVX populi Israelitici *Moses* quādam di- sollicitē pro populi peccatis Domino im- plicarit, ipse fateatur, dicēs: (Deut. 9.) *Lacus erat Domino 40. diebus & noctibus, quibus eum suppliciter deprecabar, ne deleret vos, &c.* Vide etiam *boni Clerici.* Orant *Iosaphat*, 2. Paral. 1. Ezra 4. Reg. 19. 10. *Manasses*, 2. Par. 33.
2. *Rex Salomon* de se ait: (Sap. 8.) *Adij Domini & deprecatus sum illum, & dixi ex totis precibus meis.* Quis nescit eum conceptis verbis a Deo piētiam postulasse, velut vnicum Imperij, & imperantis firmamentum: (3. Reg. 3. 2. Paral. 1.) e- que Deus illi impertiuit, cum diuitijs, quae non postulauit, vt nemo fuerit illi similis vniuersae nec porro futurus sit.
3. *D. Stephanus Vngarorum Rex*, interdum dicitur do iuri, ac regalibus officijs & negotijs inuacua- bat: noctes ferē infomes ducens, in diuina con- templatione versabatur, cum assiduis lacrimis pro publica & priuata salute suppli cando.
4. Hierosolyma per sacrum illud insigni- lū recepta, quod fuit Anno MIC. cum inter Pri- cipes, qui eò multi conuenerant, de creando Rege consultaretur, coepisse inquisitionē fieri de Reg- lorū vita & moribus: quin etiā, vt cuiusque

* Bonfin.

lib. 1. dec. 2.

pagis constarent, ferunt iureiurando adactos familiaris & intimos quosque, vt candidè & simpliciter omnia exprimerent. Qua inuestigatione prohibita, cum omnium vita patuisset, electus est Gorbadius ille, cuius vnū hoc crimen compertū est, quod nimis prolixas moras in templis traheret, & cibos iam patros insuauiores redderet. * Præmia ardentè * Tyrium de triumphum, vide in Triumpho Virt. bello sacro

Ciuitas Leodiensis in antipagmentis domus lib. 9.

Quæ præscripsit:

Stare dñi nescit, quod non fulcitur ab alto:

Et discors in se regnum, durabile non est.

Et Plato i. de Leg. olim dixit, Remp. sine operum Diuini gubernari nõ posse. Sicut enim, bestia sui curã habere nõ possunt, sed ad illas moderandas hominis directione opus est: ita homines ad felicitatem dirigi nõ possunt, nisi Deus moderetur, & quasi manu ducat.

Cambyses Persarum Rex filio Cyro ad Astyagen auum proficiscenti ait: Hoc vnum præcipuè commendando, idque, tanquam pretiosum thesaurũ sperere donatum, in tua memoria perpetuò recordari cupio: Dei esto amicus, in eundem pius, nihilque (publicum, vel priuatum,) aggrediaris, nisi prius Diuino Numine implorato: imbecillitas enim est & hebes mortalium natura: nihil autem sapientiam latet, omniaque ex sententia ijs emanant, quibus illa præsto est. Herod.

Scipionem Africanum legimus nõ ante ad nepotem, vel publicam, vel priuata iuisse, quã in Cella Capitolini aliquandiu constitisset, vota Superis faciens, pro Sapientia obtinenda. Plut. Vide

8. *Senatus Romanus* Diuam hanc semper tibi fecit, vt quotiescunque Senatum Magistratum cōgisset, id ipsum, quod primò proponebatur, ad Religionem pertineret, nullaque, quâquam grauior, causa, vel quæ celeritatem requireret, prius morem anteuertebat, vt publicorum consiliorum, quemadmodum etiam aliarum rerum, diuino cultui primæ partes darentur.

9. *Iudith* cupiens liberare obsidione circumiectam Berulix, quam cinxerat Holofernes, priusquam animum ad consilium tanti ponderis componeret, oppidanis rogat, vti Deum pro se orent, cap. 1. Sæpe enim Deus victorias magis propter lacrimas orantium concedit, quàm per arma pugnantium.

10. *Dauid* septies in die laudem Domino dabat, idque ardenti mentis affectu: *Deprecor sum, inquit, faciem tuam ex toto corde meo.* Item in domestico illo & nefario bello, quod illi Absolon filius mouebat, Deum votis omnibus obsecrabat, nè consilia Achitophel Absalonis sequeretur, quod illius consilia essent, quasi si eius consuleret Deum. Vnde non mediocriter sollicitus, ceu diuinis, consilijs metuens, quòd ipsi consilio re quadantenus posset, dixit Chusi, vt se ad Absalonem comitem & Consiliarium præberet, & eum Absalon susciperet, consilia Achitophel dissiparet, & omne verbum, quodcumque diceret in domo Absalonis, indicaret Sacerdotibus, quorum opera Chusi exsequutus est mandatum Dauidis. Nam cum Absalon consilium Achitophel exquisiuisset super belli negotijs, mandatumque Achitophel, vt exercitum 12. millium mitteret, ad persequendum Dauidem, &

Abul dubio profligasset, si eius consilio Absalō
 aruisset: vocatus Chusi, iussuq; sententiam da-
 salon parē-
 tem stude-
 delere, da-
 tus in re-
 probum sen-
 sum sequi-
 tur consilia
 insidi Consi-
 liarij Chusi.

Abul dubio profligasset, si eius consilio Absalō
 aruisset: vocatus Chusi, iussuq; sententiam da-
 salon parē-
 tem stude-
 delere, da-
 tus in re-
 probum sen-
 sum sequi-
 tur consilia
 insidi Consi-
 liarij Chusi.

U. Latina in Vita Ioannis XX. refert de *Roberto*
Rege Francia illustre pietatis exemplum, quod,
 quoties sibi per occupationes bellicas liceret,
 Horas Canonicas vnā cum Sacerdotibus cecine-
 rat: qua pietate hoc meritum ferunt, vt cū op-
 pidum quoddam obsideret, neque Horas suas in-
 termitteret, mœnia hostium diuinitus corrue-
 rent, statimq; irruentibus suis oppidum cape-
 rentur.

U. Certè si *Impp. gentiles (Rom.)* in bellum (ex-
 peditionem alicuius momenti) ituri, non exhibāt
 vide, nisi templa execranda visitassent: neque re-
 dices Urbem ingrediebantur, nisi benedictionē
 (vt loquimur) prius à Dijs illis abominandis ac-
 ceperent: multo magis id faciendum est Principi-
 bus Christianis, qui Tempia sua Deo vero conse-
 crata, Diuinisq; dicata officijs nōrunt.

U. Cū *Constantinus Magnus* secundò bellū cō-
 tra Licinium necessariò gerendum animaduerte-
 ret, Saluatori suo preces fundendi tempus vacuū
 de solutum dicauit, & Crucis Tabernaculo, extra
 castra etiam longissimè fixo, ibi sincera & pia
 meditationi se dedens, more veteris illius Dei

Prophetę, quem extra castra Tabernaculum fixisse Diuina confirmant Oracula, Deum orare cœpit. Nonnulli etiam, quos ipse, ob fidei & pietatis studiũ, satis spectatos habuit, in idẽ munus cum eo vnã incubebant: hocq; etiam alijs exequi erat ei in more positum, cum bello cum hoste decertare constitueret. Nam sicut propter secretum tardior in rebus gerendis fuit: sic Dei consilio omnia administrare consultum statuit. Et cum iam animo vacuo attentẽ Deo preces adhibebat, semper Diuina aliqua visione dignatus fuit: ac post illud, tanquam Diuino instinctu impulsus, exiit e Tabernaculo, & derepente exercitum incitate cœpit, mandauitque, vt, nulla morã interpositã, ipsam gladium aciem experirentur: qui et improuiso hostes adorti, homines cuiusque occiderunt: atq; interdum puncto ferẽ temporis parta victoria, trophæa cõtra hostes insignatauerunt. *Euseb. Vit. Constantini lib. 2. cap. 1. 2. 3. 4. Baron. Anno Christi 318. (Fortiores aduersus hostes preces, quam ferrum. Flor.) Eusebius lib. 3. Vita Constantini cap. 3. scribit, eum voluisse imaginem suam fingi, & aureis nummis imprimi, tanquam precantis manibus expansis, oculisque in cælum sublatis. Niceph. lib. 7. cap. 43.*

Anima defunctorum, viorum precibus adiuantur.

14. Idem in Ecclesia Apostolorum à se constituta delegit sepulturã, vt defunctus particeps haberet precum, quæ ibidem peragi solerent. *Euseb. Vit. Const. lib. 4. cap. 58. 59. 60.* Hinc S. Chrysostomus: (*aduers. Gentil. quod Christus sit Deus, Tom. 5.*) Constantinopoli, ait, Reges nostri magnã gratiã putant, non si prope Apostolos; sed si vel eorum vestibula corpora sua sepeliantur, sicutque piscatorum ostiarij. Reges. Neque hinc in morte

orte confunduntur; sed honestantur & ipsi, & eorum nepotes, & pronepotes. Baron. Anno Christi 336.

Anno Christi 388. Theodosius Imp. profecturus aduersus Maximum Tyrannum, in primis, quibus valuit, pietatis armis conatus est, conciliando

Druium Numen, exercitum commune. Si-
mudem perfertens magni momēti opus aggre-
dij, dubiam iacere aleam, remque tentare pericu-
lōsam, à Deo diuersis modis sibi implorare sup-
picias laborauit; utpote qui optimè sciret Dei
munus, atque diceret cum Dauid: Psalm. 43. *In*

Domino faciemus virtutem, & ipse ad nihilum de-
ducet inimicos nostros. Ad hæc planè respiciebat,

quod ait ad Flavianum, vt precibus apud Deum
concederet extinguere bella. Sed & in eo maximè
eiusdem pietas commendatur, quòd tanti ponde-

ris prælium auspicaturus, Legatos in Aegyptum
misit ad Sanctos ibi agentes Anachoretas, quos
pro se certates precib⁹ voluit habere pugnatōres.

Idem Anno Christi 393. expeditionem pa-
rtas aduersus Eugenium Tyrannum, Occidenta-

le Imperium occupantem, in eo præcipuè inni-
tendum esse putauit, vt Deum sibi sanctis operi-

bus, Sanctorumque precibus conciliaret, illud
Dauidicū occinens: Psalm. 59. *In Deo faciemus vir-*
tutem, & ipse ad nihilum deducet tribulantes nos:

probed sciens, Deo duce, Cyrum (Isaia 45.) dorsa
Regum retrorsum conuertisse, superbos terræ
humiliaisse, portas æreas contriuisse, confregisse-

que vectes portarū ferreos. Præparatur, ait Rus-
s. lib. 2. cap. 31. ad bellum, nō tam armorum, telo-
rumque; quam ieiuniorum, orationumque substi-
tuta; nec tam excubiatarum vigilijs, quam obse-

*Cure ad
preces im-
pellunt, &
preces curas
depellunt.*

*Armas se
precibus
piorum.*

crationum pernoctatione munitus: circuibat cō
Sacerdotibus ac populo omnia orationum loca,
ante Martyrum & Apostolorum thecas iacebat
cilicio prostratus, & auxilium sibi fida Sandu-
rum intercessione poscebat. Fertur, ait *Sozom.*
lib. 7. cap. 24. quod cū egressus tunc esset Con-
stantinopoli, Deo preces nuncupavit in Ecclesia
illa, quam in honorem Ioannis Baptistæ contru-
xerat, ac petierit, vt expeditionis illius alea, tum
sibi, tum exercitui suo, tum Romanis omnibus
feliciter cederet, & auxiliatorem sibi invocau-
rit ipsum Baptistam. In ipsa pugna, cū funderet-
tur ex parte Theodosij auxilia barbarorum, (non
vt Theodosius funderetur, sed ne per barbaros
vincere videretur,) qui vidēs suorum acies con-
uersas proiectis armis, ait *Ruffin. lib. 2. cap. 33.* ad
solita se vertit auxilia, & prostratus in conspectu
Dei: Tu, inquit, omnipotens Deus, nosti, quā
nomine Christi Filij tui, vltionis iusta (vt puo-
prælia ista suscepi; si secus, in me vindica: si vero
cum causa probabilis, & in te confisus, hoc veni,
porrige dexteram tuam, ne fortè dicant Gentiles
Vbi est Deus eorum? Post illam Imperatoris pro-
cem, ventus ita vehemens exortus est, vt relia-
stium in eos, qui iecerant, retorqueret. Compa-
magna vi persistente vento, omne iaculum ma-
sum ab hostibus frustraretur, fracto aduersari-
rum animo, seu potius diuinitus repulso, Esp-
nius ante Theodosij pedes, vincētus post tergita-
nibus adducitur; ibique vitæ eius & certaminis
finis fuit. Eadem *Socrates lib. 5. cap. 24.* de vido-
riæ miraculo, retorquente spicula vento. *Video*
Sozom. lib. 7. cap. 24. & Theod. lib. 5. cap. 24. vbi
ter cetera ait: Totam noctem huius Vniuersitatis
garet

Contra ho-
stes magis
orando, quā
feriendo
pugnat
Theodosius.

gubernatorem precibus sollicitavit. Sub tempus
 tem noctis, quo galli cantare solent, somnus
 iam oppressit. Qui humi stratus, videre sibi visus
 duos viros candido vestitu amictos, equis al-
 tis vehi, qui ipsum bono animo esse, timorem
 vincere, prima luce arma capere, & exercitum
 in faciem educere iubent. Nam se auxiliares, &
 rebus Antesignanos ad eum missos esse, & alterum
 esse Iohannem Evangelistam, Philippum Aposto-
 lum alterum. Hac oblata visione, Imperator pre-
 ces fundere non desistit, sed attentiore cogitatio-
 ne eas Deo adhibet. Eadem quoque visio militi
 secundum quietem apparuit, &c. Cum autem tem-
 pus utrinque conijci coepta sunt, tum Antesignani
 Imperatoris, (duo illi Apostoli,) verè promissa
 prestiterunt. Nam ventus violentus è regione ho-
 ribus irruens, illorum sagittas, iacula, spiculaq;
 in ipsos retorquet, adeò ut nullum teli genus eis
 adimento fuerit, neque miles grauis armaturæ,
 neque sagittarius, neque iaculator Imperatoris
 exercitum laedere potuerit. Quinetiam tâta pul-
 veris copia in eorum facies impetu ferebatur, ut
 pupillas oculorum, & pupillas oculorum, ut
 grauitèr oppugnatas, tegere, ac tueri eis coege-
 rit. Imperatoris verò exercitus, nullo damno
 incommodoue ex illo turbine accepto, sidenti-
 bus animis hostes trucidant, &c. Hinc Claudi-
 us Gentilis Poëta:

*Te propter gelidus Aquilo de monte procellis
 Obruit aduersas acies, reuolutaq; tela
 Vertit in auctores, & turbine reppulit hastas.
 Omnium dilecte Deo, cui fundit ab antris
 AEolus armatas hyemes, cui militat aether,
 Et conturbati veniunt ad classica venti, &c.*

Diuina dispensatione factū est, ait Baronius Anno Christi 394 vt humanæ vires hebetatæ læguerent, aciesq; primò succumberent, ne sic vincere datum desuper esset, illud superbe mentis & ingrati animi elogium iactitaretur: *Manus nostræ excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia:* in vltimū fuit Deus res discrimen adduci, vt cognoscere- tur, quod *Domini est salus, & super* (Psalm. 117.) *populum suum benedictio eius:* verumque Deum esse Christianorum, qui imperans vëto, *hostium* (Psalm. 75.) *confregit potentiam, arcum, scutum, & lanceam, & bellum,* vt illud iuste exprobraretur in Genes (Deut. 32.) *Vbi sunt Dii eorum, &c.*

17. S. Augustinus, de *Excidio Vrbi* cap. 6. Atque paucos annos, ait, Arcadio Imp. Constantinopoli Anno Christi 396. (quod dico audierunt nonnulli, & forsitan nouerūt, & sunt in hoc populo, qui illic præsentés fuerunt) volens Deus terrore unitatem, & terrendo emédare, terrendo com- terere, terrendo muadare, terrendo mutare; sermo cuidam suo fidei, viro (vt dicitur) militari, venit in reuelatione, & dixit ei, ciuitatem venturo cælo igne periturã. Eumq; admonuit, vt Episcopo diceret, dictum est. Non contempsit Episcopus, & allocutus est populum. Cõuersa est ciuitas in locum penitentia, quemadmodum quondam in antiqua Ninive. Tamen ne putaret homines illi qui dixerat, vel falsitate deceptum, vel fallaciter deceptisse, venit dies, quem Deus fuerat comminatus: intentis omnibus, & exitū cum timore ter- gno expectantibus, noctis initio, tenebrante mundo, visa est ignea nubes ab Oriente, prima parua, deinde paulatim, vt accedebat supra ciuitatē, ita crescebat, donec toti vrbi ingens terrat-

*Hec præ-
monitio est
magna Dei
miseratio.*

per immineret. Videbatur horrenda flamma pē-
 are, nec odor sulphuris deerat. Omnes ad Ec-
 clesiam confugiebant: non capiebat multitudinem
 us. Baptismū extorquebat quisque à quo pote-
 rat, non solum in Ecclesia, sed etiā per domos, per
 rcos, ac plateas, salus Sacramenti exigebatur, vt
 geretur ira, nō p̄sens utique, sed futura. Atta-
 m post magnā illam tribulationē, vbi exhibuit
 Deus fidē verbis suis, & reuelationi serui sui, cē-
 ut, vt creuerat, in nubi nubes, paulatim q̄; cōsum-
 ra est. Populus securus paululū factus, iterū au-
 uuit, ompino esse migrandum, quōd ciuitas esset
 proximo Sabbato peritura. Migravit cū Impera-
 ore tota ciuitas, nemo in domo remansit, nemo
 domū clausit, longē recedens à mœnibus, & dul-
 ta recta respiciēs, relictis carissimis sedibus, vo-
 e miserabili valefecit. Et aliquot millibus tanta
 illa multitudo progressa, vno tamen loco fundē-
 ta ad Deū orationibus cōgregata, magnum fu-
 rā subitō vidit, & vocē magnam emisit ad Deū.
 Tandemq̄; tranquillitate cōspecta, missis, qui re-
 uertarēt, sollicita, quę prādicta fuerat, hora trās-
 ita, & renūtiantib⁹, quōd salua vniuersa mœnia,
 & recta cōsisterent, omnes cū ingenti gratulatio-
 ne redierunt. Nemo de domo sua quidquā perdi-
 dit, patente, omnis homo, sicut dimisit, iouenit.
 Quid dicemus, utrū ista ira Dei, an potius mise-
 ricordia fuit? Quis dubitat misericordissimū Pa-
 trem corrigere voluisse terrendo, non perdendo
 possire, quādo nihil hominū, nihil domorū, nihil
 mœnium tanta impendens prāsentia calamitatis
 Prorsus sicut solet manus erigi ad ferendū,
 & consternato illo, qui ferēdus erat, miseratio-
 ne reuocari, ita factum est illi ciuitati, &c. Hæc

Augustinus. Paulus Diaconus: Orationibus praesentem perditionem Deus exoratus auertit, probans se solum esse, & conseruatorem humilium, & punitorem malorum. Idem, *lib. 13. precibus* Arcadij Imp. ac populi tribuit ciuitatis ab imminente clade salutem. Idem ait: In vrbe Constantinopoli domus est maxima, habens cognomen Caryæ, id est, nucis: est enim in eius domus vestibulo arbor nucis, in qua (vt sermo est) fuerat suspensus Martyr Acacius, & defunctus: ob quam rem etiam Oratorium illic est ædificatum. Hanc Arcadius videre volens, ad orationem venit, postoque completo, reuertebatur: proinde conuicti circa Oratorium habitantes, volentes Imp. videre, currebant: dumq; omnes cum mulieribus, acque filijs, simulq; mancipijs extra domum suffert egredi, repente maxima domus, Oratorio cohærens, subito tota corruit: clamor cum admiratione secutus est, quomodo oratio Principis tantos ruinæ imminentis periculo liberauit. Idem habet Socrates, *lib. 6. c. 20. Vide Barocium Anno Christi 407. pag. 261.*

13. *Theodosij iunioris* Regia non dissimilis hinc Monasterio. Nam primo diluculo ille ipse cum sororibus suis Hymnos alternatim decantando recitauit. Quin etiam sacras litteras memoratim pronuntiauit. Nam cum Episcopis perinde ac Sacerdos iam olim designatus esset, de ipso differuit. Quodam anni procelloso admodum turbido die, consueta statutaque spectacula populo ea flagitate, in Circo edidit: vbi auctem Circus hominibus refertus fuit, tempestas coepit esse vehementior, ac cum magna vis nimis præcepit delaberetur, tū Imperator præcipue declinavit

animo erga Deum affectus esset: sic enim po-
 pulum per præcones compellauit: Quin multo
 magis est, vt, neglecto spectaculo, omnes vno ore
 precemur, vti ab imminente procella cõ-
 temur incolumes. Vix ea verba protulerat, cū
 omnes in Circo vno animorum consensu, sum-
 maque cum alacritate Deo preces fundere cõ-
 ceperunt, totaque ciuitas quasi vna Ecclesia fuit. Tū
 Imperator in media populi frequētia priuati ho-
 minis habitu incedens, Hymnos recitare exordi-
 tur: nec spes certè eum frustrata est: nam aër se-
 renus factus est, & annonæ caritas, Dei benigni-
 tate, in omnium rerum affluentiam commutata.
 Quando bellum concitabatur, Dauidis exem-
 plum imitatus, ad Deum confugit, pro certo per-
 sulus, eum bellorum administratorem esse: pre-
 tumque subsidio adiutus, ea prosperè ac feliciter
 efficit. Hæc *Socrates lib. 7. cap. 22. Barð. Anno Chri-
 sti 449.* quæ docent, quantum valent in rectè admi-
 nistrando, securoq; seruando Imperio, erga Deū
 pietas, & exactè custodita religio, cū tantam
 potestatem puer vnus atque puella (Pulcheria soror)
 summa tranquillitate, ab omni Barbarorum, &
 Tyrannorum timore securam, (quod nec tempo-
 ribus bellicosissimorum Imp. concessum est,) re-
 liquerint, Deo eiusdem Imperij habenas
 manu apprehendente, atque sua prouidentia mo-
 derante, atque protectione custodiente, posito
 in eo ipso Salvatore muro & antemurali. *Isaia*
cap. 31. *Carolus V. Imp.* quotidie Horas Canonicas
 mane perlegit: à coena etiam redibat semper ad
 longissimas suas preces, quæ duarum plerumque
 horarum, sicut & matutinæ. Multi, cū ad-
 uertif-

*Ad primum
quævis ar-
bor non cor-
ruit istum.*

uertissent eum & domi, & militia equè cōtinuū
& prolixum esse in precibus suis, dicere solebat:
*Carolus sapius cum Deo, quàm cum hominibus
quitur.* Quotidie tres quartas horæ partes genu
flexo orabat, ac tum nemini in cubiculū patebat
ingressus: post patebat ijs, quibus ius ingrediendi
erat, ac tum Horarias Ecclesiasticorū Horas de-
bat: post ad Remp. gerendā se componebat. Non
enim suis viribus fidebat: sed totus à Dei Opt.
Max. gratia & auxilio pēdebat, quē sibi precibus
tā assidujs & longis quotidie conciliare studebat.
In singulas bellorū expeditiones nouas sibi Pre-
ces ipse componebat, & sua manu conscribebat,
quæ prolixitate ferè æquarēt septē illos Psalmos
vstitatissimos, easq; prius examinādas dabat sibi
Confessarijs, & ab ijs approbatas, quotidie, aut
in agmine & acie dicebat: nonnunquam, cum in
oratione incalesceret, per speciem exoneranda
vesicæ, aut alui, ab agmine secedebat, vt promissa
ac feruentius oraret. *Ioan. Langbeuicus cap. 11.
in Speculo Canonicoꝝ lib. 2. cap. 17. Gulielmus
Zenoccarus lib. 5. de Vita Caroli.*
20. Anno Christi 1577. Pests ita per omnes Ho-
lia oras grassata est, vt miserandā stragem passi-
ediderit, quædam etiam loca habitatoribus exor-
rit. Venetias certè magno furore inuasit: decedat
plura millia, ex Aerario deprompta, per Pro-
fores Salutis in egenos distribuebantur. Iamque
Venetiæ in solitudinē mutari sunt visa, cum po-
res caderent indies, quàm condi possent. Quæ
lamitate cōmoti Patres, & Aloisij Mocenici De-
cis oratione infligati, cum humana non suppet-
rent consilia, ad Medicinæ Creatorem sua vota
conuerterunt: cum quæ ira læsi Numinis conuulsi

per poenitentiam valeat placari, ieiunia precesq;
 dixerūt, & ad Diui sui Tutelaris patrocina cō-
 giunt, ac facta iniuste acceptorū restitutione,
 elemosynis datis, tandem Dei beneficio
 saluum cessauit, integrāq; sanitati vrbs restituta
 est. Cuius beneficij memores, Templum augusti-
 ni S. Saluatori aedificarunt. Sicut enim nullū in
 molere proficit medicamentū, si adhuc in eo fer-
 ri sita nihil proficit illius oratio, cuius adhuc
 dolus in mēte, vel odium hæret in pectore. Ipsius
 namq; , vt rectè ait Cassianus, est oratio perfecta,
 cuius & causa clamat, & lingua, & actus, & ser-
 uo, & vita, & cogitatio. *Beyerlinck in Chronogr.*
 Optimè certè faciunt omnes illi, qui negotia
 sua semper communicant cum Deo, & orationi
 quod S. Bern. *lib. 4. de Consid.* à Cardinalibus re-
 quirit) plus fidū, quàm suæ industriæ, vel labori.
 enim ad negotia bene gerēda iuuat lumē boni
 consilij & periti Cōsiliarij, idq; magno estimari,
 magno etiā interdū emi solet: quis melior, aut sa-
 pientior Cōsiliarius, quā Deus ipse? Quis autē non
 videt, nullā esse posse tantā vllius hominis prudē-
 tiæ, quæ nō saepe aberret, nisi Dei ductu guberna-
 ti? Itaq; ob hāc causam scriptū est, Iolue, tantū
 virum; neq; ipsum solū, sed reliquos simul Prin-
 cipes Hebræos à Gabaonitis esse deceptos, quia
 ad Domini non consuluerunt. *Iosue 9. S. Augusti-
 nus ait de lap. mul.* Quis est Cōsiliarius pruden-
 tior Christo? quærimus consiliū? habemus copiā,
 sed sapientis, sed ipsius sapiētiae, qui Christus est.
 Ergo, qui sic animatus est, vt nihil aggredi su-
 mear, nisi ante Diuinā opem & gratiā petat, ni-
 hilq; aliud exspectat, nisi Dei voluntatē explere, eū
 nunquā deseret Dominus, qui lucē ei suā copiosē
 immittit.

immitteret. Dic (inquit idem S. Augustinus, de Verbo Domini in Matth. serm. 8.) tibi lumen non esse, & elama quod scriptum est: *Lumine tuo Domine illuminabis tenebras meas.* A me enim non nisi tenebrae: Tu autem lumen fugatis tenebras, &c.

SIGNVM XXXV.

otium vitare.

OTIVM TVRPE, TANQVAM MALORVM omnium scaturiginem, fugere: otiosam, ac cessatione torpentem vitam agentis è Repub. explodere, & extinguere.

Natura humana sicut duris laboribus inflectitur, ita per otia torpètia fatuatur, ait Calpurnius, (1. Var. epist. 39.) Et Alcibiades inquit, apud Thucyd. lib. 6. ciuitatem negotio am, si negotium cum otio commutet, statim euerfionem, aut minimum, status mutationem passuram. Et Catullus Carm. 52. *Otium & Reges, simul, & beatas perdidit vrbes.* Plato, epist. ad Prop. Otiosus semper desiderijs viuuit, &c.

1. Hinc Theodoricus Gothorum Rex curauit, ut suo æuo nullarum artium cessaret industria, si uel ubique lateret inquireretur. Eius in Paneg.

2. Apud Romanos æuo M. Aurelij Imp. in otio animaduersum est, interdictumque, ne quis leuiter professiois sue per urbem ambularet, si secus, opus foret Censorium: condemnabaturque male feriatas, si ita videretur, ad opus publicum. Ant. de Gueu. 1. Hor. Princ. cap. 2.

Appius Claudius ait: apud Val. lib. 7. cap. 2. Ne-
gotium populi Romani melius, quàm otium cõ-
mitti: non quòd ignoraret, quàm iucundus tran-
quillitatis status esset, sed quòd animaduerneret,
impotentia Imperia agitatione rerum ad virtu-
tem capeffendam excitari, nimia quiete in defi-
nitam resolu. Et sanè, negotium, nomine horri-
bum, ciuitatis Romanæ mores in suo statu conti-
nuat: blandæ appellationis requies plurimis vi-
uis resperfit.

M. Cato, cùm, capta Carthagine, in Senatu
deliberaretur, num vrbs funditus deleri deberet,
contra Scipionem censuit, non tollendam esse æ-
mulam Imperij, ne, ea sublata, deesset, quæ lacef-
teret, & exerceret milites Romanos: futurum e-
ram, vt milites, deficientibus externis bellis, mo-
derent interna bella, patriæ pernitiola. Plut. in
Scip.

Sinenses populi Indici, barbari alioqui, ac reli-
gionis nostræ expertes, vsque aded ab otio, ceu
est quadam, sibi cauent, vt neminem prorsus
toruari patiantur: sic omnibus occupatis, vt ma-
gister sit opificum industria, an litteratorum se-
ditas, dubium sit. Certè tertium genus homi-
num, hoc est, otiosorum, apud Sinas nequaquam
inuenitur. Ex Epist. Indic. Apul. lib. Florid. 1. Scri-
bit, aded veteribus Indis exotum fuisse otium, vt
non prius adolescentibus edulia apponerentur,
quàm facta disquisitione, quid à lucis ortu didi-
issent, vel fecissent: qui nihil respondebat, im-
probus foras triclinio extrudebatur.

D. Ioan. a Chokier, in Thefauro Polit. Aphor. lib.
cap. 19. ait, se Lutetiæ non sine risu vidisse defi-
cos & validos mendicantes instar asinorum
plau-

*Hoc est otium
domo & fa-
milia sua
exigere.*

plaustris ligari ad asportandas ciuitatis sordes.

7. *Carolus Magnus* filios suos primum liberalibus studijs erudiri, tum, quamprimum aetas patiebatur, equorum regimine, armis, ac venationibus exerceri fecit: filias vero lanificio assuescere, colloque ac fuso, ne per otium torperent, operam dare, atque ad omnem honestatem erudiri iussit. *Belleforestus in eius vita.* Sic & *Augustus Caesar* filiam & neptes lanificio assuescit. *Sueton. cap. 64.* *Euripid.* Quemadmodum, inquit, *Virtus* per labores incedit: ita per otia *Vitium*. *Semper enim*, vt *Lucanus* canit, *variā dant otia mentem*.

8. *Maximinus Imp.* à *Tribunis* quibusdā suis reprehensus, parū decere militū ducē & imperatorē tantopere laborare: Ego verò, inquit, quò maior fuero, eò magis laborare cupio. *Xenophon:* Fortibus viris quasi obsonia quaedam sunt labores.

9. *Alexāder Magnus:* Nihil est, inquit, magis seruile, quàm luxuria: nihil magis regium, quàm labor. *Cyrus Xenophontei:* Ego, inquit, arbitror, decere Principem anteire subditis, non vita delicias, & laborum experire: sed eo, quod rebus prouideat, laboresque libenter subeat.

10. Nulla iustitiæ æquitas, nec prudentiæ rationem habet, vt qui nullam Reip. utilitatē adferūt, à Magistratu honorentur, & Reip. opibus sagmentur, & quod erat industrijs & fortibus hominibus tribuendum, ignavis & otiosis tribuatur: imò vt apes fucos ignauū pecus arcent, quòd nec mel conficiant, sed apum cura & sedulitate confectum mel intemperanter absumant: sic homines ignaui, qui nullam Reip. operam nauant, omnes tamen Reip. opes liguriunt, atque deuorant, à Regni finibus expellendi & eijciendi sunt, ne & alios

illos suo pernicioso exemplo inficiant.

10. *Dionysius Senior* cuidā percontanti, nū esset otiosus? Absit, inquit, vt hoc mihi vnquā accidat. Pensit turpissimum esse Regi, vacare vnquam à Reip. negotijs. *Plut. in apophr. Reg. Cal. lib. II. ca. I.*

11. *Probus Imp.* non patiebatur militem esse otiosum: sed multa opera militari manu perfecit, utens: Annonam gratuitam militem comedere non debere. *Fl. Vopiscus.*

12. *M. Cato Censorius* tria in tota vita detestari solebat: arcanū aliquod foeminae credere: si trāsisset nauis, quod pedibus accedere licuisset: & si qua dies ei per incuriā inanis effluxisset. *Plut. in eius Vita.* Idē in libro, qui inscriptus est, *Carmen de Martibus*: Vita, inquit, humana prope vt ferrū est. Ferrū si exerceas, cōteritur: si nō exerceas, tamen abigo interficit. Itē: Homines exercendo videmus conteri: si nihil exerceas, inertia atq; torpore plus detrimenti facit, quā exercitatio. *Gellius lib. II. cap. 2.* Otiosi venenum Reip. nominantur.

13. *Antoninus Pius Imp.* multis subtrahebat salaria, quos otiosos videbat viuere, dicens: Nihil est crudelius, quā si Reip. ij arroderent, qui nihil in eam suo labore conferrent.

14. *Seuerus Imp.* Symbolum Tribuno dari iussit: Laboremus. *Pertinax*, ad Imperium ascitus, dedit: Militemus. *A. Elius Spartianus.*

15. Apud *Athenienses* otium & inertia in forū ac iudicium, (perinde ac delictū aliquod) vocabantur, seu trahebantur: singuliq; annis omnes omnino ciues adesse corā Magistratu tenebantur, responsuri qua arte, quibus opibus ipsi sui que vitā transigerent. Qui ea in re mentiebatur, mortis poenam subibat. Non ignorabant inopia causam esse

esse pigritiam, & per inopiam plerosque impelli ad flagitia, vt loquitur *Isocr. Orat. Areop.* Atque Areopagitarum hæc in primis cura & sollicitudo fuit, qui morum ac disciplina publicæ custodes ab *Isocrate* dicuntur. Eos *Cleanthem*, *Menedemum*, & *Asclepiadem*, novos Philosophos, & qui in nullis erant facultatibus, euocasse, atque interrogasse memoriz traditur: qui fieri posset, cum toto die Philosophiæ operam nauarent, ac nihil penitus possiderent, eorum corpora nihilominus tam bene se haberent, ac tam robusta essent. Ceterum Philosophos iussisse adduci molitores, & hortulanum, victus sui optimos testes, qui diceret, vti apud se singulis noctibus, aqua nunc tarienda, nunc volutatione rotæ atque pistri pro opera duas drachmas lucrifacerent. Itaque magno opere admiratos Areopagitas, non solum *Cleanthem*, *Menedemum*, & *Asclepiadem* in nouis commisisse: sed & ducentarum drachmarum munere donauisse. *Cleanthes* accipere noluit. *P. A. Diodorus ex Atheno lib. 4. cap. 2. & lib. 5. cap. 2. & Lib. tertio lib. 7. Diod. lib. 1. cap. 6. Val. Max. lib. 2. cap. 7. Gell. lib. 12. cap. 7.*

17. Narratur & apud *Corinthios* hunc morem fuisse, vt si quem cernerent splendidius obolari, hunc interrogarent, vnde ille sumptus existeret, quidue ageret. Quod si huic vitæ sumptus suppeterent, frui sinebant: si autem sumptus facultates excederent, iubebant in potestate moderatius vti, ni parerent, multam imponebant. Quod si, cum nihil haberet, tamen in potestate didè & oppipare viueret, necandum carnis sumptibus participare &c. necesse esset. *Diphilus* in *lib. 1. cap. 7.*

utro: *Athen. lib. 5. cap. 2. Dipnosoph.* Magistratus habebit oculum in summitate sceptri vigilan-

tem.
18. *Claudius Nero* solitus est dicere: Capuam fuisse *Hannibali Cannā*, hoc est, perniciem: propterea quod in ea suos milites, meretriculis, balneariis, alijsque id genus delicijs mancipatos, passus est effeminari.

19. *Amasis Rex* apud *AEgyptios* hanc legem condidit, vt singuli eorum singulis annis apud Prouinciarum Præsides demonstrarent, vnde viverent. Et qui aut hoc non faceret, aut non demonstraret, se legitime viuere, is morte afficeretur. *Herod. lib. 2. Plutarch. in Solone, Aelian. 4. cap. 1.* Eandem legem *Solon*, ab *AEgyptijs* mutuatus, *Atheniensibus*, vt attigi, tulit.

20. Cum nuntiatum esset *Ephoris Lacedæmoniorum*, quosdam deambulationibus, vti pomeridianis, cum mandato miserunt ad eos, qui dicerent: Ne deambuletis, vt genio indulgeatis potius, quam vt corpus exerceatis: nam oportere *Lacedæmonios* non deambulationibus, sed exercitijs suam valetudinem parare, & tueri. *AElian. lib. 4. de Var. hist.*

21. Apud *Argos*, (his adde *Sardoas*,) etiam, si quis in re quærenda negligens foret, & remissus, non si desidiofum aut segnem viderent, rationem reddere, (quo artificio,) victum quæreret, (sibi pararet,) apud Magistrum, qui loco Censoris erat, reddere cogebatur. *Alex. lib. 3. cap. 13.*

22. Si quis apud *Lucanos* homini otioso, ac voluptuarijs dedito mutuasit aliquid conuincitur, is mutuo dato priuatur. *Stobæus Serm. 42. ex Nicolao de Moribus Gentium.*

23. *Flōrentia* in *Hetruria* patrio instruo am-
 maduertitur in eos, qui otiosi & ignaui in ea
 ciuitate agunt. Ex his interrogatus aliquis, vnde
 victum sibi quærat, & vestitum, si respondere nō
 potest, nec vitæ innocentiam probare, vt sceleria
 conuictus plectitur, aut tanquam ciuitati peni-
 riosus, vrbe eijcitur. *Sabell. lib. 6. cap. 1.*

24. *Philippus II. Hispan. Rex* Principum vitam
 textorum vitæ similem esse dicebat. Quemad-
 modum enim textoris officium valde laborio-
 sum est, & non assiduitatem solum continuat,
 sed & totum hominem requirit, indefessum scilicet
 manuum ac pedum motum, defixos in telum
 oculos, quæ vt innumeris penè constat filis, arduè
 soluitur, rupto hîc filo, alibi intricato, ad quæ
 omnia reconcinnanda, tam oculi, quam manus,
 sine vlla mora, præsto esse debent: ita Reges &
 oculos, & manus, adeoque totum animam pro-
 ribus negotijs simul intentum habere, & ma-
 inè incommodis quibusuis occurrere oportet.

25. *Alexander Magnus* interrogatus qua ratione
 potissimum tota Asia potitus esset, respondit
 Μὴδὲν ἀναβαλλόμενος: omnia enim negotia
 conficiuntur assiduitate & industria. Vide *Di-
 nul. Virtut. 202.* Certè quemadmodum *Virtus*
 laboribus excolitur, ac magis, magisque
 crescit: ita degeneri otio languet, exole-
 ac diffuit. Inutilis turba & otiosi in

Rep. sunt similes humoribus
 vitiosis in corpore.

(***)

SIGNVM XXXVI.

PATIENTER FERRE MORBOS,
 rerum temporalium, seu facultatum sua-
 rum iacturam, iniurias, mortem
 cognatorum, aliq̄, aduersa.

Patientem
 esse.

Postquam Antigonus à graui morbo cōualue-
 rat: Nihilò peius est, inquit: siquidē hic mor-
 bus submonuit nos, ne animo efferamur, cū si-
 mus mortales. Deplorabant amici, ceu magnum
 malum, quòd tam grauius ægrotasset: ille inter-
 pretatus est, ex morbo plus accessisse boni, quàm
 mali. Corpus extenuarat, sed animum reddidit
 modestiorem: corporis robori nonnihil detraxe-
 rit, sed animo detraxit insolentiam, morbum
 ingē periculosissimum. *Plut.* Idem dictum etiam
 à *Alexandro* adscribunt.

Ezechias Rex cū audisset, Deo puniente, o-
 mnes opes suas in Babylonem transferendas, ed-
 id illas Babylonij Regis Legatis nimis iactan-
 ter ostēdisset, animo turbatus non est, sed respō-
 dit (4. Reg. 20. v. 19.) *Bonus sermo Domini, quem
 locutus es. Sit tantum pax in diebus meis.* Qua pa-
 tientie humilitate meruit, vt regie gaze direptio
 ad successores eius *Ioachim* & *Sedechiam* differ-
 retur, quando & populus ob scelera sua tractus
 est in captiuitatem. Vide *Marulum lib. 5. cap. 3.*
Seneca: Viri fortis animus, quò plus premitur,
 etoque magis seuit fortuna, hoc est erectior.

Sigismundus Imp. rogatus, quòs Imperio
 veritimos iudicaret: Eos, respondit, qui nec
 in rebus insolescerent, nec aduersis fran-
 guntur.

Y y 2

4. Cūna

4. Cùm *Themistocles* exilij causa solum vertere iussus esset, patienter istam iniuriam tulit: a Persis verò non solum receptus est, sed tribus civitatibus donatus, domum ad suos respexit: Perijsemus amici, nisi perijsemus: optanda enim est iactura, quæ lucro maiore pensatur. Vide *de Calumnia*, &c.

5. In aduersis confugiendum primò ad Deum, qui enim salutem suam Deo committunt, (ut *Iosephus lib. 2. Antiq. Iud. cap. 6.*) præter opinionem è medijs emergunt periculis. *Secundò ad amicum*. Nam, ut *S. Ambrosius, 3. de Offic. cap. 16.* ait: Solacium vitæ huius est, ut habeas cui pectus aperiat tuum, cum quo arcana participes, cui committas secretum pectoris, ut colles tibi fidem vitæ, qui in prosperis gratuletur tibi, in trilibus compatiat, in persecutionibus adhortetur. Et *Seneca: de Tranquil. cap. 7.* Quantum (ò quam) bonum est, ubi sunt præparata pectora, in quæ tuus sermo omne descendat, quorum conscientiam minus quàm tuam timeas, quorum sermo sollicitudinem leniat, sententia consilium expedit, hilaritas tristitiam dissipet, conspectus ipse delectat. Præmia Patientiæ, vide in *Triumpho Virtut.*

Iustus ad-
uersis super-
rior.

6. Quemadmodum petra, maris ventorum furij exposita, immota manet, minasque contemnit, ac spernit: ita etiam iustus, rursusque aduersa quæque forti constantique perfert, cedere nescius, ut monet *S. Cyprianus lib. 1. epist. 3.* Manere debet, inquit, apud nos robur immobile, & stabilis atque inconcussus, contra omnes incursus atque impetus trantium fluctuum, velut petra obiacentis fortitudine & mole debet obistere. Docet enim

lectus impetum omnem, quantumuis vehementer infracto animo sustinere, petrae imitantes virtutinem, quae maris aërisque minis sine vlla permissione resistit: quod & Virgilius hisce versibus expressit:

Ille velut pelagi rupes immota resistit.

Vt pelagi rupes, magno veniente fragore, &c.

Cogitabunt Magistratus, rebus aduersis tenentis, exerciti, probati, primo, difficile esse virtutes eum reuereri, qui secunda semper fortuna sitis. (Cic. 4. ad Heren.) Secundo, aduersitatis excitatione nos effici prudentes. (Boët. 2. Consol. prof. 3.) *παθηματα* enim sunt *μαθηματα*. Plato: Quae nocent, docent: aliorum nocumenta, sint nobis documenta. Hinc Cræsus Rex ait: (apud Herod. lib. 1.) Mei casus, etsi ingrati, mihi tamen extiterunt disciplinae. Et Cato: (orat. pro Rhod. apud Plin. 7. cap. 1.) Aduersæ res docent, quid opus sit: secundæ res latitæ transuersum trudere docent à rectè consulendo, atque intelligendo. Et certe quid ab illo expectes, qui semper fortunam inuenientem, nunquam noueritatem sensit, nisi mollia, leuia, parum sana? Seneca epist. 69. ait: Nō est quod existimes vllam mentem aptiorē esse, quàm quae se multis experimentis; longa ac frequentissima parietia domuit; quæ ad salutaria mitigata affectibus venit. Et de Prouid. cap. 4. Non est vigor solida, nec fortis, nisi in quam frequens incursus incur sat: ipsa enim vexatione constringitur, & radices certius figit: fragiles sunt, quæ in arida valle creuerunt.

Rex David dicebat: (2. Reg. 12.) Cùm adhuc periculus filius viueret, lugebam: erat enim spes longiorem vitam impetrandi: at post mortem

stultum est lamentationibus animū inundare: ego
 ibo ad illū, non ille reuertetur ad me. Addit S. Au-
 gustinus: (Serm. 2. de Conf. mort. cap. 5.) Qui sub
 lege positus erat, suam, suorumq; tristitia con-
 pescuit: nos, qui sub gratia sumus, qua frons
 mortuos nostros gentilium more plāgimus. Sy-
 rach 22. Modicum plora supra mortuum, quocumque
 requieuit. 1. Theff. 4. Non contristemini, &c. Ana-
 ham proprium filium alligare, iugulare, & ma-
 ctare iustus est, &c. Origen. Hom. 8. in Genes. 3. 3.
 Job nihil acerbi passus est, cum intempertiam
 suorum omniū mortem audiret, eò quòd Deum
 plus amaret, quàm illos. Chrysoft. Hom. 6. in cap.
 1. ad Theff.

*Infelicio-
 res, qui fa-
 ciunt inin-
 riam, quàm
 qui patiun-
 tur.*

9. Agis Laconicorum Regum vltimus, per insidiam
 raptus, ac præter meritum ab Ephoris cotem-
 natus, cum ad laqueum duceretur, conproce-
 que quendam è lictoribus flentem, ob indignita-
 tem rei, cuius cogebatur esse minister. Desit,
 inquit, ô homo vicem meam flere. Nam sic mortui
 præter ius & aquum, melior, feliciorq; sum, quia
 me occidunt. Hæc locutus, vltro collum laqueo
 induit.

10. Anaxandridas Leontis filius cuidam acerbe
 ferenti, quòd cogeretur vrbe exulare. Ne, inquit,
 vir optime, exhorrescas exulare ciuitate, sed a
 stitia exulare horrendum est. Sen sit non esse mis-
 ros, quibus præter meritum, incolumitate
 centia accidit aliqua calamitas; sed eos verè
 plorandos, qui sua sponte discesserunt ab ho-
 sto, etiam si nulla sequatur calamitas.

11. Henricus VI. anglorum Rex iniuriarum, quo-
 bus identidem affectus est, (bis enim in vincula
 ab Edouardo IV. Regni inuafore coniectus est)

patiens, vt non vindictam appeteret; sed ob
 illud ipsum Deo Opt. Max. gratias ageret, quod
 per id sua delicta dilui putaret. Quid quod vir
 minus tot sibi mala cum suis, tum suorum maio-
 rum permultis peccatis vitijſque veniſſe prædi-
 catur. Itaque Regno exutus, & filio vnico Edo-
 ardo occiſo, non quam dignitatem, quos hono-
 res, quem vitæ ſtatum, quem filium, quos amicos
 amiſiſſet, magnopere cogitabat, aut dolore tor-
 quebatur; ſed in qua apud Deum offenſa eſſet, id
 curabat, id lugebat, id dolebat. *Polyd. lib. 24.*

ta. *Demetrius Phalereus*, nihil ſibi videri dice-
 bat infelicius eo, cui nihil in vita vnquam acci-
 diſſet aduerſi; quod oporteat talem hominem,
 non ſibi ignotum eſſe, vt qui nunquam ſui pe-
 riculum fecerit: aut Dijs inuiſum, vt quem
 reuerſerint velut ignauum, nec idoneum ad
 fortuna conflictum. *Brufon. lib. 3.* Certè qui
 vario fortuna æſtu exerciti ſunt, tanquam in
 ſpeculo propoſitis ſibi variorum exemplorum
 imaginibus, vident quæ vitanda, quæne am-
 plectenda. *Syr. 34. Vir in multis expertus, co-
 gnoſcit multa. Qui non eſt expertus, pauca reco-
 gnoſcit.*

ta. *Romulus primus Rex Roman.* dicebat infeli-
 citatem hominibus maximè prodeſſe: quod in
 rebus aduerſis doceamur de rebus antea nobis
 ignocis. Bonum nauclerum non reddit ſecundus
 ventus.

ta. *Gelimer Rex Vand alorum in Africa*, per Bel-
 larium captus, & ad Iuſtinianum perductus,
 cum in Hippodromum perueniſſet, & iam Impe-
 ratorem in folio ſedentem, quàm vtraque parte
 vulgus adſtans vidiffet, ſubridèdo illud (*Eccl. 3.*)

identidem exclamauit: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas*: aperuit eius oculos afflictâ fortuna, quos arridens & prospera excæcauerat. *Paul. Diac. 6. hist.*

15. *Mithridates* de se ait: Mihi fortuna, multa rebus ereptis, vsum dedit bene suadendi. *Idem, hist.*

16. *Hannibal* longè prudentior est effectus (ve & *Vlysses*) rebus contra nitentibus, & aduersis, quàm secundis, & ad optatum fluentibus. *Geclius* ille procul à domo, in hostium terra per anax

13. vario Marte bellum: & quidem exercitum tam suorum ciuium, quàm ex colluie barbarorum gentium conflato, quibus non lex, non lingua communis: alius habitus, alia vestis, alia arma, alij ritus, alia sacra essent: & tamen si Romanum potentissimum hostem plerumque à tergo haberet, ita se gessit, & continue hanc hæc ingenia, vt vinculo quasi vno copulata, nulla inter ipsos, nec aduersus eum seditio, ipso tempore existerit, cum alioqui & pecunia in stipendium, & commeatus in hostium deessent. Hinc de seipso sic gloriatur, apud *Lib. 10.* Me senem ætas, & iam secundæ & aduersæ res ita erudierunt, vt rationem sequi, quàm fortunam malim. Satis ego documenti in omnes

sus sum. Liceat ergo cum *Plinio* (in *Parergis*)

exclamare: *O quàm utile est ad vsum*

secundorum per aduersa venisse!

Vide de Calumnia.

(*)

SIGNVM XXXVII.

PATIENTER FERRE, SI CON-
silia sua non consequantur felices
successus, & subijcere se Proui-
dentia Dei.

Cicero ait: *epist.* 108. Optimum est pati, quod e-
mendare non possis: & Deum, quo auctore cū-
taeueniunt, sine murmure comitari. Recte: cūm
centuum felicitas in nostra potestate non sit;
sed solum ratio, consilium, prudentia, Deus est,
qui rerum exitum in potestate tenet: (*Thucyd.* 4.
117. qui disponit consulta, eaque dirigit, ac vol-
et quocunque lubet; idque bono semper fine,
fontis & principium sit omnis bonitatis.

Hinc *Thymoleon Corinthius* patriam suam a
tyranno *Dionysio* oppressam liberauit, *Syracu-
sa* & *Siciliam* in libertatem pristinam asseruit,
aeque tot annis desiderata donauit. Verum, ut
satis miseris tristitia, haud ita diu post istos
successus, longè maximas expertus fuit fortunæ
adversitates, quas tamen adeò forti constantique
animo, ut nunquam frontem mutasse dica-
ret, hoc tantum dicitans: Rerum humanarum
nil sine Diuino Numine agi. *A Emil. Probus, ut
Neph.* (Auctor rerum, flectit habenas rerum.)
sua consilia sine ope Numinis.) (*Prou. 1. Non
sapientia, &c. contra Dominum.*) *Gregoras* ait:
7. Cūm Diuina Prouidentia non commilitat
consilij actionibusq; hominum, malus ijs exitus
uenit: nam tunc neque vir consultus, consultus

Y y s est;

est; nec fortis, fortis: imò sapientissima consilia, insipienter desinunt; & generosa ac fortia facta, turpem & infamem exitum consequuntur. Sed cogitandum illud Ciceronis: (*Lib. 3. ad fam. app. vlt.*) Præter culpam, aut peccatum homini accedere nihil potest, quod sit horribile, aut permiscendum.

2. *Maximilianus II. Imp.* sicubi res aduersæ animi eius sollicitaret, conceptū à se Symbolo proferebat: *Dominus providebit.* Ita acies mentis ad eum cōuertenda est, qui sp̄ nostrā in aduersis nunquam sefellit, & qui in misericordia omnia disponit. (*L. Pecensin. in Symb. Imp. Dion. Hal. Sap. 1.*)

SIGNVM XXXVIII

PATRIAE PRIVILEGIA
non tollere.

Patriam
ornare.

1. **R**ex Anglia Regnum capiēs, in solemnitate Coronationis Sacro iurat promittere, omnia iura, libertates, Privilegia publica & privata, Iuri cōmuni non contraria, Ecclesijs, Principibus, Baronibus, Nobilibus, civibus, in totis partibus suis antecessores Reges iuste donata, ab Orbibusq; tempore Interregni statuta, observantia & iustitiamq; omnibus incolis iuxta iura publica administraturū. Quod si Sacramentū violenter nullā ei incolæ obedientiā prestare renuerit. Eadem est reliquorum Regum, Hispaniæ, Galliæ, Daniæ, Poloniæ, Imperatoris Germaniæ, & Christianis Regnis, & Imperijs conditio.
2. *Duces Brabantia* in Belgio, more illustriū maiorum, etiam obstringunt se iuramento, observaturus se libertates & Privilegia patriæ.
3. Cū à *Ioanne Angliæ Rege* Proceres p...

vt sincerè confirmaret illis antiquas patriæ
leges & libertates, quemadmodū Regno inaugu-
ratus iurauerat, ipse eas ad se transmissas, accu-
rè & singulatim perlegens, cū iracundia respō-
dit: Se nō magis velle aut posse eas ratas habere,
quàm Diadema Regni sui tradere: Proceres con-
tra retulerunt, sese eum bello sempiterno prose-
cuturos, donec ijs confirmandis iuramento suo
satisfecisset, emissisque in omnes Regni partes E-
ditis, belli huius causas veras exposuerūt. Ideo
non solum omnes per Regnū Magistratus,
qui Regio nomine publica munia curabant, ab
officijs suis exequendis destiterunt; sed & omnes
Regis famuli domestici eum deseruerunt, adque
Proceres cōuolārunt. Quo tandē factū est, vt po-
pularis libèter absēserit, easq; interposuerit fidei
cautiones, quas ipsi Proceres desiderarent.

SIGNVM XXXIX.

IN PATRIÆ GRATIAM MA-
gistratum suscipere.

Icet viri prudentes non ambiant Magistra-
tus, tamen oblatos suscipiunt.

(Ab institutione Diuina.) quia Deus ipse Ma-
gistratum instituit, vt sit vindex in irā ei, qui malè
regit: (Rom. 13.) & cū certis officijs aliquos
vult destinare, hos donis diuersis solet ornare.
(Plat. de prec. ger. Reip.) Vt & in apicularum
lege naturale quid reperitur ad gubernandum
accommodatum: ardet maculis auro squa-
matis, maior paulo & longior est, quàm reli-
quæ apes, cruribus rectoribus vitur, spiculo
arctet, quādiu viuunt colitur & obseruatur, similis
exhor-

exhortanti circumit aliorum labores. (*Virg. in Georg. Colum. lib. 9. cap. 10.*)

2. *à Natura & conditione.*) Ipsa Natura Magistratum requirit: cum enim sine ordine consistere nihil queat, necessariò alij priores, alij posteriores sint, & in omnibus, quæ in vnum disponuntur, quiddam nascatur Principis vicem gerens: in corporum vniuersitate corpus caeleste rebus moderetur, omnia animalia rationale animal regat, &c. *Cel. lib. 13. cap. 29.*

3. (*à Necessitate.*) quia corruiit *populus*, *ubi tuus gubernator*: (*Prou. 11.*) sunt homines sicut oves absque pastore: (*Num. 27.*) vt reptilia ducem non habentia: (*Habacuc 1.*) in diuersa omnes diriguntur, nemine existente, qui commune bene curet, & in medium consulat: (*Plato 1. de Leg. conditionum ac licentiæ procellis cuncta agitant.*) (*Linus lib. 39.*) Leges etiam optimæ non modo non profunt, ac ridentur, verùm plurimum eoque nocent Reip. (*Plato 6. de Leg.*) litteræ enim sunt, scriptura constant, neque opem ferre præsentia possunt; sed vt firmæ ratæque habeantur, Magistratus auxilium implorant: (*Demades in Midiam.*) imò sine imperio nec domus vlla nec gens, nec hominum vniuersum genus firmum nec rerum natura omnis, nec ipse mundus permaneret. (*Cic. 3. de Leg. Dion lib. 41. Pont. 4. de Offic. Testantur hoc non à vagiis modò, sed à terre regnorum etiam incommoda. Vide Plat. in Diama. Alexandro mortuo, verum deprehensum quod Demades dixit, exercitū eius similem esse Cyclopi eruto oculo.*) (*Diodor. lib. 18.*) Quæ in laudico in populo fuerint scelera perpetrata, cum legitimus Rex ac Magistratus nullus fuit.

Viricus Sanctus ostendit *Iudic.* 18. Est enim Magistratus vinculum hoc, per quod Resp. hæret: est viricus ille vitalis, quem tot millia trahūt: nihil per se futura, nisi onus & præda, si imperij lamens subtrahatur. (*Seneca 1. de Clement. Lips. 2. Polit. cap. 1.*)

(*à Simili.*) Hinc Magistratus comparatur cum *Coryphæo*, quo sublato è choro, cætus parum conueniens est: & *Duce*, quo absente, acies sine ordine procedit: & *Nauctero*, quo priuata nauis, fluctibus obruitur: & *Pastore*, quo ex oculis remoto, grex dispergitur, ac lupo præda fit: (*Arist. Polit. cap. 4.*) & *Anima*, in corpore: *Sole*, in cælo: (*Idem lib. 4. cap. 15.*) & *Oculo*, quo obscurato, reliquæ partes minimè vident: & *Patre*, qui ciues inquam liberos diligit, ijsque necessaria suppeditat: & *Medico*, qui diligenter morbos quærit, mala ciuitatis sapienter curat: (*Idem 3. Polit. cap. 4. 11.*) denique *Vitibus*, & *Arboribus*, simul vnam ac fructum præbentibus. (*Ezech. 31.*)

(*à Commodis priuatis.*) Adhæc illiberalis ac turpiter est, sibi tantum viuere: nihil turpius, quam conspiciunt præbentem Remp. deserere. (*Plut. in præ. ger. Reip.*) Neque nostrum quisquam sibi soli natus est; sed ortus nostri partem sibi patria vendicat, partem parentes, partem amici: (*Plato Polit. 9.*) & propterea veteres hominem *pharadellum* appellarunt, quod inclarescendi à natura ei amor est inditus. (*Plut. in libello, an rectè dictum, latens viuendum.*) Turpe est, ita viuere, ut nemo te vitæ sciat: imò hoc quoque perniciosum, quod in ocio vita consumpta, & animos, & corpora perdit: ac sicut aquæ sub vmbra latentes, nec viuentes, putrescunt; ita facultates motuum expertes

peres pereunt. *Ibidem.* Præterea Magistratus vultum ostendit, & vt cognosci non potest integrum necne, vas sit, nisi liquor infusus fuerit, ita nec homo cognosci potest, nisi imperium ei crediderit, commissumq; fuerit. (*Plut. in præceptis ger. Resp.*) Consequitur etiam Magistratus honorem, Decorum appellatione dignus iudicatur: imò populus Rectorem suum non alio animo intuetur, quam si Diuini potestatis visendi sui faciat. (*Seneca 1. de Clem.*) Honor autem est præmium amplissimum bonum diuinum: (*Plato 1. de Leg.*) externorum bonorum maximum: (*Arist. 4. Ethic. cap. 7.*) laborem omnem dulcem facit: (*Plut. de animi tranquil.*) & præsidium firmissimum sine metu degendæ suppeditat. (*Cic. 1. de Fin.*)

Ac licet Magistratus necesse habeant experiri ingratitude, odium, inuidiam, seditiones, & alia incommoda: (hæ Obiectiones motæ sunt loco de Ambit.) tamen à Deo defenduntur. Vnde Moyses & Aaron contra lapidationem, (*Nam. 14.*) & contra Chore, Dathan, & Abiron: (*Nam. 16.*) & Dauid contra Saul & Absalom, (*1. Reg. 23. & 27. & 28.*) Suspicionibus quoque, querelis, reprehensionibus subditorum facile occurrere potest, (nec propter eas deserenda est Resp.) si quis ad suspensiones parum commodas conuincat, inimicitias, & dissensiones veras relinquat, usq; deq; ferat, ut male, siue bene audiat. Ad hæc, si populus aliquis habet suspectum, quod reuera bonum ac verum est Reip. non cum omnibus, sed facta separatione ac seiunctione, cum paucis agat, instituti rationes proponat placidè, operam det, vt quasi conuicti sententia discedant. (*Ibid.*) Tunc istud consideret, vt querelis, reprehensionibus, conuictijs effici, vt

BONI MAGISTRATVS.

719

sequeaq; cautus, sibi que attentus uiuat, & no-
ne vel dicat, vel agat quicquã temere, aut incõ-
deratè: sed vitam, tanquam in exacta victus ra-
one, sine reprehensione cõseruet. (Plur. de vitil.
inimicu cap.) Odio deniq; multi habentur vi-
qui ex hominibus sublati desiderantur, &c.
Pascitur in viuus liuor, post fata quiescit.

SIGNVM XL.

PATRIAE BONA PROMOVE-
re, malaq; auertere.

Qum ingens rei frumentariæ Romæ effec-
penuria, Cn. Pompeius, titulo quidẽ annone
ocurator, re autẽ vera maris terræq; dominus
claratus, in Africã, Sardiniam, ac Siciliã nau-
gavit, multaq; frumenti vi collecta, properabat
Romã. Verùm cum ingenti tempestate obor-
tuaderi deestaret nauigationẽ, ipse primus
quem ingressus, iussit anchoras tolli, clamans:
 nauigemus, vrget necessitas: vt viuamus, non vr-
et significans patriæ periclitantis habendã ra-
tem potius, quã priuatæ incolumitatis. Si-
idem Reip. subleuandã curis immori, pulchrã
de patriam in extremo discrimine nostra ces-
sione deseri, turpissimum est. Plur. in Rom. Apo-
vide Signum 10.

Phocion Atheniensis cum ab ingrata patriã
nari adiuudicatus, cicutam iam biberet, filio nũ-
ari demandauit, ne ob eius mortem patriam o-
n haberet, sed ab omni vltione desisteret. *AE-*
lib. 12. de Var. hist.

Thrasylulus cum Atheniẽnsium urbem 30.
annorum, à Spartanis impositorum teterrima
ninatione liberare cuperet, paruaque manu
maxi-

maximæ rei molem aggredere, & quidam
conscijs dixisset: *Quantas tandem tibi athena, per
te libertatem consecuta, gratias debent: respon-
dit: Dî faciant, vt quantas ipse illis debeo, videri
retulisse. Val. Max. lib. 5. cap. 6. Platina lib. 1. de op-
timo ciue.*

4. *Cicero* duo ante mortem patriæ, quam vnicè
adamabat, apprecabatur. *Primum*, vt, priuquam
lucis vsura priuaretur, patriam pacatam videre
posset, liberamq̃ue à tyrannide. *Secundum*, vt
cuique sic eueniret, quomodo de Rep. meritis
esset. *Phil. 2.*

SIGNVM XLI.

Pauperes
curare.

PAUPERVM ET PEREGRINO-
rum diligentem gerere curam, in
eosq̃ liberalem esse.

1. *Constantinus Monomachus Imp.* remota
stituit, in quo grauati senio, & ad labores
inutiles fouerentur. *Rauisus. Vide de liberali-
subditos.*

2. *Theophilus Imp.* hospitale fecit in loco
prius meretricum diuersorium fuit. *Cassian.*

3. *Mauritius Imp.* domum condidit, in qua
nes morbofi alerentur, multosq̃; ei suppeditauit
sumptus, ad sustentandos morbis confectos
tres. *Cedren.*

4. *Roma* per totam Urbem multa sunt Kenob-
chia, seu receptacula peregrinorum: & publica
omnium, vt S. Spiritus, S. Saluatoris, S. Mariae
Consolatione, S. Iacobi de Augusta: & propria
singula

regularum ciuitatum atque nationum, vt Florentinorum, Germanorum, Hispanorum, Gallorum, Anglorum, Flandrorum, Vngarorum &c. in quibus infiniti homines, grauibus morbis laborantes, domestici, atque externi, tum curantur, tum aluntur. *Georg. Fabric. in Roma.*

Constantinus Magnus liberalissima munificentiâ pauperes, seu adultos, seu liberos, qui à parentibus alii non possent, ex *Fislo* iuuuit; idque, vt ubique fieret, ad Prouinciales legem misit. Multa cū sollicitudine (magna curâ) nudis vestimenta procurauit. *Euseb. lib. 4. de Vit. Constant. cap. 28. Vide Baron. Tom. 3. Anno Christi 314 pag. 121. De profu-*

*Liberalitas
erga pau-
peres.*

ta eiusdem erga pauperes munificentiâ Eusebius ait. (*lib. 1. Vit. Constant. cap. 36.*) Exteris, qui illum adorabant, benignum & liberalem se præbere: miseriam & abiectis, qui in foro & plateis pæm mendicabant, non pecunias solum, & res ad victum necessarias; sed etiam decentem corporis vestitum subministrandum curare. Illis quoniam, qui prima ætatis tempora feliciter traduxissent, & prosperè; post tamen, graui vitæ facta mutatione, in res asperas, afflictasq; incidissent, auxilia, vberioraque vitæ subsidia impartiri, & beneficia magnifica, animoque verè Regio digna conferre. Quorum nonnullis agrorum donare possessiones, alios varijs dignitatis ornamentis cohonestare. Quos autem orbis miserè afflictauit, eos patris curare loco: viduas omni opè sollicitas recreare, propriaque ac sua pronissione illis sedulo prospicere: puellas parentibus orbis, & ab eorum auxilio desertas, viris sibi notis & locupletibus matrimonij vinculo iungere, vires largè & liberaliter nuptis suppeditando,

quæ illarum viris in nuptijs contrahendis essent necessariò conferendæ, &c. Neque quisquã rectò ad eum aduentauit, qui non aliquo bono portus sit: neq; eos spes bona frustrata est, qui ab eo aliquid expectarèt auxiliij. *Vide de Misericordia. De oppressoribus pauperum vide Theatrum hist.*

6. Optima foret Eleemosyna, si Magistratus institueret Congregatione ex omnibus Reipublicis, ad quam certo die conuenirent, & in qua docerentur, & excitarentur ad pietatem, & vtiliter conuenirent, aliquid eis corporalis alimentum distribueretur. Sic *Roma* fit, ait *P. Carolus Regius Societ. IESV, in Christiano Oratore, lib. 9. cap. 13.* vbi ad radices montis Quirinalis pauperum hebdomadaria conglomeratio in *Abside* S. Vitalis congregatur, qui tũ singularim à nostris Nourijs circa res Christianæ disciplinæ, cum ab Ecclesiastis è superiore loco instituuntur: atq; inde post Litanias decantatas, singulis vicium pane & pecuniolis, piorum ad id liberalitate corrogatis, subuenitur. In eodem Templo, singulis mensibus, non sine concursu pauperibus porrigitur Sanctiss. Sacramentum Altaris.

7. *Tiberius*, vt honestam innocentium paupertatẽ leuauit: ita prodigos, & ob flagitia egentes, mouit Senatu, aut cedere passus est. *Tac. 1. Annal.*

8. *Nero*, sub initium Imperij, neque liberalitatis, neque clementiæ, nec comitatis quidem exhibendæ vllam occasionem omisit. Senatorum nobilissimo cuique, sed à re familiari destituto, annua salaria, & quibusdam quingena constituit. *Sueton. cap. 10. Tac. 13. Annal.*

9. *Augustus Cæsar* non solùm Hortalum Hortensij nepotem, vt vxorem duceret, hortatus est:

verum

verum etiã pecuniã ei largitus est, ne (vt ait Tac.
 11. Ann.) clarissima familia extingueretur.

10. *Valentinianus & Marcianus Impp.* dicebant:
 humanitatis suã esse egenis prospicere, ac dare
 operam, vt pauperibus alimenta non desint. (*L.
 in l. 12. Cod. de sacros. Eccl.*)

11. *Robertus, Capetis Regis Gallie filius,* mille pau-
 peres humanissimè semper fouit, eisque iumen-
 tu prauit, vt se, quocunque iret, consequeren-
 tur, ac pro se vota facerent. Quo factum est, vt
 nemo eo diutius, aut felicitate, aut tranquillitate
 maiore imperarit. (*Bohm. 6. de Rep. cap. 1.*)

12. *D. Ludouicus. 3.* rerum humanarum & diui-
 tarũ Collegia suis opibus fundauit, tametsi 120.
 pauperes haberet, qui se humanissimè conseque-
 rantur, & eodẽ eos, quo seipsum victu sustentaret:
 hebentibus Quadragesimã numerũ eorũ duplicabat:
 annos 44. summa cum sui nominis gloria
 imperauit, & ita imperauit, vt hostibus formi-
 dabilis, amicis charus, subditis Deus, omnibus
 reuerentus haberetur, & quinque filios, & quatuor
 filias, se moriente, viuentes, & Regnum armis,
 & legibus longè florentissimum reliquit. Extre-
 ma verò cohortatione filium Regni successorem
 religiosissimè admonuit, vt Deum in primis ve-
 neraretur; deinde egenos, ac tenues, quanta ma-
 xima posset, benignitate tractaret.

13. *Ludouicus V. Rex Scotorũ,* pater pauperum, ob
 liberalitatem in eos, dictus fuit. Vtinam omnes
 Magistratus mentibus suis altè imprimeret illud
 papæ: (*in epist. par. ad Imp. Iustinian.*) Vesti-
 mentũ non veterascens est, beneficentiã amictus: &
 corrupta stola est, amor erga pauperes. Eũ igitur
 oportet, qui piè regnare vult, taliã indumen-
 torum

torum pulchritudine animam exornare. Amoris enim in egenos qui indutus est purpuram, celestis quoque Regni compos efficitur.

14. Doceat Magistratus suam familiam blande appellare pauperes. Nam mulier quædam inops gemellos pepererat filios. Hæc cum à Margarita Florentij, Comitissæ Hollandiæ & Zelandiæ, filiam stipem peteret, ab ipsa irrita, eleemosynam nullam extorsit: *illegitima*, inquit Matrõna, *illatua est*. Qua responsione offensa mendicæ, Deum exorauit, vt tot Margaritæ pareret liberos, quot anni dies currunt. Peperit itaque trecentos amplius liberos viuos, & duplici pelu baptizati sunt: masculi nominati Ioannes, femina verò Elisabeth, omnesque mox cum matre extincti sunt, & sepulti Loosdoni, non longe à Haga Comitissæ in Hollandia. Seruantur adhuc pelues, adiuncta Tabella, qua gesta rei historiam continetur. Et referunt Barauorum Annales. Docemur igitur hoc Exemplo pauperes non superbe repellendos; sed si eleemosynam erogare non potes, saltè consolationem adhibendam.

15. Qui peregrinantur, vel studiorum, vel mitorum gratia, ij singulari digni sunt amore: quia amore scientiæ exulant, & vitam suam periculis exponunt. (*Lib. 4. Cod. 1. 13.*) Plato erga euiscendi peregrinos humanitatem & comitatem exerceri iubet. (*12. de Leg.*) 1. *de Leg.* addit hanc rationem: quod amicis & cognatis sint orbatæ, ideo Deum habeant vltorem, si quæ iniuria afficiantur.

Apud Veneros vigent plures Leges contra vagabundos & erroneos, de quibus Maiolus in *Diabibus Canis. Tom. 3. colloq. 1. pag. 870.*

SIGNVM XLII.

PAUPERES NON EXCLUDERE
à Magistratu, & officijs publicis.

Æteris paribus satius esse videtur, diuitibus, quàm pauperibus Magistratus committi. Quod docetur:

1. à commodis. Nam res & pecunia obsidis & pignoris est loco apud Remp. &c. *Gell. lib. 16. cap. 1. Vide M. lun. quæst. Polst.* Et qui bene rebus suis consulunt, etiam publicis prospecturos verisimile est: vt contra, qui sibi malus est, alijs bonus nequaquam erit: nec diligentiam, ac prudentiam in Rep. adhibebit, qui domui suæ præesse nescit. *Plut. ad Dem. & de Pace, Æschin. in Timarchum, & Ctesiph.*

2. à conditione diuitum. Sunt enim rerum experientia instructi melius, quàm pauperes: quia nõ timidi, vt pauperes, delitescunt, sed in luce viuunt. *Plut. 2. Pol. cap. 7.* Domesticis negotijs minus, vt pauperes, impediti, diligentiam maiorem in rebus publicis tractandis adhibent. (*Isocr. in Nicomach. Cumque in Magistratu non solum amor subditorum; sed etiam potentia requiratur, hanc ad rem diuitiæ plurimum commodant. Arist. 3. Pol. cap. 9.*) faciunt, vt magnificentius sese homines gerant, minus circumagantur à pecunijs, aut affectibus. (*Liu. lib. 1. Arist. 2. Pol. cap. 7. Æmil. lib. 1.*)

3. ab incommodis paupertatis. Onus enim graue, & morbus Reip. magnus est paupertas. (*Plut. in Periclyto. res perniciofa in imperante est tenuitas animal periculosissimū Rex pauper.*) (*Castod. lib. 11.*)

lib. II. var.) Eo egestas impellit, ut munera capiantur, quæ sapientum oculos excæcant, verba iustorum subuertunt. (*Deur. 16.*) Contemptum etiam parit, qui Magistratui perniciosus est. Vnde *Plutarchio Atheniensis*, vir bene moratus, sed malè numeratus, classi præfectus, imperiū recusauit, quod diceret, pauperē se, & obæratū, nec auctoritatis satis apud milites, nec mentis ad cogitandū habeturum. (*Pausanias in Atticis.*) Adhæc est in causa, ut timidè cuncta agantur. Vitiōrum ac flagitiorum faces accendit, (*Plato 4. de Rep.*) & Virtutis viam arduam deserit. (*Horat. lib. 3. Carm. Oda 24.*)

4. *ab Exemplis.* *Salomonis* immensa opes fuerunt, & fecit idem, ut tanta esset auri argentiq; copia in Hierusalem, quanta & lapidum. (*3. Regū 10.*) *Aurelianus* Imp. factus, cū Magnates interrogaret, quo pacto imperandum esset: respondit: auro ac ferro munitum eum esse oportere: illo apud amicos, hoc apud hostes. (*Zen. Carthaginenses* non optimos solū, sed & dirissimos censuerunt Magistratibus admouendos, quod arbitrantur, fieri nō posse, eum, qui egestate premeretur, rectè sincereq; Magistratum gerere. (*Cal. lib. 20. cap. 24.*) Etiam *Census* apud Romanos in Senatore, ac Magistratu laudatus fuit, ne splendor Ordinis amplissimi rei familiaris angustis obscuraretur. (*Sigon. de antiquo iure ciuili Rom. lib. 2. cap. 2.*) Ante Augustum *Census* Senatorum fuit sestertium octingenta millia, qui auctus postea fuit. Quin etiam, si, posteaquam lectus esset Senator, *Censum* labefactasset, ordinem amitteretur. (*Idem. & Alex. lib. 4. cap. 11.*) Nero Senatoribus tenui in re familiari constitutis, annua salaria

constituit. (*ibid.* & *Sueton.*) *Thebanorum* quoque
 ex fuit, vt mercenarij annos decem à foro absti-
 nerent, suisque acquisitis bonis honestè viueret,
 nequam ad Magistratum admitterentur. (*Arist.*
Pol. cap. 3. Val. lib. 4. cap. 4.)

Licet ergo in Magistratibus constituendis, cæ-
 teris paribus, diuitiarum sit habenda ratio: tamè
pauperes ab honoribus & Magistratu prorsus ex-
cludendi non sunt, quod docetur:

ab *Exemplis* eorum, qui pauperes Magistratus
 gesserunt. *Epaminondas* Imp. *Thebanorum*, tam-
 è pauper, vt vnicam tantum vestem haberet,
 cum refarcienda esset, domi est manere co-
 actus. (*Plut.*) *Aristides* Atheniensis adeo pauper
 obiit, vt domestico sumptu funerari non potue-
 rit, filia, paternæ virtutis causa, publico ære ma-
 trimonio locatæ sint. (*Idem.*) Apud Romanos.

Pauper erat Curius, Reges cum vinceret ar-
mi:

Pauper Fabricius, Pyrrhi cum sperneret aurū.
Valerius Publicola tres Romæ Consulatus gessit,
 tamè tam inops decessit, vt patrimonium eius
 non sufficeret ad impensam exsequiarum, qua-
 pro publico pecunia ductæ sunt. *Cn. Scipio*, post-
 res prosperè feliciterq; in Hispania gestas, sum-
 ma in paupertate decessit, ita vt filias publicè Se-
 natus ob inopiam dotaret. (*Frontinus lib. 4.*)

à *commodis paupertatis*. Paupertas per se tur-
 ba non est, nisi sit indicium sordidæ, intempe-
 rantæ, prodigalitatis. Virò temperanti, laborio-
 so, iusto, forti, & qui omnibus virtutibus prædi-
 tus, in publico versatur, paupertas magni animi
 testimonium præbet, cum non possit magnas res
 gerere, qui paruas curat. (*Plus. in Aristide.*)

3. *ab ijs, quæ in Magistratu spectanda sunt.* Nihil est absurdius ac perniciosius, quàm dignitatem quæstu metiri, cum sæpe aut furtis, & rapinis, aut casu quodam fortunæ dentur, & eripiantur. Neque ars sordida, sed mens; non facultas, sed virtus; non adiumenta fortunæ, sed ornamenti animi in electione spectanda sunt. (*Arist. 3. Pol. cap. 3.*) Sæpe enim Reges, ciuitates, ac nationes, per opulentiam magna imperia amiserunt, quæ per virtutem inopes ceperant. *Sallust. in Fragmento.*

4. *ab incommodis, quæ oriuntur, cum solæ diuitiæ spectantur.* Nam diuitiæ pariunt negligentiam, inuehunt desiderium omnia per luxum ac libidinem perdendi. (*Liu. lib. 1.*) His qui abundantè sæpe insolentes redduntur; imò ex insolentibus insani fiunt, Tyranni euadunt, qui populum, ut leones, prædam faciunt. (*Arist. 7. Pol.*) Hinc illa operam esse dandam monet ut qui veliter ac decenter Magistratu fungi debent, sint diuites bonis animi, iustitiæ, sapientiæ, pietatis auro abundant. (*Lib. 7. de Rep.*) *Plinius* conqueritur, quod Censuræ Magistratus ac Equites faciat: (*lib. 14.*) ut & *Quid. 1. Fast.*

In pretio pretium nunc est, dat Censuræ honestas

Censuræ amicitias, pauper ubiq; tacet.

Et lib. 3. Eleg.

Curia pauperibus clausa est, dat Censuræ honestas

Inde grauis Iudex, inde seuerus Equestris
(cum diuitiæ præferuntur virtutibus, præcitur iter ad virtutes.)

Idoneos ad gubernandum *Aristot. 4. Pol. cap. 1.* tradit esse admittendos *mediocris fortunæ homines*; non eos, qui superabundant diuitijs, opibus

micis, aut alijs huiusmodi: neq; tamen in nimia
 diligentia constitutos: quia illi, qui superabun-
 dante, nullius imperium pati volunt, aut sciunt;
 & ipsi alijs, tanquam domini seruis, volunt
 imperare: in indigentia verò nimia constitui,
 recto nimium sunt animo, vilesque existunt; ex
 quo fit, vt Magistratum gerere nesciant, sed ad
 erendum seruiliter sicut apti, Mediocres aliena
 concupiscunt, vt pauperes; neq; eorum bo-
 na cupiuntur ab alijs, vt accidit diuitibus. Quia
 igitur nec insidiantur alijs, neque alij ipsis, sine
 periculo degunt. Certè qui optimè Leges condi-
 derunt, Solon, Lycurgus, Charondas, &c. ex me-
 morabilibus ciuibus fuerunt, Placuit Cæsaribus, ne
 quis ex vltimis negotiatoribus, vel monetarijs,
 vbiestisq; officijs, vel deformibus ministerijs,
 vniq; officiorum fece; aliqua frui dignitate
 crederet, l. ne quis 6. de dign. lib. 12. C. l. si cohort.
 l. 1. C. l. de Prapof. C. l. vii. C. negot. ne militent.
 Et hæc in Thuringia leguntur hi versus:

Qua lanius. pistor. caupo, danistag, regnat,

Qua miseris illa ciuibus vrbe salus?

Tam felix horum Respublica crescat oportet,

Quale quod esuriens curat ouile lupus.

*Wo der Burgermeister schencket Wein/
 Die Fleischer mit im Kachte sein/
 Auch Becke / welcher wieget das Brot/
 Da leydet die gemein groß noht.*

SIGNVM XLIII.

Pacis studiosum esse.

**PACEM CONSERVARE, ADIISQVE
suadere, seu à bello inferendo debortari.**

1. **E**dgaro Britannici Regni diadema suscipiente, Dunstanus Cantuariensis Archiepiscopus sibi prædictum audiuit, pacem Britannicæ futuram, quamdiu ille viueret. Igitur annos 16. quibus regnauit, omnia in summa quiete tranquillitateq; fuere. Perpetuo quippe amicitia fœdere vicinorum Reges sibi deuinxerat, piratas mari, prædones terram submouerat: in feras etiã prædã auidas leuauerat, à Guidualo Gualdensi Rege tributum exegit, annis singulis lupos 30. venatione captos. Ad seruatum, donec illud bestiarum genus assiduis credibus defecit. Nihil esse in Regni finibus pasturelli, quod à pacis quiete foret alienum. Ingentes insulam circa oram maritimam locauit, quæ barbaros ab ingressu insulæ arceret. *Osbertus in Vita Dunstani. Surius Tom. 3. Polyd. lib. 6. Angelorum manus est, pacis esse ministros.*

2. **Pomponius Atticus**, nobilis Eques Romanus, & familiaris Ciceronis, erga domesticos tantum fuit facilitate, ut iurauerit, cum matre non negataria se nunquam in gratiam rediisse, cum sorore pariter nullam gessisse simulatam. *Nepos apud Volat. lib. 15. Anthrop.*

3. **Augustus Imp.** nulli genti, sine iustis & necessarijs causis bellum intulit, iactantis ingenij esse affirmans, ob triumphalis pompæ superbiam, lauream corollam, ciuium vitas ac securitatem periclitari. Quia virtute modestiæ effecit, ut Partium obsides offerret, crediditq; Regis arbitrium permittit.

erent, Phraatis Regis filios nepotesque obsides
erent, signaque militaria M. Crasso, & Antonio
lata remitterent Indi, quin etiam Scythæ, Ga-
mantes, Aethiopes, legatos cum donis miserunt.
Marianus. Præmia Pacis, vide in *Triumpho Virt.*

Martianus Imp. factus, cum per annos ferè 60.
Imperium Orientis esset imminutum, prudentia
consilio sic reparauit, vt breui ingens cunctis
militario & spes oriretur, dilatandi Imperij. Nam
cum Parthis & Vandalis, omnia infestantibus,
sedus percussit, ac pacem instituit, armaq; nun-
quam nisi prouocatus, mouit, quietis amator, quie-
tam ac pacatum Orientale habuit Imperium. Di-
cere solebat: *Donec in pace liceret viuere, non de-
re Principem sumere arma.* Idem.

Scribit P. Carolus Regius, in *Christiano Ora-
re lib. 10. cap. 23.* alicubi se obseruasse, principio
quadragessimæ, primarijs aliquot viris, publica
magistratus auctoritate, demandari munus, paci-
fandi dissidentes, qui sunt in ciuitate, eorumq; no-
mina, vt è suggestu publicaret, esse tradita.

Carolus V. nullam vnquam in hostes suscepit
expeditionem, nisi necessaria eum causa ad id
urgeret, emolumenti lucrique; spe omni neglecta
postposita. Dicebat etiã: Etiam si expugnatum
haberè vniversum Regnũ Gallicũ, redderè illud
regi, dum illud exiguũ, quod meũ esse contendo,
frui me patiatur. *Zenocarus lib. 5. Caroli.*

Factũ est aliquãdo, vt *Chij* grauissimo seditio-
nis morbo laborãtes, tumultũ inter se excitarèt.
Quidã igitur inter illos, homo natura civilis, &
paciis amãs, (Plutarchus *Onomademũ* vocat,) ad
illos, qui omnes amicorũ suorum aduersarios ex-
cidere volebant eijcere: Nequaquam, inquit, sed
cum

cum victoriam obtinuerimus, relinquamus alios
 quos, ne, procedente tempore, non habentes ad-
 uersarios, nobis ipsis mutuo bellum inferamus.
 Aelianus de varia hist. cap. 14. Cal. lib. 26 cap. vit.
 8. Cineas Thessalus, Legatus Pyrrhi, Regem à
 Tarentinis vocatum contra Romanos, terrena
 flagrare cupiditate Italicae expeditionis, sermo-
 nes intulit per otium huiusmodi: Bellum
 Pyrrhe, feruntur Romani, & bellicosus gentibus im-
 perare multis, quos si Deus superare concesserit vo-
 bis, quò utemur victoria? cui Pyrrhus: Ibi otium
 tenebimus (deuastabimus) Italiam. Tum Cineas
 Occupata, inquit, Italia Rex quid agemus? Py-
 rrus: Vicina, inquit, Sicilia est, manus porrigi di-
 ues insula, & populosa, & captu facilis. (Hanc oc-
 pugnabimus.) Probabilia narras, inquit Cy-
 neas, sed quid? num Sicilia occupata finis erit bel-
 li? Minime verò, ait Pyrrhus: quis enim sine
 temperet, & Carthagine? qua tum erit ad nos
 Quibus superatis, & Macedoniam recuperata, &
 Graecia, sine dubio, Imperium occupare poterimus.
 Verùm ubi rerum potiti erimus, quid tumè
 dicit Pyrrhus: In alto otio, inquit, viuemus, in-
 vir, compotabimus quotidie, & mutuo inter nos
 sermonibus oblectabimus. Huc Cyneas Pyrrhum
 cum deduxisset sermone: Et nunc quid, inquit,
 obstat, quò minus compotemus, atque otium
 nos traducamus, cum iam teneamus haec, & certum
 negotium ad manum sint, qua per sanguinem
 multos sudores, per discrimina peritura sumus
 multasq; calamitates allaturi alijs, & accepturi
 Iratus Rex spreuit consilium, bellum gessit.

Pena am-
 bitione.

percutus, in obsidione ciuitatis perijt. *Plu-*
to. in Pyrrho. (Qui pacis oliuam non ferunt,
 aris hastam acutam & amentatam sentiunt.
Quis præ cæteris filij Dei nominantur à Chri-

Conuiuium solenne maiores *Romani* insti-
 buant, idque *Charistia* appellabant, cui, præter
 patros & affines, nemo interponebatur, vt si
 inter necessarias personas querela esset or-
 apud sacra mensæ, & inter hilaritatem animo-
 rum, fautoribus concordia adhibitis tolleretur.
 eod. eisdem Concordia Templum ædificatum
 vt hominum inter se odia & similitates, qui-
 bus Resp. fluctuaretur, in eo factis Sacrificijs de-
 creterentur. Quoties inter virum & vxorem ali-
 cuius iurgij intercesserat, in Sacellum Deæ *Vir-*
gine veniebant, & ibi inuicem locuti, quæ vo-
 cantur, contentione animorum deposita, reuer-
 tuntur. *Dion. & Xiphilinus. Val. Max. lib. 2. cap. 1.*
 item. 20. quærere iubemur pacem, & pro ea ad
 omnium orare.

Rudolpho Habsburgensi Comiti, qui primus
 imperialem dignitatem in Austriacam familiam
 tulit, cum Abbate *Sangallensis* Cœnobij, valde
 potente, & alijs vicinis *lis* intercedebat. Ca-
 pto prædij tempore Comes Abbatem accedit,
 ut troneum se conuiuam exhibet, magna cum
 omnium admiratione. Sublatis mensis, cum Ab-
 bate aliquam diu colloquutus, tandem pacem fa-
 cere discedens suis: *Curtres sunt, inquit, lites, lites reser-*
uatio, rectè fecerit, si duabus compositis, ter- care.
 tanto diligentius prosequeretur. Hoc consi-
 derari ei utile fuisse eventus docuit, vt cui postea
Abbas bonam aduersus hostes operam
 præstitit.

31. Archidamus Rex Lacedam. cum duos sibi coniunctissimos contendere inter se videret, eos in Templum deduxit, & ab utroque petijt, eorum arbitrium reciperent? cum Archidamum operasent, iureiurando utrumque adegit, se, quæ iuberet facturos. Data fide, sic orsus est, Vos, inquit, peto hinc discedere, quoad in amicitiam bona habere deatis. Reperit vir ingeniosus, quo pacto fieret, ut nec ambos offenderet, recusato arbitrio: nec alterum è duobus alienaret, si pro altero contra alterum tulisset sententiã. Apud Lacedamoneos autem nefas erat fallere, quidquid in Minervæ templo promissum esset. Nam istiusmodi meditatores similes sunt habitantibus in medijs ædibus, qui perfunduntur lotio à superioribus, & lacerantur fumo ab inferioribus: ita enim & hi verumque læduntur; sicut vesperilio laceratur à muribus & auibus. Rectè ergo dicebat Bias: Se malle inter inimicos iudicare, quàm inter amicos: quippe ex amicis futurum alterum inimicum: ex inimicis autem alterum amicum. *Lært. lib. 1.*

32. Sapientes monent à bello abstinendum esse, etiam si graues causæ se offerant belli gerendi. (*Xenoph. lib. 6. de rebus gestis Græc.*) & beatissime iudicantur Resp. quæ plurimo tempore in pace fuerunt. (*Idem de Vestigalibus.*) Est dulce nomen pacis, res verò ipsa cum iucunda, tum salutaris. (*Cic. 13. Phil.*) bellum à belluis dictum. (*Festus Gram.*) Repugnat humanæ naturæ arma trahere, ut quæ est mitis & placida à Deo creata. Diuinæ naturæ proxima: non munita cornibus, ut capri: non instructa dentibus, ut aprini: non abrogatus parati, ut leones. (*Sen. 1. lib. controu. cum.*)
Vide locum de Bello.

Spartia Magnus dicere solebat, nihil commo-
 dius ac utilius videri, quàm tribus propositis ho-
 mibus, cum primo pacem pacisci, & cum altero
 socias parare, vt in tertium maximè expedita
 grauiora arma vertantur. Idque suo exemplo
 regiè ostendit, multos inimicos connubio &
 caritate sibi conciliauit, quorum auxilio reli-
 quos opprimeret. (*Iouius in eius vita.*)

Suetonius scribit de *Augusto Casare*, cap. 21.
 eum abfuisse à cupiditate quoquo modo
 imperium, vel bellicam gloriam augèdi, vt quo-
 sandam barbarorum Principes in AEdè Martis
 iurare coegerit, mansuros se in fide, &
 pace, quam peterent, &c. Quia virtutis modera-
 tiue fama Indos etiam ac Scythas, auditu
 cognitos, pellexit ad amicitiam suam po-
 nendæ Romanæ vltro per legatos petendam.

Constantinus Magnus, vbi Concilium Nicæ-
 nense esset dimittendum, admonuit Episcopos, vt
 inter ipsos mutudè colendæ diligentem curâ
 haberent, & contentiosas lites auerterent, & si
 quæ inter illos ex sapientiæ præstantia multû
 adeptus fuisset, nulla in illû flagrarent in-
 iuriæ; sed virtutis vnus cõmune bonum esse cõ-
 sideraret: qui aut præstabiliore viderentur, nõ ad-
 uertere se insolèter efferrent. Nã qui, in-
 iuriæ sunt reuera bonitate superiores, Diuini Nu-
 m. est decernere. Dixit porro oportere eos,
 propter animi lenitatè & indulgètiã, se inferiorû
 humilitati submittere: rarû esse illud, quod sit
 inter omnia suis numeris & partibus, & pro-
 pterea inter ipsos ijs, qui leuiter peccat, veniã de-
 bitè tribuere, benignè gratificari, & quæ huma-
 nitatis fragilitatis cõdonare: concordè animorû
 con-

consensum in primis colere, ne ipsi inter se con-
certantes, illis, qui ad obiectandum Verbo Dei
parati sunt, ansam eidem illudendi præbere-
quam rem omnium maximè præcaueri debere
posse autem facile præcaueri, dummodò qua-
pud nos sunt, illis admiratione digna videantur,
&c. Mantuanus:

*Pax hominum genitrix, pax est custodiare-
rum:*

Pax aperit iuris iustitiæq; forum, &c.

*Pax vrbes, pax regna ligat, pax congregat
Orbes,*

Fiat vt ex multis vrribus vna domus.

*Secula pax renouat, pax aurea tempora præ-
tat,*

Et mores præca simplicitatis habet.

SIGNVM XLIV.

PECCATA, ET ANIMAE MACULA
*studiosè vitare, seu facinora egregia age-
re, & facinora turpia fugere.*

Primò, quia tenent locum eius, qui omni corpore
macula. *Secundò*: quia in alta spiculo positi
sunt, in quam cuncti conspiciunt, vt inde vitæ
formam desumant. Seneca in *Thebaide*: De his
cadere graue est. *Tertio*: quia in hac mundi glo-
riola magnam agnoscunt esse fragilitatem, et
que facile per peccata amitti. Syr. 10. *Regnum
gente in gentem transfertur propter iniurias, &c.*

Sesostri Rex Aegyptiorum, captis quatuor Regibus in currum impositis, cum vnus eorum rotam inspiceret, Sesostri interroganti, quid ita faceret, respondit, se rotam inspicere, quæ instabiliter mouebatur, modò sublimia demittentem, & rursus demissa sublimantem. Quo audito Sesostri statuit, ne ij currum traherent, intelligens quam obnoxius sit mutationi status felicitatis. *2. eph. lib. 18. hist. cap. 29.*

Ludouicus Nonus Rex Gallorum, ab ineunte ætate, ex institutione matris Blanchæ persuasum habuit, potius mortem oppetere, quam in peccatum lethale consentire. *Sur. Redissimè.* Nam *Plinius, lib. 4. epist. 21.* ait: Ut in corporibus, sic Imperio grauissimus est morbus, qui à capite diffunditur. Et *Cicero, 3. de Leg.* Peccata Principū plus exemplo, quam peccato nocent. Nam, ut ait *S. Basilus, in Psalm. 1.* Vitæ splendor, ac claritas plebique eorum, qui proni, ac lubrici sunt ad peccandum, ad cõsimilem æmulationem inuitat. *Cicero, 2. de Offic.* vult, nobilibus esse curandum, ne ad maiorum imaginibus indignum committant, cum ait: Si quis ab ineunte ætate habet causam celebritatis & nominis, aut à patre acceptam, aut aliquo casu atque fortuna, (*Seruius Tullus, reus natus, Rex Roman. factus est: Darius hinni- equi Rex constitutus est.*) in hunc oculi omnium conspiciuntur, atq; in eum, quid agat, quemmodum viuat, inquiritur: & tanquam in clarissima luce versetur, ita nullum obscurum potest creditum eius esse, nec factum. Sic & *Plinius* ait: Habet hoc primum magna fortuna, quod nihil reatum, nihil occultum esse patiatur. Principum verò non modò domos, sed cubicula

ipsa, intimosque recessus recludit, omniaque arcana noscenda Famæ proponit, atque explicat. Et Seneca, 1. de Clem. cap. 8. ad Principem : Tibi non magis, quam Soli latere contingit, multa circa te lux est, omnium in istam conuersi oculi sunt. (Quomodo Magistratus vitia sua in subditos infundant, vide in loco de Exemplo.) Claudianus, 4. Hon. Conf. Cæsarem alloquens, indicat Principum facta nullis latebris occultari, nullis tenebris inuolui, cum inquit:

*Hoc te præterea crebro sermone monebo,
Ut te totius medio telluris in Orbe
Viuere cognoscas: cunctis tua gentibus esse
Facta palam; nec posse dari Regalibus sponas
Secretum vitij: nam lux altissima fati
Occultum nihil esse sinit, latebrasque, per omnia
Intrat, & obstrufos implorat fama recessus.*

Vide de Exemplari vita, Xenophon 8. lib. Cyranica. Opera vestra necesse est semper in prope totum esse apud omnes: quæ si pura, & sine iniuria appareant, reddent vos inter omnes homines pretiosissimos: sin, si quid iniusti inter vos inuicem cogitabitis, fidei dignitatem apud omnes homines amittetis. Plurimum certè vitæ spurcitiæ Regia Maiestas obscuratur, & flagitia vitæ Regalem splendorem obscurant: à Principe ac Magistratu in populum habitus boni vel mali citissimè transfunduntur, ac deriuantur: & vitæ turpitudine odium Magistratus gignit. Arbaeus (Medus) Sardanapalum, cum scortis eorum telasque crastentem, à regno in regum impulit: (Iust. lib. 1. Diod. Sic. lib. 2.) Dionysio Iuniori, quia solitus est quotidie inebriari Dion vim & insidias fecit: (Vlut. in Dione.) Cyrus Astyagem oppressit: quia

Alum, & suos milites otio & luxuria corruptos,
 & quasi liquefactos obseruauit. *Diod. Sic. lib. 6.*
Xenoph. Cyr. lib. 1.

SIGNVM XLV.

PEREGRINATIONIBVS PRV-

dentiam auxisse.

Peregrinationes, (seu patrijs sedibus aliquan-
 do euolare, alia s'que gentes, terras, ac nationes
 visitare,) prodesse ijs, qui aliquando ad clauum
 Reip. ad mouendi sunt, hæc docent rationes. (*M.*
lin. in quæst. Pol.)

Quemadmodum *μαμμόρεςτοι*, apte ma-
 triculas semper hærentes, sunt inhumani & mo-
 rosi: ita qui peregrinati sunt aliquando, sunt hu-
 mani erga peregrinos & externos: quia non ignari
 mali, *miseris succurrere* didicerunt, & dum recor-
 dantur suorum malorum, ipsi alijs laborantibus
 succurrunt. (*Arist. 2. Rhet. de Miseric.*)

Alienis moribus & institutis perspectis red-
 duntur meliores, vel vitiosos mores emendant:
Herod. lib. 4. & qui peregrinantur, alijs sese ac-
 commodare coguntur, & cauere, ne, quorum o-
 pera indigent, eos offendant. *Plut. in Alcib. &*
Themist. Moderatio in peregrinatione discitur,
 humanitas & frugalitas: quia ibi sæpe offa, & to-
 rto herbaceus, famis ac laboris medelæ sunt.
Iob. Serm. 38. *Syr. 39. v. 5. In terram alienigena-*
rum gentium pertransiet, &c.

Paratur in ea experientia, & vsus rerum, &
 quemadmodum Corallium,

quo primum contigit auras

Tempore, durefcit, mollis fuit herba sub vndis:

Aaa 2

(Ouid.

(Quid. 15. Metamorph.) ita qui domi mollires, delicatè, sine fructu vixerunt, melius conformantur iudicium, ad quæuis subeunda apti redduntur.

4. Alienigenarum moribus & legibus perspectis, & meliores & cautiores efficiuntur cives. Ergo ad ferendas leges, & capeffendam Reip. prodest multarum nationum leges & instituta cognoscere: videre quænam Reip. forma quibus hominibus conueniat, quæ sint consuetudines, ingenia, mores, naturam hominum, (maximè finitimorum.) (Arist. 1. Rhet. cap. 4. Polit. 7. cap. 6. Plato 11. de Leg.)

5. In peregrinatione breui tempore, maximè conuersando cum doctis & sapientibus, discitur, seu acquiritur, quod difficulter alij legendo affequentur: (Seneca lib. 14. epist. 95.) imò multè discuntur, & oculis cernuntur, quæ nulla disciplina, nulloque doctore vnquam perdisci potuissent: & certiora sunt, quæ videntur, quàm quæ audiuntur: quia non ex aliorum fide, & autoritate, sed inspectione propria pendent: & magis delectant, quæ videntur, quàm quæ audiuntur. Horatius: *Segnius irritant, &c.*

Itaque qui fuerunt magni & docti peregrinationibus operam dederunt.

1. *Alexander Magnus* maximam terrarum partem peragravit, vt ea perdisceret, quæ ad optimam Regis disciplinam pertinerent. (Lucret. lib. 1. in Vita Archelai.)

2. *Homerus* præcipuè laudat *Vlysem* à diuina & longinqua peregrinatione, & quasi præsert eius peregrinationem omnibus rebus, quas didicerat in decennali bello Troiano. (Qui peregrinatur, sint ætate integri, ingenio maturi, virtutibus

(has robusti, vfu rerum experti.) *Cassiod. epist. 39. Var.*) Prudentiores illi semper habiti sunt, qui multorum hominum conuersationibus probantur eruditi.

3. *Cambyfes Rex Persarum* multa ex diuturna peregrinatione didicit, quæ deinde *Cyrum* filium edocuit. *Xenoph.*

4. *Mithridates Rex Ponti* Asiam peruagatus est, omniumque urbium situs ac regiones cognouit. Quo quidem peregrinandi studio effecit, ut omnium penè linguarum peritiam assécutus sit, adeo ut 22. diuersis nationibus, quibus imperabat, sua cuique lingua ius dicere solitus fuerit, & pro cõcõione singulas sine interprete affari. *Plut. in bel. lib. 10.*

5. *Veneti* diligentius, quàm cæteræ aliæ nationes, (ut refert *Scipio amiratus lib. 13. diff. discurs.*) externorum notitiam conquirentes, Oratoribus suis, quos ad maximos terrarum Principes mittunt, id oneris iniungunt, ut post legationem in Senatu referant omnia, quæ de moribus Principum, deque Regnorum situ, diuitijs, fertilitate, & natura hominum, ad quos missi sunt, explorauerunt, quod tanta facilitate perficiunt, ut saepe illis manifestiora, quàm inuolisa sint, quæ in quolibet terrarum angulo usurpantur, aut geruntur.

(***)

SIGNVM XLVI.

Angues in
sinu &c.
non temere
recipiendi.

PEREGRINOS NON TEMERE CIVI-
tatis, Senatus, Iudicij, Imperij participes facere.

1. **V**T nihil citius corpus humanū inficit, quā pestilentium vaporum cum innatis humoribus copulatio: ita nihil velocius corrumpit civitatem, quā peregrinorum hominum admixtio, in qua contagio, & venenum latet. *Arist. 5. Polit. cap. 3.* Peregrinorum turba immanis saepe turbato in civitate.

2. Et ut angues calore recreati mordēt: ita peregrini, libertate donati, civitatem perdunt.

3. Quælibet gens proprios suos habet mores, idcirco receptis peregrinis, periculū est, ne antiqui mores & leges in novos & peregrinos commutentur.

4. Ad hæc, quod sicut locustæ segeti sunt, ita hæc advenæ civitati: nā ut illæ vastant & consumunt granū segetis, ita hi fructum civitatis devorant.

5. Videndum, ne numerus, & vires peregrinorum ultra modum crescant. Si tamen, aut Religionis, aut alterius rei honestæ causā patriā deserant, & in civitatem alterius gentis coacti veniant, honorificè accipiendi sunt, omni que humanitatis officio tractandi.

6. *Spartani* peregrinos (quos nonnulli vocant *Albinos*, quasi alibi natos) ciues esse non verentur, ne in urbem irrepentes, simul introducantur vitiarum amorem ac studium, mollietatem, luxum, vitia alia. (*Xenoph.*)

7. Ut regionum mores diversi sunt, sic & nati diversi sunt mores habitum, & consuetudinem, & proinde non possunt simul convenire.

te aliqua antipathia, quæ tandem aliquando ex-
cit in Rep. seditiones. Hinc Syr. cap. 11. *Admit-
te ad te alienigenam, & subuertet te in turbine, &
alienabit te à tuis proprijs.*

Duda ciuitas, mortuo Sigismundo Imp. Rege
Vngariz, ex Vngarica & Germanica gente con-
stans, tumultu excitato, ferè ad interitum peruenit,
& cum Teutones vellènt ciuitati dominari, tandè
per Vngaros obsessi in domibus, sine discrimine
sexus aut ætatis sublati sunt. *Æn. Sylu. in hist. &
Tulgo. lib. 9. cap. 7. Bonfin. lib. 4. dec. 3. Arist. 5. Pol. c.*
meminit de similibus seditionibus, propter ad-
missos peregrinos ad ius ciuitatis, & ad inhabi-
tandũ, qui vbi fortiores se esse arbitrati sũt, ipsos
ciues indigenas proprijs locis voluerunt detur-
bare, aut pepulerunt, aut Remp. turbârunt.

Non omni tempore licebat peregrinis *Spar-
tam* adire, sed præstitutis diebus, quod à *Lycurgo*
sanctum, ne à peregrinis mores inficeretur: siqui-
dè corpora peregrina & peregrina cõstitatur o-
ratio; noua aut oratio *χριστῆς, αὐτὰς ἐπιπέρι.*

Quia tamen virtutè cuiusque, nõ patriâ æsti-
mari ac pöderari oportet, & Authoritas peregri-
norũ maior, quàm indigenarum est: (Marc. 6. v. 4.
Non est Prophet. sine honore, nisi in patria:) & mi-
nus in patria sua homines, quã apud exteros ho-
norantur: quia multi qui cognoscunt infirma eorũ,
semper in memoriam reducunt; etiã malitiã
quãdam defectus magis, quàm virtutes confide-
rentur: si peregrini aut extranei, vt arbores trã-
plantatæ, noxios deposuerunt humores, reijcien-
ti non sunt, nec ab honoribus prorsus excluden-
ti: vt nec merces vtilis, à barbaris ad nos transf-
erunt, reijcimus. Refert *Pomponius I. C. (l. 2.*

§. *postea de Orig. iur. p.*) *Hermodorum* quendam exsulantem in Italia, *Ephesium* exulem, fuisse athenorem Decemuiris Romę legum 12. Tabularum, quę reformarunt vniuersam Remp. Si illis iur. ciuitatis communicauimus, à muneribus & honoribus eos excludere nō possumus. Sed non temere ciuitate donandi, aut ad consilia Reip. admittendi, nisi pauci, neque ad negotia maioris momenti sunt: nam quid ex vsu Reip. sit, minus consulent: quia hoc tantum agent, vt quod commodum est, trahant, rapiantque, & vndeunque prædam in sinum suum conferant. (*Latap. in Commod. Thucyd. ait lib. 1. Consiliarij gēre dispares, nihil in communem Reip. salutem cōsulant, sed vel suo quique commodo vacant: vel quod agendum pro communi salute est, absque maiori deliberatione decernunt. Adde quod externis publici, moris maiorum, patrię, & rei publicę sunt expertes: ad consilium autem de Reip. dandum, caput est nosse Remp. & perspicere habere ciuium mores. (Cic. 2. de Orat.)*)

1. Ideo *Mecenas* suadebat *Augusto*, vt in Senatum deligeret solos Romanos, partim, propter institutorum patrię memoriam; partim, ne prorsus immutare Reip. statum videretur. *Dionys.*

52. *Suetonius, cap. 40. ait: Augustus* magni exitum inuuit, syncerum atque ab omni colluione peregrini ac seruilis sanguinis incorruptum senatus populum, & proinde Ciuitatem Romanam purissimę dedit.

2. *Lycurgus* apud *Lacedamonis* omnibus virtutibus & legibus contendit, ne peregrini & extraneis urbem admitterentur. (*Plut.*) Cuius imitatio Scythę, Gamphasantes, Seres, & Indi aduenire

peregrinos in ciuitates suas nunquam admittunt: (*Diod. Sic.*) quòd diuersarum nationum inopia difficulter conuenire queant, qua re seditiones, turbæ, res nouæ oriuntur; populus in factiones distrahitur, mutuis rapinis ac cædibus seip. diuellitur: quod pluribus exemplis docet *Uij. s. Pol. cap. 3.*

Alcibiades Dux Atheniensis, suadens populo, bellum in Siciliam esse suscipiendum, utebatur hoc argumento: quòd illius insulæ vrbes varietate uenarum colluue sint frequetes, & suum statum facile mutant, & peregrinos aduenientes facile recipiunt; atque hac de causa nullus ipsorum tanquam pro patria sua armis ad corpus suum protegendum necessarijs est instructus. *Aldo*, inquit, quòd non verisimile sit, huiusmodi urbem, aut vnanimi consensu verba rectè momentium audire, aut communiter ad res gerendas conuertere. *Thucyd. lib. 6. hist.*

Quàm periculosum sit, posthabitis incolis, alios ad consilium promouere, cum maximo exemplo sensit *Guilielmus Neapoleos & Sicilia* rex quippe in quem insurrexerunt Neapolitani & Sicilienses, quòd nò solum præcipuos Magistratus, sed ipsum etiam Cancellarius (vt vocant) officium Gallis detulisset: atque ideo *Anno 1688.* coniuratione communi Gallos omnes, qui cum eodem Cancellario erant in Regno deperire trucidarunt. *Belleforest. in Annal.*

Iulius Cæsar in inuidiam apud Romanos aduersus est, quòd Gallos externos in Senatum recepit. *Suet. cap. 76. & 80.*

In *Carolum Magnum* conspirationes conflabant ab Austrasiensibus, (qui nunc Lotharingi dicuntur)

dicuntur, vnde ipse Carolus oriundus erat) quod indigenis neglectis, toga & bello exteris plurimum vteretur. *Belleforest.*

7. *Carolus* cognomento *Simplex*, & *Lotharius* eius ex filio nepos, eadem discrimina, imò maiora subierunt, quod, postpositis Francis, omnia Germanis crederent. Nā ille Regni administratione ab indigenis submotus, carceribus vitā finit: hic verò imperium ad eò infirmum filio reliquit, ut in eo desierit familia Caroli Magni. *Idem.*

8. Apud *Eburones* trium cōmuni Ordinum ad sensu cautum est Edicto, vt Princeps non aliorum filiorum administris veatur, quā indigena, quā melius fideliusq; eorum consilio publicam rem queat administrare. *Ann. 830. art. 8. pacis.*

Certè vbi consilium exteris constat, non tantū publicum labi & interire videmus, sed etiā sensim internas Principum res Mandaboli vt aiunt, more immutari. Etenim nulli dissidiorū faces præbent, quā alienigena, qui suum nihil & proprium peregrina in terra possident, ita planissimè sciunt, se iacturā facere posse; sed potius, subortis certaminibus honores & diuitias captare; quò reb^{us} pacatissimè spirare nequaquā possēt. Nā vt angilla, nisi non agitata, & limo turbata haud temere eap^{us} isti, nisi Reip. statū interturbēt cōsilijs suis, in suas casses desideratam pellicere non possunt.

Adde, quòd vbi populus suos Optimates, cōsilijs non cernit adhiberi, mox credit eos conueni, vel pro infidis haberi. Prudenti itaq; *Cyrus Rex Persarum* moriturus filium modestum vt si quos Regni Consiliarios post obitum adscisceret, nusquā aliunde inciperet, quā a

terreaneis, & ciuibus, quos semper alienigenis præferret. *Vide quæst. Pol. M. Iun.*
 Ipse Deus mandat, vt si eligendus sit Magistratus, numero fratrum eligatur: neq; Rex constituitur, qui alterius gentis sit. (Deut. 17.) Bene constituta Resp. Magistratus suos ciuibus tradunt. *Arist. Mafsilienfes nemo τῖμῶν & creatus fuit, nisi qui liberos haberet, & de ciuium sanguine vitam per generatione ortus esset. (Strabo lib. 4. cap. 3.) Syracusani non nisi priscis ciuibus & familiaribus vetustis Magistratus attribuerunt. †*
 Et si nõ indicatur expedire, ciues esse peregrinos, quod fortiores facti tales indigenas expellunt, Resp. turbant, seditiones excitant: (Arist. 5. cap. 3.) multo minus illud probandũ videtur, Magistratus peregrini gerant. Adhæc peregrinos secũ sermones & mores adferunt, inde noua de reb⁹ iudicia oriũtur: ac licet Principes externus bene rē gerat, tamẽ quia moribus ingenio differt, nec erga populũ representat eam eã benevolentia ac si indigena esset, faciles inueniuntur dissensionũ occasiones. Vnde vt se tueant Principes, necesse habet, vt copias aliunde adhibeat, militũ sese praesidio muniat: qui beneficijs honoribus postea aucti, odium atq; inuidiam multitudinis in se concitant. (Com: m. lib. 5.)
 Huc accedit, quod ciues longã sunt faciliores ad obtemperandũ, si ab indigenis, si a peregrinis res agatur: neq; exteris subditiores. (Arist. 1. Rhet. cap. 6. Cic. 2. de Orat.) Multo magis diligentiũs ac fidelius Remp. indigena, quam alienigena gerere solẽt. Et si autẽ admodũ pestem ciuitati adferat peregrinorum in-

† Diod. lib.

11,

cata-

catalogum ciuium inconsiderata admissio: oco
tamē peregrini habēdi, quod Cicero aduersarij
suis respondet, quorum iam & nomen, & honor
vrbi inueterauit, & hominum fama, & sermo
bus; neq; patiuntur se ab alijs verborum iactan-
tia inani superari, nisi virtute vincantur. (Pro
Sylla.)

SIGNVM XLVII.

Pium esse
in Deum.

PIETATIS IN DEVM, SEV RE-
ligionis faces subditis praefere.

ALiqua Sceptra Regum in summo omnia
re imagine Ciconia, (symbolo pietatis) in
imo Hyppopotami, (symbolo violentiae) ad-
dicandum Regem pietatem cum iustitia conser-
gere debere. *Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 18.*
1. Ipse Deus *Deut. 17. 18.* de Rege constituit
legem tulit: Describet sibi Deuteronomium
gis huius in volumine, accipiens exemplar
cerdotibus Leuiticę Tribus, & habebit secum,
getque illud omnibus diebus vitae suae, ut discat
timere Dominum Deum suum, & custodire
remonias eius. (*Vide Signum 31.*) Post obitum
rō Moysis, sic Deus alloquutus est Iosue: (*cap.*
6.) *Confortare, & esto robustus valde, ut custodias
& facias omnem legem, quam praecepit tibi
ses seruus meus. Ne declines ab ea ad dextram,
ad sinistram, ut intelligas cuncta, quae ego
cedat volumen legis huius ab ore tuo, sed memora-
beris in eo diebus ac noctibus, ut custodias, & facias
omnia, quae scripta sunt in eo. Gloria tua
Deum pietas in regis honoribus inuoluitur.*

amentum, (ait *Cyrellus lib. de recta fide.*)
 Rex *Dauid* sui similes Reges ita commonuit:
Salm. 2. 10. Seruite Domino in timore, & exulta-
ti cum tremore. Et *Psalm. 101. Reges, vt seruiant*
domino. Morti verò proximus filium *Salomonē,*
 non regni tantum, sed etiam pietatis paternę
 res esset, his verbis est affatus: (*2. Reg. 2. 2. Ob-*
uia, vt custodias mandata Domini Dei tui, vt
reges in vijs eius, & custodias ceremonias eius, &
cepta eius, &c. Psal. 23. Aperite portas Regi g/o-
riae 49. Nutritij Ecclesie.)

Rex *Salomon,* *Sap. 6. 2. Reges sic compellat:*
Reges, &c. data est à Domino potestas vo-
luntatis, & virtus ab Altissimo, qui interrogabit opera
eorum, & cogitationes scrutabitur: quoniam cum
regum ministri Regni illius, non rectè iudicassent, nec
reges iustitiam legem iustitię, neq; secundum voluntatem
Dei ambulassent.

Etiam Gentiles hanc cum primis virtutem à
 Regibus suis exegerunt, eò quòd Religionis in-
 temeritate Reip. salutem niti iudicarent. Vnde
Socrates, lib. aduersus Colotem: Si terras, inquit
quisquam, inuenire possis vrbes muris, Regibus, opi-
um, & opumismate carentes, &c. vrbe templis Dijs
vacantem, quę non honorum causa sacrifici-
orum mala sacris auertere nitatur, nemo vn-
quam vidit. Facilius vrbem sine solo condi puto,
quam opinionem de Dijs penitus sublata ciuitatem
re aut constare. Vide de Oratone.

Sueton. in Octau. cap. 35. scribit: Octavianum
legem sanxisse, vt Senatorum nemo
supplicasset, quam thure ac mero apud Aram
supplicasset. Valer. lib. 1. capi. 1. de Romanis
 Omnia post Religionem ponenda semper
 nostra

nostra ciuitas duxit. Et: Non dubitarunt patri
Imperia seruire.

6. Plato non vult quenquam Magistratum esse
gi, nisi pius extiterit, & diuinis opera studiose
derit. (3. de leg.) *augusto* mādāt *Mecenas*, vt Deos
semper & ubiq; colat, & Edictis prouideat, vt alij
quoq; colāt: quōd non verisimile sit, quenquam
aliud aliquid magni facturum, qui Deos contemp-
pserit. (*Dion lib. 53.*) *Isocrates* vult operam dan-
dam esse, vt Rex seipsum quā optimum ac ius-
tissimum praebeat, quōd maior spes sit talium
vota Deos potius audituros, quā eorum, qui
multas victimas prosternunt. (*ad Nicoclem.*)

7. Et non potest Magistratus esse iustus, nisi
extiterit pius atque religiosus: quia facile de-
re solet à iustitia, qui in causis non Deos, sed ho-
mines pertimescit. (*Chrysostr. in Hom.*) Quinetiam
Tyranno curandum est, vt Deum ac religionem
colere videatur: quia talium iniurias homines
minus metuunt, (seu non metuunt aliquid iniu-
stum ab eo pati: neque his insidias struunt, (vt
in eos non insurgunt: quia Deum adiutorem ac
defensorem habere statuunt. (*Arist. 5. Pol. 11.*)

8. Subditi quoque vehementer ad religionem
excitantur, cum Magistratum suorum pietatem
vident: quia magis exemplis, quā legibus reguntur,
& vita Principum ipsis censura est. (*Plat. in
Nicia.*) Oportet Principem moribus imperare
docere, ait *Pittacus apud Stob.* Si subditi multa
sunt vitæ, etiam inobedientes sunt: nam peccata
quisque asperrimè rectorem patitur. (*Salust. ad
Casorat. 1.*) vt contra, vbi homines Deum colunt,
Principib; obtemperare studēt. (*Xenoph. 3. rer. Graec.*)

9. Adhæc vera autoritas paratur, (*Isocr. in Sphaer.*)

acquiritur vera felicitas, successus rerū pro-
 ter. Neque enim sine Deo vir esse bonus potest,
 ne potest quisquā supra fortunā exsurgere, nisi à
 Deo adiutus fuerit. (*Seneca epist. 74.*) Omnia pro-
 pter eueniunt Deos colētibus, aduersa aspernā-
 tur. (*Liu. lib. 5.*) Cicero (*Orat. de Aruspiciū resp.*)
 dicitur Romanos, non numero Hispanos, non ro-
 mare Gallos, nō calliditate Pœnos; sed religione
 pietate omnes gētes ac nationes superasse. Ni-
 lēst, vnde facilius amorem sui apud populum
 habet Magistratus, quā per pietatem. Cæterę
 virtutes (*Val. lib. 3. cap. 4.*) admirationis multum,
 pietas etiā amoris meretur plurimum.

Apud Ethnicos Reges ipsi curam Sacrificio-
 rum magnificē celebrandorum (tanti apud eos
 religio) gerebant: & multis locis Reges etiā
 sacrificiū gerebant: vt Reges Syriæ, & Palæsti-
 nę. (*Dionys. Cass. lib. 37. hist.*) & Octavius Augu-
 stus. (*Sueton. cap. 31.*) & Romani Regem Sacrifi-
 ciorum crearunt. (*Liu. lib. 2. Dion. lib. 5.*) Sic Mel-
 chisedech fuit Rex & Sacerdos: (*Genes. 14.*) Sa-
 ule Dux populi; & Sacerdos. (*3. Reg. 15.*)

Vt Numa Pompilius 2. Rex Roman. populam
 religione molliret, sacra plurima instituit,
 quoties hæc peragerentur, præconis voce pro-
 nunciari iussit: Hoc age. (*Liu. lib. 1. Plur.*) Plinius, de
 Religione, & vtilibus legibus domuisse, suumque
 regnum ita formasse, vt pendente eius regno,
 nemo illi bellum mouerit. Quos ratio ab innata
 feritate & barbariē non poterat, eos Religio ad
 humanitatis officia reduxit. Populus sine Reli-
 gione in officio contineri non potest.

Senatus Romanus tanti fecit Religionem, vt
 quoties-

quotiescunque à Magistratu esset coactus, hoc ipsum, quod primò proponebatur, ad Religionem pertineret, nullaque, quanquam grauior, causa, vel quæ celeritatem requireret, morem hunc anteuerteret. *Varro.*

13. *Scipio Africanus* nihil prius coepit, quam locus in cella sedisset, diuinamque mentem accipisset. (*Liui. lib. 6. Plin. de Viris illust. cap. 49. lib. 1. cap. 3.*)

14. *Athenienses* primo anni die in Senatum venientes vnà solemne quoddam Sacrificium faciebant, quod *εστία* nominarunt, votaque pro Rep. suscipiebant. *Sigon. de Rep. Athen. lib. 2. cap. 2.*

15. Postquam *Alexander Magnus* manserit, ante omnia Dijs sacrificare est solitus. (*Plut.*)

16. Nihil est æquius, quàm Magistratum, cuius afflatu ad dominationem euectus est, et Dominum, & Imperij sui auctorem, colere, & venerari. Hinc *Agapetus Diaconus* sic in oratione *Iustinianum Imp.* Sceptrum Imperij cum à Deo suscepisset, cogitato quibusnam modis placebit, qui id tibi dedit: cumque omnibus hominibus ab eo sis prælatus, præ omnibus eum honorare festinã. *Baron. Tom. 7. Idem Iustinianus* ait: Deo auctore nostrum gubernante Imperium, quod nobis à cælesti Maiestate traditum est, & beatè feliciter peragimus, & pacem decoramus, & Libertus Reip. sustentamus, & ita nostros adiutorium, & Dei Omnipotentis erigimus adiutorium, neque armis confidamus, neque nostris milicibus, neque bellorum ducibus, vel nostro ingenio, sed omnem spem ad solam referamus Summæ Tri-

etis prouidentiam, vnde & Mundi totius Elemē-
processerunt, & eorum dispositio in Orbem
errarum producta est. (de dig. conceptione.)

Agessilus Dux Lacedam. aded Religioni erat
adictus, vt Delubra, etiam in hostico sita, vene-
retur, ab ijsq; vim militum & iniuriam absti-
neret: existimabat enim Diuina auxilia non mi-
nus in hostili, quàm amico in solo imploranda
sunt. Xenoph. de laud. Agessil.

Quantum ex cultu Diuino Constantinus, &
Carolus, cognomento Magni, Carolus Martellus,
Carolus auus, Alphonsus II. Legionis, & Castellæ
Caroli, Rudolphus denique Comes Habsburgensis,
Imperium sibi & suis firmarint, amplificarint, &
posteros longa serie transmiserint, copiose
testantur Historici. (Vide S. Augustin. 5. de Ciuit. Dei
cap. 5. Nueph. 7. cap. 46.) Ipse enim Deus felicitatem
sui cultoribus promittit his verbis: (1. Reg.

Quicumque honorificauerit me, glorificabo
eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

Struebat insidias Arcadio Imp. (quò sibi fa-
ctus Imperium consensu barbarorum raperet)
Iulianus Præfectus Prætorio: sed illas euasit; in-
uenit alioqui, Imp. pietate. Nam ipsis Imperij
incomparabilis parentis maximè pij vestigijs insi-
dit, quo tempore aduersus impietatem & hæ-
reticam prauitatem solerti studio leges armat,
et eundem vidit occultum hostem, & execrandi sce-
leris architectum scèdissimè trucidari, barbaras
gentes, quibuscum conspirarat, passim dissi-
pauit. Baron. Tom. 5.

De Iosaphat Rege dicitur, 2. Par. 17. Fuit Do-
minus cum Iosaphat: quia ambulauit in vijs David
patris sui primis, & non sperauit in Baalim, sed in

Deo patris sui, & perrexit in preceptis illius, & non iuxta peccata Israel, confirmavitq; Dominus Regnum in manu eius, & dedit omnis Iuda moneta Iosaphat, factaq; sunt ei infinita diuitia, & multa gloria.

21. Simulatque Dauid inauguratus fuit, (1. Reg. 6. & 7.) de reducenda Arca, Temploque edificio piam cogitationem suscepit, moribundam autem ad filium Salomonem dixit: Proficere poteris, si obserues mandata, atque iudicia, quae praecepit Moyses.

22. Salomon, parentis praeceptis obtemperans, Sapientiam à Deo precatur, Dei Templum magnificum exstruit, religionem amplificat, millia Leuitarum constituit: (1. Par. 22. 23. 2. Par. 3. & c.) at postquam mulieres paganas & idololatras deperire coepit, & idola earum venerari, iratus Dominus dixit: *Disrumpens scindam regnum tuum, & c.* 3. Reg. 11. & 12.

23. Nabuchodonosor quia se Principatum à Deo habere non cognouit, in feram est conuersus, & c. Contra quia Carolus Magnus Francorum Rex, & c. acie Signum Crucis Christi humiliter desiderabat, magnas virtutes est consecutus. *Platina in eius vita. Lupoldus Episcopus Bambergensis (claruit Anno 1340.) scripsit de veterum Principum Germanorum erga Religionem zelo. Baptista Egnatius de Caesaribus vsq; ad Carolum V. claruit Anno 1540.*

24. *Itin. Senex* hoc extremum extremi temporis, quo naturae concessit, elogium fuisse fertur Turbatam Remp. ubique accepi, pacatam exatam Britannis relinquo: senex & pedibus aeger sum Imperium Antoninis meis relinquens, si boni erunt; imbecillum, si mali. *Spartian. Senex*

hae prudentissimus Imp. Imperium haud diu-
 tarium ei fore, qui virtutem relinquens, ad
 impietatem prolaberetur: fortuna enim, vt
 plurimum, cum moribus immutatur, ait *Sal-*
lost.

15. *Alphonsus Aragonum Rex* dixit eos-demum
 magnificendos Principes, qui pietatem atque
 iustitiam probè excolerent: in quo enim istæ
 virtutes, eius imperium æquo omnes animo
 patiuntur, illiusque moderatiōni sese etiã sponte
 subiiciunt. *Panorm. 1. de gest. Alphons.* E contra-
 rio, si pietatem remoueris, nihil proderunt ex-
 ercitus, (ait *Niceph. lib. 14. cap. 2.*) equi, satelli-
 tes, ensium vis, virorumque innumerabiles co-
 litur, quò minus in ipsum & imperium eius insut-
 gant.

16. Vt corpora inferiora motui cælestiũ sphæ-
 rarum, propter naturæ nobilitatem volentes pa-
 tētia libenter inferiores se Principi subiiciūt,
 quem pietatis & virtutum radijs micantem vi-
 dent. Hinc *Theodosius* moriens, nihil aliud filijs
 mandauit, quàm vt veram pietatem integram
 seruarent, per quam eos asseuerauit pacem ha-
 bituros, & bella sopituros, trophæaque excita-
 turos, & victoriam à Deo consequuturos. *Ni-*
ceph. lib. 13. cap. 1.

17. Contra impietas certa est ruina Principum
 & Magistratus. *Mithridates*, Artabani primi Par-
 thorum Regis filius, ob impietatem à suis Par-
 this circumscriptus & deiectus fuit. *Ioseph. lib.*
1. cap. 3. Strab. 16. C. Caligula apud Romanos
 ob impietatem & alia vitia interfectus fuit. *Vi-*
lly sauitia & summa impietas hostes eò ade-
 rit, vt minutissimis iētibus excarnificatum

Bbb 2

& con-

& confectum, vnco in Tyberim traherent. *Sueton.* Quia *Richardus II. Anglia Rex*, reiecta omni pietate, multis se flagitijs inuoluit, quamuis ea conaretur falsis virtutum imaginibus tegere, ad extremum tamen, orta rebellionē, regnis exutus, summa in miseria decessit. *Popul. Virg.* Idem obtigit *Henrico VI.* iisdem simulationum vijs insistenti. Idem *Polyd. Henricus III. Angl.* vulpis in morem versipellis cuncta miscuit, perturbauit, confudit, ac tandem spoliatus Imperio, vita infelicissimè migravit. Rectè ergo ait *Tacitus, lib. 10. Annal.* Clarum testarumque exemplum est, quòd homines felicitatem assequantur pietate, benignitate in alios, & bona de se opinione: iisdem, cum adepti quæ voluerant, ad iniurias & impotentiam in imperijs delabuntur, sit meritisimè, vt vnà cum imperantium mutatione ipsi subditi se & affectus mutent.

28. *Ethnici Romani Principes*, nutu Dei regi cidentes rerum euentus, pacis belli que consilia ad ipsum referabant. Bello gerendo magis Sacrificijs, quàm armis expediendis erant intenti. In quo *Numa* (Rom. Secundi Regis) exemplum sequebantur, cui cum diceretur à quopiam: *Hofia, o Numa, bellum contra te comparant: at ego, inquit ille ridens, sacrificio. Hofium vires indicans magis Dei opè, quàm proprijs viribus debilitari. Deus enim probitati fauet, & est impijs infensus. Victoria ipsa & virtus, qua paratur, in Diuinis beneficijs numerantur.* *Ioan. Marian. lib. de Regg. & c. cap. 14. Bapt. Fulgos. lib. 1. ait: Ethnorum religio à veri Dei cultu plurimum abest, tamen cum melioris cognitionem nullam haberent, laud incredibile videtur, Deo ipsi imitari.*

ali non ea, quæ ipsi vel colebant, vel credebant; sed ipsorum, in eo, quod rectè se credere arbitrabantur, ardens studium, singularemque obseruantiam non ingratis fuisse; id quod multis portētus, pœnisque aduersus religionis violatores ostendebatur.

39. Cùm Magistratus in singulis Prouincijs, ex Imperatorum (quatuor tunc in Romani Imperij gubernandi societate iungebantur: 1. Diocletianus, 2. Maximianus Hercul., 3. Constantius Chlorus, & 4. Galerius Maximinus) mandato pios passim inhumanè & grauius persequerentur, & Sancti Martyres, qui in Imperatorum Palatijs versabatur, primi omnium certamina pro pietate obirent, ignemque, ferrum, vastos maris gurgites, omnia denique mortis genera, summa cum animi sinceritate & tolerantia subirent, vsque eò, vt breui Imperatorum Regiæ sanctis viris essent omnino orbatæ: (quæ res auctores maleficii clementi Dei obtutu curationeque prorsus priuatur: quippe qui, dum homines pios insectarentur, etiam eorum preces, quas pro ipsis fuderant, insectati sunt, & abegerunt) soli Constantio (Chloro) sapiens quædam & solers animi occurrit cogitatio, & facinus designat, & auditu stupendum, & actu summo opere admirandum. Nam illis, qui in Regiæ ipsi inferuiebant, libera data optione, quæ etiã illis, qui aliquem dignitatis gradum in familia eius obtinebant, delata fuit) hanc tulit conditionem, vt vel dæmonibus immolando, in regiam haberent potestatem tum apud ipsum suam aula, cum morandi, tum consuetis honoribus perfruerentur, si minus hoc exsequeretur, aditu ad ipsum vel prohiberentur, & à consuetudine ipsius ac fami-

*Periculum
facit pietas
& con-
stantie Pro-
cerum in
sua aula,
studium co-
lendi ido-
simulans.*

liaritate penitus repellerentur, reijcerenturque,
(Vide in Theatro locum de Persecut. piorum.) Postquam igitur in duas partes dirempti fuerunt, alijque in hanc, alij in illam segregati, illico singuli, quo animo essent & instituto, perspicue ostēderunt. (Alij Christianam religionem probabant, alij Diuina presentibus bonis anteferebant; alij prompti ad sacrificia Deorum Ethnicorum prosilierant; alij honores, vitam, fauorem Imp. opes, clientelas, suam suorumque; incolumitatem Christi causa amittere parati erant.) Ibi tum admirabilis ille Constantius, commento, quod celatum erat, statim post patefacto, quorundam timiditatem & nimium amorem, quo se suamque vitam complectebantur, vehementer corripuit: alios, ob sinceram & integram erga Deum mentem, approbavit plurimum. Illos deinde, siquam Dei proditores, Imperatoris seruitio indignos censuit: Quomodo enim, inquit, fidem erga Imperatorem seruare poterunt inuiolacam, qui aduersus Deum Opt. Max. perfidi esse manifeste conuincuntur? Quapropter hos procul à Regni suo domicilio statuit amandandos; illos vero, qui, veritatis testimonio, digni Deo fuere comprobati, similes erga Imperatorem fore affirmans, stipendios suos, & ipsius Regni cultores constituit: inquit, id genus homines in partibus numerandos esse, multoque pluris quam aëria, ingenti thesauro referta, merito estimandos. *Euseb. lib. 1. de Vit. Constantini, cap. 9. & 10. Hieron. lib. 1. cap. 6. & Baron. Tom. 2. Annal. Anno Christi 304. Vtinā Exemplo huius Imp. Principes Vniuersi essent in fidem, mores, dicta, & facta huius*

*Negabat
 735 & xi-
 585 700
 600 sibi fi-
 deles fore:
 eos vero sibi
 fidos fore
 non dubi-
 tabat, qui
 egregia erga
 Deum fide
 erant.*

ministrorum, & eos familiaritate sua dignarentur, qui in auita nostrorum Maiorum fide manēt constantes, & nec minis, nec pollicitis, nec metu suppliciorum ab ea possunt auelli.

Idem *Constantius*, cū iam longo temporis ratio eximia & spectata satis Regiæ virtutis indicia dedisset, tandem repudiata penitus impietate in varijs colendis Dijs superstitione, Deum omnium moderatorem vltro agnouit, & sanctorū virorum precibus suam firmē munivit familiā, & reliquum vitæ cursum expeditum, perturbatione vacuum, magna cum laude transegit, & quod vulgò beatum prædicant, neque quidquam moleste habuit molestiæ, neque alteri aliquando exhibuit. Sic igitur omne tempus Regni constans & tranquillum liberis & coniugi, cū tota familiarum turba præstitit, omnemque suam familiam vni Regi Deo consecrauit, adeo vt multitudo, quæ intra Regiā ipsam coiuerat, nihil ab Ecclesiæ forma distare videretur, in qua inerat Dei ministri, qui continuos cultus pro Imperatore etiam tum obierunt, cū piorum genus & vero Deo inseruentiū alibi apud Gentilium multitudinem ne nominari quidē absq; periculo poterat. Ob quas res nō adeo diu post Deus illum egregie remuneratus est, sic vt iam in Imperij gubernatione primas facile obtineret. *Euseb. ibid. cap. 11. 12. 13. 14. 15. & Baron. ibid. Anno Christi 306.*

21. Huius Constantij filius *Constantinus Magnus* Imp. nihil magis voluit filijs suis commendatum, quàm vt opibus omnibus, adeo ipsi Imperio, Dei sanctæq; Religionis cultū anteponerent. *Euseb. lib. 2. de Vita Constantini cap. 25. & seq.* Cū autem Deum, quem pater sanctè adorauerat, solū

obseruandum colendumque statuisset, eius opem precibus implorauit, eumque obtestatus est, ut eum, quisnam esset, illi vellet significare, tum ut dexteram suam negotijs proposi is porrigeret. Cùm ista precaretur, & obnixè flagitaret, circa meridionalis Solis horas, die iam in pomeridiano tempus paululum declinante, in cælo supra Solem trophæum Crucis ex lucis splendore figuratum, ac scripturam additam vidit, sic dicitur: *in vëro vixit: in hoc vince.* (Hanc historiam verè ita contigisse, ipse Imp. iureiurando confirmauit Eusebio, qui eam describit. *Artemius*, apud *Metaph. 20. Octob.* ait se vidisse hanc Crucem, aureis litteris significasse Constantino victoriam aduersus Maxentium.) Admiratio ingens ipsius & totum exercitum, qui eum quopiam iusticiam comitabatur, atque adeo huius prodigij spectator factus erat, incessit: atque eum dum multumque, quidnam ostentum illud sibi videret, cogitantem, oppressit nox. Ibi ei dormienti Christus Dei cum signo in cælo monstrato visus est, præcepitque, ut exemplari, ad imitationem illius signi, quod in cælo apparuerat, fabricato, eo tantquam præsidio in prælijs cum hostibus committendis vteretur. Hoc quia Imp. fecit, ac (Dei sacerdotibus sibi tanquam assessoribus adscitis) Christum omni genere cultus & obseruantiæ venerari decreuit, Maxentium deuicit, & ceteris bellis, quæ deinceps gessit, par felicitas adfuit. *Euseb. de Vita Constant. lib. 1. cap. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. Sozom. lib. 1. cap. 3. 4. Baron. Tom. 3. Anna Crisp. 312.*

*Constanti
num Crucis
cultor, La
bari (signi
militare)
Cruce ornat.*

32. Cùm Iouianus Imp. experientia didicisset Imperium propter iram Diuinam in Iuliano,

ante ipsum regnauerat, accensam, acerbè af-
 ctarum fuisse, abiecta omni cūctatione scripsit
 Præsides Prouinciarum, vti ad Ecclesias fre-
 quenter conuenirent, Diuinum Numen studiosè
 colerent, docerentque suos solam Religionem
 Christianam verum Dei cultum in se complecti.
 Porro Ecclesijs, & Clericis, viduis & virginibus
 immunitatem reddidit, & si quid aliud vel ad cō-
 modum, vel ad honorem Religionis nostræ à
 Constantino ac liberis suis aut donatum, aut lege
 sancitum fuisset, postea autem à Iuliano illis ab-
 eum. *Sozem. lib. 6. cap. 6. Baron. Tom. 4. Anno
 Christi 363.*

*Valentinianum Seniore Imp. pietas Chri-
 stiana apud Deum & homines plurimum com-
 mendauit, & post impium Imp. Iulianum euexit,
 ne pareret, militia exui, & in exilium relega-
 delegit. Vide in Triumpho Virtutum locum de
 Religionis.*

*Dauid Rex Iudæorum, cū rerum gestarum
 varia omnibus, qui in Iudæa regnauerant, præ-
 ferretur, non erubuit, dum Arca à Leuitis porta-
 tur, omni Regiæ dignitatis ornatu deposito, &
 pedibus lineo sumpto pedes incedere, saltare, lū-
 care, & quasi vnus è plebe incundis gesticulatio-
 nibus vti, donec illa in urbem inuecta sub taber-
 naculo, quod ipse tetenderat, venerabiliter col-
 latur. Ex quanta autem in Deum pietate,
 tantoque amore ea Regis exultatio proueniret,
 nichil vxoris suæ poenā testatur, quæ quondam
 arralis leuitatis illum arguerat, Deo vlciscen-
 perpetuæ sterilitatis damnum tulit. *Marulus,
 Sab. lib. 5. cap. 1.**

*Imp. Iustinianus, præteritorum doctus ex-
 plo,*

*Christiana
 Religionis
 cultum à Iu-
 liano Apo-
 stasa pro-
 scriptum, in
 pristinum
 restituitur.*

plo, debellari à Deo feliciter hostes, cum impie pro religione laborat, Anno 535. missus Belisariū ad Gothicam expeditionem, seu perditibile bellū Gothicum auspicaturus, primum in totis incūbit virib⁹, vt quæ in ipsa Cōstantinopolitana ciuitate aduersus Sacros Canones, probatamq; consuetudinē in Ecclesiarū detrimentū, ac Diuini cult⁹ dispēdiū videret admitti, corrigeret.

36. Cū resurgētis Imperij Hispani fundamēta aduersus Mauros ponebantur, *Ferdinandus Antolnus Garsia*, *Ferdinando Castellæ* Comes Mauris, qui Gormatiū vsq; processerat, cōmū repentino metu profecto, rei Diuinæ procuratō causa, in templo ipso sub conflictum rehit. Ea pietas quā grata Numini esset, miraculo et indicatum. Eius enim specie quidā, genius bonus, inter primos tanta virtute dimicauit, vt eius diei victoriā Antolino potissimū tribueretur: recentes notæ sanguinis in equo & in armis visæ miraculū confirmāunt, req; omni pro Antolini innocentia, qui domi metu ignominia latitabat, & virtus illustrior euasit, pro ignominia, quā verebatur, laudē retulit. Is susceptæ pietatis fructus exitit. *Ioan. Marian. lib. 2. cap. 14.*

Pium innocentia & religio Deo sunt cura.

SIGNVM XLVIII.

PIVM ESSE IN DEIPARAM
Virginem, aliosq; Sanctos.

Quantis donis & muneribus pium suum actum in Diuam Virginem multi Principes qui Belgicæ præfuerunt, testati sint, copiose commemorat *Iustus Lipsius* in *Miraculis Diuæ Virginis Hallensis* cap. 35. inter cætera ait: *Philippus*

qui Belgicam nostram in hoc vnum corpus
 liciter iunxit, huic Diuz quàm addictus? (Vide
Triumphum Virt. & Theatrum Vindict. Diuin.) Do-
 nant monumenta, quæ affectus & cultus sui reli-
 gunt. Primò ipsius Virginis Statua grandiuſcula,
 media Ara poſta, ſed auro puro inducta: Filiū
 Achio vno præfert, altero florē lilij inauratum
 pectore monilis vice ſunt Vniones ſex, puri,
 vidēs, & in eorū medio Carbunculus, ſiue Py-
 reus lapis, quē Rubinū nos à colore vocamus.
 In capite corona eſt puri puri auri. Sunt in ea-
 dem Ara duodecim Apoſtoli, ex argēto fabre fa-
 cti. Ad laus vtrumque Aræ videre eſt duos
 celeſtes Genios, ſiue Angelos, eodē metallo, can-
 dora præferentes, & venerationē Diuz exhi-
 bentes. Supra has Statuas, duæ ſunt militares, al-
 tera pedestris, altera equeſtris, & ſignificatū li-
 bertatis, vtramq; militiā ſuā Principē Diuz confe-
 dit. Iſq; pariter ex argēto. Idē lampadē auream
 tenet, &c. Valde hāc Diuam, nec ſine mercede co-
 ſtituit, quæ pariter eū extulit, & ad id eū di-
 gitas Belgicæ Prouincias paulatim cōciliauit, &
 illi imperio ſubiecit. Dona Caroli eius filij,
 Maximiliani, Caroli Quinti, & aliorū lego ibidē,

SIGNVM XLIX.

PIVM ESSE IN SVMMVM
 Pontificem.

Et ſi inimicitia, odia, atq; bella cōſtata eſſent
 inter Aretam Regē Damasci, atq; Herodem,
 fuisset diutius conflictatum, (vt loquitur Joſe-
 phus, *antiq. lib. 18. c. 7.*) nec inter eos pax cōſtituta
 eſt, nihilominus tantum ſibi iuris vindicabat
 apud

apud Aretam Summus Iudæorum Pontifex
 his, quæ ad religionem spectabant, ut quæ summi
 esse imperij viderentur sibi sumens, daret. *litte*
 ras Saulo (*Act. 9. 22. 26.*) ad Synagogas Damasci,
 qui reperti essent Iudæi Christo credentes, vin-
 cti Hierosolymam ducerentur. Vtinam tanta fal-
 tem, etsi non ampliori, ut par esset, apud Chris-
 tianos Principes Christiana Religio, Summorum
 quæ omnium Regale Christi Sacerdotium hodie
 auctoritate polleret, quanta apud Reges exte-
 nos, ac denique hostes, cultus tunc habebatur
 daicus, inquit *Casari Baronius Tom. 1.*

2. *Agrippa Rex Iudæorum* in libello supplicis
 Caium Imp. auos, proauosque, inquit, habuit Re-
 ges, & ex his aliquot etiam Summos Pontifices
 quam illi dignitatem pluris faciebant, quam Re-
 giam, rati, quanto Deus antestat homini, tanto
 Pontificatum Regno excellentiorem: ad illius
 nim curam Diuinas, res humanas ad huius per-
 tinere. *Philo lib. de Leg. ad Caium. Vide Theatrum*
hist.

3. *Philippus primus Imp. Christianus*, habemus
 uasi Imperij (quod impie, non iure obtinuit, co-
 ciso collega Gordiano Imp.) studuit abolere
 cro Baptismate expiatus. Si quid autem postea
 quauis occasione deliquit, quo ab Ecclesia
 deberet esse extorris, facta exomologesi
 in Ecclesia, Fabiano Papa id exposcente, magis
 pietatis Christiani Imperatoris culmine dignum
 exemplum edidit. *Eusebius, lib. 6. cap. 27.* *2011*
 ma est, istum, cum precationum in die pasche
 Vigiliæ Pascharis vnâ cum multitudine mirabile
 sia particeps fieri vellet, non prius ab Episcopis
 qui tum Ecclesiæ præerat, permillum esse

Christianus
factus est
anno 4. sui
imperij.

Pontifex
re que sum
daret litte
Damasceni
edentes, vi
nam tanta fal
apud Chri
o, Summu
doctum bo
Reges extra
habebatur
i.

quam confessus fuisset, & inter eos, qui peccata
vinculis adhuc tenebatur astricti, locum
poenitentiam agentibus prastitutum occu
pauit, se sua sponte collocauisset, Episcopumq;
ille, cum non alia conditione, nisi istud face
re propter multa delicta, qua de illo fereban
t admissa, aliquando ab ipso in Ecclesiam rece
dit fore: Imperatorem autem, alacri animo &
penti, Episcopo morem gessisse, & ingeniam
delictam, ac religiosam, piam que affectionem,
timore incitatum re ipsa declarasse memo
ri. *Hac Eusebius.*

*Pontifex
Imp. in Ec
clesiam in
gredi ve
luit, ante
quam pœni
sentia pec
cata diluif
set.*

lo supplic
uit, habu
os Pontific
ang, quon
omita, vna
m: ad illu
ad huius pe
de Thoma
us, haberi
obtinuit,
nie aboler
utem poss
Ecclesia
logesi pub
cente, mag
mine dign
ap. 27. an
die potest
dico in be
ab Episcop
um esse me
27.

Cum *Paulus Samosatenus* vt hæreticus in Cõ
Antiocheno ab Episcopis esset damnatus, ac
depositus, & ex Episcopi domo, Ecclesie
Antiochenæ propria, exire nollet, *Aurelianus*
licet gentilis, præcepit, vt domus Ecclesie
tribueretur, quibus Christiani Italie, & Vr
Romæ Episcopi per litteras tribuendam præ
berent. Sic demum *Paulus* cum summo dede
secularis Imperij ac potestatis auctoritate
Ecclesia penitus extruditur. *Euseb. lib. 7. cap.*
Quid opus fuit *Aureliano* iustissimo Principi
Episcopalem adiudicare illi, cui Italie
Episcopi, & Urbis Romanæ Episcopi dandam
tribuerent, cum id iam antea in Synodo An
tiana, cui tribuenda esset, præiudicatum fuis
set. Vique ad id innouerat *Romanus Pontificis*
Orbe potestas, vt & Ethnicos non lateret, a
Episcoporum sententias eas esse ratas,
authoritas Romani Pontificis confirmaf
set. At quoniam sciebat *Imp.* ab eodem Pontifice
tandem causam fuisse congregatos Italie
Episcopos Romæ ad Synodum, (vt *Athanasius lib.*
de

*Episcopus
Romanus
Index su
premiu
Christiana
rum causis
rum.*

de Synod. testatur) ad tanti ponderis causam examinandam, idcirco dixit in suo Decreto, id esse debere rarum, quod vnà cum Romano Episcopo Italiae Christiani decernerent. Vide Bellarm.

Tom. 1.

3. *Constantinus Magnus* quo animo fuerit erga Primarium Christianae Religionis Antistitem, munificentia in eum ostensa declarat. Qui enim haecenus, persecutione urgente, domibus publicis spoliati, nec priuatis vti tutò poterant, in cryptis degentes Romani Pontifices, à Constantino Imp. mox regia publica domo donantur: nam quòd nefas esse sciret, Gentilitiae superstitionis Antistitem Summum, aliam quamuis domum, quàm publicam habitare, (quamobrem decessus est Augustus olim suam priuatam, vnde agere liceret, publicam domum facere, (Diab. lib. 54.) nequaquam passus est absque publico edificio veræ Religionis Pontifices Maximo à maiestate agere. Augustissimas ergo aedes Lateranenses (seu Faustae in Laterano) ipsis ad habitandum concessit. Si autem Pontificem Imperatoris domibus excipere voluit, Imperatorio quoque cultu (ut par erat) eundem dignatus est; alioquin enim dignum scena ludicrum potius, quam Christiani Imp. munificentia facinus exhiberi potuisset, Summum Sacerdotem in gloriam ac solitarium in Imperatoris aedibus sperantem. Qui igitur voluit Maximum Christianae Religionis Pontificem non modò in istar gentium superstitionis Pontificis Maximi domos publicas habitare; sed in Imperatorias quoque aedes transferri, haud putandum imparem illi honorem & gloriam contulisse, quàm habere dicitur.

Constantinus Imperiales aedes Pontifici largitum est Melchiodi.

forum Collegiorum Antistites. Baron. Tom. 3.

Reus Christianorum, imò & hereticorum o-
mnium deterrimus, Paulus Samosatenus, inquit
primus omnium viam aperuit, ut
Episcoporum iudicio non acquiesceret, ad
comprimendum adiri oportuerit Impera-
tor quod quidè ille, quantumlibet Gentilis esset,
portentosum facinus exhorrescens, quod
Italix Episcopis ea in re statutum esset, ratum
omnibus esse voluit.

Post nefandum Hæresiarcham recedere à
sententia Episcoporum præsumpserunt impij
Donatistæ, ex Christianis Apostatæ Traditores,
ex Traditoribus facti Schismatici: qui & ex
Schismaticis Hæretici postea euaserunt. Tale ge-
neris hominum resiliit à iudicio Episcoporum, de-
cessit ad Tribunalia Cæsarum, & posthabita Syno-
dorum sententia prouocare consuevit ad Impe-
ratoris. Donatistæ eò sua procacia adegerunt
Constantinũ, ut Ethnico Aureliano hac in parte
superior declaratur. Siquidè ille iudiciũ amplif-
cavit quoque Conuētus Antiocheni detulit (ut par erat) ad
sententiã Italicorũ Episcoporũ, inter quos Roma-
næ Ecclesiæ Pontifex emerit: Cõstantinus verò
statutum in Concilio Romæ esset, (extor-
mentibus id sua improbitate factiosissimis Do-
natistis,) voluit in alio Concilio, in Gallijs cele-
brando, iterum ventilari, atq; sententia definiri.
Hac autem quàm traheretur inuitus, nolensq;
pelleretur ab illis, declarauit, cum ijs Iudices
sententibus respondit: Petitis à me in sæculo iudi-
cium, cum ego ipse Christi iudicium expectẽ. Ecce
habida, &c. vide locum de Pietate in Dei Mini-
stros.

Appellare
ab Episcopis
ad Imp. hæ-
reticorum
esse.

stros. Existimabat se ea indulgentia membra ab unitate conscissa posse compaginare, atque mutua indiuiduaque concordia consolidare. Sed male consulitur Catholica unitati dispendio Ecclesiastica disciplina. Semel autem atque iterum in ipsis expertus Constantinus frustra boni pacis intuitu ad improbas, importunas, & illegitimas Schismaticorum petitiones flecti Imperatorum Maiestatem, magnoque dispendio id fieri Ecclesiastica disciplina diuinitus instituta confidens, consulens postea vtriusque dignitati atque integritati; rerum exemplo prudentior factus, facto pariter declarauit ac scriptis, non esse amplius seculari iudicio examinanda, quae essent ab Episcopis constituta; etiam si Episcopi illud expectarent. Id incensio illa multiplicium libellorum ab Episcopis oblatorum tempore Concilij Nicaeni ab ipso facta significat. Id ipsum quoque uolunt testatum reddi, totique Romano Orbi innotescere, amplissimo promulgato Edicto, de omnium Rescripto eiusdem ad Ablauium, quo declaratae sententias Episcoporum non solum uelle in iis, quae spectant ad Ecclesiasticas controuersias, sed etiam ciuiles disceptationes & saeculares causas ac lites, illibatas permanere. Extat hoc Rescriptum lib. 1. Cod. Theod. de Episc. iudicio. Vide Feb. in Vita Constant. lib. 4. cap. 27. & Sozom. lib. 8. cap. 9.

3. Carolus Martellus Francorum Rex à Gregorio III. Pontifice rogatus, ut illi contra Langobardum Regem Longobardorum auxilium ferret, per Legatos egit, ut is, infesto agmine Romam premens, ab obsidione discesserit; & in gratiam cum Pontifice redierit.

Cuius filius *Pipinus*, rogatu *Stephani II.* Pontificis, exercitum in Italiam aduersus *Aistulphum*, Longobardorum Regem; Ecclesiasticam ditiorum vexantem, bis duxit, ipsumque ad restituendum quæcunque Ecclesiæ abstulerat compulit.

Ab hac paterna virtute non degenerans *Carolus Magnus*, *Adriani I.* Pontificis aduersam sortem miseratus, à *Desiderio Rege* Longobardorum grauiter oppressi, cum validissimo exercitu in Italiam profectus est, & *Desiderium* bello superatum atque captum, cum vxore & filijs *Leodiū* delegauit. *Leonem* itidem *III.* Pontificem à sedibus quibusdam Vrbe expulsū; idem in Italiam mota expeditione in suam Sedem restituit, sumpto de coniuratis ac seditionis auctoribus supplicio.

Demum ad *Ludouicum Iuniorem*, *Ludouici* *rossi* filium; velut Sacerdotalis dignitatis patronum cōfugit fortissimus propugnator Ecclesiæ libertatis *Gelasius II.* Papa.

SIGNVM L.

PIVM ESSE ERGA EPISCOPOS,
Sacerdotes, aliosq; sacros Dei Legatos & Ministros.

Pium esse in Sacerdotet.

Ezechias Rex valde sollicitè præcepit dari Decimas Sacerdotibus & Leuitis, vt possent parere Legi Domini. Ideoque his verbis laudatur. 2. Par. 31. Operatus est *Ezechias* bonum, & reuerentem, & verum coram Domino Deo suo, in vniuersa cultura donus Domini, iuxta Legem & ceremonias.

Ccc

miās

mas, volens requirere Deum in toto corde suo, fecitq; & prosperatus est. Nobile factum nobilitatis Principis Nehemia lege 2. Esd. 13. 1. Machab. 10. Demetrius, licet impius Rex, dicit: Decima, &c. Ierem. 1. dixit Deus Propheta Ieremia: Constitui te super gentes, & super regna. Vnde Innocentius III. probat, Politico Regum imperio maiorem esse Sacerdotum potestatem.

1. *Artaxerxes Rex Persarum* similiter sollicitus fuit pro vniuersis Sacerdotibus, Leuitis, Cantoribus, Ianitoribus, Nathinæis, & ministris domus Dei. Obtulit etiam munera in Hierusalem Deo, ne forte irasceretur contra regnum &c. 1. Esd. 6.

3. *Constantinus Magnus*, superato & extincto Maxentio Tyranno, Dei ministros accersere, cultu & obseruantia honorificè complecti, & merito, tum verbis, tanquam viros Deo suo consecratos, humaniter excipere, & maxima benevolentia prosequi cœpit. (*Baron. Anno Christi 312. Nota apud Damascenum historiam Barlaam & Iosaphat.*) Licet homines fuerint formæ habitus aspectu abiecti, ab eo tamen nō eius generis existimati sunt: quia non hominem, qui sub aspectu oculorum cadit; sed Deum ipsum, qui in eorum animis insidebat, considerare visus est: illos bene mensæ effecit participes, illos, quocumq; iter capiebat, secū duxit: atq; ea de re Deum, quem tunc ceteri colebant, sibi credidit fore propitium. (*Plat. Theatrum Vind. Diuin.*) Porro Ecclesijs copiosa suppeditare subsidia, templa in sublime erigenda, exedificataq; adaugere, plurimis monumentis Augusta Ecclesiæ sacraria illustrare, varia pecuniarum largitione egentiam inopiam subleuare, &c. *Idem. lib. 1. de Vita Constant. cap. 34. 35. 36.*

Idem Eusebius *lib. 10. cap. 1.* recitat eiusdem *Constantini* Rescriptum ad Anulinum Procōsulē in Africa, de restituendis bonis Ecclesiarum, in quo habentur hæc verba: Est hæc nostræ Clementiæ ratio & modus, vt illa, quæ ad alienum pertinent, non solum non perturbare, sed etiam cuique restituere quàm maximè cupiamus. Quare volumus, vt, simulac hæc litteras à nobis acceperis, si quæ ex his possessionibus, quæ ad Catholicam Christianorum Ecclesiam, in quibuscunque ciuitatibus aut locis alijs pertinent, etiam adhuc à ciuibus, aut ab alijs quibusdam retineantur, eas quam primū iisdem Ecclesijs facias restituere. Quadoquidem animo institutumus, vt ea, quæ Ecclesiæ antea possederunt, ad ipsarum ius denuo reuertantur, &c.

Recitat & aliud Eiusdem (*cap. 7.*) de Clericorum immunitate, in quo dicitur: Quoniam multis a gumentis cōstat, Religionem, in qua sumus, & perfectus cultus sacrosanctæ & caelestis Dei potentia deditus omnino consistit, neglectâ & contemptam magna pericula attulisse, eandemque sanctè augusteque obseruatam, tum maximam Romano nomini ac splendori prosperitatem, tum eximiam omnibus hominum rebus felicitatem, Diuina beneficentia illud largiente, oportasse: visum est, vt illi homines, qui debita tum sanctimonia, & assidua Legis Diuinæ obseruatione sua ministeria huic Diuinæ Religionis excolere impertiūt, pro laborib⁹ suis digna premia mereantur. Quare eos, qui in Ecclesia Catholica huic sanctæ religioni sedulo inseruiūt, (quos Clericos nominare solēt) ab omib⁹ omnino cōmuni- bus & ciuilibus rerū publicarū ministerijs im-

munes & solutos volo, vt nullo modo per errorem, vel per sacrilegam ac profanam prolapionem à cultu Diuinæ Maiestati debito abstrahantur; sed absque vlla molestia propriæ legi obsequium præstent: qui quidem cum sacrum Numen summo honore & veneratione prosequantur, incredibile est, quantum Reip. adiuuenti videantur allaturi, &c. (Clericos à muneribus ciuilibus voluit esse immunes, vt Deo militâtes, nequaquam negotijs distinerentur secularibus. *Cod. Theod. de Episc. & Cler. l. 1.*)

6. In Edicto *Constantini & Licinij*, Anno Christi 313. quod habet *Eusebius lib. 10. cap. 5.* inter cetera habentur hæc verba: Decernimus Christianis, vt loca eorum, in quæ ipsis in more positum erat antea conuenire, si qui ea emisse videantur, Christianis absque argento, absque vlla repetitione pretij, quod in illis emendis collocauerant, sine omni mora & dubitatione restituant: & si qui ipsa loca pro munere fuerint adepti, vti Christianis quàm celerrimè reddant: ac si quæ aut coemerint, aut dono receperint, aliquid (compensationem) à nostrâ bonitate postulent, &c. Hæc ratione Diuinum erga nos studium perpetuò nobis firmum ac stabile permanebit.

7. Cum *Episcopi Schismaticorum Donatistarum* conarentur *Constantinum* contra *Cacilianum Episcopum Carthaginensem* concitari, pleno liuore respondit: Petitis à me in saculo iudicium, cum ego ipse Christi iudicium expedem. *Optat. Mileuitan. contra Parm. lib. 1.* Et quia Imperator intelligebat iudicia Episcoporum absque potestatis Sedis Antistite nefas esse cognosci, ad *Heliachiam* Romanum Pontificem causam detra-

ut, qui præsentibus alijs Episcopis Cæciliani
causam pertractaret. (*Vide locum de Pietate in
Iamnum Pontificem, & Augustin. epist. 162.*) Lit-
teræ Imp. ad Pontificem extant apud *Euseb. lib. 10.
cap. 5.* Cùm verò Donatistæ à Melchiadis & col-
legarum Episcoporum iudicio insolenter ad Cō-
stantinum Imp. appellarent, (*teste Oprato Mileu.
lib. 1. aduers. Parm.*) respondit: O rabida furo-
ri audacia, sicut in causis gentilium fieri solet,
appellationem interposuerunt. Et ad Episcopos
Cætholicos inter alia scripsit: Meum iudicium
postulant, qui ipse iudicium Christi exspecto. Di-
citur enim (vt se veritas habet) Sacerdotum iudi-
cium ita debet haberi, ac si ipse Dominus residēs
iudicet. Nihil enim licet his aliud sentire, vel
aliud iudicare, nisi quod Christi magisterio sunt
consecrati. Maligni homines perquirunt sæcularia,
deserentes cælestia. Quid hi detractores Legis,
qui renuentes cælesti iudicium, meum putave-
runt postulandum, sic sensere de Christo. Salua-
tores &c.

Cùm Imp. Licinius impietate, tyrannide, &
corruptitudine sua omne Orientale Imperium An-
no Christi 317. infestaret, ideoque Constantinus
Imp. compulsus, aduersus eum bellum moue-
ret, precibus sibi opus esse probè intelligens, Dei
solicitatione Sacerdotes, vt semper secum versari,
semper que præsto esse vellent, hosque tanquam
quosdam animæ custodes ducebat. *Euseb. Vit. Cō-
stant. lib. 2. cap. 3. 4.*

Anno Christi 324. Eusebius in *Vita Constanti-
ni lib. 3. cap. 1. 2. 3.* inter alias, has ponit Antitheses
Constantini, & Gentilium Imperatorum: Quem-
admodum, ait, probitatis hostis Dæmon graui in
Ecc 3 prospe-

Pia Constā-
vini pro Re-
ligione of-
ficia.

prosperum Ecclesie statum exardescens inuidia,
tempore pacis & lætitiæ, seditionis procellas, &
tumultus intestinos cōtra illū excitauit: sic Imp.
Deo charus *Constantinus*, ea, quæ ad suum specta-
bant officium, minimè neglexit; sed omnia con-
traria his, quæ antea à tyrannica crudelitate ad-
missa, instituit, & quemque Ecclesie hostem in-
micumque facile deuicit. Illi Christi famulos,
domicilijs & laribus orbatos, in exilium eiecit:
hic eos omnes domum reuocare, & proprijs se-
dibus restituere. Illi eos ignominijs appetere:
hic honoratos, & in omnium conspectu illu-
stres reddere. Illi pijs uiris vitam eripientes, in-
nique eorum bona publicare: hic illos pluribus
muneribus benignè & liberaliter excipiens, ad
pristinum statum reducere. Illi per scripta De-
creta palam contra Ecclesiarum Præsides dimu-
gata, falsis calumnijs eos obiectare: hic contra,
viros eosdem ad gloriam efferre, apud se ad
altum dignitatis gradum tollere, & Edictis ac
Legibus multo clariore efficere. Illi sacras
AEdes, precibus destinatas, funditus euerere,
easque è sublimi disiectas solo æquare: hic totas
eas, quæ supererant, altius erigere; tum nouas
sumptu ex ipsis regijs thesauris suppeditato, ma-
gnificè extruendas sancire. Illi mandare, ut li-
bri diuinitus inspirati, in ignem iniecti, peni-
tus deleantur: hic ut iidem ex arario regio de-
ornarentur magnificè, & numero auerentur,
decernere. Illi iubere, ne Episcopi vsquam
Conuentus cogere aggredierentur: hic eos ex
omnibus gentibus ad se conuocare, inuocare
tere in Palatium, sinere in eius intimas par-
tes

penetrare, & Iaris sui mensæque Regalis com-
plices esse, &c.

Idem *Constantinus* Anno Christi 325. Episcopus ad Concilium Nicænum venientibus occurrebat, eosque conuenientibus, vt ait *Gregorius Presbyter Cæsariensis*, (*apud Metaph. 10. l. iij.*) prolequebatur honoribus. Quinam verò esse solerent eiusmodi conuenientes honores, quibus ad se accedentes suscepit Episcopos, declarat ex *Eustorgio Suidas*, cum agit de *Leontio Tripolis Lydiæ Episcopo*, ab *Eusebia Augusta* fastuosa muliere accersito, cui hæc ille respondit: Si me ad te venire volueris, debita Episcopis reuerentia conseruata, ego quidem ingrediar, tu autem statim de sublimi isto folio descendens, reuerenter mihi obuiam procedas, & caput meis manibus supponas, benedictionem acceptura: ac deinde ego sedeam, tu verecundè astes, cum iussero dato signo sessura. Si hæc, inquam, tibi condiciones placuerint, veniam ad te: sin alio modo, non tam multa tuis, tam magna non poteris, vt nos honore Episcopis conueniente neglecto, diuinum Sacerdotij institutum violemus. Hæc *Leontius*, si hæc, tanquam debita Sacerdotio, sibi vendicet Episcopus, licet à Catholica Communionis consortio exclusus, quanto æquius exhibenda Orthodoxo erunt Episcopo? (Dei Sacerdotes debent sibi eiusmodi honores vsurpare, Diuinum declarat iudicium, quo è sella *Valentiniani S. Martino Episcopo* assurgere dedignantis egressus est ignis.)

In Concilio Nicæno, cum *Ariani* aduersus Catholicos Episcopos *Constantino* offer-

rent libellos querelarum, & illud in dies ferè singulos accideret, ait *Sozom. lib. 1. cap. 6.* dat mandatum Imperator, vt singuli crimina, quæ alijs obijcere constituerant, ad certum diem proponerent. Vbi dictus dies venit, Imperator, oblatis sibi libellis acceptis, ista, inquit, criminationes tempus quidem sibi præstitutum habent, diem videlicet magni iudicij; Iudicem autem, qui futurum de omnibus sententiam pronuntiatu- rum; hi verò nõ est fas, cum homo sim, eiusmodi causarum cognitionem arrogare, præsertim cum & qui accusant, & qui accusantur, Sacerdotes sint, &c. *Ruffinus ait, lib. 1. cap. 2.* eum dixisse: Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem dedit de nobis quoque iudicandi, & ideo nos à vobis rectè iudicamur; vos autem non potestis ab hominibus iudicari: propter quod Dei solius inter vos expectate iudicium, & vestra iurgia, quæcunque sunt, ad illud diuinum referentur examen. Votum nobis à Deo dati estis Dij, & conueniens non est, vt homo iudicet Deos, &c. *Theodoretus lib. 1. cap. 11.* addit, Constantinum prædictos querelatum libellos combussisse, & iureiurando adiecit dixisse, se ne verbum quidem inscriptum perlegisset. Nam Sacerdotum, inquit, vitia non sunt populo aperienda, ne ille, inde causa offenculi accepta, licenter peccare aggrediatur. Idem Theodoretus ibidem ait eum dixisse. Si Sacerdotem flagitiosè aliquid patrantem cerneret, se purpuratum eum contecturum. Quin etiam eum hoc quoque adiecit memorant: Si suis oculis Episcopus pontificiæ uxori stuprum inferre forè videret, facinus illud nefandum suo paludamento se obtulerum, ne facinoris aspectus eos, qui id ipsum cer-

*Eusebius
lib. 4. de
Vita Con-
stantini cap.
56. Episco-
pos, & Sa-
cerdotes co-
mites sibi
adiunxit.
&c.*

erent, vlla ex parte læderet. *Gregorius Papa lib. 7. cap. 75.* addit: Quid mirū, si Christianus Imperi Dei Sacerdotes digneur honorare, dum pagani Principes honorem impendere Sacerdotibus nouerunt, qui Dijs ligneis & lapidibus seruebant? Tanta erat Pontificum Augurumque potestas & ius in omnes, vt etiam Consules à Consulari abire iubere possent, & ab imperio deponere Magistratus: quod ne contingere sibi posset, Imperatores iidem cum Imperio Sacerdotium rogauerunt, vt essent ac dicerentur Pontifices maximi.

Cum *Constantinus* in eodem Concilio videt dextros oculos quibusdā Episcopis effossos, mellexissetque, quod constantia pro pietate eadem illis attulisset, labra vulneribus admouit, pro certo persuasus, osculo se benedictionem inhausturum esse, teste *Theodor. lib. 1. cap. 11.* qui etiam addit de conuiuio & donis illis collatis, et sic concludit: Conuiuio tandem peracto, dona rursus illis distribuit: quin etiam litteras ad Prouinciarum Præfectos dedit, mandaque, vt certus frumenti numerus viduis, & qui perpetuam seruant virginitem; quin etiam illis, qui diuinis ministerijs obeundis cōsecrati sunt, in singulis ciuitatibus quotannis suppeditaretur, eamque non tam egentium necessitate, quam sua ipsius munificencia mensus est, et.

Quidni autem daret Clericis singulis conparium *Constantinus*, cum Gentilium Deorum Sacerdotibus sæculi Principes ex publicis honoribus victum affatim suppeditarint? Etenim *Genesis* dicitur: *Aegyptijs Sacerdotibus, prater ter-*

Sacerdotij
dignitas re-
uerenda.

Constanti-
nus oscula-
tur cicatri-
ces Confes-
sorum. Hoc
officium
pietatis ite-
rum ab eo
est exhibi-
tum, tum in
aduentu
Episcoporum,
tum cum ij-
dem ex Cō-
cilio recess-
suri essent.

Quo honore
Sacerdotes
haberi so-
lerent.

ram, qua à Rege tradita fuerat eis, statuta cibaria
ex horreis publicis præbebantur. Et apud Indios
præter ciuitates Sacerdotales, & aliarum ciui-
tatum suburbana, quæ Sacerdotum erant, de
omnibus iisdem accipiebant decimam, & ab
hominibus quoque ex Legis præscripto pecu-
nias exigebant. Gentilium verò Sacerdotes mul-
tiplicis & diuersi generis erant. In propinquo-
ribus *Bithynia* regionibus, nempe Ponticis, quo-
rum exemplo. *Constantinus* permoueri potuit
Sacerdotes in tanto honore habebantur, ut
eorum Pontifex gestaret Regium Diadema ces-
tis diebus, & secundus à Rege honore haberetur,
cuius Sacerdotij erant sex millia seruatorum sacro-
rum, quibus & ager publicus suppeditabat im-
pensas. Tradit hæc *Strabo* lib. 12. additque tunc
fuisse æstimationis Comanense Sacerdotium, ut
Pompeius Magnus Asia potitus, *Archelaus* Regem
magno munere & honore illud ipsum comate-
rit Sacerdotium, auxerieque agrum sacerdotale-
lem. Apud *Romanos* Sacerdotes amplissimum erat
honoris ac potestatis, & ex publica pecunia acce-
pere consueuerunt stipendia, & rerum sacrarum
impensas. Quid, inquam, mirum, si cum tot tantaque
vbique gentium Sacerdotes è publico acciperent
consueuerint, *Constantinus* perpetuum tribuerit
sacris ministris, virginibus, ac viduis congrua
14. Extat (l. i. de Episc. Ind. Cod. Theod.) *Sancimus*
Constantini ad Ablauium Anno Christi 316. Pra-
fecturam Prætoriam agentem de Episcopali iu-
dicio & testimonio, quod ratum firmumque sit
omnibus, & ab omnibus voluit custoditum, nec
cætera habentur in ea Constitutione hæc verba
Sanximus sententias Episcoporum, quolius ge-
nere

ere prolatas, sine aliqua ætatis discretione, in-
solatas semper incorruptasq; seruari: scilicet, vt
sanctis semper & venerabilibus habeatur,
quod quid Episcoporum fuerit sententia termina-
ta. Multa enim, quæ in Iudicio captiosa præscri-
ptionis vincula non patiuntur, inuestigat & pro-
ter sacrosanctæ religionis auctoritas. Omnes i-
uræ causæ, quæ vel Prætorio iure, vel Civili tra-
ctantur, Episcoporum sententijs terminatæ, perpe-
tuæ stabilitatis iure firmetur. Nec liceat vltius
tractare negotium, quod Episcoporum sententia
deciderit. Testimonium etiam ab vno licet Epis-
copo perhibitum, omnes Iudices indubitanter ac-
cipiant, nec alius audiatur, cum testimoniū Epis-
copi à qualibet parte fuerit repromissum: illud
enim veritatis auctoritate firmatum, illud in-
terruptum, quod à sacrosancto homine consci-
entis illibata protulerit, &c.

Antonij Cœnobitarum omnium Principis
votum vehementi fama commotus *Constanti-*
& eius filij *Cæsares*, ad eum pietatis ergo, of-
ficio & amoris plenas litteras dedere, vt quem
longè positum nō liceret aspicere, atq; præ-
sentem alloqui, internuntio litterarum inuisi-
taret, & cum eo pariter loqueretur. *Constantinus*,
& *athanasius*, & eius liberi *Constans*, atque
Constantinus crebro ad ipsum, quasi ad patrem mis-
litteris, obsecrabant, vt reciprocis se scriptis
salutaret. At ille eiusmodi manens, qualis, an-
tequam litteræ ad eum venirent, fuerat, nec salu-
tatione Principū mouebatur, & tanquam nō ac-
cipere litteras, conuocatis Monachis, aiebat: Re-
centis sæculi ad nos miserunt epistolas. Quæ hie
Christianis adhibenda admiratio est? licet enim
diuer-

Nulli sum-
morum etiã
Magistra-
tū tantum
deferri vo-
luit ac Epis-
coporū Ec-
clesiastico
Tribunali.
Voluit vt
Episcoporū
indicia ser-
uarentur in
omnibus in-
concessa. Et
summo ho-
nore habe-
rentur ab
vniuersis.

diuersa sit dignitas, attamen eadem nascendi & moriendi conditio est. Illa sunt omni veneratione percolenda, illa toto animi affectu retinenda sunt, quod hominibus Deus Legem scripsit, quod per Filium suum proprijs Ecclesijs dicitur eloquijs. Quæ Monachis ratio est cum Regum epistolis? Cur accipiam litteras, quibus consueca nesciam reddere salutationis obsequia? Ignoratus ab vniuersis fratribus, ut Christianos Reges suis litteris refrigeraret, ne scilicet per silentium eius exasperarentur, ad susceptas litteras conuenientia rescripsit. Laudauit primum, quod Christum colerent: deinde salutaria persuasit, ne magnam putarent Regiam potestatem, ne presentis carnis imperio tumentes, se homines esse nescirent, & à Christo iudicando obliuiscerentur. Ad postremum elementæ curæ subiectos, & iustitiæ: curæ quoque inopum adinuit, atque vnum sempiternum esse Regem omnium seculorum Christum Iesum epistolis relictus est. His Principes susceptis, vehementissime lætabantur, &c. *Baron. Anno Christi 328.*

16. Idem *Constantinus* Anno Christi 319. non suæ iurisdictionis esse fatetur de Episcoporum controuersijs cognoscere, atque sententiam ferre, quod res Ecclesiastica inter Ecclesiasticas agenda esset. *Athanas. Apol. 2.* Sancita lege præcepit, ut Sacerdos in maiori honore haberetur, quam vllus secularis. *Enseb. lib. 3. Vita Constant. cap. 10.*

17. Anno Christi 364. vbi decessit *Constantinus* *poli Valentinianus*, (inquit *Sozom. lib. 6. cap. 1.*) perque Thraciam Romam versus iter faceret, Episcopi Helleponti & Bithyniæ &c. *monstr. ad*

pro se Legatum Hypatianū Heracliz (quod
 oppidum Perinthi) Episcopum, oratum, ut si-
 de doctrina fidei ritē constituenda in vnum
 unuendi potestas permitteretur. Qui cum
 missus ad Valentinianum, & Episcoporum ei
 uisulata exposuisset, respondit ille: Sibi, qui v-
 as e laicorum numero erat, non licere se eius-
 modi negotijs interponere. Et ideo Sacerdotes
 Episcopi, quibus hæc curæ sunt, seorsum per
 vnicumque ipsis libitum fuerit, in vnum con-
 ueniant.

Anno Christi 369. Valentinianus Imp. Chro-
 nopium quendam Episcopum, in Synodo con-
 demnatum, appellatē ad sæculare Tribunal,
 indignum facinus, pecuniaria pœna, pauperi-
 erogada, multauit. (l. 20. quorum, C. Theod.)
 S. Ambrosius (epist. 32.) ad Valentinianum
 ait: Augustæ memoriæ pater tuus, non
 sermone respondit, sed etiam legibus suis
 in causa fidei, vel Ecclesiastici alicuius
 iudicis, eum iudicare debere, qui nec munere
 par sit, nec iure dissimilis; hoc est, Sacerdotes
 Sacerdotibus voluit iudicare. Quis etiam si
 quoque argueretur Episcopus, & morum
 et examinanda causa, etiam hanc voluit ad
 Episcopale iudicium pertinere. Quando audisti
 causa fidei Laicos de Episcopo iudicasse? Si
 Scripturarum seriem Diuinarum, vel vetera
 tempora retractemus, quis est, qui abnuat, in
 causa fidei, in causa, inquam, fidei Episcopos so-
 de Imperatoribus Christianis, non Impera-
 res de Episcopis iudicare? Hæc Ambrosius.

*Valentini-
 nus conte-
 statur sui
 muneri
 minime ef-
 se. Ecclesi-
 sticu se im-
 miscere ne-
 gotijs.*

*Forum se-
 culare vi-
 tent Clerici.
 Feti am
 erat, ne Cle-
 rici coram
 secularibus
 iudicibus
 causam
 dicerent.*

Anno Christi 374. Auxentio Mediolanensis
 Episcopo Ariano extincto, Valentinia-
 nus Se-

mus Senior Imp. accersitis ad se Episcopis dixit
 Est vobis, utpote sacris & diuinis literis instrui-
 butis, exploratè cognitum, qualis debeat esse
 qui sit ad Episcopatum gerendum delectus, &
 quòd necesse sit, gregem non doctrina solum, ve-
 rum etiam præclara viuendi ratione moderari,
 & se cuiusq; virtutis exemplar ei præbere, suæq;
 disciplinæ rectam vitæ & morum institutionem
 testem habere. Quare hominem ita instructum in
 Sede & gradu Episcopali iam collocare, uti de-
 nos, à quibus hoc gubernatur Imperium, ei vere
 & ex animo capita inclinemus, & illius respectu
 sionè, (nam cum homines simus, errore labi ne-
 cesse est,) velut medicinam animarum cupide im-
 plexemur. Hæc oratione ab Imperatore habita
 Conciliū Episcoporum contendit ab eo. vnde
 utpote sapientiæ & pietatis insignibus præclarè
 ornatus, Episcopum eligit. At ille: Maior de-
 inquit, hæc prouincia, quàm quæ viribus nostris
 sustineri possit: proinde vos, diuina repleti gra-
 tia, & illius splendore illuminari, multo melius
 hoc Episcopi deligendi negotium transigens, illi
 igitur egressi, separatim per se de eo deliberare
 coeperunt, & c. Hæc *Theodor. lib. 4. cap. 5. & vbi
 dit: Paucis post diebus (ab Ordinatione Ambro-
 sij) cum S. Ambrosius valde libere apud Imp. ve-
 ba faceret, resq; nonnullas, tanquam minus rectè
 à Magistratibus administratas coargueret, respõ-
 dit Imperator: Noui iam pridem tuam in loquendo
 libertatem, quæ exploratè cognita, non modò
 tuæ in Episcopum ordinationi non resisti, verum
 etiam suffragatus sum. Quare sicut Diuina præ-
 scribit Lex, nostrorum animorum errantem medi-
 cinam facito.*

*Castrod. in
 hist. Trip.
 lib. 7. cap. 5.
 Nota Valē-
 sianiani mo-
 destiā, cum
 ablatam sibi
 electionem
 tantā Ec-
 clesie Epif-
 copi recusa-
 uit.
 Mandat Ep-
 iscopi &
 Clero Me-
 diolanensi.
 ut in Ami-
 sium eli-
 gant eum,
 cui ipse de-
 bitam ve-
 nerationem
 deferre pos-
 sit.*

Qui fauendo pietati quàm ampliffimos in-
 prouentus se præcoci messe collegiffe co-
 mouit *Theodosius Imp.* eandem magis magifque
 colere perfeuerans, Anno Christi 382. Cleri-
 cuiusmodi indulfit Priuilegium: *l. 26. de Episc.*
et Cleric. Cod. Theodos. Vniuersos, quos consti-
 tit custodes Ecclesiarum esse, vel sanctorum
 corporum, ac religiosis obsequijs deseruire, nul-
 lus attentationis molestias sustinere decerni-
 tus. Quis enim eos capite censos patiatur esse
 vincetos, quos necessariò intelligit suprame-
 morato officio mancipatos?

S. Martinus Episcopus, (Seuerus in Vita S.
Martini cap. 23. Baron. Anno Christi 386.) in Sy-
 lio Treuerensi, iam septuagenarius, à conui-
 uio Maximi Imp. frequenter rogatus, abstinuit;
 eundem victus vel ratione, vel precibus, ad con-
 uuium venit, mirum in modum, ait Seuerus, gau-
 ditate Rege, quòd id impetrasset. Ad mediù ferè
 conuiuium (vt moris est) pateram Regi minister
 attulit: ille Sancto admodù Episcopo potius dari
 debet, expectas, atq; ambiens, vt ab illius dexte-
 ra poculù sumeret. Sed Martinus vbi ebibit, pate-
 ram Presbytero suo tradidit, nullù scilicet existi-
 ans digniorem, qui post se biberet, nec integrù
 fore, vt aut Regem ipsum, aut eos, qui à Rege
 erant proximi, Presbytero prætulisset. Quod fa-
 cit Imperator, omnesq; qui tunc aderant, ita ad-
 mirati sunt, vt hoc ipsum eis, in quo contempti
 fuerant, placeret; celeberrimumq; per omne Pa-
 rti fuit, fecisse Martinù in Regis prædio, quod in
 hororù Indicù conuiuijs Episcop. nemo fecisset.
 Cum interim, ait idem Seuerus (*Dialog. lib. 2.*
97.) diebus ac noctibus de ore Martini Regina
 pende-

pendebat, Euangelico illo non inferior exem-
plo, pedes Sãcti fletu rigabat, crine tergebatur. Mar-
tinus, quem nulla vnquam fœmina contigisset,
istius assiduitatem, immò potius seruitutem non
poterat euadere. Non illa opes Regni, non Imper-
rij dignitatem, non diadema, non purpuram co-
gitabat: diuelli à Martini pedibus solò strata
non poterat: postremò à virò suo poposcit,
deinde Martinum vterque compellunt, vt ei,
remòtis omnibus ministris, præberet sola con-
uiuium. Nec potuit vir beatus obstinatus re-
luctari. Componitur castus Reginae manibus ap-
paratus, sellulam ipsa confertit, mensam admo-
uet, aquam manibus subministrat, cibum, quem
ipsa coxerat, apponit: ipsa, illo sedente, eminus
secundùm famulantium disciplinam, solo sicut
consistit immobilis, per omnia ministrantis mo-
destiam, & humilitatem exhibens seruitutem.
Miscuit ipsa bibituro, & ipsa porrexit. Finita ce-
nula, fragmenta panis assumpti, micaeque colle-
git satis fideliter, illas reliquias Imperialibus es-
pulis anteponens. *Hec Seuerus.*

23. Si Reges à filijs (quos subditos habent) tri-
butum non exigunt: (Matth. 17.) multo minus à
suis Pastoribus, absque nota criminis inuoluntari-
rannidis exigere possunt; cum oves potius lac &
lanam teneantur exhibere pastoribus, quam illa
ab his exigere.

24. Genes. 4. Pharao Sacerdotibus Aegypti, vel
idolorum, non solùm latifundia tradidit, quibus
illis voluit perpetuò conseruata; sed ex heredi-
publicis statuta iisdem cibaria ministravit. Dis-
taone deterior *Apostata Iulianus*, de bonis eccle-
siarum, earumque ministris exegit tributum, vt

*Conuiuium
Auguste
exhibuit
S. Martino.*

Valens Arianus Imp. à Clericis, & Monachis: & *Castissima Ariana* Ecclesijs id indixit ex agris. *Castissimi* verò *Principes* in ditandis Ecclesijs amplis redditibus munificētissimi semper exiterunt: qui si aliquando necessitate ingruentium bellorum precessi, indigerint accipere ab Ecclesijs, id perquam submissio animo à totius Christianæ Religionis Antistite, Romano Pontifice, expetere cōtulerunt, & ab illis, paternæ charitatis affectu, pro facultate præstari. *Baron. Tom. 4. Anno Christi 387.*

Anno Christi 398. collatam ab Apostolo iudicandi inter laicos Episcopis auctoritatem, & Constantini legibus confirmatam, *Honorius Imp. scripsit. (l. 7. de Episcop. audient. C. Iustin.) S. Augustinus, de Opere Monach. cap. 29.* cum queritur se Christianorum litibus fatigatum: Multo, inquam, mallem per singulos dies certis horis aliquid manibus operari, & certas horas habere ad legendum & orandum, aut aliquid de Diuinis literis agendum liberas, quàm tumultuosissimas perplexitates caussarum alienarum pati, de negotijs sæcularibus vel iudicando dirimendis, vel conueniendo præcidendis, quibus nos molestijs affixit Apostolus, non suo, sed eius, qui in eo loquebatur, arbitrio, &c. Idem Augustinus, in *Psal.* cum de litium ingruentia, & litigantium pertractata queritur: Constituit, ait, talibus caussis Ecclesiasticis Apostolus (1. Cor. 6.) cognitores, in toto prohibens iurgare Christianos. Paulinus de eodem ait: Eas (lites) aliquando vsque ad horam perfectionis, aliquando tota die ieiunans, semper tamen noscebat, & dirimebat, intendens in eis Christianorum momenta animorum, quantum

D d d

quisque

quisque vel in fide, bonisque operibus proficeret, vel ab eis deficeret: atque compertis rerum opportunitatibus, Diuinae Legis veritatem partes docebat, eamque illis inculcabat, & eos, quo adipiscerentur vitam aeternam edocebat, & admonebat, nihil aliud quaerens ab ijs, quibus ob hoc vacabat, nisi tantum obedientiam & deuotionem Christianam, &c. *Vide in Speculo Clericorum locum de Iustitia, & Genebr. 1018.*

26. Anno Christi 401. cum Ioannes Caesareus Palaestinae, atque S. Porphyrius Gazensis, Episcopi Constantinopolim essent profecti ad Imp. Arcadium, ut Gazae erueret idola, introducti sunt primum ad Augustam Eudoxiam, quae ubi eos aspexit, prior eos salutauit, dicens: Benedicite Patres. Illi autem eam venerati sunt. Sedebat autem super aureum lectum, & dicit eis: Ignoscite mihi Sacerdotes Christi, propter veteris, quae me premit, necessitatem, non occurrere debet enim in vestibulo occurrere vestrae Sanctitati. Sed propter Dominum orate pro me, ut quod est in utero, in lucem cum Dei benignitate. Sanctissimi autem Episcopi admirati tantam eius demissionem, dixerunt: Qui benedixit utero Sarae, Rebeckae, & Elizabeth, benedicat, & viuificet id, quod est in tuo utero, &c. Post paucos dies peperit filium Theodosium. Iste Episcopi magnis muneribus ab Imperatrice, & ab Imperatore donati recesserunt, &c. Historia haec prolixè refert M. Diaconus, qui rei gestae interfuit.

27. Theodosius iunior (Baron. Anno Christi 450. ex Socrat. lib. 7. cap. 22.) adeo pius fuit, ut omnes Dei Sacerdotes honorifice coleret, eosque primum, quos intellexerat pietate in primis excellere. Fertur praeterea sacrum, quo Episcopus Chero-

rum, qui Constantinopoli mortem obiit, indutus
 erat, quæ fuisse, eumque, quantumuis sordidatū,
 induisse, persuasum se aliquid ex mortui sancti.
 monia inde percepturum. Vir quidam, ait *Theo-*
doter. lib. 5. cap. 36. vitam excolens Monasticā, ani-
 mo paulo audaciore præditus, ad Imp. rei cuius-
 dā perendæ gratia accedit. Quod cum sapius fe-
 cisset, Imperatori Ecclesiastica interdicit Cōmu-
 nione, vinculoq; Ecclesiæ ei iniectio decedit. Im-
 perator autē, fide cum primis excellens, ad Pala-
 tium veniens, cum tempus instaret conuiuij, & o-
 mnes cōuiuæ adessent, dixit se non prius capturū
 eum, quam Ecclesiæ vinculo solueretur: proin-
 de vnū ex familiarissimis ad Episcopū mittit, vt
 potestātē faciat ei, qui ipsum ligauerat, vinculo
 soluedi. Cum autē Episcopus respondisset, nō de-
 bere cuiusquā vinculū admittere, significassetq;
 nō solutū esse, non tamen solutione illa cōtentus
 fuit, donec ille, qui eū ligauerat, magno cū labore
 conquisitus, Cōmunioni illū restituisset. Huius-
 modi erat Imperatoris erga Leges Diuinas fides.
Hæc Theod. itemq; Nicephorus lib. 14. cap. 4. In Vitis
Patri part. 2. cap. 14. scribuntur sequētia: Manebat
 quidā Monachus Aegyptius in suburbano Con-
 stantinopolitanæ ciuitatis, & dum transiret *Theo-*
dotus Junior Imperator per illam viam, reliquit
 omnes, qui in obsequio eius erāt, & venit solus in
 cellam eius, & pulsans ad ostiū Monachi, aperuit
 ei Monachus: videns autem eum, cognouit quia
 Imperator esset; sic tamen suscepit eum, tanquam
 eum ex officio militantiū. Cum ergo introisset,
 ceciderunt orationē, & sederūt. Cœpit autē eū in-
 terrogare Imperator, dicēs, quomodo sint Patres
 in Aegypto. Et ille: Orant pro salute nostra om-
 nes.

Ddd 2

nes.

nes. Imperator autem circumspiciebat in cella eius, si quid haberet: & nihil ibi vidit, nisi paruum sportulam, habentem modicum panis, & lignam aquæ. Et dixit ei Monachus: Gusta modicum, & infudit ei panem, & misit oleum, & sal, & manducavit, & dedit ei aquam bibere. Dixit autem Imperator: Scis quis sim ego? Et ille dixit ei: Deus te scit quis sis. Tunc dixit ei: Ego sum Theodosius Imp. ille autem statim adorauit, salutans eum humiliter. Et dixit Imperator: Beati estis vos Monachi, qui securam vitam habetis, & non cogitatis de hoc sæculo. Veritatem dico vobis, quia licet in Imperio natus sim, nunquam tamen delectatus sum, sicut hodie pane & aqua: fatisonim, & libenter comedi. Et cœpit ex tunc eum honorare Imperator. Senex autem egrediens fugit, & iterum venit in Aegyptum. Hactenus ibi.

28. *Theodosius senior* tantopere reueritus est S. Ambrosium, vt Constantinopoli, inuitante Irenæo Nectario Episcopo, intra cancellos sacros, vberant Sacerdotes ingredi noller.

29. *Alexander Magnus* infesto agmine, animoq; infenso urbem Solyman petens, vt eam excinderet, cum obuiam sibi haberet, patentibus portis, iaddum eo tempore summum ludorum Sacerdotem, (qui dicebatur Simon luitus,) Pœnificibus indutum vestibis, (hyacinthina veste, cui aurum erat intertextum, & Cidari in capite, cui inscriptum Dei nomen) & ornatisimo Sacerdotum atque Leuitarum cœtu comitatum, quo defilij, & pronus in terra Sacerdotem Magnū veneratus est; quinimò in eo Deum adorauit: rogatus enim à Parmenione, cur id faceret, respondit: Ego nō hominem adorauī, sed Deum.

mius ille Sacerdotem agit. Deinde placato animo Hierosolymitanū intravit Templum, & pro Regia magnificentia ibidem dona obtulit. *Ioseph. lib. 11. Antiq. Iud. cap. 8.* Urbem multis muneribus, & Privilegijs donavit, præfatus in Pontifice se agnovisse Deum, qui & sibi in Macedonia apparuerat, & cuius ope vinceret.

30. *Attila* Rex Gothorum, cum ex Pannonia in Italiam facta eruptione, Romam cum instructissimo peteret exercitu, eā perditurus, *Leo I.* Summus Pontifex illi cum honesto Ecclesiasticorum virorum coetu occurrit, admonuitque eum ne in Urbem desuiveret, aut armorum rabie debaccharetur, alioqui iram Dei in se concisaret, quemadmodum *Alaricus*, unus ex superioribus Gothorum Regulis, qui statim Dei iudicio post captam Urbem mortuus est. Cuius monitis incunctanter obtemperavit *Attila*, nec ultra versus Romam progressus est, (victrices copias Romam trahere non audet. *Paulus Diaconus lib. 15. rerum Roman.*) quod dum cum Pontifice loqueretur, cernere duas viros supra illius caput visus est, strictos tenentes gladios, ac mortem ipsi minitantes, nisi Pontifici pareret, qui *Petrus* & *Paulus* Apostoli fuisse putati sunt, in Leonis gratiam illi apparentes: dimissoque, quod cœperat itinere *Attila*, in Pannoniam reuersus est.

31. *Iustinus Senior* se ad pedes *Ioannis Papæ* Constantinopolin venientis abiecit. *Antoninus 2. part. tit. 1. cap. 1.*

32. *Carolus Magnus* dixit: Si Ecclesiarum Dei servitus munificentiam nostram impertimus, eorumque studijs libenter obsequimur, id nobis ad Augustalis Excellentie culmen proficere credimus,
Ddd 3 &, quod

& quod cunctis pretiosius est dignitatibus æternum retributionis præmium capessere non diffidimus.

3. *Ferdinandus Castella Rex*, cognomento *Isabellus*, Hispali obfessa, in magna, atq; adeo suprema inopia, suadentibus quibusdã, vti temporũ obnis eam inopiã leuaret, ne incepto abscedere cogeretur cum graui dedecore nominis Christiani; præcisẽ facturum negauit, maius se præsidium ponere distitans in precibus Sacerdotum, quã in omnibus eorum copijs & auro. Modestia & pietatis merces fuit vrbs amplissima proximo die ad deditiõis conditiones redacta. *Ioan. Marian. lib. 1. de Rege, &c.*

SIGNVM LI,

Pœnas irrogare malis. POENAS IVXTA SCELERV M GR AUITATEM contemptoribus, & transgressoribus, seu prauaricatoribus Legum irrogare.

RATIONES pro Pœnis. (vide *Quaest. Polit. M. Iun.*)

1. Pœnã, & animaduersiones adhibentur, vti tollantur mali, si esse nocentes voluerint: non emendentur, si per negligentiam aliquid admiserint. (*Seneca 1. de Ira cap. 16.*)

2. Multitudinis hæc est conditio, vt necessitati potius, quã rationi; & pœnis, quã honestati pareant: ideoq; instar iumentorũ animaduersionibus & pœnis coercendi sunt, & in officio continendi. (*Arist. 10. Ethic. cap. vlt.*) Hinc *Sallustius* in *Iugurth.* censet multo præstare beneficij, quã maleficij immemorem esse: bonus tãcũm sequitur, vbi negligas: at malus improbiõr.

Infiguntur pœnæ, non ob præteritum factus, quod infectum fieri amplius non potest; sed propter futurum, ne is, qui alteri iniuriam fecit, tale quid iterum committere audeat: ceteri quoque à vitij deterreantur. (*Plato in Protagora, Arist. 7. Polit. cap. 13.*)

4. Non tantum decentes Leges ferre, summo bono est: sed etiam sancitas accuratè custodire, & ad effectum deducere, transgressores competentibus pœnis subijcere. (*Iustin. Const. 161.*)

5. Delicta si non puniantur, criminis inuidia in iudicis vel negligentiam, vel præuaricationem seruat. (*Plato lib. 6. de Leg.*)

6. Humanitate ac clemètia Magistratus, magna ad peccandum facinorosis fenestra aperitur: cum scelera non puniuntur, ad iniuriam inferendam proni homines redduntur. (*Arist. 1. Rhet. cap. 12. Plut. de sera Numinis vindicta. Demosth. in Miltiadem.*) Lenitas improbitatè alit, atq; corroborat, aut Imp. Iul. in Mesopog. boni ad scelera inuitatur, mali ad deteriora perpetratis alliciuntur. Impunitas, vel spes impunitatis, peccadi magna est illecebra: (*Cic. 3. de Offic. & pro Milone.*) iniuriarum solum soboles, insolentiæ mater, radix impudentiæ, transgressionum nutrix. (*Bernard. 3. de Confid.*) Hæc ratio recto iudicij æquilibrio appensa, tantum valuit apud Theodosium Imp. ut cædis in Præfectum militum commissæ per Thessalonicenses veniam Ambrosio alijsque Præsulibus datam reuocaret. Videbat enim spe impunitatis subditos efferari, plurimaq; scelera atrocissima multifariâ ab his perpetrari. Nâ quod in Antiochenos (qui statuas ipsius simul & Augustæ defunctæ cõtumeliosè detulerant) non animaduertisset, excitados viderat.

Ddd 4

Aria-

Arianos, qui sumptis in audaciam ea indulgentia animis, Constantinopoli Arcadio Imp. filio, Magistratibusq; contemptis, in domum Episcopi infilierant, eamq; furibundè concremârunt. Rursum indulgentiam Arianis datam, Catholice quoq; segetem & materiam dedisse grassandi in Synagogam Iudæorum, & in ædes Valentini-
 rum, (qui 30. colentes Deos cum Iudæis Christianis Monachis insultabant.) Quòd si Thessalonicensibus, qui ad deterrima quæque animum ad-
 cecerant, ignosceret, actum fore de imperij statu, quem nimia indulgètia euersum iri, ex antecessorum aliorum erratis, facile providebat. Statuit itaq; (& quidem laudabiliter, si non innocentes sunt atque nocentes trucidari mandasset) publicum delictum publica animaduersione exsequi. Res enim censebat, pro arbitrio & ratione temperare debere Principem adhibere misericordiam, & indulgentiam, atque rigorem temperare iustitiam ab his verò tunc abstinendum, cùm rerum experientia constaret, ex ea subditos reddi contumeliosos, proteruos, atque ad delinquendum faciliores, adèd vt nisi mox Legum seueritas adiret, & gladius potestatis occurrat, nulla amplius futura sit securitas Magistratibus, periclitandamque mox salutem Imperatoris, si impune licet populo Leges proculcare, & còferto agmine potere Magistratus. Quo magis Theodosij prestanti, nedum prudentiam suspicere licet, qui cum hoc omnia pro sui excusatione haberet, quæ ab eis sum D. Ambrosium redarguentem obtulerat, quibus iustam, vel apparentem saltem de se opinionem pararet; his tamen omnibus spreto magis contemptis, Dei Sacerdoti magis, quam Imperatori

sententiæ que familiarium detulit, atque paruit.
Annal. Baron. Anno Christi 390.

1. Etiam parua delicta non punita nocent: quia
 occultè violandarum Legum consuetudo serpit;
 quemadmodum rei familiaris facultates etiam
 parui sumptus exhauriunt, si sæpe fiant. (*Arist. 5.*
Pol. cap. 8.)

2. Contra supplicia facinoribus imposita, non
 solum futurorum malorum sunt inhibitiones,
 verùm etiam consolationes læsorum. (*Plut. de*
ira. &c.)

3. Florentes & beatæ fiunt Resp. quando ciues
 omnes pœnarum metu à maleficijs abstinēt, &
 beneficiorum præmijs inuitati officium facere
 student. (*Demosth. aduersus Leptinem.*) Neque So-
 lon temere dixit, Resp. duabus rebus contineri,
 pœnis & præmijs: si boni ad virtutem præmijs
 incitentur, mali autem pœnis coërceantur. (*Plat.*
in Solone. Cic. in Bruto.)

4. Contra, vbi nulla seuera iudicia exercen-
 tur, etiam bona ingenia corrumpuntur. (*Isocr. in*
areop.) Idem hîc, quod in strage accidit, cum ipse
 populus sese premit: nemo ita cadit, vt nõ alium
 se atterat, primi exitio sequentibus fune: in
 qua enim nemo sibi tantùm errat, sed alieni er-
 roris caussa & author est. (*Seneca 1. de vita bea-*
ta.)

5. Vt hortulani noxias herbas tollunt, quò her-
 bes veilibus incrementa concilientur: (*Saxo lib.*
4. Danicarum hist.) vt in corpore, si quid est,
 quod reliquo corpori noceat, vri secariq; pati-
 tur, vt membrorum aliquod potius, quàm totũ
 corpus intereat: sic in Reip. corpore, vt totum sit
 saluum, quidquid est pestiferum amputandum
 est.

est. (Cic. 8. Philip.) Ouid. 1. Metamorph.

Immedicabile vulnus

Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur.
 Medicus, inquam, amputat membra, quæ totum corpus inficere possent: agricola amputat pom-
 pinos & ramos, quæ vitibus & arboribus offi-
 ce possent: potest ergo & Præses Reip. noxios ci-
 ues è medio tollere, ne alios corrumpant. Vt etiã
 fulmina paucorum periculo cadunt, omnium
 metu: ita animaduersiones magnarum potestati-
 tum terrent latius, quàm noceant. (Seneca. de
 Clement. cap. 8.)

12. Lex illa Platonis (9. de Leg.) merito iuratur:
*Ne impunè quicquam cuiquam esto: cuius
 carcere, verberibus, infamia, ære, capite puniantur.*

13. In iure grauis Iudicibus pœna constituitur,
 qui iustitiam facere negligunt: damnum iniuri-
 passio refarcire iubentur. *lib. 7. Feud. tit. 13. c. 10.*
Constit. Nouellus, Const. 30. Atrociam, inquit Impera-
 tor, crimina acerbè puniantur, vt paucorum bo-
 minũ supplicio omnes reliqui cõtinuò castigetur.
 Neque inhumanitas hoc, sed potius summa
 quædam humanitas, cum multi paucorũ animadu-
 uersione saluantur. Vt & S. Hieronymus, in cap.
 22. Hierem. ait: Homicidas, &c. punire, non est de-
 fusio sanguinis, sed Legum ministerium.

14. Deus auferre sanguinem noxium iubet de
 Israël, vt audientes cæteri timorem habeant, ne
 audeant talia facere. *Deut. 19. Benedictio summa
 Pron. 24. ijs promittitur, qui impium arguunt.*

15. Contra 1. Reg. 15. Sauli intempèstua ciuitate
 in Regem Agag vituperatur.

16. Qui veterem iniuriam impunè & iocundè
 fert,

ert, nouam inuitat : qui neminem studet offen-
dere, placere & gratificari cupit omnibus, se-
cipsum in exitium conijcit. (*Plut. in Apopht.*
Laton.)

7. S. Paulus ait de Magistratu: (*Rom. 13.*) *Nō sine*

caussa gladiū portat : minister enim Dei est. Prou.

Rex, qui sedet in folio, iudicio dissipat omne ma-

*ter. Et Christus, (*Matth. 26. 51.*) ad Petri: *Qui acce-**

perit gladium, gladio peribit: hoc est à Magistratu

occidetur: arguit enim Petri, nō quòd se, aut Do-

minū defendere veller; sed quòd iniuriā Domino

licetā vlcisci veller, cūm tamen nō haberet publi-

ci ad hoc authoritatē. Augustin. Tract. 112. in Ioan.

8. *Genes. 38. 24.* Iudas Patriarcha, vt Princeps

familiz, adiudicauit adulteram ad ignis suppli-

um. Et Moyses, Iosue, Samuel, Dauid, Helias, a-

lij; sancti viri, plurimos occiderunt, vel occidi-

erunt. Adhibenda est ergo interdum in tem-

porē, Reip. causa Seueritas, sine qua administrari

libertas non potest. (*Cic. 1. de Offic.*) Clementia, in-

teritatem, & lenitas seueritate austeritateq; miscen-

da est; hoc enim virtutum, specie dissimilium,

temperamento ciues in officio continentur.

9. *Boeth. 4. de Consol. Prof. 4.* ait: Feliciores sunt

probi supplicia luentes, quàm si eos nulla iu-

stia pœna coërceat.

10. *Seneca de Tranquil. animi cap. 7.* Serpunt

intra, & in proximum quemque transfiliunt, &

in contactu nocent.

Si igitur Magistratus ijs ignoscit, nil certè a-

lium efficit, quàm quòd delinquendi materiā in-

ducit, etiā in propriā personā. Siquidē permittit

Deus saepe, vt qui parcat nocētibus, ab ijsdē quoq;

pericietur, & ipsimet vindicent iniuriam illatam

Reip.

Reip. (cuius maximè interest maleficia impunita non esse) per impunitatem sibi concessam, in persona concedentis. *Lit. a vuln. §. ad l. Aquil.*

1. Ad Achaz Regem, qui Regi Benadad, quem necari iusserat Deus, pepercit, dictum est: 3. Reg.

20. *Quia diuifisti hominem dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima illius, & populus tuus pro populo illius.*

2. Quia Saul Regem Agag contra præceptum Domini viuum conseruârat, 1. Reg. 15. ve diuicio Dei regno priuatus est.

3. *Lacedamonios*, quòd in impios stupratores, qui filiabus Saedasi fucum fecerant, non animaluerterunt, in ipso flagitij commissi loco videtur esse historiz tradunt. *Isocr. Vide in Theatro per Luxuria.*

4. Vt non immeritò *Totilas Gothorum Rex* roganti vt parceret cuidam, qui virginem incesterat, responderit: Eiusdem ingenij esse, delicta se obstringere, & delictorum supplicia impendere: omnino autem, aut hunc poenam dare: aut Gothorum Remp. interire necesse esse. (*Caes. Sigon. 19. de Imp. Occid.*)

HISCE DE CAUSSIS,

I. *Imperatores & Duces* boni semper in bello militibus poenas, partim leues, partim atroces, pro criminum & delictorum conditione imponerunt, cogitantes id, quod dictum prudenter præclare: Nihil in bello contemni oportere. (*1. mil. Prob. in Thrasybulo.*) præliorum delicta condonationem nõ recipere: (*Veget. lib. 1. cap. 12.*) & nullam negligentiam ibi veniam mereri, vbi dilute certatur. (*lib. 3. cap. 5.*)

2. *Audacibus* nimium, & temerarijs poene loco

Disciplina
in castris.

mirabant sanguinem, & venam fecabant, vt ita
 perflua sanguinis parte defluxa, magis intra
 rum rationis sese milites continerent. (*Alex.
 lib. 2. cap. 3.*) vide locum de Disciplina
 militie.

Timidus & ignauus mutabant vestem: consti-
 tuit enim *Charondas* Legislator, vt qui arma pro-
 pria capere recusaret, vestibus muliebribus in-
 datus, quotidie in foro se sistere cogeretur.
 (*Diod. lib. 12.*) *Agefilaus* eandem ob causam Asia-
 cos quosdam vestitu nudauit, & sic per agmen
 procedere iussit. (*Alex. lib. 2. cap. 13.*) iisdem mitte-
 re ea, quæ pudorem incutiunt. *Boleslaus III.*
Polonorum Palatino cuidam, cuius fuga vi-
 cibus exercitus fuerat, leporis pellem, colum, &
 alium domum misit, timiditatem ita eidem obij-
 cens. (*Cromerus lib. 6. Polon. hist.*) *Germani* vete-
 rignauos & timidos in cœno & palude, inie-
 cerunt in super crate, mergebât. (*Tac. de Mor. Germ.*)
 eam talibus pro tritico darum hordeum fuit.
 (*Plut. lib. 1. cap. 13. Dion lib. 49. Plut. in Marcello
 lib. 1. in Augusto.*) in Iure, qui in acie prius fugam
 fecerat, punitur capite, propter exemplum.

Armorum amissio capitalis etiam est, aut, si
 negligitur, mutatio militiæ. *Dig. 49. t. 16.*

Qui *custodiam, stationem, excubias* relinquit,
 modo delicti aut castigatur, aut militiæ gra-
 de deicitur, (*Dig. lib. 49. t. 49.*) aut capite plecti-
 tur. (*Dig. lib. 48. t. 4.*) *Epaninondas Thebanus* dor-
 mentem militem in excubijs transfixit gladio,
 firmans quod talem eum reliquerit, qualem in-
 uenerit.

*Ordines qui deserit in pace, eques gradu pel-
 lunt, pedes militiam mutat: in bello idem capite
 plecti.*

plectitur, (Dig. *ibid.*) aut viuis comburitur, aut venditur. (Liu. *lib.* 44.)

6. Tempore pugnae non pugnae, morte puni-
tur: quia hoc speciem proditiōis habet. (Liu.
dec. 1. lib. 8.) aut cibum stans capere cogitur per
totum bellum. (Alex. ab Alex. *lib.* 2. *cap.* 13.)

7. Prohibitorum à Duce cōmissio, omisso ma-
datorum, capitalis quoque fuit, etiam si feliciter
res gesta fuerit. (Dig. *lib.* 19. *t.* 16.) Postumus &
Manlius Torquatus hanc ob causam etiam filios
suos occiderunt. Val. Max. *lib.* 2. *cap.* 7. Liu. *lib.* 4.
(Voluntas & propositum, vt loquitur I. C. Scho-
la, distinguunt maleficia.)

8. Omnis quoque contumacia & irreuerentia
aduersus Ducē vel Præsidiē militis capite puni-
da, vt & concitata seditio. Interdum tamen gratia
militiæ deijcitur, aut stipēdiij priuatione multa-
tur. (Dig. *ibid.*) Scipio Africanus seditiosos milites
in Hispania securi percuti curauit. (Liu. *lib.* 28. *cap.*
3.) & decimationes, & centesimatioēs iniunctae
sunt. (Suet. in Calig.)

9. Proditores, transfuga &c. plerunque capite
puniuntur: quia pro hostibus habentur. (Dig. *ibid.*)
Apud Aegyptios linguae proditoribus fuerunt ab-
scissae. (Diod. Sic. *lib.* 2. *cap.* 3.) Apud Romanos ad
bestias damnati, & his in spectaculis obiecti
(Liu. *lib.* 5.) Apud Germanos de arboribus suspē-
si, (Tac. de Mor. Germ.)

Pena sunt 10. Furta & rapina militares grauissime sunt
commensu- puniuntur. Imp. Aurelianus verberari iuber eum, qui
vande deli- pullum alienum rapit, qui ouem contigit, qui
**ctū. vnam aufert, qui segetē deterit: propterea quod
de præda hostium, non de lacrymis Proditorum
haec sint habenda. (Vopiscus in Aurel.) Olim his
plus**

ipsis fuisse manus amputatas, aut missum sanguinem testatur *Frontinus lib. 4. cap. 1.*

Deflexio alienam in possessionem depravandi gratia instituta, fustibus aut virgis castigatur: (*Lamprid. in Alex.*) quia 1. militia militem invidium exigit, nec momento abeuntem: 2. & transire prædando, hostium est; transire sine iuramento, possessorum; via publica, amicorum: (*Plut. in Lysand.*) 3. alienis pasci semper, turpe & probrosum habetur: (*Procop. lib. 4. de bello Vandalico*): 4. demum deflexionibus, & depravationibus eiusmodi illud accidere solet, ut autilitate rapiendi victoria è manu labatur. (*Plut. de Rep. Sallust. in bello Jugurth.*) Vide *Plut. in vita Agefilai, Camilli, Luculli, Pompeij, Serturij.*

Adulteria, & virginum corruptiones sunt vitia, aut tertia bonorum parte: (*lib. Pandect. 36. de leg. mil.*) aut alligatione ad deflexa arborum capita: (*Vopisc. in Aurel.*) aut insertione capitum in oses apertos. (*Capitolinus.*) (*S. Hieronymus ad Iovinianum*: Non est crudelitas, crimina pro Deo punire; sed pietas.)

In *Ebrios* animaduersum in castris fuit, eiectione, & aquæ viti, donec culpam agnoscerent. (*Plat. Germ. rerum.*) *Plato* commendat legem *Carthaginensium*, qua constituerunt, ne quis in castris vinum biberet, sed toto belli tempore aquam potaret. (*2. de Leg.*) *Alexander Severus Imp.* totam legionem exauthoravit, quod potationibus inordinasset. (*Sabell. lib. 6. Enne. id. 7.*)

Pœna etiam ijs, lege *Solonis*, constituta fuit, qui in bellum & bonorum proscriptio, qui civili bello neutri sese parti adiungeret; sed medijs manerent,

nerent, ac quiescerent: (*Plut. in Solone, Polyb. lib. 4. Gell. lib. 2. cap. 12.*) nam vt alterutram partem defendamus, dignitas requirit, suadet Reip. utilitas, officij ratio flagitat: & qui neutram partem offendere volunt, vtrique tandem prada sunt, à victis odium, à victoribus iniuriam referunt. Reprehendit hanc poenam *Plut. de sera Num. vul.* quòd, si nulli sint neutrales, inter dissidentes pacem constitui non posse existimet. Sed & lex, & poena defendi potest, si partes quis sequatur infiores, nec belli persequatur extrema.

Perrard bis delictum Imperatores venia dignum iudicârunt, iuxta *Catonem apud Vegetium (lib. 1. cap. 3.)* non licet in bello bis peccare, nisi quid perperam offenditur, vel temeritate, vel scitia quadam, emendari nõ potest. Parua in bello offensa, magnarum sæpe rerum momentaneitate. (*Alex. ab Alex. lib. 2. cap. 13.*)

De penis
Magistratuum.

II. Prudenter quærit *Cominus, (lib. 10. Com.)* quando Principes, eorumque familiares aliqui delinquant, quis ea de re quæstionem habeat, & habita quæstione, quis ad iudicem deferret; qui iudicis personam sibi sumet; poenam quis contumuet? Et respondet: Querimoniarum & lacrymarum ferorum hominum, quos crudeliter vexarunt, item viduarum, & pupillorum gemitus, quos parentibus, atque maritis inhumanè spoliarunt. Breuiter, eorum, quos affixerunt, & forum omnibus denudârunt, lamentationes, aculatæ erunt loco, quam illi coram supremo Deo tribuunt, qui magnitudine scelerum offensus, non semper concedit diuturniorem impunitatem; sed illos aliquando verberare poenitentibus poenis, ita quidem euidenter & clare, ut de-

bitari non possit, ipsum esse iustissimum impietatis vindicem. Hanc responsionem Cominxi multis Exemplis probavi in *Theatro Vindicta Di-*

Hic doceo etiam Magistratum crimina dignis poenis esse maclanda, seu rectè sumi poenas à Magistratibus delinquentibus. 1. quia horum delicta nequeunt esse occulta. 2. quia habentur gratiora, ratione eorum, à quibus committuntur. 3. quia iniquum videtur, eos, qui aliena crimina puniunt, ipsos criminibus obnoxios esse. 4. Quin etiam exemplo tales nocent plurimum. Quemadmodum enim, si inter nauigandum quis nauatarū deliquerit, paruum est damnum; sin gubernator aberrarit, criminis calamitate omnes vectores involuit: ita plebeiorum peccata, non in populi, sed in ipsorum damnum cadunt; Magistratum contra peccata ad vniuersos pertinent.

Qui *Reip. ferre onera & officia publica* recusat, multis, acceptis pignoribus & distractis iniunguntur. (*Plato 1. de Rep. 6. & 12. de Leg.*) Narrat Xenophon, *lib. 5. Cyrop.* Sophonetum Prætorem declaratum, decem minis multatum, quòd minus reculasset. Publica utilitas semper præferenda priuata: cum nemo tantum nascatur sibi soli, sed etiam patriæ suæ commodis & vsui. *Cic. 1. de Offic.* Nec debet quisque ciuis se suum existimare, sed omnes ciuitatis: particula enim ciuitatis cuiusque est. *Arist. 6. Pol. cap. 1. 1.* Nam virtuti honos necessario datur: subtrahitur autem, cum verum est admittere, aut reijcere officia publica. Adhuc florens & beata redditur *Resp.* cuius gubernacula viri boni sedent, honorum aliàs impetentes. 3. & hac ratione paratur, quæ

Ecc

Reip.

Reip. necessaria est, ciuium obedientia. Malunt enim bonis & sapientibus, quàm improbis ciues mbrem gerere. 4. atque hoc neglecto multibonì viri obscuri manent, qui inclarescere aliàs possent: quandoquidem Magistratus, vt ille ait, Virum facit, & ostendit. 5. Demum lingua excluditur improbis, cum euehuntur boni. (Plato epist. 9. Arist. 2. Pol. cap. 7. Plut. in preceptis gerenda Reip.)

3. Contrario vitio laborantes, & qui Magistratus ambiunt, puniuntur: (Plato 8. & 1. de Rep. Arist. 2. Pol. cap. 9. Instit. 4. tit. 18. in Nouella Constit. Const. 8. Dig. lib. 48. t. 14. & Cod. lib. 9. t. 21.) & quidem multa atque poena constituitur: etenim aureorum, cum infamia & deportatione, 1. quia dignitas virtute, non pecunia est comparanda. 2. non excludenda ad honoribus & officijs publicis honesta paupertas. 3. quod eminus, idem facile & venditur, & quidem iure hoc facere licet. (Arist. 2. Pol. cap. 9. Seneca 1. de Benef.) (Vide Act. 2. Cic. in Verrem, Orat. pro Plancio, Murana, & in Vatinius.) Hinc laudatur Resp. Romana, quòd prohibuerit Ambitum: vt vituperatur Carthaginensis, in qua venales Magistratus fuerunt. (Polyb. lib. 6.) commendatur Alexander Seuerus, (apud Lamprid.) Leo Armenius, (apud Zonar.) & Alexius, (apud Nicetam) quòd emi pecunia Magistratus & officia publicia noluerunt.

4. Munera in iudicando, aut alijs gubernationibus publicis qui accipiunt, morte muldantur apud Platonem, lib. 12. de Leg. quia hoc ciuibus est periculosum, & Magistratui ignominiosum. (Arist. 4. Pol. cap. 7.) Extat etiam Lex 12. Tab. Iu-

dex, qui ob rem dicendam pecuniam accepisse conuictus est, capite puniatur. *Instit.* 4. tit. 18. *Dig.* 48. t. 11. & *Cod.* 9. t. 27. constituitur poena capitis, vel estimatio sumptuum litis, vel deportatio, vel infamia, vel ignis. Hinc *Cambyfes* in *Sisannem* Iudicem corruptum seuerè animaduertit. (*Val. lib. 6. cap. 2.*) *Alexander Seuerus* si quem videret Iudicem furem, aut largitionibus corruptum, porrectum in eum digitum habuit, vt illi oculum erueret. (*Lampr.*) Rationes poena sunt. 1. non tanquam ad nundinas, & mercatum; ita ad Reip. gubernacula accedendum est. (*Plut. in praeceptis gerenda Reip.*) 2. Magistratus praemium est honos; ulterius aliquid qui appetit, Tyrannus fit: neque quisquam Reip. vnquam bene consulat, qui compedij sui rationem habet. (*Demosth. Orat. de Reip. ordinanda.*) 3. perfidia contra omnia diuina & humana iura censenda, cum quis iusurandum suum pecunia vendit. (*Gell. lib. 20. cap. 1.*)

4. Qui pecunias publicas (tempore administrationis publicae) subtrahunt, lege Iulia capitali animaduersioni subijciuntur. (*Instit.* 4. tit. 18. *Cod.* lib. 9. t. 28.) Sic in Actionibus Verrinis, & in Orat. de Prouincijs Consularibus instituitur accusatio, quod pecuniae publicae subtractae, & in priuatum vnum conuersae fuerint.

5. Poena digni sunt, qui à rationibus reddendis cupiunt esse immunes. (*Plato 6. de Leg. Arist.* 2. *Pol. cap. 7. lib. 1. Cod. tit. 47. & in Nouel. Const. Const. 95.*) Nam aliàs exhauritur AErarium, deinde locum largitiones inueniunt, tum dominatur Ambitus, qui tamen grauiter puniendus est. Hinc *Demosth. Orat. de falsa le-*

Ecc 2

riones

tiones rerum gestarum poscant, & Cicero *Aff. 4. Verrina* rationes exigit à Verre, expensarum & acceptarum tabulas poscit.

6. Puniuntur poena capitis, qui *privata auctoritate publica* negotia gerunt: pacem, aut bellum iniussu populi faciunt. *Plato 17. de Leg.*

7. Qui *malè Legationes* obeunt: 1. quia Legati publicam personam representant; imò *Reip. & regiones illas*, à quibus mittuntur: 2. *auctoritas ipsius Dei* polluitur, qui Legatorum esse vindex solet. (*Plato 11. de Leg.*) Sic in *Philippicis Orat.* ad Antonium missi Legati reprehenduntur, quod timidi extiterint, non rationem habuerint dignitatis ac maiestatis Imperij Romani.

In Religio- III. Puniuntur, qui in Deum, aut Religionem
nem peccan- delinquunt: quia præcipua cura in Rep. de Religione est suscipienda. (*Plato 7. de Rep.*) Hæc est
tes, seu eam societatis humanæ fundamentum: (*Cic. 2. de Nat.*
violantes. *tura Deor.*) propugnaculum Magistratus: (*Plato 4. de Rep.*) vinculum legum & honestæ disciplinæ: (*8. de Leg.*) ea sublata, pietas erga Deum tollitur, simul etiam fides ac iustitia. (*Cic. 1. de Nat. Deor.*) Et præclare dictum est: Sequi Deum, & nosse seipsum, summa salutis est. (*Plut. lib. de discrimine adulat. & amici.*)

1. Qui novam Religionem introducunt, supplicio digni sunt: (*Cic. 2. de Leg.*) quia Religionem qui contemunt, nihil præterea magni faciunt: coniurationes, seditiones, bella civilia, mala alia excitant. (*Dio lib. 52. in Orat. Mecanatis ad Augustum.*) Et licet horum verba ac sermones non illic officiant, tamen semina in animo relinquunt. Et sequitur nos etiam malum, cum ab eo distiterimus, post resurrecturum. Quæmadmodum

qui symphoniam audiuerunt, secum in auribus
ferunt modulationis, & cantus dulcedinem, quæ
cogitationes impedit, nec ad seria intendi pati-
tur. (*Seneca epist. 129.*) Etiam Religionum oritur
confusio, & inde non rarò Atheismus sequitur.
(*Cic. 2. de Leg.*) Atque hi non solum sibiipsis no-
cent, Dei in se iram grauem concitantes, sed hæc
mala etiam totam in ciuitatem redundant. (*Plato
10. de Leg.*) Vide locum de Heret. Hinc laudantur
Augustus, Tiberius, & Adrianus, qui noluerunt
admittere, vt noua religio introduceretur. (*Suet.
in Aug. & Tib. Spartianus in Adrian.*)

De neglectione Festorum Lex est Imperato-
rum: Omnes ludices, vrbanaeque plebes, & cun-
ctarum artium officia venerabili die Solis quies-
cant. (*lib. 3. Cod. t. 12. de Ferijs.*) Et Imp. Leo in-
quit: Dies festos Maiestati altissimae dedicatos,
nullis volumus voluptatibus occupari: amissio-
nem quoque militie, & proscriptionem patrimo-
nij sustinebit, si quis vnquam die festo spectacu-
lis interesse, aut alio pretextu negotij publici seu
privati hæc, quæ lege statuta sunt, temeranda cre-
derit. (*Ibid.*) Lex Diuina ait: (*Exod. 31. v. 14.*)
*Qui polluerit Sabbatum, morte morietur: qui fece-
rit in eo opus, peribit anima illius de medio populi
(Ibid.)* Exemplum eius est *Num. 15.* in lignante die
Sabbati. Rationes poenæ sunt: 1. quia signum est
de pactum sempiternum inter Deum & homines
Sabbati cultus, (*Exod. 31.*) 2. sex diebus fecit Do-
minus caelum & terram, in septimo ab opere ces-
savit. (*Ibid.*) 3. Genus humanum Deus, ad labo-
res & miseras natum, miseratus, laborum inter-
missiones & relaxationes constituit, dierum fe-
storum celebritates. (*Plato 2. de Leg.*) 4. Romani
Ecc 3 soliti

foliti sunt ijs diebus per præcones in Vrbe proclamare: HOC AGE, iubere ciues quiescere ab operibus, & se totos religioni & sacris dare, (Plut. in Numa)

3. Lex est Platonis: (lib. 12. de Leg.) Iurifurandi sacrosancta sit authoritas; nec, nisi paucissimis, iurare libeat. Apud Cic. (2. de Leg.) est illa: Perjury poena diuina, exitium; humana, dedecus esto. Lib. 1. Cod. t. 1. Qui in Deum peccant, etiam Principum legibus puniendi sunt. Rationes, & fundamenta: 1. quia Iurifurandum est affirmatio religiosa, neque vllum vinculum est ad affirmandam fidem hoc aetius. (Cic. 3. de Offic.) si quis falsum iurat, ipsum Deum contemnit: contemptus autem Diuini Numinis puniendus est. (Plut. 1. de Leg.) 3. improbus & impudens talis merito iudicatur: quia coram se maioribus meretur. (Ibid.) 4. Talis fidem inter homines tollit: quia maximum vinculum humanæ societatis est Iurifurandum. (Diodor. lib. 1. cap. 6.) Ideoque Cælores Romæ de nulla re magis, & seuerius, quam de iureiurando iudicare solebant: (Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 13.) & Aegyptij periuros capite multabant. Sed Aegyptiorum lege olim periuri capite multabantur, tanquam qui duplici tenerentur scelere, vt qui & pietatem in Deos violarent, & fidem inter homines tollerent. (Diod. lib. 1. cap. 6.)

4. Qui incantationibus & artibus Magice vincuntur, etiam ad pœnas violatæ Religionis pertinent: quia Leges flagitant, vt ab his pœnæ sumantur: hoc genus hominum DEVS ipse puniri iubet. Exod. 22. Leuit. 19. & 20. Deut. 18. Leges Cæles comburere iubent, aut serali peste absumere.

lib. 9. *Cod. t. 18. de malef. & Instir. 40. t. 18. de
venef. & in Nouel. Constit. Const. 28.* Sacra Scri-
ptura Sagas neci adiudicat *Exod. 22. Deut. 18.* ne-
que Patres hoc improbant, vt videre est apud S.
Augustinum, (*de Ciuit. Dei lib. 8. cap. 29. & 10.
cap. 9. & 12. cap. 2.*) & apud D. Thomam, *contra
Gentil. cap. 104. & seq.* Legimus Romæ aliquan-
do 70. fœminas veneficas fuisse damnatas, cum
venenata medicamenta maritis suis coxissent.
(*Lu. lib. 1. dec. 8.*) A Claudio Cæsare punitus E-
ques quidam fuit moree, propter circumgesta-
tum ouum serpentis, vt eo Iudices falleret, &
suas in partes pertraheret. (*Plin. lib. 29. cap. 3.*)
Rationes: 1. quia tales sunt inimici naturæ. 2.
Deum, & Religionem omnem non dubitant ab-
negare: imò Deum blasphemijs afficiunt: tales
vitem rectè puniuntur, *Leuit. 21. Deut. 13. 3.* Dæ-
monibus dant fidem, his adhaerent, & sacra pera-
gunt: eiusmodi verò homines Lex Diuina poscit
ad poenam. (*Exod. 20. Deut. 13. Num. 25.*) 4. suos
liberos paruulos ipsdem deuouere minimè e-
rubescunt: at puniturum sese tales Deus affir-
mat, qui Molocho liberos dedicarint. (*Leuit.
24. Deut. 18.*) 5. incesta colunt aduiteria. 6. non
solum frugibus, & pecoribus dant damnum,
verùm etiam homines, maximè infantes ne-
cant, & elixant; horum comedunt carnes, san-
guinem bibunt.

6. Lex Diuina requirit, vt *blasphemus*, seu qui
maledixerit DEO, lapidibus obruatur, siue il-
le ciuis, siue peregrinus extiterit. (*Leuit. 24.*)
Leges etiam Ciuiles vltimis supplicijs subde-
re tales iubent. *In Constit. Nouell. t. 6. Const.
17. de Blasphemijs in Deum. Vnde lib. 5. Septimi*

Decretal. 1. 7. cap. 2. Vide locum de Blasphemia.
 Quibus poenis maectandi sint Iudæi, maxime ob
 blasphemix crimen, lege in *Diebus Canicul. Ma-*
iolii, Tom. 3. colloq. 1. pag. 824. Ibidem de expulsiōe
 Iudæorum fusè. Constitutionibus Regum Hispa-
 niæ blasphemus pro prima blasphemia puni-
 tur carcere vnus mensis; pro secunda exilio sex me-
 sium à loco habitationis, & mille quadrantum
 poena, qui in tres distribuendi sunt partes, qua-
 rum vna accusatori, alia Iudici, tertia pauperibus
 competit; pro tertia verò blasphemia, lingua cla-
 uo perforatur. Rationes: 1. Si contra homines
 factæ blasphemix impunitæ non relinquuntur,
 multo magis, qui ipsum Deum blasphemare non
 verentur, supplicio digni iudicandi. 2. Tale obde-
 lictum Deus ad iracundiam prouocatur, *Cour-*
tes & Resp. integræ læduntur. (in Const. Neol.
1. 6. Const. 77.) 3. Si ab Areopagitis punitus fuit
 Stilpo, cum Mineruam, non Deam, sed Phidias
 opus esse dixit: (*Lært. lib. 2.*) eiectus ab Atheni-
 sibus est Philosophus quidam, cum scripsisset de
 Dijs, neque quod sint, neque quod non sint, habe-
 re se quod dicat: (*Cic. 2. de Nat. Deor.*) multo ma-
 gis Numinis veri contemptus & blasphemia pu-
 niri à Magistratu debet. Hinc Ludouicus Rex
 Francorum blasphemos candente lamina in frō-
 te notare est solitus. Cumque pro magno Viro
 noxio intercederetur, ne hoc modo puniretur,
 respondit: illud se monumentum in fronte libe-
 ter gesturum, si ita Francia purgari possit tanto
 scelere in Deum Opt. Max. commisso. (*at Amal-*
hist. Franc. lib. 7.) Idem linguam blasphemum
 ferro candente aduri iussit Anno 1254. Ipse deus
 extra castra eductum blasphemum lapidibus re-
 care iubet, *Leuit. 24.*

IV. Puniuntur qui in *Magistratum* peccant: hic enim proximas à Deo partes obtinet.

Maledicta & conuitia in Magistratum puniētia sunt: nam sacræ litteræ Principi populi maledicere vetant. (*Exod. 22.*) Propter conuitia in Dardem congesta punitus est Semei, 3. *Reg. 2.* Magistratus est Dei Vicarius: Vt ergo qui lædit parentes suos, vel factis, vel verbis, secundum Leges meretur pœnam: ita & qui Magistratum suum conuicijs lacessit. Vt nulla in corpore salus, si partes huic oppositæ fuerint: ita Reip. salus ibi nulla expectanda est, sed rerum confusio, vbi Magistratui subditi maledicunt. Ideoque Resp. bene constitutæ acriter tales homines puniunt. (*Arist. 5. Pol. cap. 11.*) Romani aliquando Adlocutum quendam, nimis altè coram Censoribus iurantem, graui multa damnâssent, nisi iureiurando ille affirmasset, eiusmodi malo se natura honorare. (*Fulg. lib. 2. cap. 4.*)

Animaduertendum in eos, qui *re & facto* Magistratum lædunt, secundum Legem Iuliam Maledictis. *Instit. 4. tit. 18. & 9. Cod. tit. 8.* Pœna huius delicti est: 1. animæ amissio, & gladius. (*Cod. 9. tit. 18.*) 2. exilium olim. (*Cic. 1. Phil. Tac. lib. 1.*) 3. vel mortem damnatio etiam memoriæ rei. (*Instit. 4. tit. 18.*) 4. alienatio hereditatis & successio- nis parentum, aut proximorum. 5. bonorum punitio. 6. perpetua egestas, & infamia. 7. remouitio ab honestis congressibus, honoribus, Sacramentis. 8. eaque talis, vt mors solatium, vita supplicium sit. (*Cod. 9. tit. 4.*) 9. accusare tales possunt tantum serui & familiares, qui ab accusationibus suis remouentur. (*Cod. 9. tit. 1.*) 10. audiuntur etiam mulieres in tali crimine. 11. nec pronocatio

Ee e 7

hac

hac lege damnatis conceditur. 12. Etiam corpora damnatorum huius criminis sepulturae vix mandari possunt. (*Dig. lib. 8. t. 2. 4. de cadaveribus punitorum.*) In Coniuratione Catilinaria apud Salust. & apud Spartianum in Caracalla hostria damnati sunt, qui coronas detraxerant imaginibus Principum. Apud Sueton. in Tiberio, multa supplicia commemorantur eorum, qui vel obrem aliquid commiserunt in Imperatorem. Rationes: 1. quia proditionis habet speciem facto Magistratum laedere. (*Dio lib. 60.*) 2. publica sic conseruatur tranquillitas. 3. non alia ratione commodiori saluti Magistratus consulitur. 4. ingratitudo magna est, laedere eum, à quo beneficia accipimus, in pace viuimus, & quisque letet imper vineam suam, nec est qui deterreat. *Plu. Arist. 1. Pol.*

Disce venerari Magistratum.

Q. Fabius Maximus ad *Q. Filium* Consulare imperium gerentem Legatus est missus, cui forte in via occurrit Consul filius: quem pater Legatus praeteriens, non salutauit: continuo filius licitori imperat, vt Legatus de equo descendat: imperanti filio pater obtemperat, ait: Mi fili, hoc feci, non quod imperium contempserim; sed vt i experirer, quanti res Consularum. Conuenit enim, vt pater Legatus filio Consuli obsequatur. *Fenestella de Potest. Rom. an.*

V. Puniuntur qui in *Parentes* delinquant. 1. Lex Diuina capitis poenam constituit, qui patri, vel matri maledixerint. (*Exod. 21. 17. & 21.*) Lex quoque Ciuilis mulctare iubet filios & filias contumaces, qui parentes vel accensas

conuicij, vel cuiuscunque atrocis iniuriæ dolo-
re pulsant. (*lib. 8. Cod. t. 1. de ingratis liberis.*)
Ab hæreditate eos excludit Leo Imp. (*Constit.*
tu. t. 1. de nuptijs) Rationes: 1. Lex Diuina man-
dat honorare parentes. (*Exod. 5.*) 2. Deus etiam
iures & temerarios in parentes sermones pu-
nat. (*Plato 4. de Leg.*) 3. primum & antiquissi-
mum debitorum est, quo ijs obligati sumus, à
quibus geniti, & in hanc lucem producti sumus.
(*Plato ibid. Arist. 9. Ethic. cap. 2.*) 4. Etiam be-
ne amant, à quibus natæ sunt. 5. Lege Solonis
potantur infamia illi liberi, qui inopes paren-
tes non colunt, si modò artibus eos erudierint.
(*Plat. in Solone, Demosth. contra Timocratem, Xe-
noph. lib. 2. memorab.*)

Solon Atheniensium Legislator nullam par-
ricidis pœnam constituit, quod neminem tam
eternum esse putaret, qui tantum crimen com-
mitteret. (*Cic. pro Sext. Amer. Laert. in Solone.*)
nam Seneca affirmat, summa prudentia prædi-
xi viros noluisse de parricidio pœnam consti-
tuere, ne vindicando ostenderent, tale quid fieri
posse. (*lib. 1. de Clem.*) Et tamen huic delicto pœ-
na capitalis constituitur in Lege Diuina, *Exod.*
vel potius Moyses de parricidio nihil cauit,
sed tantum de parentum pulsatione, vers. 15. *Qui*
percussit, &c. & Lege Ciuili, (Instit. 4. t. 18. & 9.
lib. 1. 17.) quæ Lex vult, vt parricida neque

gladio, neque vlli pœnz alij subijcia-
tur, sed insutus culeo cum cane, & gallo galli-
næ, & vipera, & simia, (quæ animalia mi-
serum in modum eum torquerent) atro curru ve-
l in mare, vel amnem proijciatur, cum suppli-
cium omnium elementorum vsu viuus carere
inci-

*Horredum
in parrici-
das à Ro-
man statu-
cum suppli-
cium.*

incipiat, & ei cælum superstiti, terra mortuo auferatur: ne, inquam, qui tam nefandum crimen patrarat, elementis quatuor, vt cætera cadauera frueretur, &c. cuius pœnæ rationes eleganter reddit Cicero, in *Orat. pro Roscio Amer.* Cuiusverò additus parricidæ, quia ferox & immundum est animal, & huic non dissimilis est parricida. *Vipera*, quia parentibus est inimica. *Samus*, quia foetus suos strangulat, & præter humanam formam, humani nihil habet. *Gallus gallinæ*, quia viperae maximè infestus est: ideoque pugnae atrocior exoritur, pœna magis exasperatur. *Nato*, 9. *de Leg.* ait: Si quis filius in tantam iracundiæ intemperiem inciderit, vt parentis sui sanguine manus impias commaculare audeat, eximius supplicij subiectus erit. Et si fieri posset, iudicium esset, multis mortis generibus parricidam necari. Rationes: 1. Maximum scelus est, cinorem per vim inferre, à quo quis vitam accipit. (*Diod. lib. 1. cap. 6. Cic. pro Roscio Amer.*) 2. Nullum maius argumentum esse potest impietatis, quam parentum despectus, & iniuria. (*Plut. de fratrum amore.*) 3. Cùm quæritur, quibus plurimum vitæ buendum sit officij, principes sunt Parentes. Et ipsam videmus feras inter sese partum, & educationem, & naturam ipsam conciliare. (*Cur. lib. 1.*) (Nihil est immanius, quàm infanti, naturæ castis obuallato, vitam tollere: vel innocenti in utero matris adhuc palpitantem obruncere. *Plut. de muliere.*) Iure mulier, quæ visceribus suis vim inferat, quod partum abigat, morte punitur.)

VI. Puniuntur *Maledici*, calumniatores, & falsi accusatores. Nam inter iniurias refertur, & conuitium factum fuerit: (*Instit. 4. tit. 18. Dig. lib. 48. l. 7.*)

at. 16. & Cod. lib. 9. r. 46.) vbi infamiae supplicium constituitur, omnis iuris color, omnis publica abolitio, omnis specialis indulgentia, beneficium inane generale adimitur. Apud Platonem, 11. de leg. est Lex de Calumniatoribus, quae vult obseruari, verum auaritia, an ambitiosa quadam conuentione sit factum, quod factum: & capitis poenam constituit, quam & Arist. 6. Pol. cap. 5. decernit. (Viri boni, conscientia sua freti, conuitia notentur.)

Huc pertinent *Libelli famosi*, cum quis ad infamiam alicuius libellum, carmen, historiam aliam scripsit, composuit, edidit, doloue malitiam, quo quid eorum fieret. (*Instit. 4. r. 4.*) Imperatores volunt, vt si quis famosum Libellum siue publico in loco inuenerit ignarus, aut erumpat priusquam alter inueniat, aut nulli uentum confiteatur: secus qui fecerit, quasi autor huius delicti, capitali sententiae subijciatur. (*9. Cod. 1. 36.*) Etiam intestabilis talis constituitur, hoc est, neque testis esse potest, neque Testamentum facere, neque ex Testamento haeres sit. (*Dig. lib. 22. r. 5.*) Vide *Leges XII. Tab.* Ratio poenae: 1. quia optimus quisque res suas sic instituit, vt sui memoriam magna cum laude ad posterum transmittat. (*Plato epist. 2.*) 2. quia laude honestae vitae vir perfectus esse nequit. (*12. de Leg.*) 3. existimatio praecleara est secundus ventus ijs, qui ad Remp. & officia honoranda tendunt. (*Plut. in praecipis gerenda Reip.*) 4. non mediocre telum ad res gerendas. (*Cic. de Offic.*) 5. opus in Rep. est mutua ciuium beneuolentia, quae calumnijs & delationibus dissoluitur. (*6. Pol. cap. 5.*) quandoquidem ex mutuis imprecata-

precationibus, & leuiculis calumnijs inter ciues
 odia & inimicitiz grauiſſima oriuntur. (*Plato*
ii. de Leg.) 6. à cæteris maleficis, adhibitis collo-
 diabus, res familiaris ſeruari poteſt, & qui noctu-
 domi manet, nihil mali patitur: at à calumniato-
 rum metu nemo liber uiuit. (*Demosth. in Orat.*
contra Theocrinem.) 7. vitium hoc facit, ut Megi-
 stratus falſum credat, & ſequatur ſæpe. (*Hieron.*
lib. 7.) bonum oriatur iudicium de improbis, ut
 videantur viri boni. (*Iſocr. Orat. de permutatio-*
ne.) 8. ut vulnus nullum ita ſolenter curatur,
 quin cicatrices maneant: nec macula in car-
 ta, aut veſte ſic ſcalpello tollitur, ut veſtigia
 quædam non depræhendantur; ita ſemper al-
 quid hæret. 9. Itaque laudantur ab Hiſtoricis
 Auguſtus, Pertinax, Traianus, qui calumnia-
 tores eiecerunt. (*Tac. lib. 1. Sueton. in Auguſto.*)
 Veſpaſianus eos aſſiduè in foro flagellis ac hu-
 ſtibus cæſos, & nouiſſimè per Amphitheatrum
 ductos, venire iuſſit. (*Sueton. ibid.*) Alexander
 Seuerus Thurinum quendam calumniatorem ſu-
 mo necari in foro curauit, præcone clamante
 Fumo punitur, fumum qui vendidit. (*Lampri-
 de.*) De Ladislao Jagellone Polonorum Rege ſcribitur,
 quòd delatorem Hegingæ, Danenſium nomine,
 è decreto publici iudicij coëgerit, ut publice
 mentitum ſe eſſe clara voce, & latratu ſcæ-
 ſcanum edito, profiteretur. (*Cromerius in
 Polon. hiſt.*) Iubente Dario Rege viri, qui falſè ac-
 cuſauerant Danielem, miſſi, ſeu præcipites in
 lacum leonum, & non peruenientes ad
 ad pavementum, cùm arriperent eos leones, &
 omnia oſſa eorum comminuerent. (*Daniel. 3. c. 24.*)
 Athenienſes falſum accuſatorem Phocionem

capitis damnarunt. Dignus cruce malitiosus fuit
 Haman, qui in crucem iniuste tollere studuit
 Mardocheum. *Hest. 7.* Luxuriosi Presbyteri, qui
 iniquè lapidi Susannam condemnarunt, iuste
 eandem plagam subierunt. Quia mensura a-
 liis dimeasi estis, eadem dimetiatur etiam vo-
 bis.

Arist. 6. *Pol. cap. 5.* docet, pauciora iudicia &
 tribunalia futura esse in Rep. si grauissima pœ-
 na in eos, qui alios falsè accusant, constitua-
 tur. Verba & herbæ, vt est in fabula, improbo
 uero, senis poma deripienti, ab arbore descen-
 dere non persuaserunt; at virtus depellendi in
 lapidibus inuenta fuit: ita sapissimè cum natu-
 ra & gratia malos non vrgeat, pœnarum formi-
 ad officium cogit. Sapienter ergo Arist. sua-
 det, vt grauissimæ pœnæ in calumniatores &
 prophantas constituentur, vtque eandem in-
 irrant plagam, qua alios affligere contende-
 rat; seu eandem subeant pœnas, quas alijs inten-
 derunt. Quia si liberum sit cuius pro libito alios
 noscunque capitis accersere & accusare, in quo
 eodem statu oues & innocentes erunt? Agnus in
 morte non bibet, quin lupus recuset sine causâ,
 deuoret sine lege. Caterùm si patefacta
 eorum innocentia, lupi sanguisugæ præten-
 tam pœnam luerent, plures agni, pauciores
 lupi; plures oues, pauciores vulpes; plures
 innocentes viri, pauciores accusatores insidio-
 si essent: in Rep. ergo religiosè administrata
 edifragis testibus, falsisque accusatoribus
 eadem pœna (quæ accusatis impendet) infli-
 gretur. Si dracuncula, aut alia immanis bestio-
 nis, inuadat hominem, capta statim occiditur,
 & ta-

NE,
 casus.

& tamen hæc suam naturam sequitur : an ergo conuenit, vt homo, ad humanitatem natus, tantum facinus, quale est iniusta sitis alieni sanguinis, impunè & idultus ferat? An conuenit, vt Cainus, effuso fratris sanguine, in honore vivat? & non sub segete reprobis & miser pereat? Vm vi repellere naturâ docuit, iustitia hanc legem confirmauit, cur ergo non licet insidias vitæ cogitas tentato supplicio coercere? Beatos quidem eos appellat Christus, qui flammis & procelis persecutionis propter iustitiam ferunt : non tamen vult, vt gladius ciuilis in vindicandis suis penitus hebescat: nam etsi iustior est homo, qui iniustam mortem subijt; non est tamen iniusta lex, quæ falsis accusatoribus idem infligitur. Sanguis innocentium vocem acutam, celerrimam, & penetrantem habet: quamuis ergo Saphanus, lapidibus obrutus, Christi exemplo commotus dixit: Ignosce Domine: nam nesciunt quid faciunt: (Act. 7.) tamen ipsius patientia falsorum accusantis poenam non tollit: nam vt illa diuinam sapientiam, ita hæc diuinam iustitiam sapit, quæ falsos accusatores Danielis, Mardochei, Sotana; leoni, cruci, & saxo dedit. Certè metuentes mali, ne eandem salutent crucem, ad quam alios, quibus inuidet, pertrahere conantur, à suis insidijs alienæ vitæ facile cessabunt, suosque vitæ lædere, ac vulnerare diutius non moliantur. Nam vt impunitas multos audaces ad omne delictum: ita seueritas poenæ nonnullos longe cautiore, & in accusando leniores reddit. Romani olim iusserunt, vt accusator, qui crimen non potest probare, poenam ferat, quæ laturus erat reus, si cõuictus fuisset. Hinc quædam

vitæ sine fraude, libertas sine metu, honor sine offi-
 cio, tribunal sine damno & malo iniuriæ lucet.
 Improbi litigatores sumptus litis restituant: (*l. pro-
 per adum, C. de Iudic. l. eum, quem temere, eod.*
l. p. c. finem lit. de dolo & contum. c. calumniam, de
Iudic.) nisi enim impensæ in litem factæ iustam
 causam defendenti adjudicentur, datur occasio
 temere litigandi, & pauperes opprimendi.

VII. *Testimonij falsis poenæ infliguntur.* Sacræ
 literæ volunt, vt si quis deprehensus fuerit, fal-
 sum testimonium dixisse, puniatur, nec vlla adhi-
 beatur deliberatio. *Deut. 19.* Extat Lex XII. Tab.
 Qui falsum testimonium dixerit, è saxo Tarpeio
 deiciatur. Nouella 90. verberibus subiiciendos
 falsos testes esse mandat. *Cod. lib. 4. t. 20.* Iurecon-
 sultus ait: Qui falsò vel variè testimonia dixe-
 rint, à Iudicibus competenter puniantur. *Dig. 22.*
l. 1. Plato constituit, vt qui bis falsi testes fuerint
 conuicti, ad dandum testimonium lege non co-
 gentur; si ter, non ei fas sit vllò modo testimoniũ
 perhibere. (*11. de Leg.*) Rationes: 1. falsi testes
 etiam veris fidem abrogant. 2. veluti factione cir-
 cumuentos, miserabiles reddunt reos. (*Seneca 6.*
de Benef.) 3. faciunt, vt Iudices, falsa testimonia
 accuti, iniquas sententias ferant. (*C. 4. t. 20.*) 4.
 cum iurati dicant testimonium, non solùm ho-
 mines, sed etiam Deum offendunt. (*Alex. ab Alex.*
lib. 6. cap. 10.) Ideoque rectè Aegyptij tales mor-
 tis supplicio affecerunt. (*Diod. Sic. lib. 2. cap. 3.*)
 Lydij vendiderunt, vt quos dignos minimè sua
 societate iudicarent.

VIII. *Mendaces puniuntur.*

Apud Persas & Indos, qui ter mendacio abu-
 si fuisset, illi per omnem vitam silentium im-
 pone-

ponebatur, nulloq; Magistratu aut honore dignus habebatur. *Alex. lib. 6. cap. 11.*

2. *Charondas*, qui vrbibus Chalcidicis circa Italiam & Siciliam leges dedit, mandauit, vt mendaces, & falsi testes exilio & morte plecterentur. (*Plat. 10. Pol. Cic. 2. de Leg.*) Nam testimonium olim introductum fuit in fauorem agnoscentis veritatis, vt, quantum in nobis est, ad primam veritatem, quæ falli non potest, tenderemus. Hinc apparet, quam immane & inhumanum facinus sit, falsum testimonium perhibere, cum sit quæ maximè à prima veritate discedere, ac declinare. Est enim in falso testimonio triplex deformitas: periurij, violatæ iustitiæ, occultaque malitiæ. Periurij: quia nemo in iudicio vt testis, nisi iuratus admittitur. Violatæ iustitiæ: quia seueris legibus hoc prohibetur. Malitiæ: quia innocens hoc modo in periculum ac vitæ discrimen contra intentionem ciuitatis trahitur.

IX. Leges Diuinæ fures quadruplo puniunt. (*Exod. 22.*) Est Lex XII. Tab. Si nox furtum latet, & ira quis occidit, iure cæsus esto. (*Vide Gell. lib. 11. cap. 18.*) Plato (*11. de Leg.*) vult, vt quod est furto ablatum, duplo rependatur, si facultates respondeant: sin minus, & egestas obicit, conijciatur in vincula, luat corpore, quod in ære non potest. Rationes: 1. Lex est antiqua, & perpetua: Quæ non posuisti, ne auferas: id est, *κατὰ τὸν νόμον, μὴ ἀφέρας.* (*Plato 11. de Leg.*) 2. furtum minimum societatem vehementer lædunt. (*Dei. Sic. lib. 2. cap. 3.*) Ideoquæ *Draco* Atheniensis Legislator etiam capitis pœnam ijs constituit, qui olera aut fructus leuiiores abstulissent. (*Plat. in Vita Soton. Gell. lib. 11. cap. 18.*) Imp. *Seuerus* ita

odio fures habuit, vt in conspectum suum admittere eos nollet, pœnis afficeret grauissimis. (Lamprid.) Zeno seruum, piceas & furaces manus habentem, cædi iussit: cumque is se excusaret, sibi in fati esse, vt furetur: etiam in facis, inquit, est, vt cædaris. (Laërt. lib. 7.) Furta apud Locrenses oculorum priuatione fuerunt punita. Itaque cum Saleuci Legumlatoris filius criminis huius insimularetur, & Locrenses illi parcerent: ipse, vt Legi satisfaceret, sibi vnum, alterum filio oculum effodit. (Heraclides.) Pescennius Niger milites, qui gallum gallinaceum subtraxerant, ea ignominia affecti, ne quamdiu essent in castris, focum facerent, aut cocti quid obsonij sumerent: sed pane & frigidis vescerentur. (Alex. lib. 2. cap. 3.)

X. Lex Diuina pœnam ab homicidis (Exod. 21. Num. 3. Dent. 5.) requirit. Genes. 9. dicitur: Qui sanguinem hominis effuderit, eius sanguis effundetur: (per sententiam, vt habet Chaldaica paraphrasis.) Exod. 21. Qui percusserit hominem, utens occidere, morte moriatur. Lex Cornelia de Sicarijs homicidas vitore ferro persequitur: punit eos, qui hominis occidendi causa tum telo ambulant. Instit. 4. t. 18. Dig. 48. t. 8. Incipiuntur infantes, furiosi, & qui interfecerunt stuprum suis per vim inferentes, & vxores in adulterio deprehensas. Rationes: 1. Homicidium crimen atrocissimum, ipso sacrilegio grauius est. (Theon sophista.) 2. æquum est, vt quod quis alteri fecit, idem quoque patiat, eundem vitæ finem sortiatur. (Plato 9. de Leg. lib. 1. cap. 2.) 3. vt viuere summum

Fff 2

est be-

est bonum, ita qui vitam tollit, summè improbus iudicandus. 4. arbores quidem caesæ semel celeriter renascuntur: at semel occisus homo non recuperatur. (Plut. in Pericle.) 5. sanguine impatur terra, neque expiatur ab eo, nisi sanguine illius, qui fudit. Num. 35.

Adulterij
pena:

XI. Adulterio constituitur poena mortis, Leg. tit. 20. in adulteros animaduertere etiam Leges Ciuiles iubent. (Dig. 48. t. 5. & Cod. 9. t. 9.) Lex Platonis incontinenter viuentes ignominia afficere iubet, (6. de Leg.) & in famia notari, & acceri à ciuitatis honoribus, qui adulterij & fornicationibus se polluant. (8. de Leg.) Vetus Lex Romuli est: Adulterij conuictam vir & cognatus, qui volent, necant. Ideoque Germani poena hac obseruata, adulteras maritis permiserunt, virgines ad laqueum saepe adegerunt, aut carceribus mulieribus flagellis cedi ad mortem vsque. (Tac. de Moribus Germ.) Apud Cumanos adulterij in oppido in foro insistere sunt coactæ, vt omnibus conspicuæ essent. (Plut. in Problem.) (Vide locum de Adulterio.) M. Cato Censor Senatu monuit Manlium, quem omnium opinio Consulem deprecabatur, quod vxorem interdum fuisset, inspectante filia osculatus. Si quis Israelitarum puellam virginem alteri pactâ in oppido compressisset, virgo ad oppidi portam educta lapidabatur: hoc quia in oppido non clamasset: ille, quia alterius vxorem vitiaisset. Sin autem ruri eam compressisset, vir tantum lapidibus obruebatur, quod verisimile erat, quamuis clamanti puella non tantam opem ferre potuisse. Quod si virginem quædam desponsam vitiaisset, patri puellæ so. argentea numerare, eamque vxorem habere cogebatur, neque

neque vnquam repudiare licebat. *Deur. 22.*

In antiqua *Saxonia* (ait *Bonifacius* epist. ad *Hilbaldum Regem*) si virgo paternam domum adulterio maculauerit: vel si mulier maritata adulterium perpetrauerit, aliquando cogunt eam propria manu per laqueum suspensam vitam finire, & super bustum illius incensæ & concretae corruptorem eius suspendunt. Aliquando congregato coetu foemineo flagellaram eam multas per pagos circumquaq; ducunt virgis cautes, & vestimenta eius abscondentes iuxta

Nota quomodo pagani, verum Deum ignorantes, legem Dei obseruari.

magalum, & cultellis totum corpus eius secant, & pungentes minutis vulneribus, cruentam ac laceratam de villa ad villam mittunt, & Deum ignorantibus semper nouæ flagellatrices, zelo puritatis adductæ, vsque quod eam aut mortuam, aut viuam derelinquât, vt cætera timorem aduocandi, aut luxuriandi habeant. *Guilhelm. Malburghens. lib. 1. cap. 64. de Anglis.*

Apud *Arabes* aliasque nationes adulteris semper capitis poena fuit. *Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 1.* Apud *Aegyptios*, si quis sine vi adulterauerat, virgine cedebatur ad mille plagas, mulier naso multabatur. *Diod. lib. 1. cap. 6.* Apud *Pisidas* adulterij poenitus per urbem vnâ cum muliere circumferebatur super asino ad dies aliquot. *Steb. lib. 42. ex Nicolao de Gentium Moribus. Parthi* nullum delictum adulterio grauius vindicant. *Strab. lib. 4. cap. 1.* *Leperi* quos in adulterio deprehendunt, per triduum vindictos per ciuitatem ducunt, mox toto vitæ tempore contemptibiles habentur: quod mulieribus etiam fit, nisi quod hæc poena vndecim in foro stare coguntur, &c. *Cal. lib. 11. cap. 48. Romani* Bacchanalia & no-

Sturna sacra damnarunt, cum sub nomine Religionis supra plurima committerentur, & omnia generis corruptelæ fieri cœpissent. Veteri etiam scito apud Romanos, ut maritus uxorem in adulterio deprehensam, impunè necaret. *Gardus stritur. Alex. lib. 4. cap. 1.* Ab *Aureliano Imp.* ad excogitatum in adulterum est, ut arborum duram inflexis capitibus, ac ad pedes religatis, mox dimissis, interuulsus utrinque propenderet, ac moreretur. *Calio. Antiq. cap. 6.*

In *Angliæ* qui extra matrimonium mulieribus commiscerentur, deprehensi, sacerdotis imperio, die festo in processu Cleri ac populi adesse habentur, & retentis femoralibus nudi Eccliam circumcunt, ardentem cereum manugestant. Si quem pœnæ pudet, is auro noxam redimit. *Aeneas Sylv. lib. 1. de dictis & factu Alphonsi.*

Si quis pudicitiam prostituerit, patriaque bona luxu amiserit, huic legibus *Athenensium* interdicebatur ius apud populum concionandi. Nam qui rem suam priuatam malè administraverit, fieri non posse, ut publicam bene administraret, atque idem priuatim sit improbus, ac publicè optimus. Sed & inhonestum esse, huic cum populo agere, qui orationis habendæ prius, quàm degendæ vitæ rationem duxerit. Denique viri boni orationem, quamvis nudam ac simplicem multum persuadere: contra homines improbi atque luxuriosi, licet ornata, contenti ac negligi. *P. Atradius ex Aeschino in Traianum.*

Quam seuerè *Orho* t. Rex Germanorum delictorum punierit, his verbis cõmemorat *Cronicius, lib. 3. rer. Germ. cap. 12.* Cum Rex expect-

tionem militarem crebrius duceret per Italiam, procidit ad pedes eius mulier querula, quod iam passa esset ad stuprum, rogans iustam legum vindictam: cum ille festinans educere, pollicetur in reditum se iustitiam facturum, eiulans mulier: *Quis tum, inquit, faciet te, Dominum meum, atrocis iniuria memorem?* Tum ille suspiciens in proximam Ecclesiam: *Hec, inquit, erit testis inter me & te, & in signum iustae ultionis.* Reversus, ubi vidit Ecclesiam, recordatur delatae quaestionis: iussit igitur aduocari mulierem, quae proueniens: *Seuerissime Rex, inquit, vir, de quo olim quæstus, nunc meus est maritus, peperit ex eo, & iniuriam aboleui.* Cui Rex: *Non ego, inquit, & per Othonis barbam sentiet dolabrum.* Facto dicta præstitit: nam virum ocyus securi percuci iussit. Rationes: 1. illegitimis familiarum splendor obfuscat, educatio & institutio negligitur. (*Xenoph. in Oecon.*) 2. foedissima est nequitia, quæ pudorem suum alienis libidibus prosternit. (*Cod. 9. de adul.*)

XII. *Monopolia* eodem modo, quo furta publica puniendæ sunt, siue exilio, siue bonorum publicatione. Extat de hac re *Lex lib. 4. Cod. t. 59.* libemus, ne quis, &c. Monopolium audeat exercere: hoc ausus qui fuerit, bonis propriis spoliat, exilij perpetuitate damnatur. Ibidem grauis poena constituitur Magistratibus, qui mollius Monopolia exercentes puniunt. Rationes: 1. magna in Rep. est tyrannis rerum ad vitam sustentandam necessariarum usum a paucorum nutu & arbitrio pendere. 2. Placuisse vult non cuique concedendum esse, ut

immenſas diuitias cumulet; ſecus qui fecerit, huius opes Fiſco adiudicandas eſſe ſcribit. (*de Leg.*) 3. Ibidem certam hæreditatem eſſe ſtatuit, ſi parentes ſuis liberis non magnas opes; ſed plurimum pudoris, modetiæ, & reliquarum virtutum reliquerint. 4. *Ariſt.* 2. *Pol.* cap. 5. negat bene conſtituta in Rep. permittendum, vt quibus quouis modo ditelcat, & opes accumularet; quia hæc res licentiam nimiam parit, honorum procreat ambitionem, excitat inuidiam, quam rixa & ſeditioes sæpe ſequuntur, ordinem omnem tollit, facit vt pauci ditelcant, ad inopiam multi redigantur; vnde publica tandem res perit, moribuscus, atque corpus hydropticum.

XIII. De *Moneta* adulteratione Lex eſt: Quicumque nummos aureos partim raſerit, partim tinxerit, vel ſinxerit; ſi quidem liberi ſunt, ad beatias tradi; ſi ſerui, ſummo ſupplicio affici debet. (*Dig. lib. 48. t. 10. & in Cod. lib. 9. t. 24.*) Iſ, qui falſam cudunt ac fabricantur monetam, nummos falſos fuſione formant, ſtammarum exuſtionem paratam eſſe debere Imperator iubet.

Apud *Athenienſes* tales ſunt capite puniti. (*Demosth. aduerſus Leptinem.*) Apud *Agyptios*, ſi qui monetam circumciderent, aut euderent adulterinam, aut pondera, vel inſignia mutarent, aut falſis litteris inſcriberent, illis manus ambe amputabantur, vt quæ corporis pars peccaſſet, etiam poenas lueret per vniuerſam vitam. (*Diod. lib. 1. cap. 6.*) Apud *Suecos*, qui adulterina moneta alios deceperunt, ita ſunt puniti, vt monetam illi colliquarent, & in eam falſarios viuos immitterent, vel in ſublimiori trabe circumligatos per totum corpus moneta vndique ſplendente, his quædam

frangerent. *Olaus lib. 6. cap. 13.*

Rationes: 1. quia nummo opus est ad quotidiana commercia, & omnes vitæ vsus. (*Plato 5. de Leg.*) 2. Hic est mensura commutandarum rerum. (*Arist. 1. Pol. cap. 6.*) 3. Et inuentus, vt hominum indigentia, &c. succurrat. *Ibid.* 4. Itaque contractus & commutationes omnes corrumpunt, qui monetam adulterant. Hæc res *Romanos* mouit, vt vnâ tantum Officinam haberent Monetalem, in Templo Iunonis: (vt *Carolus Magnus* in suo Palatio:) constituerent Triumuiros Monetales, qui monetam arrosam tollerent: & vt Scholâ aperirent, in qua ciuium liberi discerēt nummos probare, monetam adulterinam à vera seiungere. *Rodin. lib. 6. cap. 3.*

XIV. Boni Magistratus in luxui deditos, & prodigos animaduertunt.

1. *Lacones* scuriferum militē interemēre, quod tanto non nihil purpurei panni intexuisset. (*Plut. in Lacon.*) In tantum horrebant exemplum peregrinæ luxuriæ, non ignari, ex minimis initijs immedicabilem vitiorum colluuiem inundare, eoque tutissimum esse iudicantes, principijs obstruere. Ob id in primos auctores seuerissimè animaduertebant. Plurimum nocuit Reip. quisquis inuestram vitij aperuit.

2. Ex Antipatri amicis quendam *Philippus Macedoniae Rex* in Iudicum numerum adscripserat. Verum post, vbi cognouit illum tingere barbam & capillum, submouit eum, dicens: Qui in proprijs capillis fidus non esset, eum muneribus gerendis non videri dignum cui fideretur. *Plur. in Regum & Imp. Apophr.*

3. *Græcis* lege castum erat, vt qui patrimonium prodig-

Fff 5

prodegerat, sepulchro patrio non humarentur, sed externo. *Alex. lib. 6 cap. 14.*

4. *Tiberius Imp.* Senatōri cuidam luxuriosē uiuenti tutorem, ac si pupillus esset, dedit. *Dion. lib. 57.*

5. *Florentini* olim in decoctores, ac turpi iudicio conuictos, eosque, qui Reip. debitam pecuniam, ex Magistratus præsripto, ad diem nō soluisent, inter ararios referabant, sic ut ius suffragij ciuitatisque amitterent. Is autem, cui ea multa erat irrogata, adigi ad speculum dicebatur, quod in ea nota, tanquam in speculo, & censum & fortunas ciuium licebat intueri. †

† *Brutus*

lib. 1 hist.

Florentina.

XV. In *Loquaces.* Nam *Ægyptij* eos, qui secreta in vulgus spargebant, aut belli cōsilia hominibus indicabant, lingua priuabant, ne posthac necesse linguae licentia Reip. obessent. *Diod. Sic.* *Logopoeos* vocant *Græci*, qui falsa comminiscuntur, & inuulgant. Hinc in *Nicia* *Plut.* consore scilicet ab *Atheniensibus* ad rotam alligatum, velut *λογοποιός*, quod *Siciliensem* cladem temere Magistratibus nuntiare, & tota urbe divulgare ausus esset, ab peregrino in constricta accepit, vel potius peregrinus ille publico iudicio tortus est & uinctus, donec alius certū nuntiū attulisset. *Caes. lib. 7. cap. 6. Casar lib. 6. Val. Max. lib. 1. cap. 8.*

Homines

imperi

falsis rumo-

rum ter-

uentur.

Cum falsi rumores temere & sine certo auctore in vulgus sparguntur, leui & inconstanti populo ex summa lætitia incredibilis moeror, ac summa consternatio, & cōtra potest oboritur, quod nihil vel corporum valetudini, vel publice tranquillitati periculosius, atque calamitosius, aculere potest.

XVI. *Artes lasciuas & perniciosas ex ciuitate*

bus explodunt. Commendatur *Saul*, quod abstulit magos & ariolos (1. Reg. 18.) & *Iofias* Rex quod deleuit ariolos & pythones. (4. Reg. 23.) Non nimis cauti, nec nimis prouidentes esse possunt Argi, Mercurijque ciuitatis, quorum est non solum vultures, sed etiam pullos scelerum in ipsis nidis suffocare, & seueritatis ferrum in malos ac tuere, ac contorquere; seu gladio maleficos, & turbatores publicæ quietis tollere. 1. quia, uti hæcenus demonstratum est, Lex Diuina, (*Leuit. 19. & 10.*) & humana id ipsis demandat. 2. quia ad ipsos pertinet, ciuitatem à malis purgare, & impedire, ne partes, quæ sunt propter totum, illud corrumpant. Ideo, quando non possunt omnes partes integras seruire, potius vnã partem amputant, quàm sinunt, ut bonum commune peccat: ut medicus mētr bra, quæ corrupta & putrida, toti corpori nocere possunt, secat, abscindit, obruncat, ne totum corpus corrumpant. Hinc iustitia pingitur aspectu virginali & formidabili. (*Gell. lib. 14. cap. 4.*) 3. quia Magistratus quandoque, Deo permittēte, morte auferuntur, cum nocentes non puniunt, ut legitur de *Saul*, *Achaz*, & *Philippo* patre *Alexandri*, quod *Attalum*, ob stuprum illatum *Paulanix*, eo perente, non puniisset, ut dicit *Curtius*. (*Plato 9. de Leg.*) 4. quia nulla est causa maioris mali, quàm licentia mali: & spes impunitatis maximam peccandi illecebram inducit. Sapiēs quidam missus *Lacedæmonem*, ut obseruaret, quibusnam legibus ac institutis ciuitas regeretur: post aliquot annos in patriam reuersus, vocatus est ad Senatū, ut sui ciuitatis rationem redderet: rogatus verò tandem, quomodo suam *Lacedæmonij* Remp. administraret,

*Excludi
ferro debet,
quæ sanari
non possunt.*

strarent, fune, furca, gladio, alijsque exquisitis tormentorum instrumentis in Senatu depositis: Hæc, inquit, sunt Leges Lacedæmoniorum: in hinciuuitatis salus, & administratio ponitur, quali dixisset: O Athenienses, nos multas & præclaras Leges ferimus, earumque nominibus ac titulis plurimum delectamur: at Lacedæmonij in hoc nos vincunt, quod maiorum decreta ab illis sub ac seuerè obseruantur. Vt enim opes in arca sunt positæ sine vsu hominis, si non expendantur: ita Leges æri incisæ sunt sine fructu ciuitatis, si iisdem, vt decet, non obtemperetur. Sunt quidem Leges muti Magistratus, & veluti inanimata instrumenta Reip. quæ tamen vocem & vitam habent, si ciues ad obedientiam seueritate Magistratus impellantur. Quid prodest medicina, si non applicetur? Merito omnes vno constringuntur Legum vinculo, & non solum lepores, sed etiam leones & aquilæ, seu diuites & potentes earum vim ac seueritatem timent.

Leges non solum capiunt muscas.

SIGNVM LII.

Malorum initijs occurrendum est.

ETIAM MINIMA MALA IN CIVITATE diligentissimè obseruare, vsq; exortu, seu nascentibus remedium præsens adhibere, seu etiam parua delicta castigare.

VITA peccatorum est Styx & lacuna miferiarum, & flagitia populi sunt præcipue euerendi Imperia. Quid enim sulphur & ignem in Sodomam & Gomorrhã à celo deuocant immensis vitæ turpitudinis. Quid Diluuium totius

Mundi

Mundi fecit? immanis scelerum turpitude. Quid Templum, quid Ierusalem deuastauit? Certè populi turpitude. Niniue triste & fatale funus minatur Deus, sed quæ causa? ipsius ciuitatis turpitude. Sunt autem etiam minima populi peccata Rep. exterminanda. Nam rimula in naui neglecta demergit nauem: imò vt multis arenis nauis immergitur: vt bos culicum multitudine suffocatur; ita rebus minimis ac tricis neglectis, magna nonnunquam euertuntur Imperia. *Arist. 5. Polit. cap. 8.* Res parua in primis videbatur Romanis Tribunos plebis instituere; sed hæc libertas licentia facta lumen Consulium obscurasse dicitur. *Liu. lib. 1. dec. 1.*

*Maximè
facinororum
occasionis
& radices
euelere.*

Etiam parua delicta nocent.

Latentes & occultæ imperigines sæpe in leprâ totius corporis serpunt: ita malorum mica in molem conuerti potest. Grana veneni nonnunquam vitam tollunt: sic minima mala ciuitatem. Ergo malorum atomi in administranda ciuitate non sunt negligendi. Quemadmodum parui sumptus (si sæpe fiant) rei familiaris, quantumuis amplæ, fontem exhauriunt: ita Legum & Institutionum transgressiunculæ, si accumulentur, neruos concidunt ciuitatis. Et quamuis in minimis harum non apparet commutatio, serpunt tamen hæc monstra, & veluti è cauernulis suis primùm in angulos, tum in arces ciuitatis suæ flammas, suaque venena spargunt. Vt ex multis granis, magnus aceruus; ita ex multis paruis offensionibus immane facinus constituitur. *Plut. in Apophth.* Et vt parua in principio itineris digressio, sic magnus in fine error: ita minima Legis transgressio, si negligatur, fit tandem lues ciuitatis. Caueat ergo Scauola, qui virgulam Censoriam tenet, ne, vt per-

vt perditè amantes ab oculis ad alia concepta
 scelera sensim & pedetentim veniunt: ita ciues
 paruis malorum punctis & umbris in Oceanum
 profiliant flagitiorum, quorum pestifero halitu
 tota infecta ciuitas, tandem contabescat. Nauis,
 tametsi magna, paruis arenis aliquando mergi-
 tur, cur ergo ciuitas minimis malis non cogit-
 setur, & in discrimen traheretur? Sapienter ait
 Hippocrates: Nihil contemne: nam nihil paru-
 um est: puscula saepe in peracutum morbum, res
 parui ponderis in grande discrimen migrat.
 Non est in leuiculis scelerum occasionibus ex-
 tirpandis morandum. (Arist. 5. Pol. cap. 3.) (Oul-
 dius de Remed. Amer. lib. 1.)

*Nam mora dat vires, teneras mora percoquat
 viuas,*

Et validas segetes, quod sunt herbae, furta.

Nascitur mala, antequam radices agant, deinde
 Magistratus extirpanda sunt. Nam maxime im-
 peris & Rebusp. perniciofa est incempeffina mi-
 sericordia: (Arist. 5. Pol. cap. 8. Thucyd. lib. 3.) Imp-
 pliciorum cogitatione efficitur, vt à sceleribus
 hominum animi abhorreant: (Plato 9. de Leg.)
 aliud malum tollatur: (7. Pol. cap. 13.) futuroque
 maleficiorum inhibitiones, laetorum consolatio-
 nes fiant: (Plur. de fera Numin. vmdsila.) neuo
 improbè petulanter què agere aufit: (Demosthen.
 Midiana Orat.) paucorum supplicio omnes re-
 qui continuò castigentur. (Iustinian. in Nouel.
 Const. 30.)

Prohibenda etiam parua delicta, ne necesse
 ne exempla obfint. Itaque felix tum Romula
 Resp. fuit, cum Iunius Brutus duos adolescentes
 filios, proditoris coniugios, virgis caecos, securi
 perc-

perculsit. (Liu. lib. 1. Dionys. lib. 4. Plut. in Bruto, Val. Max. lib. 5. Plin. de Viris Illust. cap. 10. Sabel. lib. 4.) Munlius Torquatus supplicio filium affecit, quod Latino in bello contra imperium pugna- set. (Liu. lib. 8. Plut. in Fabio, Val. lib. 2. Plin. de Viris Illust. cap. 28. Sabel. lib. 5. & 6. Frontinus lib. 4.)

Patavinam Præfecturam Gabio Grimano Se- renissimæ Reip. Venetæ nomine administrante, studiosi quidam hominem pannosum & fameli- cum, decem scutatis conductum, sabornârunt, vt d'eto Præfecto è templo exeunti occurreret, enna osculo manibus impresso salutaret, ac tandem fratrem appellaret. Hac salutatione & verbis ni- ill omnino commorus Grimanus, comiter tandè salutatur, & secum in Prætorium ducit: vbi intel- lecta totius rei serie, portas vr̄bis statim obser- uari iubet, & Studiosos omnes, quorum consensus ad hanc rem interuenerat, ad se vocat. Cùm illi comparuissent, sereno vultu ait, ipsorum comi- tate & diligentia sibi hodie fratrem repertum, sed ad eum egenum, & nudum, vt ad eum, vti fratre dignum sit, ornandum non paucis nummis opus habeat. Velle igitur, vt quandoquidem ipsi in fratre reperiendo non leuem adhibuerint dili- gentiam, iam quoque in eo exornando, pari vtã- tur liberalitate, ac singuli certam pecuniæ sum- mam statim dependant. Excusare illi se, deprecari, obsecrare denique, vt quod ioco & iuuenili sciuita commissum esset, indulgeret. At ille pretendere opus esse fratri veste & sumptu. Nec prius abeundi illis copia facta est, quàm centenos scutatos nudo illi singuli numeras- sent.

SIG.

SIGNVM LIII.

*Seueritatē
cum modo
adhibere,
neque in se-
nitiam de-
bere.*

POENAS PRVDENTER IRROGARE,
vt nec nimis seuerè exerceantur supplicia,
nec inconsiderata, & intempestiua
adhibeatur lenitas.

DICTUM fuit Draconis Atheniensium Legislatoris, Leges non atramento, sed sanguine scriptas esse: propterea quod iniquissimè omnibus peccatis capitis poenam constitueret. (Plat. in Solone.) Sic & Tenedia securis in prouerbio dicitur, quod Tenedi Rex omnes iniuriosos aequè securi percutere iussit. Et L. Casij Prætoris Romæ Tribunal reorum scopulus appellabatur, propter nimiam seueritatem. (Val. Max. lib. 3. cap. 7.) Platōnis autem Lex est: Delicta non poena æqualiternia puniantur: ratio hominum in criminibus habebatur. (lib. 9. de Leg.) Et Asyla fuerunt constituta ijs, qui homicidium commisissent, vel calualliquo, vel affectione animi. Athenis à Theseo, Roma à Romulo. (Dionys. Halic. lib. 2.) In populo Israhelico, iussu Dei, (Leuit. 35. & Deut. 18.) Vult Prouidentia, ait Choniates, lib. 3. de rebus gestis Israhelici Angeli, etiam in inimicissimorum supplicijs moderacionem adhiberi, & semper in conspectu esse potestatis lubricum, & imperij amissionem, & vt omnium rerum vicissitudo est, quem admodum quisque tractarit ceteros, ita & ipse Diuino iudicio ab alijs tractetur.

Non omnia crimina rigidè eodem modo puniendā sunt. i. quia quærendā sunt potius ignoscendi causæ, quàm puniendi occasiones: & hoc est

est proprium Iudicis & Magistratus considerati. (*Amintanus Marcellinus lib. 19.*) 2. parsimonia debet observari etiam vilissimi sanguinis. (*Seneca 1. de Clem.*) 3. in dubijs causis eam in partem inclinandum est, ut si peccandum omnino sit Magistratui, melius iudicetur iniuste reum absolueret, quam iniuste perdere: quod illud peccatum quidem sit, hoc verò impietas. Et exemplum observandum eorum, qui errantibus viam monstrant. Melius est enim eum, qui per agros viæ ignorantia aberrat, admonere, quam expellere. (*Arist. in Problem. sect. 29. Stob. serm. de Magist. Seneca 1. de Ira.*) Cautio adhibenda, ne quid aut durius, aut remissius constituatur, quam causa deposcit. (*Marcianus l. 11. §. de Pœn.*) 4. Sæva sit crudelitas, nisi se intra congruentes nocetium pœnas coërreat: (*Lactant. lib. 6. cap. 14*) prope est, ut libenter etiam qui citò; prope, ut iniquè puniat, qui nimis. (*Seneca 1. de Clem.*) Et utile hoc est Magistratui, misericordiæ potius, quam crudelitatis & tyrannidis rationem habere. (*Cic. 2. de Invent.*) Vide locum de Clementia. 5. Romani Magistratibus suis securès fascibus alligatas prætulerunt, ut ostenderent leuiter delinquentes virgis, grauius peccantes, & omnem sanationem auersantes, securibus & capite puniendos esse. (*Plut. in Problem. Alex. ab Alex. lib. 3. cap. 5.*)

Pronior erit Magistratus in mitiorem pœnã, & ad absoluendum, quam condemnandum, relictoque nimio rigore, in clementiam potius propendeat. Quia *Tiberius* omne crimen pro capite accipiebat, eius morte populus Romanus adeò insolenter exultabat, ut dias atque imprecationes in eum vulgò iactarent, essentq; etiam ciues, qui

Ggg

qui

qui palàm orarent Terram matrem Deosque Ma-
nes, ne mortuo sedem vllam, nisi inter impios
darent. *Sueton. S. Gregorius, lib. 2. in Iob, cap. 8. ait:*
Miscenda est lenitas cum seueritate, faciendumque
quoddam ex vtraque temperamentum, vt neque
multa asperitate exulcerentur subditi, neque ni-
mia benignitate soluantur. Sit itaque amor, sed
non emolliens; sit rigor, sed non exasperans; sit
zelus, sed non immoderatè fauens; sit pietas, sed
non plus quàm expediat, parcens. Quoniam *Ver-
gius Galba*, simulatque Imperium est adeptus fa-
cinorosorum hominũ sanguine manus sibi emen-
tauit, & parcior, quàm oportebat, donatiui spem
militibus proferebat, haud multis post men-
bus, non in cubiculo, non noctu, non veneno, a-
lijsue insidijs petitus, sed in ipsa Vrbe, Imperij
capite, media luce, manifestis armis à suis mili-
tibus interfectus est. Si seueritas nimia efficit, vt
Imp. Galba à subditis, præduro alioqui Neronia
imperio assuetis, insidiarum struerentur; quanto ma-
gis par est eum Magistratum cauere summam se-
ueritatem, qui in alterius benigni ac clementis
locum surrogatur. Hinc *Tiberius Caesar*, qui Au-
gusto humanissimo Principi successit, etiam in
Principatus non pauca in Vrbe animaduertio-
nem postularent, tamen non audebat in popu-
lum, per tot annos molliter habitum, nimis esse
durus. *Tac. lib. 1. Hist.*

CAVSSAB lenitatis & mitigationis potest
esse possunt.

1. *A Etas. r. Iulius Caesar Ptolemaum Aegypti Re-
gem non eodem modo punire voluit, quoniam
Consiliarios, quod Rex esset puer, Consiliarios
nes. (Plut.) Contra reprehenduntur Spartani, qui
necia*

necem *Agide* intulerunt adhuc adolescenti. 2. *Leges* Ciuiles eodem loco pueros, quo furiosos habent: ideoque puniri grauius nolunt. (*lib. 48. Dig. tit. 8.*) & *Plato, lib. 9. de Leg. peccatis*, quæ committuntur in pueritia, pœnas præscribit mitiores, & non exiguam his esse veniam concedendam affirmat. 3. Adolescentes non tam sunt, quam fiunt mali ex aliorum instinctu & conuersatione: (*Plato 3. de Rep.*) maximè cum diuiter educati fuerint, & post gustare mel cœperint, atque versati fuerint cum ijs, qui varias voluptates excogitant. (*idem lib. 5. & 8. de Rep.*) 4. Horum natura ardens ac veluti ignea est, neque quiescere facile potest, ideoque malè sæpe agit. (*Plat. de sera Num. vindicta.*) 5. Sunt imperiti huius vitæ actionum, ideoque decipi facile possunt. (*Arist. 1. Ethic. cap. 1.*) 6. obnoxij sunt varijs animi perturbationibus, hisque studiosè inserviunt. (*Arist. 2. Rhet. cap. 12. 8. Ethic. cap. 13.*) 7. cupiditatibus plurimis redundant. (*Isocr. in Areop.*) 8. maxima iudicij & consilij imbecillitate laborant. (*Cic. 1. de Offic. & de senect. Arist. 1. Pol. cap. vlt.*) 9. Fieri plerumque solet, vt magna indoles magnis vitijs laboret, idemque planè hic accidat quod vitis recentibus, quæ quæta in dolio non probantur: & agris, qui quæ sunt fertiliores & feraciores, eò magis noxijs herbis infestantur. 10. Si prima in ætate grauius punirentur, impedirentur eorum actiones multæ præclaræ: videmus enim summos homines, & clarissimos ciues factos fuisse non paucos, cum adolescentiæ cupiditates deferbuissent. (*Cic. pro Calio.*) Themistocles petulans & prodigus in prima ætate, vir post summus euasit. Neque id dissimulauit, sed dixit, è ferocissimis

sumis pullis optimos equos fieri, si re et informentur, atque educentur. (Plut.) Valerius Flaccus adolescens luxu perditus, post modestiae ac sanctitatis exemplum Romana in Rep. exiit. (Val. Max. lib. 6. cap. 9.) Q. Fabij Maximi adolentia admodum fuit infamis, senectus ornatissima ac speciosissima. (Liu. lib. 61.) Scipio Africanus admodum dissolutè primos adolescentiae nos exegit. (Val. ibid.)

II. Caussa *Ebrietas*. Nam 1. Pyrrhus Rex Epirorum, cum nonnulli adolescentes inter pocula malè de ipso locuti fuissent, & ab hoc exarmati, vnus respondisset: imò, nisi lagenula defecisset, occidissemus te: simplici confessione motus, eis ignouit. (Plut.) Pisistratus à Therappone inter pocula conuictio laceratus, ita vocem & animam ab ira cohibuit, vt abire volentem, familiaris inuitatione retineret, ferret etiam alia. (Val. Max. lib. 5. cap. 1.) 2. Imperatores Theodosius, Arcadius, & Honorius legem hanc tulerunt: Si quis modestiae nescius, & pudoris ignarus, temulentia turbulentus, temporum nostrorum obretractio fuerit, eum poena nolumus subiugari, neque dum aliquid aut asperum volumus sustinere. (Cod. 9. t. 7.) Et Iureconsultus inquit: Si per vinum custodia amissa, tractandus is, qui deliquit, mitius est, & in deteriorem militiam dandus. (Dig. lib. 48. t. de Custodia.) Extat & Rescriptum Imp. Hadriani: Per vinum aut lasciniam lapsis capitalis poena est remittenda, & militiae irroganda mutatio. (lib. 19. Dig. t. 26.) 3. Ebrij cum peccant, non proposito, aut dolo malo peccant, sed impetu. (Dig. 48. tit. 19.) Ebrij, vt senes, sunt bis pueri: ergo lenius puniendi. (Plato 1. de Leg.) Sunt imbecilli

*Ebrij mitius
ri poena af-
ficiendi.*

ignorantibus, & propterea solum puniendi, quia
 minimum biberunt. (*Tiraj. de legum pœnis mitigã-
 ds.*) Sibi interceptis, dijudicare nihil possunt,
 ideo ijs ignoscendum. (*Arist. in Probl. sect. 30. q. 1.*)
 Ideo pœna illis leuis est constituta in veteribus
 legibus Francorum: Si quis miles ebrius fuerit
 repertus, eiectus, quoad culpam agnoscat, aquam
 bibere cogatur. (*Beatus Rhenanus lib. 2. rerum
 Germ.*)

III. Causa est *Ira*. Leuius, inquam, tractandi
 sunt, qui animi quadam commotione & iracun-
 dia peccarunt. 1. Hinc is, qui patris vlciscēdi caus-
 sa matrem necauit, non solum humana, sed Deæ
 etiam sapientissimæ sententia liberatus est. (*Cic.
 pro Milone.*) Mulier, quæ virum & filium irata
 clam veneno interemit, quod illi filium suum, ex
 priore matrimonio natum, insidijs interemis-
 sent, accusata apud Dolobellam, missa Athenas
 est ad Areopagitas, qui cognita causâ, simul &
 accusatorem, & reum post cētum annos ad se re-
 dire iusserunt, quod videretur, non licuisse mu-
 lieri per leges maritum & filium necare; nec etiã
 ream damnãda, eò quod commotione animi, & ira
 multa peccasset. (*Val. lib. 8. cap. 1. Gell. lib. 12. cap. 7.*)
 2. Est Regula Iuris: Quidquid in calore iracundiæ
 vel fit, vel dicitur, non prius ratum, quàm si per-
 seuerantia apparuerit iudiciũ animi fuisse. (*Dig.
 lib. 40. t. 17. & lib. 9. Cod. t. 9. ad legem Iuliam, de a-
 dulters.*) Tantum exilio mulctatus, qui incõsul-
 to dolore adulterum interemerit: eò quod nox &
 dolor iustus factum releuant. 3. Plato similem
 inuoluntario esse scribit eum, qui primo iræ im-
 petu, & repente aliquem interemit. (*3. de Leg.*) 4.
 4. vt dicitur, *furore breuis est*: furiosi autem mi-
 rari

tius puniendi sunt: & animi commoti, nec se
hibere possunt, nec quo loco volunt. (Cic. *Tuscu-*
quæst. lib. 3) 5. Irati qui sunt, eodem modo irerunt
videntur, quo qui feбри laborât, calidi sunt: quod
animi illorum pulsu & tumore quodam disten-
duntur, vindictæque sunt cupidi. (Plut. in *Coro-*
lano.)

IV. Causa, est *Imperitia*. Nam 1. imperitia &
ruditate quadam qui peccant, non dolo malo,
non improbitate, non negligentia peccant; nisi
iterare idem voluerint. Vbi illud valet: Voluit
iteratum curatur tardius: frequenter qui pec-
cant, & lugent, veniam vix merentur. (Augustin.
in *Soliloq.*) 2. nulla disciplina est, in qua non pec-
cando discatur. (Colum. *lib. 1.*) 3. profectus par-
magna iudicanda, velle proficere. (Seneca *epist.*
7.) 4. Natura nihil perfectum illico producit.
(Cic. 2. *de Inuent.* & in *lib. de Clar. Orat.*) Nihil
in hac reperitur, quod se in vniuersum profun-
dat, & quod totum repente euolet. (Idem *de o-*
rat.) 5. Leges Ciuiles tyronibus ignoscunt. Est lex
de re militari: Tyronibus est parcendum. (Dig.
lib. 49. t. 15.)

V. Causa, *Error, Casus, Imprudentia*. 1. Cum
Adrastus in venatione fortè aprû sectatus, *Croeli*
interfecisset filium, veniam à parente impetra-
uit, eò quod per errorem hoc fecisset. (Herod.
lib. 1.) *Athenienses* delictis eiusmodi inuoluntarijs
Aras constituerunt, ad quas, qui ita peccá-
runt, confugere possent. (Thucyd. *lib. 4.*) Et ex-
des errore atque casu factas in Palatio, non
Pago Martio dijudicârunt. (Aelian. *lib. 8. cap. 10.*)
2. Lex Diuina etiam mitius tales vult tractare.
Exod. 21. v. 12. *Qui percusseris hominem, volentem*
vivere,

cidere, morte moriatur. Qui autem non est insidiator, sed Deus illum tradidit in manus eius: constituatur tibi locus, in quem fugere debeat. Constituitur hic locus, (Deut. 19. v. 2. Num. 35. v. 9. Ios. 20. v. 1.) ut tres ciuitates æqualis inter se spatij diuidantur in medio terræ Israëliticæ, & habeat in vicino, qui propter homicidium profugus est, quo possit euadere. In Iure (lib. 95. Dig. & lib. 48. t. 8. & 19.) lego hos casus: Si putator, ramum ex arbore deijciens in plateam, vbi nullum est iter, hominem interfecerit, non teneatur lege Cornelia de Sicarijs, eò quòd diuinare nõ potuit, an per eum locum aliquis transiturus sit. Si quis de alto se præcipitauerit, & super alium venerit, eumque occiderit, non teneatur lege Cornelia de Sicarijs: ut nec cum venator venando, telo in feram misso, hominem interficit. Spectanda enim cunctis in rebus voluntas est, & quæ consulto facta nõ sunt, fraudi esse non debent: (Arist. 3. Rhet. cap. 14.) & mihi videtur indignius, quàm eum, qui culpa caret, supplicio non carere; euentum, non animum spectari; pari affici poena flagitia, & aduersos casus. (Hermog. de Statibus, Cic. 2. de Inuent. Quintil. lib. 7. cap. 5.)

VI. Causa, Persona qualitas, dignitas, nobilitas, merita. 1. Scaurus repetundarum reus, & quidem perditus, & comploratus; tamen propter vetustissimam nobilitatem, & recentem memoriam patris absolutus est. (Val. Max. lib. 8. cap. 1.) Seuerus & Antoninus clarissimum quendam iuuenem sacrilegum in insulam deportarunt, cum aliàs sacrilegij poena sit ad bestias damnatio, aut suspendium. (lib. 48. Dig. t. 13.) 2. Ius Ciuile in delictis iubet personæ qualitatem considerare:

in peculatu, (*lib. 48. Dig. t. 13.*) & qui in ciuitate incendium faciunt data opera, si humiliorē sine loco nati, bestijs vult obijci: si in aliquo gradu, in insulam deportari. (*Dig. 43. t. 9.*) Si in vinculis est Nobilis detinendus, non ita strictē tenendus est, vt alij. (*lib. 48. Dig. t. 3.*) 3. Rationes idem docent. Nam 1. semper habenda ratio dignitatis est. (*Cod. 9. t. 2.*) 2. valere debet apud omnes clarorum hominum, & bene de Repub. meritorum memoria, etiam mortuorum. (*Cic. pro Sextio.*) 3. Turpe est tantisper cuiusque curam agere, dum eius vita est, post verò nullam rationē habere. (*Demosth. epist. 3.*) 4. Tyrannidis oritur suspitio, cum multi nobiles, velut eminentiora papauerum capita, obtruncantur. (*Arist. 5. Pol. cap. 11.*) 5. Etiam metūci in aduersa valetudine mollius & clementius liberos, quā seruos tractant. (*Plin lib. 8. epist. 1.*)

VII. Causa, est *Sexus*. Mitius puniendā obsequium infirmitatem foeminae, quā viri. Nam 1. in Iure, cum laesa Maiestatis crimē est commissum, filiae eius, qui hoc commisit, mitius, quā filij puniuntur. (*9. Cod. t. 3.*) Vide *lib. 48. Dig. t. 5. 4. 13. lib. 2. t. 13.*) 2. quia foeminae habent quidem consultandi facultatem, sed imbecillam; virtutem, sed languidam, & imperfectam. (*Arist. 1. Vol. cap. 8.*) Virgilius 1. *Aeneid.*

Nullum memorabile nomen

Feminae in poena est, nec habet victoria laudem.

Quondam omnibus Dionysia Tyranno exitium imprecantibus, anicula inuenta fuit, quae quondam die pro incolumitate Regis vota conciperet. Rogata à Rege mulier, vnde tanta in ipsum benevolentia? Quoniam, inquit, cum puella essem, & graui

grauem Tyrannum haberemus, optabamus mor-
tem illius. Eo interfecto, deterior arcem occu-
pauit; & huius exitium optabamus: successisti
enim, superioribus etiam grauior. Quare vereor, ne
si tu pereas, succedat etiam deterior. Facetam
illam audaciam Tyrannus punire erubuit. *Val.
Max. lib. 6. cap. 2.* Liber hæc lepidissima conclu-
dere historia. *Thoma Moro* in Angliæ pro tribu-
nali sedente, crumenisecæ aliquot, & id genus
lures producti sunt, & accusati. Ibi Assessorum
Morus, vir grauis & senex, eos, qui reos illos accu-
sabant, grauius reprehendit, quod in custodien-
dis nummis & alijs suis rebus negligentes fuis-
sent, atque ita furto occasionem ipsi præbuis-
sent. Huius importunitate offensus Morus, Iudices
omnes dimisit: sequenti verò nocte vnum ex cleptis
ad se adduci iussit, & quid fieri vellet, com-
muniuit, impunitate, si id fecisset, promissa. Sequenti
die Morus iterum pro tribunali sedens, primùm
eum, quo cum ante egerat, produci iubet; multo-
rum furtorum accusatus, facilem, ait, sibi fore
exculpationem, modò vel ipse Iudex, vel Assessorum
quis secretò aures sibi præbere vellet: reuelat-
urum enim aliquid, quod ipsorum omnium in-
gresset. Tum Morus vnum ex Assessoribus eli-
gendi potestatem fecit. Ille verò seni illi, hester-
no suo Aduocato rem omnem aperturum se di-
xit. Sic igitur cum illo seorsum abscedens, auri
poculo quid insurrat: interim verò marsupium
suum aperit, & inuentum aufert. Illo iam ad sub-
stratum reuerso, Morus hominem in carcere de-
tineri ait, qui fame pereat, & rogare, vti Assesso-
rum parua stipe subueniant. Singulis igitur manum
ad crumenam admoventibus, senex quoque ille

Ggg 5

marsu.

marfupium fuum quærit, eoq̄ue non inuento, vehementer commotus, rem indignam exclamat, crumenam ſibi eo ipſo in loco, vbi ius dicitur, eſſe ereptam. Tandem Morus rem omnem exponit, monens, ne poſthac tam acerbè reprehendat eos, quibus tale quid contingeret, neue furum, & crumenifecarum ſuſciperet patrocinium.

SIGNVM LIV.

QVÆDAM MALA TOLERARE,
ſeu in ijs conuiuere, cum iſdem ſubito prohibitis, ac punitis, ſuſtiora conſequentur.

VT in ſidibus Muſici instrumenti tendendis, ita in malis ciuitatis tollendis ſenſim accedetentim agere oportet. Illæ ſtrident, & rumpuntur, ſi intendas ſubito: hæc tumultuant, ſi collas repentinò. Ferox, immanis, truculenta eſt natura humana, conſilio ſemper non regitur, iudicio non coërcetur. Hinc Magiſtratus interdum clauſis quaſi oculis, vident quædam mala, ne nimis perſpicaces, videant monſtra, non ſine ſepulchro & naufragio: quædam, inquam, mala permittenda cenſent, ne grauiora mala ſequantur; ita tamen permittunt, vt peccantes ſuum ſcelus non ferant. Tanta enim eſt inſtantia humana, tam facilis deſcentus auerſi, vt lapſu prohibito, in immanitatem ſceleris precipitantius cadat.

SIGNVM LV.

IN POENIS ET SUPPLICIIS

sumendis vitare celeritatem, voluptatem, & nouitatem.

Romani Prætoribus virgas securibus alligatas præferri volebant, vt ostenderent, Magistratum iram minimè celerem & insolutam esse debere: virgarum enim dissolutione moram frangebat. Itè Consulibus Romanis fasces, cum totidem securibus præferebant Lictores, qui ab id Græcè *παῖδεςχοι*, virgas gerentes, dicebantur. Fasces erant fasciculi virgarum, intra quos securis ita erant obligatae, vt ferrum in summo fasce extaret. Erant isti fasces ex betulæ virgis, quod virgæ istæ tenues & flexibiles, ad poenæ lenioris irrogationem vtilissimæ haberentur. Erant autem colligati, vt ostenderent Magistratum ad irrogandam poenam procliuem non esse oportere. Virgarum enim hoc pacto colligatarum solutio, mora sua & tarditate iram frangebat, & imbecum animi moderabatur. *Plut.* Nam rectè ait *Seneca, lib. 2. de Benef.* crudelitas acerbissima videtur quæ trahit poenam.

Tiberius Imp. vetuit, ne damnati intra dies decem supplicio afficerentur. (*Dion lib. 57. Sueton. Tiber. cap. 75.*) seu ex Senatusconsulto statuit, ne sententiæ mortis damnatus, intra decimum diem differretur: quod quidem Edictum latioribus spatibus *Theodosius Christianus Imp.* ampliauit, nimirum, vt triginta diebus executio capitalis sententiæ differretur: cum n. periculo suo percepisset, quâ dampnatus Magistratui esset præcipites poenæ, leges, suaue *S. Ambrosio*, tulit, ne quos Princeps ultimo affici

Senatusconsulto Tiberiano cautum est, vt poena damnatorum in decimum semper diem differretur.

affici supplicio iuberet, ante trigesimum diem
sententia lata ducerentur. *l. si vindicari. c. de poe-
nis. Rufin. lib. 2. cap. 18. Sozom. lib. 7. cap. 24. Hist.
Trip. lib. 9. cap. 30. Baron. Tom. 4. Annal. Extar in
Iure Lex Imperatorum: Si vindicari in alios se-
uerius contra vestram consuetudinem sufferi-
mus, pro causæ intuitu nolumus statim eos aut
poenam subire, aut excipere sententiam; sed per
dies 30. super statum eorū fors & fortuna suspi-
sa sit. (lib. 9. Cod. t. 47.) Rectè enim Seneca, *de
Ira cap. 23.* Potest poena dilata exigi, non potest
exacta reuocari. Et idem, *Agamem. Act. 2.* Quod
ratio nequit, sæpe sanauit mora,*

2. *Anaxandrides* Spartanus interrogatus, cur
Lacedamonij plures dies insumerent in cogitandis
capitalibus causis, respondit: quod si in
his semel erratum fuerit, non esset corrigendi
consilij potestas. (*Plut. in Apoph. Lacon.*) Si est al-
terutram in partem peccandum, sanctius est im-
punitum relinqui facinus, quàm innocentem con-
demnari. (*Dig. 48. t. 19.*) *Calliod.* Non potest esse
temperata iustitia, vbi est feruida vindicta,

3. Quoniam *Augustus Caesar* sub initia Imperij
poenas in iracundia decernebat, insigni scommate
à *Meccenate*, intimo eius Consiliario, nocentia
fuit. Cùm enim, eo præsentè, *Augustus* pro tri-
bunali sedens, multos esset morte damnatus,
id ipsum què fore præuideret *Meccenas*, hæc ver-
ba in tabella, cùm per circumstantium coronam
ad ipsum irrumpere, ac proximè assistere nece-
ret, scripsit: *Surge verò tandem carnifex: et ad-
tabellam*, quasi aliud quid indicantem, in sinum
Augusti proiecit: qua lecta, is statim surrexit, et
mine morte mulctato. Neq; huiusmodi res sto-
machum

machum mouit Cæsari, sed impensius gausus
tam salubriter amici libertate corrigi. (*Dion*
his.) Cic. 2. *de Offic.* Iratus ad pœnam qui ac-
cedit, nunquam mediocritatem illam tenebit,
ex est inter nimium & parum.

Maximianus Imp. ait ad Christianos, quos
nobis fortibus vinculis, timore & persuasione
alligarat: Ego etiam aduersus gentes barbaras,
meum iugum ferre recusant, & non parent
romanorum legibus, non statim moueo hastam,
neque vtor iaculis, neque gladijs eis cædem infe-
ro, sed bonos imitor medicos, mollibus primùm
verbis & benignis, perinde ac oleo tumorem e-
colliens: deinde, postquàm videro, eos esse val-
de immedicabiles, vlcusque eorum valde mali-
um atque profundum, tunc vtor cauterio, &
tam aspera & acerba sectione, vt neque ab initio
videatur aliquis humanior, neque post mise-
cordiam & mansuetudinem violentior. *Baron.*
om. 2. ex Metaphr. 26. Decemb.

H. Cauent boni Magistratus, ne delectari aut
audere videantur ob eorum pœnam, qui sunt
eniendi. 1. quia est ferina rabies, sanguine &
vulneribus gaudere; & abiecto homine, in syl-
uam animal transire. (*Seneca 1. de Clem.*) 2. cum
iudium & voluptas quædam deprehenditur in
applicijs, Magistratus non ad Rêp. sed ad seipfos
aspicere videntur. (*Cic. 1. de Offic.*) 3. itaque hîc
sciendum, quod Medici facere consueuerunt,
vbi membrum deploratum non libenter, sed co-
acti, & inuiti resercent, ne totum corpus pereat.
Inquam inuitus cum magno tormento ad casti-
tudinem veni: neque tam delicta punire, quàm
illere exopta. *Cassiod. 1. var. epist. 30.*

1. CLAM-

1. *Claudius Caesar* ignominiam, quæ necessarib nonnullis Senatoribus inurenda erat, canquam qua suffusa emolliebat, & velut inuitum se ad eam inferendam insigni commento indicabat. Menedo (inquit Tacitus 11. *Annal.*) secum quisque de se consultaret, peteretque ius exuendi Ordinis, &c.
2. *Augustus Caesar* manifesti parricidij reum, neculeo insueretur, (quod non nisi confessi affiebantur hac poena,) ita fertur interrogasse: Cereb patrem tuum non occidisti? ita sceleris confotum interrogabat, vt quasi fores illi aperiat ad negandum, vel potius euadendum. *Sueton. cap. 33.*
3. *Vespasianum* neque caede cuiusquam leuissimam scribunt: quin iustis supplicijs illacrymauissimam, & ingemuisse. *Idem cap. 15.*
4. Vt doceat se poenis non delectari, vitibus, & ipsemet supplicijs interfit, poenas exigit, aut delectet. Vbi praemia sunt & munera distribuenda, ipse Magistratus hoc faciet: vbi poenae adhibenda, alijs negotium demandabit. (*Xenoph. in Hierone, Lipsius 8. Pol. cap. 11.*) *Claudius*: Paneg. Theod. *Qui fruitur poena ferus est*, &c. *Cicero* reprehendit *Verrem*, quod non solum noua exceptantur supplicia, licitoribus & carnificibus suis omnem petulantiam concesserit: verum etiam ipse fuerit spectator suppliciorum. (*Act. 5. in Verrem*) *Vituperatur Volasus* Asiae Proconsul, quod cum vno die securi percussisset, incedens inter caetera uera vultu superbo, quasi magnificum se contempciendum aliquid fecisset, exclamauit: O rem regiam. *Seneca 2. de Ira cap. 5. C. Caligula* vinctus, quod poenis cupidissime interesset. *Sueton. cap. 11.*

III. Supplicia more patrio sumi vultus. *Pol. cap. 11.* Nquitas pra se fert crudelitatis & tyrannidis

nonnisi quendam speciem. Et sæpe modus agendi non bonus causam perdit bonam. (*Seneca lib. de Clem.*) Adhæc nouitas omnis est ingrata & iniusta, nec modò difficulter, verùm etiam minus modò introducitur. (*Plut. in præcept. gerendæ Reip.*) Augustus Cæsar *Pollionem* acriter reprehendit, quòd seruum, qui vas crystallinum confregerat, iusserat in viuarium demergi, murenarum pabulum futurum. Cùm duceretur, euadens licitorum manus, ad Augusti pedes, apud eundem *Pollionem* cecidit, se proiecit, supplicans, vt alio genere mortis interiret. Augustus causa & genere mortis cogitans, solui seruum iussit: *Pollionis* verò & cetera omnia crystallina coram afferri iussa, virgula confregit, & viuaria euertit. *Dio lib. 54. Seneca 3. de Ira cap. 40.* Mezentius apud *Virgilium* in *Aeneid.* male audiit, quòd mortua iugeret *corruuius*, *Componens manibusq; manus, atq; oribus* *Vstrata* ergo supplicia noxijs decernenda sunt, & moderata.

Pena iniustata.

IV. Curabunt Rectores Reip. carceres ædificari idoneos muneri, ad quod deputantur: vt qui custodiam tantum deputantur, nõ ita duri sint leuiter, ac illi, qui deputantur castigationi leuiter delictorum, vt prodigorum, aleatorum, & similibus: nec isti, qui ad castigationem, tam horribili sint, ac illi, qui ad supplicium ædificabuntur: neque enim poena debet excedere qualitatem delicti. Erunt distincti carceres mulierum & virorum, ne detur occasio impudicitiae: imò & Compendiensi constituendus eiusmodi, qui turpiter non committat, nec crudeliter, aut negligenter includatur. Prospexerunt Constitutiones Regiae, & Senatorum Galliae, ne vllibi carceres essent subterranei.

terranei, vel hypogæa; ne loci corruptio, foetor, bufones, serpentes, possent offendiculo esse lethali incarceratis Carceres enim non sunt inuēti ad necem hominum. Probat hæc ex Iure D. Petrus Georgius *lib. 2. de Rep. cap. 7.*

V. Cū ad Gubernantem maximè pertinet, improbis non dare licentiam grassandi, sed eos coercere, & ad virtutem compellere; probos verò tueri, & ad honores ac opes euehere; nemo miretur, ipsum Deum non omnia peccata in hoc mundo punire; sed præcipuam vindictam in futurum differre, & sinere res omnes, suis facultatibus instructas, ad certum tempus (durante hoc æuo) ferri, & agitari suis motibus, laxissimè habentibus in vtramque partem naturæ humanæ successis. Hoc enim fit. 1. vt sponte ad virtutem festinamus, nō amara necessitate compulsi. Virtus enim

Officia virtutis erunt libera, ex ingenio in bonum virtutis affectu profecta, nō seruiliter coacta.

coacta, non est virtus, sed seruitus. Vera virtus non formidine poenæ, sed honesti amore officium præstat. Itaque vt vera virtus, ac perfectum meritum locum habeat, necessarium est, vt Deus homines non cogat; sed suo arbitrio, & libertati relinquat. 2. quia dignitas æterni præmij tanta est, vt abundè sufficiat, si bene consideretur, ad nostros affectus sui amore inflammandos, & ad omnem virtutem ac sanctitatem excitandos. Itaque contra dignitatem illius boni foret, si homines ad illud prosequendum compellerentur. 3. pari modo æterna supplicia, si bene suis pendamus momentis, abundè satis sunt ad hominum animos ab omnibus flagitijs deterrendos. 4. si Deus propter pro meritis flagitia plecteret in hac vita, sicut facit prudens Gubernator Reip. breuis genus humanum foret exhaustum: vnde & paucissimi essent

essent virtutis cultores, & hominibus sceleratis non pateret aditus ad salutem. 5. malignitas iniquorum non frustra à Deo permittitur: quia per illam excitatur, & exercetur, & illustrius apparet virtus iustorum, & datur occasio maioris meriti & coronæ. Tolle scuitiam Tyrannorum, non erit gloria Martyrum: tolle iniurias iniquorum, non apparebit patientia iustorum. Infinita seges bonorum mundo deerit, si Deus iniquos in hac vita semper coërceat. Eadem malignitas seruit ad punienda peccata tam iustorum, (quæ ipsi subinde committunt:) quàm iniquorum. Sic Deus sæpe malitia & ambitione Assyriorum, Chaldaorum, Perfarum, Aegyptiorum, Romanorum, & aliorum impiorum vsus est ad populum Iudaicum, aliasque gentes castigandas, permittens eos, iuxta certam temporum, locorum, personarum, calamitatum & suppliciorum mēsuram in populum Dei, aliasque nationes grassari; & hanc rationem omnibus sæculis seruaui, & seruaui vsque ad mundi consummationem. *P. Lestus de Prouid. Rominis. 6.* Discimus hinc, non esse magni pendenda ista temporalia, ut quæ bonis & malis sine communia, & quibus mali magis abundat, quàm boni. Deinde quanta sint ea bona, quæ Deus suis cultoribus promisit. Si enim inimicis suis, qui ipsum assidue iniurijs afficiunt, tribuit ista temporalia, quæ multis adeò videntur splendida, qualia & quanta sunt ea, quæ suis amicis & filijs toto corde ipsum colentibus reseruauit? 7. Hoc maxime commendat diuinam benignitatem, quæ dum lentè procedit ad vindictam, expectat peccatores ad poenitentiam. Neque tamen omnino expers est iustitiæ & seueritatis; quæ sæpe miris

H h h

mōds

modis etiam in hac vita peccata punit, ut homines intelligant illum non dormire, sed suo tempore omnium rationem exacturum. Et si plerumque conatus iniquorum videantur ipsis ad tempus ex voto succedere, cum potentia prevalent, id tamen non est diuturnum, & illa prosperitas saepe multis aduersitatibus & afflictionibus temperatur. Nam plerique vel in ipsis exordijs, vel in progressu, cum se plane firmos & securos existimant, miserime euertuntur. Videre id est praesens in celeberrimis Monarchijs, quae suis temporibus maxime floruerunt. Nam Assyriorum Monarchia, euerfa est a Chaldejs: Chaldeorum, a Persis, & Medis: Persarum, a Graecis: Graecorum, a Romanis: & Romanorum nunc mirum est accidit, & ad magnas angustias redacta. Deinde in singulis Monarchijs quae extiterunt calamitates & clades etiam eorum, qui potentissimi videbantur. *Nabuchodonosor* in summa prosperitate, post regentes subactas & euerfas, repente caelesti sententia percussus, ad loca deserta & vitam ferarum ablegatur. *Balthazar* eius nepos, epulis & laetitiae deditus, eadem nocte, capta ciuitate, occiditur. *Cyrus* post tot victorias, miserime a Scythijs, amisso exercitu, trucidatur. *Xerxes* cum exercitu, in quo tricenis centena millia pugnatorum, a Graecis turpiter vincitur, & deletur. *Alexander Magnus*, deletio Persarum Imperio, & alijs plurimis Regnis breui tempore subactis, absque haereditate moritur, & suis Ducibus Regna parua diuisit: qui paulo post multis cladibus se confecerunt, & Romanis in praedam celsere, ipsi vero Romani quantis laboribus & incommodis creuerunt. Quae cladibus saepe attriti, & pane usque ad interfectionem

nem delecti? quot bellis intestinis afflicti? quantas suorum Ducum & Imperatorum crudelitates perpeffi? quot eorum Duces & Imperatores, post infinitas curas & labores tandem crudeliter occisi, & ignominiosè tractati sunt? Psalm. 32. *Dominus dissipat consilia gentium, &c.*

SIGNVM LVI.
POENITENTIAM AGERE
veram ac seriam.

POST immanem Theffalonicensium cædem, iussu *Theodosij Imp.* perpetratam, (septè milia hominum cæsa fuisse *Theodoret. lib. 5. cap. 17.* affirmat, ob seditionè ab ipsis cõmotam. *Sozom. lib. 7. cap. 24. Baron. Anno Christi 390.*) *Ambrosius* Imperatori *Mediolanum* aduentanti, & in sacrũ Templum ingredi cupienti, extra sacra vestibula obuiã procedit, vetatq; in Templũ intrare, & his ferè verbis eum affatur: Est verisimile, ð Imperator, te ignorare cedis à te perpetratz magnitudinem, neq; post sedatam iracundiã ratione admissum facinus peruidere. Nam Imperatorius fortasse Principatus peccatum agnoscere non finit, sed potestas offundit rationi caliginè. Verùm que sit natura nostra, & quàm fragilis ac fluxa, considerandum est, & in auitum puluerem, ex quo orti sumus, & in quem recasuri, acies mentis intendenda: neque ipse splendore purpuræ deceptus, corporis illa operti imbecillitatem ignorare debes. Quin etiã illis imperas, qui & eiusdem sunt naturæ participes, atq; adèd conserui: vnus enim Dominus omniũ & Rex, huius Vniuersitatis fabricator Deus. Quibus igitur oculis intuebere

H h h scw

*Imperator
Ecclesie
adiu probi-
betur. &
palam re-
prehensus,
patienter ani-
mo fert.*

templum illius, qui est omnium Dominus? quibus pedibus sanctum illud solum calcabis? Qui, quos, manus iniusta caede & sanguine resperfas extendere audes, & eidem Sacrosanctum Corpus Domini accipere? aut quomodo venerandum eius Sanguinem ori admovebis, qui furore iracundie, tantum sanguinis tam inique effudisti? Recede igitur, & ne conare nouo scelere scelositate editum augere; sed capesse vinculum, quod ligeris, Dominus omnium caelitus sententia datus quod quidem vinculum vim habet & morbum animi depellendi, & te ad sanitatem restituendi. (*Praemia Paenitentiae, vide in Triumpho Virtut. vii. Theatr. Histor. vide sign. 29. part. i.*)

Huic orationi obsecutus Imperator, (nam Divinis educatus eloquijs, accurate norat, tum quae essent officia Sacerdotum, tum quae Regum propria) cum gemitu & lacrymis ad Palatium revertitur: atque longo temporis spatio dilapso, (ob hoc enim menses iam praeterierant,) Salvatoris Natalitia fuere celebrata: Imperator autem condescendit in Palatio, lamentis se dedens, & magnam vim profundens lacrymarum. Quod cum animadvertisset Ruffinus, qui tunc Magister aulae fuit, magnaeque apud Imperatorem auctoritate, utpote familiaritate ei coniunctior, ad illum accedit, rogat causam fletus: Tum Imperator lugens acerbius, & maiorem in modum fletus: Tu, inquit, Ruffine, ludis: nam quantis ipse in malis verser, non sentis. Ego vero gemo, & meam ipsius deploro calamitatem, dum mente complector, quam facilis accessus ad sacrum Templum seruis & mendicis pateat, liberque illis ad Dominum suum deprecandum detur introitus: mihi autem non modo ad illum

illum locum, verum etiam ad caelum ipsum accessus praclusus sit. Nam venit mihi in mentem sententia à Domino prolata, quae palam dicit: (Matth. 6.) Quemcunque ligaueritis super terram, erit ligatus & in caelis. Cui Ruffinus: Curram, si placet, ad Episcopum, ei supplicabo, persuadeboque, ut tua soluat vincula. At non est, inquit, Imperator, tibi morem gesturus. Noui enim adeo iustam aequamque; Ambrosij esse sententiam, ut non metu potestatis Imperatoriae sic Legem Diuinam violaturus. Verum cum instaret Ruffinus, pollicereturque se Ambrosio persuasurum, Imperator iubet properè abire: ipseque falsa spe inductus, & Ruffini cōsensus promissis, paulo post sequitur. Ut primùm autem Ruffinum Sanctus vidit Ambrosius: Videris mihi, inquit, Ruffine, canum impudentiam imitari: nam tametsi tuo suasu tam crudelis facta est caedes, tu tamen ita perfricisti os, ut nec pudeat, nec pigeat tanta rabie contra imaginem Dei insanuisse, Vbi verò Ruffinus obnixè cum orauerat, dixeratque, Imperatorem breui eò venturum: S. Ambrosius, Diuino zelo accensus: Ego, inquit, Ruffine, praedico, me illum ab ingressu sacri vestibuli prohibiturum: quod si imperium mutauerit in tyrannidem, eadem lubens quidem excipiam. Quibus auditis, Ruffinus Imperatori per internuntium significat, hortaturque ut maneat in Palatio.

[Erat Lex Ecclesiae, ut non nisi prope Paschale tempus publicè poenitentes ab Episcopo reconciliarentur Deo, & restituerentur Ecclesiae. Est & Lex Concil. Anc. qua cauetur, ne voluntarius homicida, nisi in fine vitae communicet.]

Hec cum Imperator in medio foro accepisset:

Hh h 3

Eo,

Eo, inquit, illuc nihilominus, quò iustas debitaq;
 contumelias subeam. Vbi verò ad sacros Templi
 parietes aduenit, non ingreditur in Templum il-
 le quidem; sed ad Episcopum, qui in aedícula sa-
 lutatoria sedebat, accedens, obsecrat, vt vincula
 sibi soluat. At Ambrosius eius aduentum dixit esse
 Tyrannicū, eumq; ipsum contra Deū insanire,
 & illius leges proterere. Tum Imperator: Nō ob-
 stinato animo leges sancitas impugno, neq; sacra
 vestibula per nefas introire cupio: sed oro, vt mi-
 hi soluas vincula, & proponas tibi ante oculos
 clementiam illius, qui est Dominus omnium, &
 ne mihi occludas ianuam, quā ille omnibus, quos
 peccatorū suorum pœniteat, patefecit. Cui Am-
 brosius: Quam tu, inquit, pœnitentiam, post tam
 graue scelus admissum, ostendis? quæ medica-
 menta, ad vulnera tam difficilia curatu sananda,
 adhibuisti? Tuum est, inquit Imperator, medica-
 menta ostēdere, eaq; temperare; & vulnera, quæ
 ægrius curantur, obligare: meum autem, quæ sunt
 adhibita, accipere.

Tum S. Ambrosius: Quoniam, inquit, iracundiæ
 permisisti iudicium, & non rectæ rationi; sed ani-
 mo irato obsecutus, sententiam pronuntia: scri-
 scribe legem, qua deinceps sententiæ, per iracun-
 diam pronuntiatæ, irritæ sint, & nullius momen-
 ti: cognitionesq; causarum de eade & publica-
 tione bonorum ad triginta dies scriptis prodite
 maneant, vti recta ratione de illis iudicium de-
 atque diebus illis confectis, qui decreta illa scrip-
 pserint, mandata tua tibi ostendant: ac tum quod
 compressa iracundia, ratione sola causam expō-
 dens, inquires in decreta, & ita perspicias, iniqua
 ne sint, an æqua. Quod si iniqua deprehenderit,

certum

certum est, ea decreta, scriptis mandata, te dilaceratum: sin æqua, confirmatum: sicq; manifestò intellecturum, numero dierum interiectionū nihil de autoritate decretorum rectè sancitorū omnino detractum esse. (Meminerunt etiam huiusce legis. Ruffin. *lib. 2. cap. 18.* & Sozom. *lib. 5. cap. 24.*) Illud consilium Imperator, quoniam prudentissimum esse censebat, libèter amplexatus, iubet exemplò legem conscribi, suaq; subscriptione confirmat. Qua re confecta, S. Ambrosius eius vincula soluit. Itaque Imperator fidelissimus in sanctum Templum ingressus, non stans Dominū precatus est, neque genibus flexis; sed pronus humi abiectus, versum illum David (*Psalm. 118.*) recitavit: *Adhesit pavimento anima mea, viuifica me secundum verbum tuum.* Atque capillum manibus lacerans, frontem ferire, lacrymarum guttis solū rigare, veniamq; supplex petere cœpit. Vbi autem tempus postulauit, vt dona sacræ mensæ offerret, surgit, atque non minorem lacrymarum vim, quàm antea, effundens, in Sanctuarium ingressus est. Cùm verò dona, vti solebat, obtulisset, intus prope cancellos mansit. At rursus magnus ille Ambrosius non conticuit quidem, sed locorum differentiam eum docuit. Ac primùm seiscituratur, ecqua re egeret? Et cùm respondisset Imperator, se expectare Diuinorum Mysteriorū perceptionem; significauit illi per primariū Diaconum, qui ei ministrabat, ad loca interiora solis Sacerdotibus aditū patere, eadēq; alijs omnibus inaccessa esse, nec debere tāgi. Iubet igitur, vt exeat, & cum reliquis laicis cōsistat: nā purpura, inquit, Imperatores, nō Sacerdotes efficit. Quā admonitionē itidē excepit lubēs Imperator fidelissimus

mus: responditque, se non animi confidentia inductum mansisse intra cancellos, sed hanc consuetudinem Constantinopoli didicisse: quare habeo, inquit, etiam pro hac medicina gratiam.

Tantis, & tam eximijs virtutis ornamentis enituit tum Episcopus, tum Imperator. Vtrumque enim admiror: alterum, propter ingenuam loquendi libertatem; alterum, propter facilem obedientiam: & illum, propter Diuini zeli ardorem; hunc autem propter sinceram fidem. Imperator verò pietatis præcepta, quæ ab illustri illo Episcopo didicerat, etiam cum reuertisset Constantinopolim, obseruauit. Nam cum Diuino quodam Festo ad Templum denuo veniret, statim vedonæ sacræ mensæ obtulerat, exiuit. Atque cum Nectarius, qui id temporis illius Ecclesiæ Antistes fuit, rogaret, cur non maneret intus? gemens, inquit: Aegre tandem didici, quid inter Imperatorem intersit, & Episcopum; ægrem tandem reperi veritatis magistrum: nam solum Ambrosium non Episcopum, dignum eo nomine. Tantum commo- di reprehensio, à viro virtute præstanti adhibita, secum apportare solet. Hæc Theodor. lib. 1. cap. 17. de Theodosij pœnitentia: de qua & S. Augustinus, 5. de Ciuit. Dei cap. 26. Quid fuit eius religiosa humilitate mirabilius, quando in Thessalonicensium grauissimum scelus, cui iam Episcopis intercedentibus, promiserat indulgentiam, tumultu quorundam, qui ei cohærebant, vindicare compulsus est; & Ecclesiastica coercitus disciplina, sic egit pœnitentiam, ut Imperatoriam Celsitudinem pro illo populus orans, magis haberet videndo prostratam, quàm peccando timere iratam? Ambrosius, Orat. in Funere Theodosij.

lexi, inquit, virum, qui magis arguentem, quam
 consulatorem probaret. Strauit omne quo utebatur,
 Insigne Regium: defleuit in Ecclesia publicè pec-
 catum suum, quod ei aliorum fraude obrepserat:
 genuit & lacrymis orauit veniam. Quod priua-
 te erubescunt, non erubuit Imperator publicè a-
 gere poenitentiam: neque vllus postea dies fuit,
 quo non illum doleret errorem, &c.

Sueno Rex Dania 76. quod Principes aliquot,
 ad Regale conuiuium inuitatos, ob leuem detra-
 ctionis suspicionem, in Ecclesia S. Trinitatis, tan-
 quam loco ad homicidium perpetrandum secre-
 tate, orantes, missis sicarijs, duplicato sacrile-
 gio, interemisset, cum ab Antistite, Sacra in Festo
 Circumcisionis celebraturo, ne Ecclesiam ingre-
 deretur, repulsus esset, conscientia rubore per-
 pulsus, Regia veste deposita, obsoletam accepit,
 ueroremque deformitate cultus, quam splen-
 dore contumaciam testari maluit, abiectisque
 Regia Maiestatis Insignibus, insigne poenitentia
 regulum sumpsit: quin etiam veste potentia exiit,
 ex sacrilego Tyranno fidus sacrorum vene-
 rator euasit. Siquidem nudatis pedibus, ad atrium
 ingressus, in eius aditu se prostrauit, terramque
 appliciter osculatus, dolorem, qui ex contume-
 lia acerrimus infligi solet, verecundia ac mode-
 ratione compressit. Tandem criminis confessio-
 ne facta, religioni sese satisfacturum promittens,
 omnia execratione, lacrymis abstersis, deposi-
 tisque doloris insignibus, Antistitis amplexu &
 benedictione, in Communionem Ecclesiae (cui ob hoc
 amplissimas possessiones tribuit) est restitutus.
 Nec erubuit, multorum auribus singularem fla-
 gitii sui committere notionem. Hincque factum

H h s est,

est, vt Regni Sacerdotijque roboraretur concordia. *Saxo lib. 11.*

3. *Philippus Imperator Christianorum primus*, ob scel⁹ patrat⁹ in Gordianū proditoris Sacra Cōmuniōne à Fabiano Romano Pontifice prohibitus, in Templo cū cæteris, qui scelerū poenitentia agebantur, crimen emendauit, nihil de Imperij Maiestate deperire arbitratus, vbi Religioni habitata ratio videretur. *Fulgos. lib. 1. cap. 1. ex Lysib. lib. 6. cap. 34.*

SIGNVM LVII,

Praemia bene meritis conferre.

PRAEMIA CUIQUE BONO TRIBUERE.
 1. **D**E *Solonis* sententia, non solum poenit, sed etiam praemij Resp. continetur: & *Aristoteles* censuit, nullam esse maiorem Reip. peti, quam si boni à malis non discernantur, id est, si mali obseruetur, boni negligantur. Nam est *Virtus sibi sit pulcherrima merces*: (*Silius lib. 3. Pauc.*) satis in ipsa conscientia facti pulcherrimi sit fructus: (*Cic. 4. Phil.*) vir bonus amore virtutis & Reip. potius, quam commodi, aut praemij spe ductus, bene alijs facere, & debeat, & soleat praemij ac beneficijs ararium exhauriatur: (*Corn. Tac. lib. 3.*) tamen primum, augustissimum, & principium officium est, persolvere debita ijs, qui bene de nobis sunt meriti: (*Plato 4. de Leg.*) aequum est, vt unicuique profit & proficiat labor suus. (*Castrod. lib. 2. epist. 2.*) Ciuitatis potentia augetur, cum supplicij improbi afficiuntur, praemia & honores consequuntur bene meriti. (*Demosth. in Leptinom.*) Laurum, vel aurum spectat athleta. Vbi virtutibus sua sunt praemia proposita, ibi ad gubernacula etiam optimi viri promouentur.

Praemia bene meritis conferre.

entur: quisque animo optimo ad ea in Remp. accedit, quæ præmia habere sua videt. (*Thucyd. lib. 2.*) Nihil non aggrediuntur homines, si magnis præmiis præmia magna proponantur: magni enim magnis honoribus fiunt. (*Liv. lib. 4. dec. 1.*) Omnium beneficiorum, quæ merentibus præclarè tribuuntur, non ad ipsos magis gaudium, quam ad similes redundat. (*Plin. in Paneg. 4.*)

Vt frugum copiam magnam bona aëris tempestates gignit; ita bonorum ingeniorum incrementa efficit Regum, & Magistratum liberalitas: ut eandem contra sordes cuncta extinguunt ac percutiunt. (*Plut. de virtute seu fortuna Alex. 1.*) Qui prudentes sunt, ac cordati, honoribus ac præmiis solent, onus sibi imponi vident: eum, qui indigne his ornatur, norunt quasi furem & latronem esse talium honorum & præmiorum. (*Gell. lib. 2. cap. 3.*) Quemadmodum contra nihil in humana vita iniquius est, quam vno eodemque loco haberi, equalibus præmiis ornari & fortes, & ignavos. (*Xenoph. lib. 2. de Pædia Cyri.*)

Quando bene meritis gratia non refertur, reum communicatio, & officiorum velut mutatio tollitur. (*Arist. 5. Ethic. cap. 8.*) Et Respublice multæ exereunt, cum Viri fortes ac strenui nihil detestantur plus auferunt. (*Eurip. in Hecubæ*) Siquidem in Reip. in periculis cum laude & virtute veretur, quin spe posteritatis, & fructu ducatur. In secreti hominum mores & confusi vagantur, nisi culpa formidine, virtus præmiū habeat. † Et licet

† *Cass. li. 2.*
splendidum virtutis sit nomen, tamen non
inuenies multis de millibus unum,
Virtutem pretium qui putet esse sui.
Ipse decor relictus facti, si præmia desint.

Non mouet, & gratis pœnitet esse probum.

Ac licet Philosophi de Virtute seipſa contemna,
& de contemnenda gloria multa disputent: tamē
in illis ipsis libellis, quos de contemnenda gloria
scribunt, nomen suum inscribunt; & in eo ipſo
quo prædicationem & nobilitatem despiciunt,
prædicari de se, ac nominari volunt. (*Cic. pro
Archia.*)

4. Ad hæc malè passim audiunt ingrati, qui de-
bita præmia non persoluunt. Sunt hæc nomine
reprehensi *Athenienses*, qui, licet essent doctissi-
mi, & scientiarum quodammodò parentes; tamē
velut carnifices extiterunt virtutum: vti testan-
tur Exempla bene meritorum, sed malè accipio-
rum: Solonis, Socratis, Aristidis, Themistocles.
Plutarch. Val. Max. lib. 5. cap. 3. Aelian. lib. 12. Præmia
etiam constituta fuerunt illis, qui bene meritis
præmia denegârunt. *Philippus Rex Macedonum*
liti ingrato erga hospitem suum stigmata frontis
inscribi curauit: Hic ingratus hospes est. (*Seneca
4. de Benef. cap. 17.*) Apud *Athenienses* aduersus
ingratos non minus actio data fuit publica, ac si
quis scelus & crimen magnum perpetrasset. (*A-
lex. ab Alex. lib. 5. cap. 1.*) Apud *Senecam*, 3. de *Be-
nef. cap. 5* & c. in vtramque partem disputatur, ut-
rum actio aduersus ingratos in bene constituta
Repub. sit admittenda.

5. Breuiter, Honos alit artes, & præmijs, cuius-
quam stimulis, ad virtutis studium incitantur.
(*Cic. 1. Tusc.*) Nam Deus bone, quanta contentio
est inter ciues? quanta æmulatio? quantum, &
quàm ardens studium virtutis, vbi omne opus
bonum & excellens Magistratus voce, manuque
ciuitatis honoratur? Et ex aduerso quàm languet
et hinc

ut fuit Musa? quam frigida virtutis studia? quam
 hominum excellentium Exempla, vbi deest
 honor, cuius umbram tam auidè à natura sequi-
 tur?

Rectè *Titus Imp.* interrogatus, vtrum præ-
 mio bonos, an pœna malos afficere Principi ma-
 gis conveniret: Vt homini, inquit, dextrum, fini-
 tumque brachium naturale ex æquo est; ita &
 præmium & pœna Principi: veruntamen, vt de-
 re frequentius, quàm læua vitimur; sic Principi
 remuneratione potius, quàm castigatione
 priari decet.

Cautent boni Magistratus, ne lutum, quod dici-
 tur manibus, farinam pedibus tractent, hoc est,
 præmijs dignos negligant, indignos his ornent,
 et potius onerent. Et quidem

Præmijs & honoribus afficiunt *Doctos*, vti in
 de Doctrina probatum est.

Milites. Iura enim volunt, vt longi temporis
 scriptio non officiat mulieribus, quæ diutissi-
 cum maritis fuerunt, qui militiæ dederunt o-
 rnam. (*Cod. lib. 2. tit. 52.*) Iubent, vt Iuris igno-
 rantia vel error excuset milites. (*l. Cod. tit. 21.*)

Veteranis magna largiuntur privilegia, vt sint
 immunes à vectigalibus, oneribus, ac muneribus
 publicis: non necesse habeant militare: non co-
 nentur alibi, nisi coram Ducibus suis comparere,
 in civilibus, quàm criminalibus causis. (*Cod.*
tit. 36. de re militari: & 12. tit. 47. de Veter. &
tit. 49. tit. 18. de priuil. Veter.) Præter laudes,
 et ornabantur, dabantur ipsis tituli, nomi-
 na, et prærogativa honorifica. Sic *Marcellus*, ob for-
 tidinem dictus fuit, *populi gladius*: (*Sabell. lib.*
47. 3.) *M. Manlius, Capitolinus*, propter defen-
 sum

Quinam à
 bono magi-
 stratu potis-
 simum præ-
 mijs affici-
 tur, ac deco-
 rentur.

sum Capitolium : (Plin. de Viris illust.) Vide locum
 31. part. 1. de Ciuibus. Constantinus, Carolus 1. A-
 lexander, Pompeius, dicti sunt Magni. Otto III.
 Imp. ob rerum gestarum magnitudinem, voca-
 tus, Mundi Miraculum. Tribuebantur ipsis, (vi-
 de Iacobi Pontani par. 2. Vol. 3. Progymn.) coronæ
 gramineæ, & obsidionales : quæræ, & ciuicæ;
 ob seruatum ciuem, vel ob defensam ciuium a-
 liquorum vitam : murales, & castrenses; ob
 vallum receptum : (Zon. lib. 2. Plut. in Maro,
 Plin. lib. 7. cap. 28. Gell. lib. 5. cap. 6.) nauales; ob
 rem gestam fortiter nauali in prælio : Ouales, in
 victoria parta sine sanguine; quod pertinet &
 palmæ gestationes, & coronæ oleagineæ, & a-
 lij rami : (Aelian. lib. 6. Val. Max. lib. 2. cap. 1.
 Probus in Thras. Plut. in Them.) & laurea, & fal-
 ces laureati (Plin. lib. 15. cap. 29. Val. lib. 2. cap. 2.)
 Dabantur etiam torques : (Veget. lib. 2. cap. 7.) iu-
 millæ argenteæ : (Liu. lib. 10.) & phalereæ : (Veget.
 lib. 2. cap. 7. Tac. lib. 2. Annal. Plin. lib. 33. cap. 1. & 2.)
 hastæ : vexilla. (Sueton. in August.) Erigebantur
 Statuæ : concessi Triumphi : erecta Trophæa. Da-
 bantur nummi, & domus. (Plin. lib. 36. cap. 11.)
 Concedebantur agri. (Plut. in Casare, Lamp. in
 Seuero, Sigon. lib. 2. de Ital.) Concedebantur vesti-
 menta honorifica : vt M. Catoni licuit in purpura
 ludos publicè spectare. (Alex. ab Alex. lib. 2. cap.
 29. & lib. 5. cap. 15. Aelian. lib. 6.) Dabatur etiam ve-
 num honoris gratia : (Plut. in Camillo, Plin. lib. 11.
 cap. 8.) illudque adhibebant duntaxat ad Sacra &
 Heroum conuiuia. Armi & femora in conuiuio
 apponebantur viris fortibus, & dignitate singu-
 lari præditis. (1. Reg. 3.) Cyrus amicis & viris fortibus,
 honoris ergo, semelos anseres, & alia par-

de locis
lib. 1. A
Dero III.
voca
tis, (vi
corone
civitate
mum a
tica; ob
in Mar
ales; ob
uales, in
ciment &
ez, & a
1. cap. 1.
ca, & fal
2. cap. 1.
ap. 7. ar
2: (Veget
ap. 1. & 1.
gebantur
hza. Da
5. cap. 1.
Lampy. m
tur ve
in purpu
lib. 2. cap.
etiam ve
Plin. lib. 10.
id Sacra. &
onnu
are fing
via fort
alia par
100

ei elbariorum de mensa est mittere solitus. (Xenoph. in Padiâ Cyri lib. 3.) Athenis publico in loco Prytanæo victus dabatur illis, qui bene meriti bello de Rep. erant. (Suidas.) Vide locum de bello. Carthagine annulorum ornatum ita quisq; accipiebat, ut plurimas militia tolerarat. Apud Macedones lex erat, ut qui nullū hostē occidisset, a foro ignominiosē cingeretur cāpistro. Apud Syphas ei, qui hostium neminem interfecisset, ex aureo scypho, qui circūferebatur in solennib⁹ illorū festis, bibere nō licebat. Apud Hispanos, gentem bellicosam, mos erat numero verricula seu vitas figere circa sepulchrum quot quisque hostes interemerat. Similia his olim plurima Britannii (populus, teste Cæsare, ad Martem natus) usque dicuntur, ut Alexandri multi, Achilles clypeo, hasta, sepulchro conspectis fierent, &c. Arist. 7. Polit. cap. 2.

Non denegant præmia Artificibus, & ijs, qui officia tractant. Leges enim dant ipsis immunitates ac privilegia quædam: (lib. 10. Cod. l. 14. 64.) Adhuc ratione, quod & tales in artibus suis discant otium accommodent, (vide signum 31.) & mercedi præmijs, exerceant illas diligentius; operam dent, ut peritiores euadant, etiam filios suos has docere cupiant. Verum enim est (quod non de litteris solum, sed etiam alijs dicitur) Artes honorem alere: negligi, atque minimè excolli ea, quæ contemnuntur, ac despiciuntur. Huc accedit, quod inter Civitatis partes non postremas Opifices recensentur: siquidē & his onera Reip. maxima feruntur, & ipsi eiusdem comoda procurare possunt. (Arist. 2. Polit. c. 3. §. 9.) Neque Solon sine causa hanc legem tulit, ne si-

ne filius alere patrem teneretur, qui non curasset aliquid eum discere, & arti alicui operam dare. (*Plur. in Solone.*) Apud *Indos* legimus immunes fuisse opifices & agricolas à tributis: etiam frumentum à Regia aula accepisse. (*Diod. sic. lib. 2.*) *Vespasianus Imp.* magno pretio Architectos Romam vocauit; impensè fouit, & amantiores mechanicas alias. (*Sueton.*) *Alexander Scaurus* Artifices omnes amplissimis præmijs ac stipendijs est prosecutus. (*Lamprid.*) Ob Horologium Solarium inuentum *Anaximenes Milesius* Spæne magnis honoribus fuit affectus: (*Plin. 2. lib. cap. 78.*) vt propter *Clepsydram* & Horologium ex aqua confectum *Thestibus Alexandrinus*. (*Varronius lib. 9.*)

4. Neque negligunt *Agricolæ*, de quorum præmijs egimus in loco de Agricultura. Quo ordine & modo præmia sint distribuenda prudenter Magistratus nouerunt.

5. Honorant honestos *Senes*. Sic, in Legibus, quas *Lacedæmonijs* dedit *Lycurgus*, sancitur, vt senes prætereuntes summa reuerentia afficerentur à iuuenibus: vt vbi cunq; loquerentur senes, ibi tacerent iuuenes: vt si fortè senex, amissis fortunis ad extremam redactus esset paupertatem, publicis aleretur sumptibus, ita vt non modo alimentis ipsi necessaria suppeterent, sed ad delicias etiam superessent. Hinc *Cicero*: *Lacedæmonie* est honestissimum domicilium senectutis. Et *Phalaris* ad amicum senē scribit: Offendōr, quod cum annis te grandæuum esse nouerim, actionibus tuuenem refers. Tua culpa futurum cogito, vt prærogatiuam senes, quam in Græcia habere solent, amittant: ibi enim latrones, fures, periuri, homicidæ,

BONI MAGISTRATVS.

cide, tutiores erant, quando senum canos pre-
fissent, quam si ad Aras Templorum confugif-
sent *Rede M. Aurelius Imp. epist. ad Claud.* O in-
felices senes, qui in vitijs inueterarunt: damno-
fior enim ignis in domo antiqua est, quam noua;
nec tam noxium est vulnus recens, quam gan-
grena putris. 2. Cum *Alexander Magnus* hyeme
duceret exercitum, assidens igni, recognoscere
prætereuntes copias cœpit, cumque videret se-
nem quendam horrentem frigore, & ad ignem
stantem, confidere loco suo iulfit. *Curtius.*

SIGNVM LVIII.

PRODICALITATEM, ET LVXVM *Passionis*
castigare, & reprehendere: sumptum, *precipere.*
qui in alimenta fit, coercere.

Tiberius *Cesar* prodigos vel Senatu mouit,
vel loco cedere coëgit. *Sueton.*

1. *Claudius Imp.* nimias delicias sustulit, latis *Leges sunt*
legibus, quæ ad eam rem spectare videbantur: *ptuarias*
canponas, in quibus Romani compotare sole-
bant, euerit, &c. *Xiphilinus.*

2. Certè haud ita liberalitatis fores sunt rese-
randæ, vt pateant omnibus: non enim est arbor
liberalis, cui omnes fructus ventus eripit: nec
homo liberalis, cui vanitas omnia aufert. Hinc
Democritus dicebat ad hominem malè liberalè,
& multa temerè profundètem: *Malè perea: quia*
Gratias virgines meretrices effecisti. Idcirco pru-
denter egregius ille Doctor *Thomas Bricotus*, Fa-
cultatis Theolog. Parisiens. quondam Decanus,
dice-

dicebat: *Franciscum I. Gallie Regem*, Instar D. Francisci, quasi Stigmata in manibus gerere, cum manibus, velut ijs terebratis, continere nihil posset: multa namque subditis indulgebat, multa largiebatur, multa etiam (sed in tempore) profundeabat: atque ideo circumspetus ille Doctor, è re nata (in solempni eius inauguratione) admonerat Regem, nequaquam expedire, ipsum manus semper vsquequaque habere perfossas & patulas; sed interdum opus esse, cauas manus obstruere, suisque & donationibus, & expensis, & sumptibus modum adhibere: cetero quin fore aliquando, vt in suo Regno multo plures in paupertatem adduceret, quàm fecerat olim D. Franciscus in Orbe Christiano; non quidem spontaneam, vt ille; sed inuoluntariam, & exosam. *Luc. Mich. in Anat. Corp. Pol.* Vide locum de AErarij conseruatione, & de Frugalitate.

4. De *Alexandro Seuero Imp.* Lamprid. ait: *Deus nunquam transit, quin aliquid mansuetum, civile, pium faceret; sed ita, vt AErarium non euerteret.* (Liberalitatè viribus AErarij metiebatur.)

5. Utinam beneficiariorum nomina Rationaria Imperij, seu Tabulis donationum mandarentur, sancita lege, vt aliquid flagitaturi, ante exprimat, quid quantumque à Principe, vel antecessore acceperint. Sic quia *Nero* immensas pecunias effuderat, *Galba*, eius successor, cum rei nummaria indigus esset, singulos beneficiarios appellari iussit, decima parte liberalitatis apud quosque relicta: iustissimum enim fuit, ait Tac. *Hist.* hoc inde repeti, vnde inopia causa erat.

6. *Caligula*, ob sumptus citra modum factos, non habuit vnde filiam dotaret, cum ante super
imman-

immosos aureorum aceruos, patentissimo loco diffusos, nudis pedibus spatiari, totoq; corpore, grunnientiu instar, volutare sese solitus fuisset. † *Sueton.*

7. *Claudius Caesar* immensas donationes, quas nullo iure aut causa fecerat *Caligula*, retractavit. *Dio lib. 60.*

8. Cum *Carolus VI. Gallia Rex* plus iusto liberalis esset, & nulla profundenda pecunia ratio illi inesset, tandem reddentibus rationibus *Fisci* & pecunia publica quæstoribus, hæc verba (dissimulante *Carolo*) margini notabant: Nimis accepit, recuperetur. *Gaguinus lib. 9.*

9. Effusio dissoluit, & abligurit opes, & nullis honesti ac moderationis habenis retinetur. Et dum quidam, cupidi splendoris ac gloriæ, profundunt suas opes, ad rapiendi & auferendi iniuriã perueniunt, ut ad largiendũ copiarũ suppetat. (*Cic. 1. de offic.*) Cum enim dãdo egere cœperint, alienis bonis manũ inferre coguntur, nec tanta studia assequuntur eorũ, quanta odia eorũ, quibus ademerint. (*Cic. 2. de Offic.*) Cũ necessaria requiruntur, thesauri vacui sunt, & inanes; (*Iouius l. 14.*) perueniunt ad exactiones nimias, proscriptiones etiã interdũ bonorũ virorũ: quia Principẽ prodigũ egestas sequitur, egestatem extrema tyrannis excipit. Quin & in proximos prodigi iniuriosi sunt, quia quas copias his suppeditari ac relinqui æquius est, eas ad alienos transferunt. (*Cic. 1. de Offic.*)

10. Prædicantur, qui ea mensura facultates suas fundunt, ut non debeant postea lacunam eo factam pecuniam subditorum explere. *Theodoricius Gothorum Rex* ait, apud *Calliod. 7. Var. epistol. 17.* Munificentiam nostram nulli volumus

existare damnosam, ne, quod alteri tribuitur, alterius dispendijs applicetur. Contra dum *Xerxes* delicijs & profusione delectatur, amplissimo Regno dedit ruinam. *Val. 9. cap. 1. Cic. 5. Tusc.*

11. *Nero* perditæ fuit luxuria: postquam autem fuit exhaustus & egens, ad rapinas & extorsiones animum adiecit, nulli parcens, nec hominibus, nec Deorum. Templis enim compluribus dona detraxit, & simulachra ex auro vel argento fabricata conflavit. Hinc hostis à Senatu iudicatus, & tandem ab omnibus destitutus est. *Sueton. cap. 30.*

12. Vbi *Domitianus* varijs operum ac munerum impensis exhaustus fuit, nihil pensi habuit, quam prædaretur omni modo bona viuorum & mortuorum vsquequaque, &c.

13. *D. Ludouicus* animaduertens, quantas immoderatus luxus Principi & Reip. procuraret calamitates, filium iam moriens hortabatur, ut suscepta mox administratione, domestica impensæ curam sedulo adhiberet, eamque rationis lege moderaretur. *Gaguin. lib. 7.* Luxuria enim & prodigientia omnem statum Reip. subuertunt, atque depopulantur. Exemplo sint Athenæ, & Roma. Nam quæ vrbs voluptati plurimum tribuit, imperium maximum amisit: quæ labore delectata est, occupauit. Et illa libertatem tueri non uoluit, hæc etiam donare potuit. *Val. lib. 4. cap. 3.*

14. Incredibile dictu est, quantum animi subditorum abalienentur, cum vident Magistratum nepotinis conuiuiorum sumptibus Fisco abutentem, ac publicum commodum luxui & abdomini suo postponentem. Vide de *Aerario. C. Colligulam* bacchantem atque lasciuientem familiares ad mor-

ad mortem compulerant. *Vitellius* (helluo) interceptus à suis, veste discissa, seminudus tractus est in forum, religatis post terga manibus, iniecto seruicibus laqueo, reducta coma à capite, ceu noxij solent, quibusdam stercore & coeno incessantibus, alijs patinarium vociferantibus, tandem apud Gemonias minutissimis ictibus excarnificatus, atque confectus est, & inde ynco tractus in Tiberim. *Sueton. cap. 17.*

¶ Interest Reip. ne quis etiam priuatus re sua malè utatur. Hinc boni Magistratus non libenter permittunt ciuibus, (nisi cum extrema fortuna conflictantibus,) vt auita patrimonialia, (auitas hereditates,) vendant, (& quasi euomant.) *Arist. 2. Pol. cap. 5. r.* Ne beneficium à parentibus accepti contempentes, sint ingrati. Vt enim Rex, accepto auro (vel Regno) prodit patriam, si vendat: ita ciuis spernit patrem, qui patrimonium suum nundinatur. 2. quia hinc nascitur minor dilectio ciuitatis, cum antiquitatis monumenta delentur, cum maiorum nomina posterorum ingratitude obliterantur, cum vetustissimarum familiarum vexilla & quasi Insignia ruunt, ac deiiciuntur.

SIGNVM LIX.

PRUDENTIAM, SEV RERVM AGENDARUM, Prudenciam omittendarumue notitiam, & virtutem esse. & virtutum directricem & aurigam à Deo petere, ab eaq; armatum esse.

¶ Prudentia est propria virtus Magistratum: quia Magistratus est oculus ciuitatis; ideoque,

que, vt obscuratis oculis partes reliquæ non vident, nec suis ritè fungi officijs possunt: ita subditi non bene viuunt, quando stultis Magistratibus vtuntur. (*Arist. 3. Pol. cap. 3.*) (Prudentia a prouidendo. *Cic. 1. de Leg.*)

2. Et si cætera animalia domari sine tractatione quadam & arte non possunt, multo minus homo sine prudentia tractari poterit: quia nullum animal morosius est, maioremque artem requirit, quàm homo. (*Seneca I. de Clem. cap. 1.*) (Sapienter optat ille, vt sibi sit potius gutta sapientia, quàm gurgis fortuna.)

3. Adhæc, quia mores populorum ac nationum sunt varij, prudentia opus est magna, vt Magistratus diligenter mores ac ingenia eorum, quibus præest, obseruet, his sese accommodare sciat, cumque in his aliquid aut mutandû, aut formandum aliter, non temerè hoc subitoque faciat; sed illud obseruet, quod in vino fieri videmus. Vt enim vinum non illico, primoque haustu hominè inebriat, aut eiusdem mores mutat; verum sensim ac paulatim sitim sedat, post inducit, & conformat mores varios: reddit alios in iram præcipites; garrulos, ac loquaculos alios facit, alijs lacrymas expellit, in alijs alia mouet: ita Magistratus obseruabit primò, quibusnâ populus moueri ac delectari soleat: post fide, diligentia, industria, autoritatem cõsecutus, ad populi animos ducendos aggredietur. (*Plur. de ger. Rep.*)

4. Et certè quemadmodum ad prosperam navigationem gubernatore bono ac sapiente est oportet sic sapientem oportet esse Magistratum, vt bene constitutæ Reip. tranquillitas seruetur. (*Phil. de Char.*) Et prudentibus vltro paretur & libenter illis

illis homines obediunt, qui sibiipsis rectè confu-
lit. (*Xenoph. lib. 1. de Cyr.*) Præterea omnia regna,
Ciuitates, nationes, vsque eò prosperum imperi-
um habuerunt, dum apud eos vera consilia valu-
erunt: vbicunque gratia, timor, voluptas ea cor-
rupere, paulo post imminutæ opes, deinde adem-
ptum imperium, postremò seruitus imposta est.
(*Sallust. in Fragmentis.*)

5. Sapiens ait, cap. 6. v. 23. & 26. Diligite lumē sa-
pientia omnes qui præstis populis. Multitudo autē
sapientium, sanitas est orbis terrarum: & rex sapi-
ens stabilimentum populi est. Plato, in *Menone*, as-
seruerat, neminem, nisi prudentem, alios bene re-
gere posse, Et *Arist. 1. Pol. cap. 3.* docet hoc distare
prudentiam à cæteris virtutibus, quòd hæ æquē
inferioribus ac superioribus sint communes: illa
verò dux sit & magistra, omnium virtutum, ac
propria superiorum: 3. *Pol.* ait, imperantis pro-
pria ac vnicā esse virtutem. Vnde *Aurelius Vi-
ctor, in Traiano*, ait: Duo à Principe expectari,
sanctitatem domi, foris fortitudinem; sed vtro-
que prudentiam.

6. Videmus maximis interdū opibus, magnaq;
potentia Magistratuum, qui hoc lumine sunt or-
bati, *Resp.* quassari ac funditus deleri: prudentia
verò nunquam non retineri, & conseruari.

7. *Socrates* ait: *Orat. de Regno*: Oportet Prin-
cipes videre ac circumspicere, vt sint alijs longè
prudentiores. Quod *Aegyptij* rectè indicârunt,
dum in Sceptro Regio id per oculum in Hiero-
glyphicis suis designârunt. Eo enim ostendere
volebant, in Principe maximè requiri prudentiā,
tanquam *Reip.* vigilantem & prospicientem o-
culum. Quod enim acies vidēdi est in oculo, hoc
pru-

prudencia est in animo, teste *Sophocle*. Ut & *Aristo* prudentiam, ὄμμα τῆς ψυχῆς, oculum anime, appellat: quia intellectum & delectum rerum, quæ publicè priuatimque fugiendæ, aut appetendæ sunt, continet.

3. *Timotheus* Cononis filius non eum Ducem exoptauit Atheniensibus, qui cultitras exercitui deportaret; sed qui veluti *Argus panoptes* à frōte pariter atque à tergo esset oculus, Enim uero quemadmodum *Cycharam* malè sumit is, qui artus illius imperitus est: ita haud bene præest imperio, qui oculo prudentiæ priuatus est. Magistratus enim nō sibi soli peccant; sed plerumque, imò sæpe multitudini, cui regendæ, non tam uiribus atque potentia, quàm prudentia opus est. Hinc *Fabio Maximo* aliquando plus negotij cum ciuibus, quàm cum hostibus fuisse scribunt. Hinc & *Anselm.* in *Monast.*

Εὐφρονέωρ θυμῷ κρείττωρ, ἢ φέρτωρ ὄπλις.

Vir prudens animo est melior, quàm fortis in armis. Et:

Σώματ' ἀνδρὸσὺν, προπιδωμπερῆσιν φρόνησις.

9. *Antisthenes* (apud *Laërt.* lib. 6. cap. 1.) ait: Prudentiam tutissimum esse murum, quod is nec collaberetur, nec proderetur. *Bion Horiſthenites* (apud eundem lib. 4. cap. 7.) dicebat: Prudentiam tanto cæteris uirtutibus antecellere, quanto cæteris sensibus præstaret uisus. Nam ut oculi prælucent toto corpori; ita nulla est uirtus absque prudentia. Quare non inſcitè *Rudolphus Imp.* eius nominis 1. frequenter illud *Symboli* loco uir-

pabat:

abat: Regni prudentia custos: quo monebat, sine prudentia Imperium infirmum, imò ferè nullum esse; imò citra eam nequicquam esse quantamcumque potentiam.

10. Quoniam is propriè vitam humanam viuus, cui secundùm mentem, seu rationem, & sapientiam uiuit; sequitur illam ciuitatem optimè administrari, quæ mentem in puppi, & sapientiam gubernatricem habet.

11. Angelus (*Dan. 12.*) comparat sapientiam cù splendore firmamenti. Et certè sapientes, seu sapientia ornamentis decorati, sunt veluti celi fulgentibus astris distincti. Vt autem astra non sibi solum splendorem habent, sed illo mundum illustrant: vt stomachus epulas recipit, non sibi soli, sed vt eas alijs corporis partibus distribuat: nam si ea se retinet nutrimentum, quod non digerit, nec alijs membris impertitur, facile corrumpitur, & tabescit: vt aues pabulum inuenientes, nullis suis largiuntur: vt arbor foecunda, & fructifera fructuum vberitate alijs vtilitatem adfert: ita decet doctos cum alijs scientiam suam communicare, Psalm. 18, *Celi. Syr. 41. Sapientia abscond.* Matth. 5. *Qui fecerit.* Matth. 28. *Docete.* Psalm. 1. *Erit, &c.*

12. Salomon tantopere placuit Deo, quia non diuitias, non Regni incrementum, non honores, nõ potentiam, non vitam longæuam; sed sapientiam rectè administrandi Regnum) petijt, vt populũ rectè posset regere. Ei Deus promisit, se ei sapientiam daturum, & omnia bona externa adiecturũ. Reg. 3. Idem laudat prudentiam, Prou. 3. 14. *Mentis est acquisitio eius negotiatione auri & argenti, & purissimi fructus eius: pretiosior est cunctis opibus:*

opibus: & omnia qua desiderantur, huic non valent comparari. Et Syr. 37. 29. Sapiens in populo hereditabit honorem, & nomen illius erit viuens in eternum.

13. Agesilaus cum pugnaretur apud Mantineam, admonuit Lacedæmonios, vt cæteris omiſſis omnibus, in vnū Epaminondam intederent vim prelij, dicens: Solos milites cordatos authores esse victoriæ: itaq; si hunc, inquit, ceperimus, facillimè cæteros in potestatem nostram redigemus. Quod cum fecissent, victoriâ nacti sunt. Atq; ita conſoluit incolunitati suorum, qui fuerant sine dubio manu hostium perituri: & simul docuit, in bello plus habere momenti vnum verè prudentem & cordatum, quàm turbam imprudentium. Plut.

14. Augustus Caesar, in omni verbo prudentissimus, eos, qui leues ob causas se periculis exponerent, similes esse dicebat ijs, qui aureo hamo pisces capere tentarèt: hi enim, amisso semel hamo, plus damni accipiunt, quàm ex multorum piscium captura lucri. Fulgos. lib. 7. cap. 2. vide locum de Bello. Idè illud semper citò factum posse dici aiebat, quod cum factum esset, bene haberet: tarditate enim, quæ tuta esset, celeritati anteponebat, cui periculum esset coniunctum. Ibid. Idè dicere solebat, nihil minus in perfectum Ducem conuenire, quàm festinationem ac temeritatem, crebroque illud iactabat: σπιῶδε βραδέως, festina lente. ἀσφαλὲς γὰρ ἐστὶν αἰμῶνον, ἢ θρασύς τε καὶ ἄτακτος (cautus enim est melior, quàm temerarius impetator.) & sat celeriter fieri quidquid fiat sat bene. Sueton. Cato: Sat citò, si sat bene.

15. Argus Rex Peloponnesi, quòd sapiens esset, κατόπις, corpore toto oculis præditus, est

Celeritas
asque velo-
as in a-
gendo.

pellatus, qui non simul, sed alternatim som-
num caperent. *Eustathius Iliad. 2.*

6. Negligentia quadam vsu venerat, vt *Theo-*
phus Iunior, oblati sibi libellis, vel alijs ad re-
men Imperij spectantibus à ministris scriptis,
etque eorum inspectione subsciberet: quod cū
periculosè admodum peragi *Pulcherta* ipsius so-
ror intelligeret, huiuscemodi ludo eum corri-
piendum in animum induxit, Libellum scribit, in
quo significaretur, emptam à se esse *Eudociam*

coniugem *Augustam*, si ipsi præberet assensum:
chartaque eadem charta *Theodosio*, ipse ex mo-
re ei absque alia inspectione subscripsit: rece-
pit ita subscriptam chartam *Pulcheria*, quæ acce-
pit ad se *Eudociam* aliquando retinuit, vo-
luntateque ab Imp. reddere recusauit, à se em-
ptam affirmans, ostendens de rata habita empti-
one Imperatoris Chirographum: sicque falso
quidem ei iudi ioco *Augusti* oscitantiam vo-
luntate condidisse & correxisse simul. *Socrat. lib. 7.*
cap. 22. Theodoret. lib. 5. cap. 36. Niceph. lib. 4. cap. 23.
Laron. Tom. 6. Anno Christi 446.

7. *Rodolphus Habsburgensis* in Regem Rom. ele-
ctus, cū iuramentum à Principibus exigeret,
quidam, absentiam quorundam causati, recusã-
runt. Tum arrepto Crucis Signo, dixisse fertur:
Ecce Signum, in quo saluatus est mundus: hoc sce-
ptri loco vtemur. Moti hac re Principes, Crucem
exosculati, fidelitatis iuramentum præstiterunt,
auxilia contra rebelles, & qui Imperij loca vio-
lenter sibi ysurparent, promittentes. *Cuspinia-*
nas.

8. Qui vete prudentiæ non est amictus, Ana-
thoretam potius agat, quàm Magistratum. Nam
ille

Pulcheria
urbane ac
prudenter
arguit The-
odosij im-
prudentiã.

illo (sic Nicephorus lib. 4.) qui in vna Dei cogitatione omnes cogitationes ponit, huic montes & spelunca conueniunt: at qui cum virtute & pietate civilem etiam viuendi rationem edidicit, & notitiam sibi comparauit rerum variarum, ille verò populum ad optima ducere idoneus est.

SIGNVM LX.

PRVDENTER POPVLVM

alloqui.

1. **P**ericles Atheniensis verba facturus apud populum, non nisi præmeditatus in concionem progrediebatur: optabat interim à Dijs immortalibus, ne verbum vllum sibi excideret, quod quemuis ciuium offendere posset. *Plut. in eius Vita.*

Ne populo fidas, populus mutat in hora. Plebs hostium fraudibus facilius exponitur, inops consilij, & promissis allesta.

2. **A**ugustus neque in Senatu, neque apud populum, neque apud milites locutus est vnquam, nisi meditata & composita oratione, &c. *Sueton.*

SIGNVM LXI.

PRVDENTER STVLTIA POPVLI
postulata rejicere.

Consultatione habita Vrbinates decretum fecerant, ne eum ciuitas ciuium esse debeat, rusticianis domum in Vrbe habere liceret, idque à Comite Frederico vt confirmaretur petierant. Comes prudentia ciuium laudata, vnum, inquit, secretum

nequam decretum promulgatur, à vobis scire
 pio, quid rusticanis respondere debeam, si di-
 erint, vt ciuitas ciuium, ita rus rusticorum esse
 bere, & aliud à me decretum petierint, vt sicut
 officis in ciuitate domum habere non licet, ita
 vobis ruri prædium vllum possidere non liceat.
 his obmutescens, egregium hoc decretum
 vobis abrogatum fuit, quam promulgatum. (Al-
 ter altero carere non potest. Horat. Odi profa-
 rum vulgus, & arceo.)

SIGNVM LXII.

PRUDENTER PROSPICERE PERA- Prudentia
 uida, & vitanda. Item prudenter presentia ordi- oculis, for-
 nare, considerando, quid in prateritis bene, vel titudo ma-
 male successerit; laudatum, vel reprehen- natus est Ma-
 sum sit; & futura prospicere, dum gistratum
 nauis est in tuto, (vt ait Terent.
 in Adelpis.)

Ap. 6. Melior est sapientia, quam vires; & vir
 prudens, quam fortis. Syr. 10. Rex insipiens per-
 dit populum suum: & ciuitates inhabitabuntur
 sensum prudentium. Horat. Oda 3. Vis consilij
 superis mole ruit sua: nec est diuturna possessio, in
 quam gladio inducimur, ait Curtius lib. 3. & Isocr.
 Dæmonic. Eurip. Mens vna sapiens multorum
 vertit manus. Liu. 11. Hist. Multa natura impedita,
 consilio expediuntur. Nullum animal maiori ar-
 tractandum homine. Seneca 1. de Clem. Quare,
 Saturnus summus Planetarum tardissime cir-
 cumagitur: sic Magistratus omnia maturè & cir-
 conspectè agere debet. Vitabit extrema: vt non
 vel præceps, vel lentus; sed maturus, & mo-
 deratus.

Quod

Quod prudentis opus? non velle, & posse nocere.

Quod stulti proprium? non posse, & velle nocere.

Huc pertinent & hae proprietates. i. Prudenter potentioribus ad tempus cedere, vt & multitudinis ne à tugurijs pauperum flamma seditionis marces prorumpat ciuitatis, eandemque, quasi fulmine accensam, penitus consumat. Turba enim offensa, in turbinem ac procellam incitatur, seu turba mota fit turbo. Cùm Philippus Rex à multis hostibus opprimeretur, cum potentioribus pacē iniijt, cum inferioribus bellum gessit. Prudenter in electione ministrorum aduertere, vt negotijs susceptis sint pares: Superiores enim negotium negligunt, inferiores oneri succumbunt. Prudenter occasiones res opportunas gerendi opportunè amplecti. Philippus ex discordia, quae erant inter Græcos sumpsit occasionem eos aggrediendi.

SIGNVM LXIII

PRVDENTER CONSIDERARE DI-
uersa hominum ingenia vt rectius egantur, &
maximè vulgi naturam attendere.

Svmmā sapientia est scire, quo genere ciborum
singula volucres delectentur. Gagan. Est autē
vulgus incertus & instabilis, affectus ponens, &
sumens: (Cic. pro Murena, & Tacit. lib. i. Hist.) in-
dicio carens: (Ibid.) non delectu ad agendū ven-
tus, sed impetu & temeritate: (Cic. pro Plana-
carens consilio, discrimine, diligentia: (Ibid.) ex
opinionē multa, ex veritate pauca iudicans: (Cic.
pro Roscio) natus plurium opinionem sequi: (Sal-
lust. ad Casar. & Seneca lib. i. de Vita beata) alie-
na inuidens felicitati, vacuus curis: (Tacit. lib. i.
Hist.)

Hist.) prauo studio, deteriori & infirmiori fauēs
(*Liu. lib. 42.*) ad suspiciones pronus: (*Tacitus ibid.*
& *1. Annal.*) facilis ad credendum, audita pro cō-
pertis habens: (*Idē 2. Hist. & 1. Annal.*) res augens,
& pro certis narrans: (*Idem 1. Hist.*) nouitatū cu-
pidus: (*Ibid. & Sallust. in Iugurth.*) ingenio mobi-
lis, seditionū ac discordiarum cupidus, & nouarū
rerum, quieti & otio aduersus; & si sine Rectore
est, p̄ceps & pavidus: (*Cic. pro Cluētio, & Tac.*
lib. 9. Hist.) ita ut, Principibus amotis, nil audeat:
(*Idem 1. Annal.*) fauens feruidis, & abruptis, ne-
glector Reip. (*1. Hist.*) verbis ferox: (*2. Hist.*) sed
ultra verba audeat: (*12. Hist.*) vel metu, vel spe
timidus. (*Liu. lib. 23.*) His cognitis prudens Magi-
stratus eius infirmitatibus cōgruas applicat me-
dicinas. Vide Conf. Hosij cap. 40.

Milesias virgines eo correptas olim animi fu-
rore legimus, vt se passim suspēderent; neq; huic
malo remediū inueniebatur vllum. Edicebatur à
Senatu Milesiorum horribilibus pœnis, ne fieret.
Contemnebantur pœnæ. Quæ enim morte atro-
rior, quã ipsæ vltro appetebant? Custodiebantur,
inter custodū manus exitum inueniebat spiritus.
Adiētū est tandem, vt quæ se occidisset, nuda per
medium forū media luce traheretur. Seu, Milesij,
usu cuiusdā matronæ, decreuerunt, vt quæ vir-
gines corporibus suspensis mortuæ deprehende-
rentur, hæ post hanc legē cum eodē laqueo, quo
pœuinctæ & alligatæ essent, nudæ tota via publi-
ca ad sepulturā efferrentur. Hac pœna deterritæ
Virgines
abhorrent à
denuōatio-
ne furor ille cōpressus atq; sedatus est. Pu-
dore enim tā inhonesti funeris deterritæ sunt. O
pudorē prædicandū! *Vines de Christiana femina*
2. Petri
2. p. 1.

SIGNVM · LXIV.

PRVDENTER ALIOS REPREHENDERE.

IN taxandis alijs prudēs requiritur moderatio, ne, vt Chryloftomus ait, dum rupturam sarcire volumus, maiorem diruptionē faciamus; collapsaq; cupientes erigere, casum grauiorē inferamus. *M. Iun in quæst. Pol.*

Hanc ad rem requiritur 1. ne alieno tempore usurpentur vituperationes. 2. in dicendi libertate dematur amor cæcus nostrī: caueatur, ne aliquam priuatim ad nos pertinentem rem, veluti læsi, aut dolentes, exprobrare videamur, quod non beneuolentiæ, sed iræ indicium, neque admonitionis loco accipitur. *Plut. de discrimine adulatoris & amici.* 3. mala libertatis condimenta remoueantur, contumeliæ, risus, insectatio falsa, scurrilitas. 4. Occasionis neglectio vitetur. Itaq; inter pocula, & apud ebrios *παρρησία* abstinetur. Nubem enim serenitati inducit, hoc qui non obseruat, & periculū sibi creat, (quod animi ob vinū ad iram præcipites sunt;) nec est dissimilis canibus ignaui, qui ad mensam latrāt, mutire alias non audent. *Ibid. s.* apud eos libertate vtendum, qui secundā & ad voluntatem fluentem, nō aduersam fortunam habent, & nimij spiritus libera reprehensione retundendi sunt. Qui homini afflicto & calamitoso *παρρησία* molestus est, idem facit, ac si quis oculo conturbato atque inflammato medicamentū adhibet, quod visum auert, sed nihil de dolore imminuit. Nutricum hic mos obseruandus est, qui cadētibus pueris nō accurrunt, vt maledictis incessant; sed erigunt, abluunt,

K k k

Iuunt, sedant; post demum ad obiurgationes & castigationes veniunt. 6. libera adhibenda est increpatio, cum inhibendus est ad voluptatem, iram, contumeliam impetus factus; aut auaritia excutienda, aut habitus alius stultus animi oppugnandus. 7. castigatio sub aliena persona fiat: alij obiurgentur, qui eodem vitio, quod reprehendendum laborant. Sic cum *Ammonius* animaduertisset, discipulorum quosdam prandio non simplici fuisse vsos, puerum suum à seruo verberari iussit, quòd absque aceto prandere non potuisset, simulque in discipulos suos respexit. 8. non coram multis, sed priuatim obiurgationes instituantur: Oportet enim tanquam morbi turpis, ita etiam peccati detectionem atque sanationem occultam esse. Non tam ebrietas fecit, quòd ita grauius *Clyti* obiurgatione commotus *Alexander* fuit, quam quòd multis coram testibus eam vsurpauit. 9. culpæ & peccati communicatio adhibeatur, si quæ obijciuntur alijs, etiam in se quis agnoscat. 10. admisceatur laus & commendatio eius, qui reprehenditur: siquidem nec inflammato oculo lumen obijci clarum debet; neque affectu concitatus animus libertatem, obiurgationemque meram admittit. Et ut ferrum ignis primò vi laxatum atque emollitum, deinde frigida immissum desatur, ac duritiem consequitur: ita amicis, postquam eorum laus, animos calefecit, paulatim, quasi einctura loco, reprehensio adhibenda libera est. Ac veluti Medicus somno, ac victu morbum depellere; quam castorio, vel scammonio mallet: ita benigni magistratus laude potius, quam vituperatione admodum correctionem uti gaudet. 11. post reprehensionem acriter lenia adhibeantur. Ut Medici, ubi sectio-

nem
relin
deod
hacte
fisse,
ratur
paret
impr
rigur
ledic
da, re
tione
lenita
men
male
quam
gorio
ctis r
neces
berna
poeni

PV

Q
litati
lad o
& po
biu b
de Re

nem adhibuerint, non affectam partem in dolore relinquunt; sed hunc, placidè rigando ac perfundendo amoliuntur. (*Plur. ibid.*) 12. Ostèdatur, nos hæcenus longè melius de aliquo iudicasse & sensitse, quàm re ipsa nunc deprehendamus. 13. proferratur, ac cõmendentur præclara tũ dicta, tũ facta parentum, aut maiorum. Hæc enim, nisi extremè improbi extiterint posteri, eos emendant, ac corrigunt. 14. Coniuitia & maledicta vitentur; si maledicentibus respondendũ, & eorũ ora obturanda, respondeatur breuiter, sine ira & bile, cõmotione ac stomacho: adhibeatur mansuetudo, ac lenitas: vsurpetur iocus & gratia quædã, quæ tamen mordeat Nam maledicta, & coniuitia magis maledicentem deformant, ac pudore suffundunt, quàm eum, cui maledicitur. Eadem magnorũ negotiorum cõfusionem faciunt, ita vt sæpe neglectis rebus personalia tractentur. Hisce de causis necessum est, vt qui clauis Reip. tenens, ad gubernacula sedet, prudenti in reprehensionibus & poenis vtatur moderatione.

SIGNVM LXV.

PUBLICA COMMODA ANTEPONERE priuatis, & populi vtilitati magis, quàm voluntati consulere.

Qui norunt se ad Magistratum euectos esse, non vt proprijs inseruiant commodis, & vtilitati; sed vt multitudinis bono prospiciant, ad illud omnes suas dirigunt actiones, vt cõmunitas & populus felicitatè cõsequatur. Moderatori vrbis beata vita ciuium proposita esse debet: (*Cic. 5. de Rep.*) vt opibus firma, copijs locuples, gloria
 K k k 2 ampl

ampla, virtute honesta fit: non vt is se molliter
 curet; sed vt per ipsum subditi bene beateque vi-
 uant: (*Xenoph. in memorab. Socr. lib. 3.*) cum ciuū
 tutela, non seruitus, illi tradita fit: (*Seneca lib. 1. de
 Clem.*) nec Respublica eius fit, sed ipse Reipubli-
 cæ, vt inquit *Claudianus ad Honorium. Liu. lib. 21.*
 res priuata semper obsunt publicis. Publica pri-
 uatis anteferenda bonis. Dicitur publicum (res
 publica, res ad populum pertinens) quasi populi-
 cum, quod ad omnes de populo pertinet, vel per-
 tinere potest. Vt tutor pupillo, vir uxori, sic Ma-
 gistratus Reip. prospicere debet. *Ulrich vnd billich
 wirtel laug. Cicero 1. de Offic. ait: Qui Reip. præsum,*
 duo præcepta *Platonis (4. & 6. Polit.)* tenere de-
 bent. Vnum, vt utilitatem ciuium sic tueantur, vt
 quidquid agant, ad eam referant, obliui commo-
 dorum suorum. Alterum, vt totum corpus Reip.
 curent, ne cum parte aliquam tuentur, reliquas
 deserant. Vt enim tutela, sic procuratio Reip. ad
 utilitatem eorum, qui commissi sunt; non ad eo-
 rum, quibus commissa est, gerenda est. *Hadrianus
 Imp. & in concione, & in Senatu dictitabat, ita se
 Reip. gesturū, vt sciret populi rem esse, non pro-
 priam. Spartian. Iustinianus (l. ynica, §. hac autem,
 Cod. de caduc. toll.) ait: Quod cōmuniter omnibus
 prodest, hoc rei priuatae, & utilitati Principis
 præferendum. Et (l. 23. Cod. de nuptijs) Imperialis
 benenolentiæ proprium esse omni tempore sub-
 iectorum commoda inuestigare. *Arist. 8. Pol. cap.
 10.* inquit: Tyrannus suum ipsius commodum
 spectat, & quærit: Rex subditorum. *Cicero lib. 8.
 ad Attic. epist. 11.* ait: Vt gubernatori curus se-
 cundus, medico salus, imperatori victoria, sic
 Reip. moderatori beata ciuium vita propo-
 sita est.*

est. Cùm *Dauid Rex* ob suum peccatum conspiceret subditos diuinitus esse percussos, conuersus ad Dominum exclamauit, dicens: (2. Reg. 24.) *Ego sum, qui peccaui: isti, qui oues sunt, quid fecerunt? vertatur, obsecro, manus tua contra me, &c.* salutem subditorum sua ipsius salute habens charitorem.

SIGNVM LXVI.

RECREATIONES DVNTAXAT

honestas subditis permittere.

Recreationes, & exercitationes corporis sunt permittendæ, 1. quia nulla res potest continuum laborem ferre.

Quod caret alterna requie, durabile non est.

Ouid. epist. 4. 2. ijs augetur robur corporis, membra dilatantur, 3. valetudo conseruatur, dum humores crassi consumuntur, corporis membra indurantur, natiuus calor augetur; vt contra quiete & otio destruitur. Hinc Cicero Tironi suo prescribit *περίπατον σύμμετρον*, moderatam inambulationem, in Epist. 16. Fam. 4. alacritas in laboribus excitatur; fastidium, quod ex nimia laborum continuatione oriri solet, leuatur, 5. recreatio est medicina tristitiæ, & melancholiæ, Musæus: Dulcius est nihil cantu (Musica) mortalibus ægris, (fortunæ telis confossis.) Musica festi corporis membra reficit, spiritus attonitos vires reddit, vires sepultas excitat, ipsum animam deiectum mirificè erigit, & confirmat. 6. *lyra* & nerui ex remissione conseruantur, ex assidua intensione franguntur: & nouales, licet

Kkk 3

alter-

alternis interquiescant annis, eam tamen cessationem ubertate compensant: perpetuis laboribus vires corporis, meditationibus vires mentis franguntur, & exhauriuntur, si honesto otio non recreentur. *Maior post otia virtus.* Cetero *καλοσομυχία*, ventriculi imbecillitate laborans, corporis exercitationibus habitum bonum sibi comparauit. (*Plut.*) vt & *Seneca* de se scribit, quod catarrhis & distillationibus, à quibus affligebatur, solitus fuerit deambulatione succurrere. *Epist. 79.* *Germani* veteres filios suos non poculis indulgere, sed operam dare exercitationibus voluerunt, quod viri aliquando facti, optimi milites essent. (*Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 25.*)

SIGNVM LXVII.

REFORMATIONEM ECCLESIAE
procurare, seu potius promouere.

Iustinianus Imp. ad felicem successum belli Gothici viam sibi aperire putauit, si, vt Ecclesiastici Canones obseruarentur, inuigilaret. Hinc *Novella 6.* ait: Maxima in hominibus sunt dona Dei superna collata clementia, Sacerdotium, & Imperium: & illud quidem Diuinum ministrans; hoc autem humanis praesidens, ac diligentiam exhibens: ex vno eodemque principio vtraque procedentia humanam exornant vitam. Ideoque nihil sic erit studiosum Imperatoribus, sicut Sacerdotum honestas: cum vtiq; & pro illis ipsi semper Deo supplicent. Nam si hoc quidem inculpabile sit vndique, & apud Deum fiducia plenius Imperium autem rectè & competenter exornet

traditam sibi Remp. erit consonantia quædam bona, omne quidquid vtilis est humano confertur generi. Nos igitur maximam habemus sollicitudinem circa vera Dei dogmata, & circa Sacerdotum honestatem, quam illis obtinentibus, credimus, quia per eam maxima nobis dona dantur à Deo, & ea, quæ sunt (adepta,) firma habebimus, & quæ nondum hæctenus venerunt, acquiramus, &c. Ad hæc, quod probè sciret spem omnem Ecclesiasticæ disciplinæ in eo esse repositam, si qui præsumunt Ecclesijs, Sacerdotes, à quibus sunt illi illustrandi, ipsi sint superna luce respersti, in hoc laborans, vt præscriptæ de his à Patribus Leges seruantur, subiungit: Sancimus igitur, sacras per omnia sequentes Regulas, &c. significans, quæ sacris essent Canonibus constituta, seruanda se proponere: non autem de personis vel rebus Ecclesiasticis ferre legem. Et inter alia multa, cohærentes vxori arceri voluit à Sacris Ordinibus. *Baron. Tom. 7. Anno Christi*

SIGNVM LXVIII.

RELIGIONEM CATHOLICAM

strenuè propugnare, & propagare.

Exat lib. 1. Cod. de Summa Trinit. Gratiani, Valentis & Theodosij Imperatorum hæc Constitutio: Cunctos populos, quos Clementiæ nostræ regit imperium, in tali volumus religione versari, quam D. Petrum Apostolum tradidisse Romanis religio vsque adhuc ab ipso insinuata declarat.

Constantinus Magnus scribit ad Celsum Africæ

Kkk 4

fricæ

fricæ Vicarium: (apud *Baron. Anno Christi 316.*) Nequaquam me aliter maximū reatum effugere posse credo, quā ut hoc, quod improbè fit, minime existimè dissimulandum: cum nil potius à me agi pro instituto meo, ipsiusq; Principis munere oporteat, quā, ut disculis erroribus, omnibusq; temeritatibus amputatis, verā Religionē vniuersos, concordemq; simplicitatē atq; meritā Omnipotenti Deo culturā præsentare perficiā. *Isaie 49. Erūt Reges nutritij tui, & Regina nutrices tua.* Religio est vinculū Imperij, cōseruans, & dissoluens.

3. *Theodosius Imp.* in Nouella de Iudicijs, ita loquitur: Inter cæteras sollicitudines, quas amor publicus peruigili cogitatione nobis induit, præcipuam Imperatoriæ Maiestatis curam esse perspeximus veræ Religionis indaginem, cuius cultum si tenere potuerimus, iter prosperitatis humanis aperimus inceptis.

4. *Iustinianus in Nouella de Episcopis* ait: Nos omni prouidentia curā Ecclesiarum gerimus, per quas & Imperium nostrum sustineri, & publicas res per clementiam Dei & gratiam muniri existimamus.

5. *Carolus Magnus, apud Sigonium lib. 4. de Regno Italia,* ait: Si Ecclesiarum Dei seruis Magnificentiā nostram impertimus, eorumq; studijs libenter obsequimur, id nobis ad Augustalis Excellentia culmen proficere credimus, & quod cunctis pretiosius est dignitatibus, æternum retributionis præmium capessere non diffidimus.

6. Reges Franciæ, Angliæ, Hungariæ, Poloniæ, dum Regno inaugurantur, hoc in primis iuramentandō promittunt, se fidei Catholicæ Romanæ assertores & vindices futuros, Ecclesiam que &

pacem
felicita
stratus
in The
Ecclesi
dicitur
NVL
gion
S. Aug
ad R
ait: Qu
quæ ce
tate pr
seruit
Quia h
però e
tes, &
re sanc
Hinc
Testam
ligion
Nouo
Pseud
nes. (1
4. Tit.
lestos,
S. Petr
nam se

pacem perpetuam defensores. Quanta autem cū
 felicitate Remp. gubernariæ Principes & Magi-
 stratus, quotquot verè fuerunt Catholici, lege
 in Theatro meo Historico. Poenas Religionem &
 Ecclesiam oppugnantium, vide in Theatro Vin-
 dictæ Diuinæ.

SIGNVM LXIX.

NULLAM ALIAM TOLERARE RELI-
 gionem, quàm Catholicam Romanam, ac
 proinde Hereses, quoad fieri potest,
 extirpare.

S. Augustinus, exponens verba Davidis Regis
 ad Reges, Psalm. 2. *Servite Domino in timore,*
 ait: Quomodo Reges seruiunt *in timore*, nisi ea,
 quæ contra iussu Domini fiunt, religiosa seueri-
 tate prohibendo, atque plectendo; aliter enim
 seruit, quia homo est: aliter, quia etiam Rex est.
 Quia homo est, ei seruit viuendo fideliter: quia
 verò etiam Rex est, seruit Leges, iusta præcipien-
 tes, & contraria prohibentes, conuenienti rigo-
 re sanciendo.

Hinc omnes pij & Deo chari Reges in Veteri
 Testamento Idololatriam & quidquid veræ Re-
 ligioni aduersabatur, diligenter propulsarunt. In
 Nouo Testamento Christus Hæreticos appellat
 Pseudopphetas, lupos rapaces, fures, & latro-
 nes. (Math. 7. 15.) D. Paulus, (2. Cor. 11. 13. 2. Tim. 3.
 4. Tit. 3. 11.) operarios subdolos, blasphemos, sce-
 lestos, proditores, proprio iudicio cõdemnatos.
 S. Petrus, seruos corruptionis, eorumque doctri-
 nam sectas perditionis, quibus se, aliosque per-
 dant.

dant. (*epist. 2. cap. 2. 1.*) S. Ioannes, (*epist. 1. cap. 1. 18.*)
 Antichristos & seductores. B. Iudas, arbores in-
 fructuosus, bis mortuas, fluctus feri maris, de-
 spumantes suas confusiones. S. Ignatius confert
 eos cum rabidis canibus, basiliscis, & squamosis
 draconibus. Cyprianus cum lupis. Ambrosius cum
 noctuis & vulpibus. Hieronymus cum scarabæis.
 August. cum cimicibus. Vincentius Lyrinensis cum
 viperis, ranis, & muscis morituris. Clemens cum
 Idololatriis. Cur igitur Magistratus eos tolerarent?
 Optimè optimi quique Imperatores non aliam,
 quam Catholicam Religionem, pulsa Idolola-
 tria & hæresi, coli ab omnibus voluerunt. *Arri-
 dio* suavit *S. Chrysostomus*, vt mallet Imperij iactu-
 ram facere, quam Gaynæ Duci templum pro A-
 rrianis Constantinopoli indulgere, dicens: Quo-
 admodum, ô Imperator, si quis Coronæ tuæ præ-
 tiosis & fulgentibus gemmis micanti vitri par-
 tes, aut viles lapillos admisceat, pretium & splen-
 dorem minuet: ita si in eadem Ecclesia Catholi-
 cis hæreticos coniunxerit, quos vel errorem re-
 cognoscere, vel ciuitate exturbari oporteat, ful-
 gentem eiusdem Coronam vitiauerit. *sozom. lib.
 8. cap. 4. vide 89. signum boni Clerici.* Martianus se-
 uerè veuit, ne quod semel in Concilijs Patrum
 decretum esset, in quæstionem vocaretur. *Cod. de
 Summa Trinit. l. nemo.* S. Ludouicus Gallia Rex,
 morti proximus, filio Regni suecessori hoc ma-
 ximè demandauit, vt hæreticos & schismaticos à
 Gallia extirparet. (*Nau. l. gener. 28.*) In Synodo
 Oecumenico Lateranensi, sub Innocentio *11.* ce-
 lebrata, proposita etiam graui poena Principibus
 & Magist. imperatum est, vt finibus suis hæreti-
 cos, idque iureiurando promitterent. *Leo Regia*
potestas

potestas non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesie praesidium Principibus est collata,

SIGNVM LXX.

AMARE RELIGIOSOS.

MAnebat quidam Monachus Aegyptius in suburbano Constantinopolitanae urbis, *Favere Religiosis.* dum transiret Theodosius Junior imp. per illam viam, reliquit omnes, qui in obsequio eius erant, & venit solus in cellam eius, & pulsans ad ostium Monachi, aperuit ei Monachus. Videns autem eum, cognovit quia Imperator esset, sic tamen suscepit eum, tanquam unum ea officio militantium. Cum ergo introisset, fecerunt orationem, & federunt. Coepit autem eum interrogare Imperator, dicens, quomodo sint Patres in Aegypto. Et ille: Orant pro salute nostra omnes. Imperator autem circumspiciebat in cella eius, si quid haberet, & nihil ibi vidi, nisi parvam sportulam, habentem modicum panis, & lagenam aquae. Et dixit ei Monachus: Gusta modicum. Et infudit ei panem, & misit oleum, & sal: & manducauit, & dedit ei aquam bibere. Dixit autem ei Imperator: Scis quis sum ego? Et ille dixit ei: Deus te scit quis scis. Tunc dixit ei: Ego sum Theodosius imp. Ille autem statim adoravit, salutans eum humiliter. Et dixit Imp. Beati estis vos Monachi, qui securam vitam habetis, & non cogitatis de hoc saeculo. Veritatem dico vobis, quia licet in Imperio natus sum, nunquam tamen delectatus sum, sicut hodie, pane & aqua: satis, n. & libenter comedi. Et coepit ex tunc honorare eum Imp. Senex autem egrediens fugit, & iterum venit in Aegyptum. *Vit. Patr. part. 2. cap. 14. de Humilitate. Vide Baron. Tom. 5. Anno Christi 425.*

2. R. 17-

2. *Raymundus Barchinonensis Comes* suas ditio-
nes omnes firmiter communit, quod trecentas
Ecclesias ædificauit, & maximis dotibus locu-
pletauit, quàm si armis, munitionibusque qui-
buscunque munisset. *Francisc. Tarasa verum
Hisp. in Alfonso VIII.*

3. *S. Bernardus* centum sexaginta Monasteria
cum sex germanis fratribus Monachis exædifica-
uit. *Antonin, tit. 17. cap. 5. Nauclet. 37.* (Terribilis
castrorum acies ordinata, Exercitus buccinis, (o-
ratione) & lucernis, (bonis operibus) & vestris
vasis, (sensibus,) contritis vincunt. *Iudic. 6.*)

4. *S. Luanus* centum Monasteriorum fundator
exititum in Hybernia, tum in Scotia. *S. Ber-
nard. in Vita S. Malachia.* Vbi etiã narrat in Gal-
lijs *S. Columbanum* Lexouienſe conſtruxiſſe Mo-
naſterium in gentem magnam, & adijcit: Aun-
tam magnam ibi fuiſſe multitudinem, vt ſucce-
dentibus ſibi viciffim choris continuarentur ſo-
lemnia diuinorum, ita vt ne momentum quidem
diei aut noctis vacaret à laudibus. Sic nec Eccle-
ſia *Miſnenſis* nulla hora, momentum nullum va-
cat à ſacrorum cantu Pſalmorum. *Hieronym. Em-
ſer in vita S. Bennonis Episc. Miſnenſis, in Præfat.
Sur. Tom. 7. mense Iunio.*

5. *Beda lib. 2. Hiſt. Angl. cap. 2.* refert, in vno cœ-
nobio vltra bis mille Monachos fuiſſe. *Sophronius
in Prælo Spirit. cap. 113.* in vno Monasterio fuiſſe
Patres quaſi ter mille & quingentos. *Theodoretus
in Philotheo cap. vltimo,* in Aegypto quinque ſerè
hominum millia in Monasterijs habitaffe. Sub
Ynuius Serapionis Abbatis diſciplina in Aegypto
erant Monachi decies mille. *In vit. Patr. part. 1. an
Thebaide* in vno cœnobio mille quadringenti.

Vincen. hist. lib. 17. cap. 72. Antonin. part. 2. tit. 15. cap. 7. §. 2. in Gallia in vno Gimesiensi Monasterio nongenti Monachi. Sur. Tom. 5. mense Septemb. in vnico Britannia Monasterio Virgines quingenta. Sur. ibid.

Anno Christi 883. Rex seu Imp. *Arnulphus*, vti & antea fecerant *Carolus Magnus*, & *Ludouicus*, cœnobio *VVerdensi* quædam Priuilegia dedit, quæ postea *Henricus I.* Anno 931. *Otto I.* Anno 936. *Otto II.* Anno 974. *Otto III.* Anno 985. *Henricus II.* Anno 1002. *Conradus II.* Anno 1024. *Henricus III.* Anno 1040. *Henricus IV.* Anno 1098. *Henricus V.* Anno 1122. & sequentes Imperatores his verbis confirmarunt: Si seruorum Dei petitionibus, quas pro Ecclesiarum sibi commissarum vtilitatibus nobis suggererint, clementer annuerimus, id nobis ad perpetuam beatitudinis præmia promerenda liquidò profuturum credimus, vel id nos proculdubio ad præmia æterna capeffenda liquidò perducet. Cùm etiam Imp. *Arnulphus* Anno 896. Monasterio Virginum in *Mallenbeck* in diœcesi *Mindæ*, quod Anno 1441. datum est Fratribus Regularibus, insigne daret Priuilegium, in eo his utebatur verbis: Cùm loca cultui Dei dicata promouere, & nostra ope augere studemus, æterni Regni portionem nos ob hoc adepturos liquidò confidimus.

Nota quid senserint de meritis bonorum operum.

Anno 1233. *Theodoricus* exauthoratus iam Episcopus Monasteriensis, tamen in Priuilegio, cuidam Monasterio dato, his vitur verbis: Tam ex pietate, quàm ex officij nostri ratione Religiosorum Ecclesias ab hominum iniurijs defendere cupimus, quatenus ipsarum Ecclesiarum orationes tanto efficacius nobis perueniant ad salutem.

Partes omnes urbis collustratae lapidibus vitis. Monachorum et Virginum.

3. In Vitis Sanctorum Patrum *part. 1.* dicitur de ciuitate Thebaidis Qxirincus dicta, quod fuerit refertissima Monachis, & per totam ciuitatem multo plura fuerint Monasteria, quam domus ciuium: imò nullum angulum eius Monachorum habitationibus vacasse, & Monachos urbem totam quasi vnã Dei Ecclesiam fecisse, nullum ibi inuentum esse hæreticum &c. sed viginti millia Virginum, & decem millia Monachorum. Cuius, si vidissent peregrinum, aut pauperem, inter se certasse, vt ei necessaria possent suppeditare.

SIGNVM LXXI.

NVLLO MODO PARENTIBVS
exheredationem liberorum Religionem
ingredientium permit-
tere.

1. Vre Ciuili iubetur semper relinqui portio legitima ijs, qui Religionem elegerunt. (Suis hæc P. Leonard. Lessius in *Dispur. de statu Vita deligendo, quest. 11. & lib. 2. de iust. cap. 18. dub. 15.*) Iustinianus enim Imp. *Novella 123. cap. 38.* ita statuit: Si qua mulier, aut vir Monasticam elegerit vitam, & intrauerit Monasterium, filijs non extantibus, Monasterio, quod ingreditur, res eius competere iubemus. Deinde de ijs, qui liberos habent, præcipit, vt parens, Religionem ingressurus, relinquat liberis in sæculo manentibus portiones suas, & reliquum in Monasterium conferat, nulloque casu vult Monasterium priuari portione legitima, perinde ac si ipsam censeatur in numero filiorum. Eadem habentur *Authent. si qua mulier, Cod. de sacrosancta Eccle-*

sis. Cap. 41. eiusdem *Nouella* ita statuit: Nulla datus licentiam aut parentibus filios, aut filijs parentes, sæcularem vitam relinquentes, velut ingratos à sua excludere hæreditate, ob causam, quæ religiosam vitam antecesserit: & vult eam causam, quæ sufficiens erat ad exhæredandû filium ante ingressum in Religionem, per ingressum extingui, ita vt ob illam nõ possit amplius sua legitima priuari. Si tantus est fauor ingressus, vt eum, qui per crimen iam exciderat, in integrum restituat, & ingratitude notam deleat; cuius animi erit, filium, nihil commeritum, ob ipsum ingressum excludere? Vide eandem *Nouellam cap. 37.* & consule Doctores: *Siluestrum*, verbo *Hæreditas* 4. q. vlt. & alios, qui *Summas* scripserunt: & *Felinum*, in cap. in præsentia, n. 37. de probationibus, vbi plurimos citat. Voluerunt enim Iura, postquam pretium castitatis & religionis in media Luce Evangelica innotuit, omnia submouere, quæ à Religione capessenda possent retrahere.

1. In *Iure Canonico* 29. q. 3. cap. Si qua mulier, & cap. non liceat, habetur eadem Constitutio, in Ius Canonicum relata. Vnde *S. Gregorius*, epistol. 7. lib. 7. indicat illam Constitutionem ab Ecclesia esse receptam, & in iudicijs seruandam.

2. *Saluanus Episcopus Massiliensis* hanc rem ex professo tractat. Hic vixit temporibus *S. Augustini*, & scripsit libros 8. de Prouidentia, & 4. alios contra Auaritiam Christianorum. Vtroque Opere persequitur, & deplorat vicia Christianorum, & ostendit propter eorum multitudinem

tudinem & enormitatem inundasse flagella per Orbem Romanum, Barbaris omnia inuadentibus, & occupantibus. Hic lib. 3. *contra Auaritiam*, inter cætera ait: Si qui à parentibus filij offerantur Deo, omnibus cæteris postponuntur oblati indigni iudicantur hæreditate, qui digni fuerunt consecratione: ac per hoc vna tantum re viles parentibus sūt, quia cœperint Deo esse pretiosi. Ex quo intelligi potest, quod nullus penè apud homines vilior est, quàm Deus: cuius vtiq; in despectione, vt eos præcipuè filios spernant parentes, qui ad Deum cœperint pertinere. Quibus verbis ostendit, impium esse, & in Dei iuriam redundare, filios causa Religionis vilescere. Deinde tres adfert causas, cur istis filiis sua debeat dari portio. 1. vt ipsi sustententur, nec oneri sint Religioni: iniquum enim est, si tua ditibus relinquant, & ipse pauperibus sis oneratus, vt Monasterium locupletetur, ad alendos plures Dei ministros, ad augendum cultum Diuinum, ad maiores erogandas elemosynas. 3. vt filius plus mereatur, sua, iuxta Christi consilium, (Matth. 19.) pauperibus, non diuitibus distribuens, libere ac sponte diuitijs renuntians, & se exuens, & paupertatem amplectens. Quartam causam postea subdit, ne in Deum sis ingratus, eum ex hæcilem faciens, à quo omnia accepisti. Deinde rider eos, qui filios Religionem intrantes priuant, ne bona veniant (vt ipsi loquuntur) ad extraneos, hoc est, ad seruos Dei, vel ad ipsum Deum, cui in seruis suis datur, vel adimitur; qui que in suis ministris hæres instituitur, vel ex hæredatur. Cum vos, ait, ideo plus relinquere ex patrimonio vestro filiis religiosi deberetis, vt aliquid ad Deum ex fa-

colta-

cultatibus vestris saltem per filios perueniret,
 ideo filijs non relinquitis? ne illi habeant Deo
 quod relinquunt, magnificam repensantes bene-
 ficij sacris vicissitudinē, dū id studiosissimē pro-
 curatis, ne vel per vestros aliquid honoris Deo
 habere possit, cum vos omnia per Dei munus ha-
 beatis. Non exigimus, vt vestra Domino largia-
 mini, aliquid Deo de suo reddite. Cur tam auarē,
 tā impiē agitis? Non est vestrum, quod denegatis.
 Iniquum ergo arbitramini, vt sæcularibus filijs
 religiosos filios substantia pares esse faciatis? id
 ergo agitis, vt poeniteat eos cœptæ Religionis,
 quos Religio apud vos fecit viles. Quid enim est
 aliud, quàm Religionem interdicerē, ob Reli-
 gionem despectui habere? Post hæc probat, non
 satis esse, vsum fructum portionis legitimæ libe-
 ris relinquere, & ait: In vsu quotidiano est, vt ser-
 ui Romana à dominis libertate donentur, in qua
 scilicet & potestatem peculij capiunt, & ius tes-
 tamentarium consequuntur, ita vt & viuentes,
 cui volunt, res suas tradant; & morientes dona-
 tione transferant, &c. Quanta domini illi cum
 libertis melius agunt, quàm tu cum liberis? illi
 quæ donat, perpetuo iure donant, tu temporario:
 illi testamenti faciendi arbitrium dant libertis,
 tu tollis liberis, &c. Afferit deinde filios religio-
 nem intrantes habere quidem non liberos; sed
 pauperes Dei, qui sint illis filiorum loco: habere
 fratres suos spirituales, cum quibus viuant, &
 quos post se relinquunt: habere Christum, quem
 in membris suis faciunt hæredem: habere animã
 suã, cui hoc beneficiũ impendat. Stultissimũ esse,
 si iturus mox ad Tribunal, & tremendum iudiciũ
 Dei, cogites vt sæculares filij res tuas comedant,

seu opibus & diuitijs ad breue tempus circumfluant; & non sis sollicitus, vt animæ tuæ in æternitatem consulas. Quam amentiam, quia plurimorum animos occupauit, fusè infectatur. Cogitas, ait, quàm bene alij post te viuant; non cogitas quàm malè ipse moriaris, &c. Expectat te egresurum de vita ista officium Tribunalis sacri, expectant tortores angeli, & immortalium tormentorum terribiles ministri; & tu futuras post te hæredum mundaliũ voluptates animo volutas &c. Numquid succurrere hoc tibi inter supplicia sũma poterit, &c. Subdit deinde: Relicta immoderatè filijs facultas, parentũ est sempiterna mendicitas; ac per hoc nulli parentibus magis noxi, quàm filij nimis amati: dum. n. illi patrijs bonis affluunt, parentes in sempiternitate cruciatur. Offendit hoc exẽplo diuitis Epulonis, qui etsi hæredes suos ditarat, hoc tamen nihil illi proderat. Postea ostendit auaritiam istam parentum proficisci ex quadam infidelitate, quòd futura pœnia, & supplicia; Tribunal illud terribile, & examen strictissimum, ex animo non credant. Cogitare te, ait, aliquid de salute animæ tuæ ais, cui nullus est anima tua vilior, apud quem prope nõ interest, cui prosis, modò tibi noceas? Et credere te futurum iudicium dicis, apud quem nullus est minor, aut despectior, quàm ipse iudex. Clamat tibi ecce morienti ipse, qui te indicaturus est, iudex tuus, ne vllum omnino hominem in erogandis rebus tuis, plus quàm te ames; ne vlli de substantia tua moriens magis, quàm tibi consulas; nullum tibi anima tua propinquiorem, nullum iudices chariorem. *Quid enim proderit homini, inquit Saluator, (Marth. 16.) si lucretur mundum totum, & detrimentum faciat anima sua? aut*

Hac & auaritia est pena auaritia.

quam dabit homo commutationem pro anima sua? hoc est dicere: Quid sibi proderit, si totum mundum aut ipse habeas, aut tuis posteris relinquas, & ipse salutis atque animæ detrimentum patiaris? &c. Nec dubites saltem moriens pro anima tua quantum potes rei tuæ ac facultatis offerre: quidquid enim dederis pro te, vile est; quidquid pro te obtuleris, parui pretij est: quia anima tua in omnium rerum est comparatione pretiosior. Et ideo non dubites pro te dare, quia si te amiseris, omnia in te perdis, &c. *Fili*, inquit Scriptura Sæcta, (Syr. 14.) *si habes, benefac tecum, & Deo bonas oblationes offer.* Et alibi (Syr. 30.) *Miserere, inquit, anima tue, &c.* Hæc, & alia multo plura doctissimus ille Episcopus, Zelo Dei plenus, ad Ecclesiam Catholicam pro reformatione disciplinæ, & salute filiorum eius 4. libris prosequitur.

4. Eadem inhumanitas multis rationibus potest improbari. 1. quia filij non possunt exhæredes fieri, nisi ob crimen aliquod gravæ commissum in parentem, ut habetur *Nouella 115. cap. 3.* ubi illa crimina numero 14. recensentur, ut si filius in parentem manus iniecerit, si gravem ei contumeliam irrogarit, si patrem criminaliter accusaverit, extra causam boni publici, &c. si versetur cum maleficis, si maleficus efficiatur, si hæreticus, &c. Atqui intrare Religionem, nullum est crimen, nulla est iniuria in parentem; sed res laudabilis, & familiæ honorifica: ergo nõ potest ob eã causã privari. 2. filia non potest sua dote, aut legitima portione destitui propter nuptias invito patre initas: tum, quia nemini per hoc fecit iniuriam, cum iuris permisso sic contraxerit: tum, quia impeditur libertas Matrimonij, si posset ob talẽ causã

priuari. Ita communiter tradunt Doctores, testis
Panorm. in cap. 1. de d'sponsat. impuberum, & Co-
uarr. in 4. Decretal. p. 2. §. 8. n. 5. Ergo multo minus
 filius vel alia potest priuari propter ingressum
 Religionis: quia in ea re sequitur consilium
 Christi, & vitur iure, quod Christus ei concessit,
 ac proinde fit ei manifesta iniuria, si idcirco pri-
 uetur. *Concil. Trident. Sess. 25. cap. 16. 17. 18. 3.* Est
 quædam iniuria in Christum. Nam priuare filiū
 hæreditate, quia obsequio Christi se mancipat,
 quid aliud est, quàm Christi obsequium vile de-
 cere, & filium minoris æstimare, minusque ami-
 re, quod Christo se consecrãrit? Sicut si quis filiū
 suū abdicaret, eò quod addicat se obsequio Prin-
 cipis, videretur iniurius in Principem, qui per
 hoc se contemni interpretaretur. Est etiam quæ-
 dam Christi exhæredatio. Non enim Christus à
 nobis hæres, vel exhæres scribi potest, nisi ratio-
 ne famulorum suorum, quibus quod facimus, ipsi
 Christo facere censemur, iuxta illud Dominus
Matth. 25. Amen dico vobis, quod vni ex his fratri-
b'us meis minimis fecistis, mihi fecistis. Itaque qui
 Monasterio, vel filio religionem ingredientem suā
 portionem tribuit, vel hæreditatem relinquit,
 Christū hæredē facit: & perinde à Domino acce-
 ptatur, ac si ipsemet inde commodū reportaret.
 Qui verò filiū intuitu Religionis sua portione
 priuat, Christum exhæredē facit, nec minus id ab
 ipso sentiens, quàm si in se hoc dāno afficeretur.
 Itaq; non est quod mirentur, qui talia fecerunt, si
 familiā suā in graves calamitates incidere, & in-
 terdum penitus extingui viderent. Vlciscitur enim
 Deus iniurias suas, & ab illis, qui ipsum exhære-
 dem fecerunt, suam benedictionem subtrahit.

qua sublata, omne genus aduersitatum, vel cōfer-
 tum irruit, vel sensim irrepit. Hinc infelicia libe-
 rorum Matrimonia, damnosi contractus, mer-
 cium iactura, sterilitas agrorum, naufragia, in-
 cendia, lites, latrones, morbi, quibus substantia
 exhauritur, & status honoratus euertitur, & fa-
 milia mœrore conficitur. Poterant istæ cala-
 mitates à Deo, qui omnia præuidet, facillimè præ-
 ueniri & auerri; sed quia te indignum præstitisti,
 statuit non auertere, sed permittere res agi suis
 motibus: & insuper dæmoni laxat habenas, vt
 consilia tua dissipet, vel aduersarios tibi susci-
 tet, vel in tuas fortunas sæuiat. Horum nihil
 permissurus erat, si te in ipsum liberalem præ-
 stitisses. Insinuat hoc Dauid Psalm. 17. cum ait:
Cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris;
 quibus verbis indicatur, quo modo nos gesserim
 erga Deum, eo modo Deum vicissim actum
 nobiscum. Si sanctè, & liberaliter; ipse vicis-
 sim in nos benignus & liberalis erit: si peruersè
 & illiberaliter, ipse quoque in nos durus & illi-
 beralis erit. Quid enim iustius, quàm vt is, qui in
 Deum, à quo omnia accepit, adeò parcus est, &
 illiberalis, vicissim Deum parcum in se experia-
 tur. Hinc Apostolus: 2. ad Cor. 9. *Qui parcè se-
 minat, parcè & metet: & qui seminat in benedi-
 ctionibus, de benedictionibus & metet.* 1. Reg. 2. di-
 citur: *Dominus pauperem facit, & dat; humiliat,
 & subleuat; suscit at de puluere egenum, & de ster-
 core erigit pauperem, vt sedeat cum Principibus,*
 &c. Et: *Quicumque honorificauerit me, glorificabo
 eum: qui autem contemnuit me, erunt ignobiles.*
 Itaque familiarum exaltatio, & degressio; hono-
 res, & ignominia; paupertas, & diuitia; successus

Prosperi, & aduersi; & omnes vniuersim rerum
 humanarum sortes & Diuina Prouidentia depen-
 dent, quæ supra omnia hominum consilia, in om-
 nibus dominatur. Simili modo nunquam profuit
 Reip. vel Regno inuasisse iura Ecclesiæ. Et si enim
 videatur ea in re aliquid commodi accedere Sta-
 tui Politico, illud tamen postea magnis plerum-
 que compensatur cladibus. Permittit enim Deus
 excitari bella intestina & externa, quibus & re-
 giones vastantur, & ararium exhauritur, & ne-
 gotiatio auerititur, & pristina gentis gloria ob-
 scuratur, adeo videntur plus damni ac-
 cipiat in poena, quam fuerit commodi in cul-
 pa. 4. quod inhumani isti parentes faciant contra
 ius sanguinis, contra paternam pietatem, contra gra-
 titudinem Deo debitam, contra filiorum hono-
 rem, quodque filios suos moerore afficiant, &
 quantum in ipsis est, a Religionis ingressu auo-
 cent, docet *Salutianus toto libro 3. de Avaritia.*
 Quis fructus est aternitatis, quæ merces apud
 Deum sua diuitibus liberis relinquere, ipsique
 maiorem fastus & luxus materiam suppeditaret
 magnus scilicet Dei honor, si illi splendidius ve-
 stiantur, si lautius comedant, si aulae & cubilia
 peristromatis vestita, si domus pretiosa supelle-
 ctile instructa. Innumerabiles certe sunt, quibus
 magnæ opes à parentibus relictae infinitorum
 peccatorum & aterni exitij causa extiterunt, qui
 in mediocritate fortunæ probi & salui futuri
 erant. Opes enim atollunt animos iuuentuti, ve
 neminem curet, ut nullius consilio parere, aut
 monitis velic acquiescere; sed omnia agere suo
 ardi-

arbitrio, omnia experiri, omni genere voluptatis perfrui. Opes omnium flagitiorum & facultatem, & commoditatem, & audaciam suppeditat: opes studia litterarum & cultum sapientia, modestiam, sobrietatem, & castitatem in contemptum adducunt: denique efficiunt, ut animus otio, luxu & inertia diffluens, nihil præclari discat, aut designat. Quando satius foret opes, mediocres cum bona institutione liberis relinquere, quibus & intra rationis gyrum ac modestiam contineatur, & ad labores studiorum, multaque præclara conanda excitentur? hoc modo apud omnes gentes, qui sapientia, & autoritate, siue in Religione, siue in Politica administratione præstant, ij ex mediocri, vel infima fortuna suo labore & industria ad eum dignitatis gradum conscenderunt.

De hac quaestione: *Sintne Ecclesiastici ad suam quorundam ordinariam admittendi*, offertur mihi, dum hæc scribo, doctilissima disputatio cuiusdam hæreticorum *à 7. 16. 18.*, quam hic subnectam. *Pro negante parte*, ait ille, pugnant hæretici, externi, hæredipeta, qui nullos, vel paucos habent sui sanguinis in Clero, & proinde minus erga eum verè afficiuntur, & sentiunt. Eorum argumenta in *septem Rationes* ponemus, & dissoluemus. *Pro aiente* inuicta consistit acies optimorum firmissimorumque argumentorum.

7. Consuetudo habet vim legis, adeoque annorum decursu etiam tollit latam legem, ut constat

LII 4 cuilibet

*Antiquitas
huius con-
suetudinis.*

cuilibet tyroni Iuris, nedum ijs, qui semper præscriptionem iurisdictionibus Ecclesiasticis obtendunt. Nota illa Iurisconsultorum sententia: Celsissimi Iuris esse illa, quæ spacio tanti temporis, cuius initij memoria nulla extet, in vsu & obseruantia fuerint, vimque legis, constitui, concessionis, priuilegij Principis obtinere, & tanti temporis obseruantia non solum imperium merum & iurisdictionem, sed etiam quæ Principi in modum specialis priuilegij conseruata sunt, præscribi posse, adeo vt præbata tanti temporis possessione, vel quasi scientiam & patientiam superioris probare necesse non sit. Ea enim veritati æquipollet, nec titulum, imò ne tituli quidem allegationem exigit, multo minus probationem, etiam si Ius commune, vel præsumptio Iuris, sit contra præscribentem. Atqui Ecclesiasticos suas hæreditarias portiones ex æquo cum alijs adire, cernereque bona omnia ad se deuoluta à cognatis, est, si non Iuris Diuini & humani, certe consuetudinis immemorabilis. Nam vix fides Christiana in patria nostra est propagata, quando etiã re ipsa hæreditas tota ab Ecclesiasticis est adita.

Primus Episcopus & Apostolus huius ditionis cum fratre *Hildegino* omnem suam substantiam ad Monasterium VVerdense contulit. Hinc *cap. 39. in Vita*: Quidquid in prædijs, bonis, hæreditatibus proprijs, seu communibus ab eodem, (*Ludgero*) & nobis, (*Hildegino*, & *Gerfrido* nepote,) nostrisque cognatis, & propinquis accepimus, id totum vobis Deo famulantibus Monachis perpetuò possidendum assignabitur. Episcopo hoc prior mulier illa, quæ à *S. Syviberto* curata fuit, cui

cui non licuisset veterem D. Pauli ædem ædificare, si tum non fuisset permissum bona immobilia, & res suas in Ecclesiasticos & Ecclesias conuicere.

B. Ludgerum hac in re secutus est B. Godfridus, Cappenbergensis Comes, qui vnà cum fratre Ottone nō domum aliquam, sed totum Comitatum Ecclesiæ donauit, fundatis egregiè tribus Virginum, & totidem Virorum Monasterijs in Cappenberg, Varle, & Imbsted in Veterauia. Carthusiæ totum patrimonium, cum arce Vvedderen, contulit Nobilis Cappel, Hoffringen à duabus sororibus, dictis Hoffringen, approbantibus nostris maioribus, est dotatum. Reinen Erangardis & Mechtildis Beueren Sorores Anno 1344. fundarunt: in alia Ecclesiastica officia alij sua patrimonialia elocarunt. Laudauit eos ista ætas, quòd maximas opes hac ratione expenderent, vt quæ à Deo impulsos, in eo facto confirmarunt iuuanturque.

Contra antiquissimam hanc consuetudinem diuini Monasteriensium furiosorum Anabaptistarum anteambulones aliquanto ante obsidionem, in *Articulo* 14. Nemo cuius Ecclesiastico quæquam legabit moriturus, aut sacra pro se fieri curabit. Et 31. Ciuium filij Ecclesiastici bona hereditate ad se deuoluta, nulla omnino ratione ad quenquam Ecclesiasticum & Religiosum transferent. Ita tunc Dei Religionisq; veræ iurati hostes, quorum impios Articulos, expugnata vrbe, expugnauit, euertitque victrix Veritas. Fuit enim statutum hoc ante occupatam ab Anabaptistis urbem: fuit præparatio quædam ad execrabilem in Imperio Anabaptismum, qui Clerum contem-

psit, spoliavit, exterminavit, &c. Post verò iterū
successerunt Ecclesiastici in hæreditatibus. Hinc
sub Episcopo Ioanne ab Hoya Anno 1569. per de-
putatos patriæ secundario Clero hæc clausula
fuit exhibita: Was anlanget / die andere
Geistliche Secundarij Cleri, dieselbige mißgen
ihre Eiteliche vnbewegliche anererbte güter/
auch andere vnbewegliche seid- vnd beyfalle
ererbte / ihres gefallens Testaments weis / oder
sonst alieniren.

Privilegiū
Caroli IV.

II. Probatur ex iure humano.

1. ex Bulla Caroli IV. Clero patriæ concessa si-
gulari ex gratia, in qua huiusmodi Statuta contra
Clerum sub Banni Imperialis interminatione
vetantur, expresseque Domini temporales, nec
non Consules Ciuitatum & oppidorum prohi-
bentur iniquas ordinationes facere, puta, quod
nulla bona temporalia in potestatem Ecclesiasti-
cam transferantur, &c. Ita Anno 1376.
2. Aus dem Keltionsfrid Anno 1555. Augu-
sta facta, in qua dicitur, Ecclesiasticos vbi libet
residentes, non in sua solum fide; sed etiam in
possessionibus, bonis mobilibus & immobilibus
imperturbatos relinquendos à Protestantibus.
Potiori certè iure Catholici imperturbatos re-
linquunt Ecclesiasticos: & cum bona à parentibus
hæreditate ad filios deuoluta hæc tenentur filiorum esse
iudicata sint & habita, non debet Ecclesiastici in
bonis, quorum sūt hæredes, cōtra recessus Imperij
perturbari ab hæreticis; multo min⁹ à Catholicis.
3. Ex Iustiniano Imp. qui, in Authent. Coll. 1. Const.
3. §. illud, & Coll. 9. Const. 15. §. 51. vult eorum bona,
qui Monachi fiunt, statim Monasterijs cedere &
relinqui. Quod etiā effectu ipso à S. Benedicto ex-
actum

semper suc-
cesserunt
Ecclesiastici
in quibus si-
bi à paren-
tibus reli-
ctas.

actū est, qui, ut est in Vita S. Placidi, noluit ut quisquā suis se exueret bonis, priusquā iā Ordinē esset ingressus. Qua occasione Benedictini nō parū locupletati sunt. Potestne Ecclesiasticis iure negari, quod Monachis iura tribuūt, *Authent. cassa. C. de Episcopis & Clericis, & l. i. C. de sūma Trinit. Vide Wesenb. Cōf. 8. n. 8. t. 1. nō valet Statutū, excludēs Clericos vel Monachos à successione parentum.*

4. Eadē est *Summorum Pontificum* sententia. Notum quid *Paulus V.* voluerit sibi, quando anathema interfit in Venetos. Notus Apherismus iste Canonistarū: Ab intestato succedunt filij æqualiter, quorū si aliquis sit premortuus, pro eo succedūt eius filij & nepotes: habetur autem loco filij Monasteriū capax possessionis propter Monachū. Nō dicitur, succedūt filij, si sint sæculares: sed absolute omnes, adeoq; Monachi. Notū est in Ecclesia Statutū, ut possint ordinari super patrimonio.

III. probatur ex *Iure Diuino*. Matth. 19. ait Christus adolefcēti habēti multas possessiones sibi relictas à parētib; *si vis perfectus esse, vade & vnde omnia, & da pauperib;.* Nō inquit: *Vade, & relinque omnia,* vel etiā partē amicis tuis, ut splendidius vestiātur, epuletur, architectetur: sed simpliciter dicit: *Vade,* supponensq; dominiū ipsi etiam adesse, addit: *Vende omnia,* quo dominiū adolefcētis super res suas oēs ostēdit: videri namq; rem, domini est. Iterum D. Paulus *ad Gal. 4.* inquit: *Quod si filius, & heres,* supponens citra dubitationem omnem filium esse heredem. Atq; Ecclesiastici non minus suorum parentū sunt filij, quā sæculares: cur non igitur æquē sint hæredes?

I V. probatur ex *ipsis Natura principijs.*
i. rectæ rationi repugnat, punire filium, propterea quod melius eligit bonum,
vel

*Censura
Pauli V. in
caussa Ve-
netis*

vel statum vitæ capiat meliorem: ergo non licet punire filium, si cum Magdalena eligat statum Ecclesiasticum præ sæculari: sed ob hoc debet præmijs affici. Est autem grauissima certè pœna, portione hæreditatis suæ priuari. Si enim quis sibi persuadet id esse honorem, non pœnâ, ei optandum est, vt tota priuetur hæreditate sua, quò cum stultis accepto dâno discat sapere. 2. æquè rationi repugnat, adeoque impium est punire filios, propterea quòd Dei, dicentis: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & vocantis ad statum Ecclesiasticum, vocem audiant, & sequantur.* Quid tam impium potest excogitari, quàm si quamdiu filius nondum vocatur à Deo, vel etiam vocatorem non sequitur; sed luxuriatur, conuiuaturque, plenus mundanis vanitatibus, tamdiu totius hæreditatis, vnde cunq̃ obuenientis, est capax; vbi verò mutat mentem, auditque vt seruus Domini dominantium, factus Dei Sacerdos, iam capax hæreditarium bonorum esse definit, priueturque parte rerum suarum, eò quòd obediat Deo potius, quàm huic maligno sæculo? Est hoc non hominem tantum, propter datum locum Diuine gratiæ vocanti, plectere; sed etiam dantem Deum calumniari. 3. Quid barbarius vnquam auditum, quàm filio vnico, si ad bellum abeat, strenueque Marti, Baccho, Veneri militet, fas esse totam hæreditatem cernere: at nefas iudicari eundem vel medietatem capere, si Christo nomen det, illi; vijs conatur omnibus seruire? Certè si hæreditas relinquitur integra filio sæculari etiam admodum malo, cur denegaretur Ecclesiastico, videntis instar Angeli? 4. Si non plus, saltem tantum tribuendum esse à Catholicis Catholicis Sacerdotibus, dicitur

dicat ratio recta, quantum ab hæreticis hæreti-
 co Prædicanti, immisso in Præposituras & Abba-
 tias tribuitur. Iam verò integra per vniuersam
 Germaniam Prædicantibus relinquitur ab hære-
 ticis sua hæreditas: nulla igitur ratione Clero
 Catholico eam detrahere debet, qui veri esse vo-
 lunt Catholici. 5. Ipsa natura parentum, nullo à
 magistro docta; sed ita à Deo facta; benignè diui-
 dit inter liberos patris matrisque hæreditarium
 sanguinem, nec iubet legitima eius portiuncula
 vnum aliquem eorum esse contentum. Eodema
 omnes reponit filios loco, æquè vicinos omnes
 materno cordi locat, nutrit omnes eodem per-
 menses cõstitutos à Natura modo, omnes agnos-
 cit æqualiter suos liberos. Magna igitur paren-
 tum esset peruersitas, si, quibus nascituris car-
 nem sanguinemque suum volentes libentesque
 ex quo impenderunt, ijs iam natis, Deoque sa-
 cratis, terram, & terræ excrementa, pecunias,
 adimerent. 6. Naturæ decretum est omnibus no-
 uis: *Quod tibi nõ vis fieri, alteri ne feceris.* At quæro
 à secularibus, an ipsi fuissent contenti futuri,
 casu quo Ecclesiastici facti essent, partem hære-
 ditatis sibi adimere non quid verbis in lingua natis
 responsum sint quæro; sed quid in se ingressi, re-
 que deliberata sensuri sint, dicturique interrogo:
 dicant, vellentne partem sibi detrahi, quam iure
 habere debeant, idque propterea, quòd Deo se
 dedicant. 7. Qui plus obligati sunt parentibus,
 eosque amant arctius, eos vicissim parentes ma-
 gis debent amare, ijsque benefacere. At Ecclesiasti-
 ci magis obstricti sunt parentibus alendis quàm
 seculares. Hi enim vxoribus alligati sunt, pro-
 pter quas *relinquet homo & patrem, &c. oneratur*
 liberis.

liberis, alijsq; curis; cum tamen Ecclesiastici, etiã ingressi Monasteria, in parentum necessitatibus debeant ea deserere, nec habent ij nisi Deum, eiusq; Filium Christum, quo cum se occupare debent, & in quo, ac propter quem vident sibi præ omnibus parentes iuuandos precibus, consilijs, auxilijs. Breuiter, Ecclesiastici suos parentes, spectata sua functione, non possunt non plus amare, quàm faciunt sæculares, & parentes, nulla habita ratione huius pij affectus, poterunt eos villo iusto legis titulo vicissim exheredare? 8. In quẽ filium minus est collatũ, is, si nõ plus, ac certe tantundẽ potest postulare quantũ ceteri: ac ferẽ semper minoribus parentum sumptibus aluntur Ecclesiastici. Nam etiã multi sæculares student ad annos 10. 12. pluresq;, etiãsi futuri sint mechani- ci: & si lreconsulti, Consiliarij, Procuratores, fiant, ingentibus sæpe impẽsis proficiuntur alijs: obeunt Galliã, Germaniã, Italiã, centenos aliquot absumunt, prodigunt. At futurus Ecclesiasticus, sæpe ex suo statim alitur Beneficio, alitq; ex eodẽ seipse parens cum familia. Vbi autem 24. ætatis annum attingit, festinatur cum eo ad Sacerdotiũ, minimum quẽ est, comparatione aliorum, quod in eum transfunditur. Si dixeris, emptum magno Beneficium pro ipso; in eo non ipse, sed parens culpandus, puniendusque est, vt qui fecerit malẽ.

V. Probatum ab *Inconuenientibus*, quæ sequuntur, si Ecclesiastici legitima priuentur.

1. Est *Religionis Catholicae euersio*, ab hæreticis quaesita. Hanc sequi, satis docuit olim Monasteriensis Anabaptismus, de quo supra in 1. Argumento. Secũdõ eandẽ sequi docet ratio: nam maximũ impedimentum ponitur ditionũ ciuium filijs ad

Sacros
possun
Ecclesi
plus m
millibi
rate do
casu p
los rap
parim
das. V
qui Ecc
locupl
statim
qui non
sunt Cle
quò ge
vilesci
paulati
bus, &
lariũ, n
cum eo
sequi n
legia, &
volent
tempe
parum
Religio
a. Inco
nutioq;
possess
beant i
Canon
vnum &
corpor

Sacro

Sacros Ordines appetendos; si seculares maneant, possunt habere ex patrimonio aliquot millia; & si Ecclesiastici futuri sint, acceptis Beneficijs 20. 30. plus minus dalerorum annue, debent carere tot millibus, nec expectare, vt aliunde sibi hæreditate dominiũ rerum vllarũ obueniat, nonne hoc casu prudentia carnis sæculiq; animos transuersos rapiet à Beneficijs vilioribus, inclinabitq; ad patrimonia ampla retinenda, vxoresq; quærendas. Vix igitur erit paulo ditior ex patrimonio, qui Ecclesiasticum statum capeffet. Quid deinde? locupletioribus ita se subducentibus, replebuntur statim Ecclesie, Collegia, Monasteria pauperibus, qui non propter Christum, sed sanctum denariũ sunt Clerici. Quid postea? *Pauper vbiq; iacet, & quò genus cuiusq; vilius est, eò etiam status eius vilescit magis: vilescet igitur, contemneturque paulatim Clerus, potentioribus in eo deficientibus, & pauperibus, adulatoribusq; ditiorũ seculariũ, nihil magni audentibus pro Ecclesia, in locum eorum succedentibus.* Ex quibus ad extremũ sequi necesse est, vt seculares & in iura, & priuilegia, & bona Clericorum vi, dolo, & gratia insolent, Ecclesiamq; turbent, & pessudent, contemptis Ecclesiasticis è plebis fece assumptis, & parum animosis ad resistendum, atque ita Clerus Religionisq; maiestas concidet.

1. Inconueniens est *Beneficiorũ extinctio*, diminutioq; Cleri. Vicariæ permultæ nõ sufficiunt suis possessoribus alendis, vt quarũ nonnullæ vix habeant in corpore 14. vel 15. daleros, alia plusculũ. Canonici itẽ quidã: præter malorũ siliginis, vnum & alterum hordei, vix aliquid obtinent in corpore. Quòd si his non succurrat patrimoniũ,
& hæ-

& hereditas, omnino necessariū est, vt Beneficio-
rū aliquot extinctionē impetrēt, quo sic tenuio-
ribus succurrant, vt iam factū est in N. futurum-
que est magis, rerum ad vitā necessariarum pre-
tiji crescentibus per sæcula. Quod si verò vnus
plura hunc in finem Beneficia impetret, iam vnus
pro duobus, tribus, pluribusue stat Ecclesiasticis,
excluditque duos, tres, pluresue, qui potuissent
augere maiestatem & numerum Ministrorum
Dei, atque ita rursus deuenitur ad Cleri & Eccle-
siæ interitum.

3. Est ipsorum *ciuium euersio*. Dum enim dita-
tione Beneficiorum possessorumque numerus,
hereditasque debita contrahitur, simulque sub-
nascitur Cleri contemptus, sic vt pauciores ex li-
beris cupiant fieri Ecclesiastici, velintque iuxta si-
bi cū dotibus vxores dari; vt quæ in multa opor-
teat diuidere, quæ aliàs coniuuentibus liberis
Ecclesiasticis, ex eorum gratia potuissent ab alijs
retineri. Hæc res pessundedit complures nostra
ætate Comites hæreticos, dum liberos in Colle-
gia Canoniorum, quæ ipsimet partim euer-
runt, partim propter hæresim amiserunt, nō pos-
sunt intrudere.

4. *Charitatis mutæ inter Clerum & populum
dissolutio*. Mitto meritò queri Clericos in Ger-
mania, noua, & ab hæreticis sumpta sancritate,
creta, & ijs se possessione iuris ad hereditates,
octingentorum annorum consuetudine confir-
mati, deturbari, ac parte bonorum sibi secundum
omnia iura debitorum spoliari. Illud modo co-
siderandum moneo, an non, quò durius cum quo-
piam agitur, hoc durior etiam alter efficiatur. Si
benignè agas cum vicino, dabit mansuetum per
hortum

hortum suum, patietur fenestram inædificari parietem versus domum suam; si autem durè, & quasi iure tuo hæc incipias, opponet se, & orietur contentio inimicitiaque: ita quamdiu actum est cum Clero benignè, libenter Clerus de suo aliquid concessit sæcularibus, eosque iuuat, & fouit, etiã ex bonis Ecclesiasticis. At ubi inuito iam sibi eadem extorqueri videt per decreta noua, & cõtra se, ubi nõ fuerunt hactenus, de iure nouo procussa, non potest non conuicti in contrarium, & proinde poscere exactè suam quotam, subtrahere auxilium fratribus, sororibusque, sibi subtrahentibus partem: eos in Testamento præterire, eorum liberos non promouere ad Ecclesiam; sed potius peregrinum, Adde magis in honore & amore apud sæculares fore Ecclesiasticos, si Ecclesiastici habeant hæreditatem suam liberam: tum enim eos colent, & reuerentur, iisdemque seruient alacrius, si non propter Christum, saltem propter patrimoniũ, quod habent, ut inde ipsis, eorumque liberis benefaciant viuẽtes & morientes. Quo maior est spes beneficiorum & auxiliorum ab Ecclesiasticis impetrandorum, hoc maior eorum est cultus in vulgus.

VI. *A remotione causarum.* Priuare parte hæreditatis, vel iubere filiũ contentum esse usufructu tantum, est eũ aliquatenus exhæredare. At nulla iusta causa est, cur possit exhæredari filius Ecclesiasticus. *Canonista in verbo Testamentũ,* aiunt: Exhæredari potest, vel præteriri filius in Testamento si vult, & ob ingratiudinẽ. Neutrum autẽ horum habet locũ in Ecclesiasticis. Nõ enim quia Ecclesiasticus quis est, ideo vel præteriri vult, vel est ingratus. Deinde nõ sũt plures causæ modò, quæ fuerint

M m m

fuerint

fuerint maiorum ætate, propter quas lege prohiberi debeant Ecclesiastici à cernenda hereditate; sed potius, si quærantur, inuenientur plures, quàm olim erant rationes, propter quas modò debeât habere patrimonia: tum quòd res omnes modò sint cariores, quàm maiorum memoria, quando 20. daleris viuere potuisses, vbi iam non sufficiunt 60. tũ quòd heretici, Catholiciq; nominales, à multis iã annis, quidquid potuerint agrorum, pensionũ, litterarum, detraxerunt Ecclesiasticis: tũ quòd qui ante Annum 15. 6. siue ante Lutheranismũ exortũ, in patria nostra erant immunes quoad vestigalia, aliaq; de factò iã grauatur, exugunturq; cõtra data olim Priuilegia. Atqui, inquires, iã malè viuunt aliqui. Respondeo: Etiam apud maiores Angeli non fuere omnes Sacerdotes; sed carne vestiti, variè cũ carne depugnãt. Et nũ nõ peius etiã seculares quidã viuunt? Quod si iã noua aliquot Collegia fiant, ea pauca & rara sunt, præ ijs, quæ olim sunt facta, quando Abbatias ditissimas Cœnobiaq; quæ supersunt, locupletissima excitãrunt.

VII. *Ex friuolis & falsis rationibus hereticorum.*

1. Falsum est, sufficienter prouisum ad vitæ sustentationẽ Beneficiatis. Non solũ Vicariæ sunt innumera, quæ annuè habere non possunt 10. nedũ 20. daleros: sed etiã Canonicatus. Multis Canonicis maldrũ hordei & siliginis tantũ obuenit, cogunturq; reliquum sumere è patrimonio.
2. Falsum est, eò in fundandis Præbendis respexisse maiores, vt sæcularibus manerent bona secularia, propterea quòd Ecclesiasticis fundãssent si non superflua, saltem sufficientia: neque enim omnes habent foundationem sufficientem. Et vnde con-

de constat eò ipsos respexisse, quando id nullis litteris, nullo plebiscito la^o, nullo signo relicto potest ostendi, Ecclesiasticos ab ijs exclusos? Contrarium docuit supra Ratio I. semper ad æquam portionem Ecclesiasticos filios cum alijs esse admissos. Accedit, quòd id, quod apud maiores poterat sufficere, iam non sufficiat, auctis rerum pretijs. Deinde ipsi maiores, nonne sæculis singulis pro suo instinctu noua fundarunt Beneficia ex suis bonis sæcularibus, vt constat ex litteris, quomodo ergo sæcularibus, voluerunt manere sæcularia?

3. Falsum est, bona immobilia alienari à personis sæcularibus, extinguique per hoc, quod hæreditate deuoluantur ad Ecclesiasticos. Nam vt viuens Ecclesiasticus domum ciuilem hæreditariam sibi non eximit ab omnibus ciuilibus; ita nec moriens eam eximere potest, nec continuo Beneficio incorporat domum vel agrum, vt cum Beneficio transeat ad successores: sed domum Ecclesiasticam annexam Beneficio relinquit successori: alia ciuica pro Testamenti dispositione redeunt ad ciues aliosque: nec Cœnobita, si quando ijs ædes obtingant, cupiunt inhabitare domos ciuium: sed libenter eas vendunt iterum ciuibus. Adde, quòd hanc alienationem maiores nostri annis 700. aduertere non potuerint, vt legem contra facerent.

4. Falsum est, adeoque inepta consequentia, dicere, Ecclesiasticis aliquibus satis prouisum est: ergo omnes excludendi sunt à parte hæreditaria: nam hac ratione dicendum esset, & quidem ad rationem congruentius, filij sæculares, quibus

M m m 2

quibus bene diuites obtingunt vxores, qui officia locupletia quæstuarum, Consiliariorum, ludicum, aliaque nanciscuntur, qui vel donatione, vel industria 6. 7. pluraue millia dalerorum sibi compararunt, habent sufficientem & honestam totius familiæ sustentationem: ergo non debent cum alijs filijs ex æquo diuidere. Olim, tempore seditionis, ita argumentati videntur Evangelici Monasterienses, quando dixerunt, bis mille sufficere diuitibus; reliquum igitur alijs, quot opus haberent subsidijs, (decoctoribus, aleatoribus, bibonibus) concederent. Sed paratum obtinuerunt, & iam aliquid similibus inoptijs tribuetur? Si prouisum satis fuisset Ecclesiasticis, optimè id intellexissent maiores, qui tamen tertiam omnium bonorum partem sæpe Ecclesiasticis donarunt, prout fecerunt Ioschum & Anna, B. Virginis parentes; Carolus Magnus, Otto, alijque innumeri.

5. Falsum est, eos, qui primam Tonsuram & Minores habet, subesse iurisdictioni Laici Magistratus. Clerici omnes aded exempti sunt, vt ne sponte quidè, etiam cum cõsensu Superioris coram Laico iuri stare, & cõueniri possint. *Authent. Statuimus, C. de Episc. & Cler. C. diligenti, C. nullus, de foro competent.* Hinc inuitù trahens, perditus, *Authet. Vide Gail. lib. 1. de pace pub. c. 1. n. 17. 18. 19.* At qui primam habent Tonsuram, & quatuor Minores, sunt Clerici: ergo nec parentes, nec tutores, possunt eos trahere ad Senatum, vt tum primum renuntient suæ hereditatis dominio, patriue, quando fieri volunt Sacerdotes, eoue deueniunt, vt non possint redire ad sæcularem statum.

6. Falsum est, huiusmodi renuntiationes, si hanc, posse

posse esse validas. 1. quia renuntiatio super legitima, iure Naturæ debita, non valet. *lason in l. fin. ff. de Verb. oblig. text. ni l. 2.* quia renuntians, ante omnia scire debet quæ, quantæque sint facultates, quibus renuntiat. *Sculp. Consil. 96. Cent. 1. n. 7.* At renuntians coram Senatu viuis parentibus, non sicut adhuc, quæ quantæque sint relinquendæ à morte parentû facultates. 3. quia hæc renuntiatio est coacta & extorta ab inuitis filijs; at renuntiationes coactæ, etiam iuratæ, nec de iure Ciuili, nec Canonico obligant. *l. pactum, quod detuli. C. de Collat. & in l. fin. C. de legit.* Hæc ille.

Cur Clericis aliquando denegata sit successio paternorum bonorum legibus Imp. vide apud Baron. Tom. 3. Anno Christi 320. S. Ambrosius autem, scribens aduersus Symmachum ad Valentinianum Imp. deplorat miseriam Clericorum, quod ipsis denegata esset successio paternorum bonorum. Quomodo, ait, hæc gentiles, si haberent, ingrauerent querelam? Quod Sacerdos serias ministerij sui eorum totius patrimonij sui dano, & priuatus vniuersæ commoditatis dispedio, vsu publici mercator obsequij? prætendens communis salutis exortibus domesticæ inopiæ se mercede solatur: quia ministerium non vendidit, sed gratiam comparauit.

SIGNVM LXXII.

SANCTORVM RELIQUIAS
colere.

Moyses Princeps Israël, discessurus cū populo ex Aegypto in Palestinam, noluit ibi relinquere ossa S. Iosephi, iam dudum mortui; sed

M m m 3

ea ho-

ea honorificè secum asportauit, & transtulit in terram Promissionis. *Exod. 13.*

2. *Iofias Rex Iuda* cum (4. *Reg. 23.*) delubra Idolorum euerteret, & omnem idololatriam delere vellet, cum aliorum mortuorum ossa effodisset, & in cineres redegisset, ossa Sancti Prophetæ, ibidem reperta, iussit asseruari. Præmia venerantium Reliquias Sanctorum, *vide in Triumpho Virtut.*

3. *S. Chrysostomus in 2. ad Corinth. Hom. 26. ait* Christus Discipulis quoque suis, ut post mortem clari ac celebres essent, concessit. Vbi nunc, quæso, Alexandri (Seueri, quem Senatus Rom. Deum esse censuit,) tumulus est? fac mihi cum obitibus, diemque, quo vitam cum morte commutauit. At Christi Seruorum tam splendida sepulchra sunt, ut quæ Urbem omnium præstantissimam, maximeque Regiam occuparint, & dies noti atque perspecti, ut qui Festi à toto Orbe agitentur. At illius tumulum familiares quoque ignorant: huius autem (Christi) Barbari quoque ipsi exploratum habent: ac sepulchra eorum, qui Crucifixo seruierunt, Regias auias splendore vincunt, non tam magnitudinis aut pulchritudinis ædificiorum ratione: (nam hæc etiam ex parte superant:) quàm, quod multo maius est, coeuntium studio & alacritate. Nam & ille, qui purpuram gestat, ad sepulchra illa se confert, ut ea exosculetur; abiectoque fastu, supplex stat, Sanctosque obsecrat, ut ipsi apud Deum sibi præsidio sint: atque ut tentorium opificem, & piscatorem, & quidem vita sanctos Patronos habeat, precibus is contendit, qui diademate victus est. Ergone, dic quæso, ho-

Quàm præstent Christi serui Imperatoribus.

rum Dominum (Christum) mortuum dicere audebis, cuius serui, etiam defuncti, eorum, qui vniuerso Orbi imperant, Patroni & defensores sunt: Hæc ille.

4. *Luitprandus Longobardorum Rex*, cum Saraceni Sardiniam populati essent, quod ossa D. Augustini delata erant ante 250. annos ex Hippone, Legatos illuc misit, qui auro eadem redimerent, & Genuam vsque deferrent: vnde summa cum veneratione Papiam secum detulit, & in Basilicâ Petri, quam ipse construxerat, locauit. Ipse honoris causa pedibus à Genua Ticinum vsq; prosequutus est, &c. *Blondus lib. 10. dec. 1. & Cuspin. Fulgos. lib. 1. cap. 4.*

5. *Carolomannum*, qui, relicto Regno Franciæ, in Cassinensi Cœnobio Monachum egit, ferunt ex monte Cassino cum alijs Monachis ad *Zachariã* I. Pontificem venisse, ab eoque precibus obtinuisse, vt eis liceret repetere *S. Benedicti* corpus furtim ablatum: quod tum in Floriacensi Monasterio Regni Franciæ collocatum fuerat. Annuit istorum precibus Pontifex, & litteris *Pipinum* adhortatur, vt patiatur Monachos *S. Benedicti* corpus repetere. Quod quidem Rex haud grauatè concessit: quia inde furto ablatum à quibusdam Monachis fenserat. *Platina.*

6. *Dagobertus Gallia Rex* Templum *S. Dionysij* Martyris solido argento texit, ac Corpora Sanctorum ibi collocauit, pheretro aureo, multisq; muneribus, eò quod illic olim, tanquam in asylo, lacuisset contra iram patris. Nam cum eum satellites inde extrahere vellent, ante Sacellum fixis pedibus stupentes intrare non potuerunt. *Regino in Chronico. Naucler. volum. 2.*

M m m 4

7. Cassi-

7. *Casimirus Polonorum Dux* cum sibi per Egidium Mutinensem Episcopum à Lucio III. Rom. Pontif. offerrentur S. Floriani Reliquiæ, ad septē ferē milliaria à Cracouia cum ingenti omnis generis hominum multitudine obuiam processit. *Cromerus lib. 6.*

8. *Heracium Imp.* deuictis Persis, Lignum Dominiæ Crucis, quod Cosroës Rex Persarum, captis Hierosolymis, ante 14. annos abstulerat (ex Caluariaz loco, ubi ab Helena fuerat cõstitutum) suis detulit humeris in montem Caluariaz, & admonitus à Zacharia Antistite, vt, abiecto regio cultu, in ferenda Cruce Christum imitaretur: mutata veste triumphali, auro gemmisque intexta, nudis calcibus humiliter Crucem tulit, in eumque locum reposuit, vnde fuerat à Persis sublata. *Cassian. Consule Bellarm. in Controuersia de Reliquiis Sanctorum lib. 2. cap. 3. & de Imaginibus Sanctorum lib. 2. cap. 27.*

SIGNVM LXXIII.

SACERDOTES DEI HONORARE, ET
causis Clericorum se non immiscere.

SI Ethnici, si Philosophi, imò si Barbari magni suos Sacerdotes supersticiosos æstimarunt, mirum non est Magistratus Christianos, veros Dei Ministros magni æstimare, ac reuereri. *Vide de pietate. Si illi (vt Arist. docet 6. Polit. cap. 8.) communi ciuitatis lare & foco suos Sacerdotes honorificè aluerūt, cur nos decimas, & sancta Altaris munera ipsis denegaremus? 1. Cor. 9. Matth. 23. O Ierusalem, &c. Vide Confessionem Hosti cap. 24. S. Ambrosius ad Imp. Theodosium: Si de caulis pecu-*

pecuniarijs Comites tuos consulis, quanto magis in caussa Religionis Sacerdotes Domini æquum est cõsulas? Licet Episcopi tempore S. Augustini, &c. causas inter laicos iudicarent, Proconsules tamen Præfectique Prouinciarum nullatenus profus immiscebant se causis Clericorum, licet aliquando pro eisdem ad Episcopos litteras scriberent commendatitias. *Baron. Tom. 5. pag. 62.*

SIGNVM LXXIV.

SACRILEGIA GRAVISSIME punire.

Sacrilegos punire.

Hæc enim expressè contra Diuini Numinis reuerentiam committuntur; ideoque diuinitus, seu inuisibili manu Dei sæpe vindicantur.

1. *Philistai* maximis calamitatibus diuinitus oppressi fuere, quòd Arcam Domini indignè trahissent, & nisi eam breui remisissent, periculum erat, ne omnes vsque ad interuentionem delerentur. Vnde post septem menses eam cum honore restituerè: quo factò plaga cessauit. *1. Reg. 5. & 6.*

2. Cùm *Bethsamita* Arcam Domini curiosè & parum reuerenter contra præceptum Diuinum, *cap. 4. Numer.* expressum intuiçi essent, interfecti ex Primoribus 70. viri, & ex plebeijs quinquaginta millia, Diuino Numine etiam conspectum curiosum morte vlciscente. *1. Reg. 6.*

3. *Balthasar Rex Chaldæorum*, cùm vasa sacra proferri iussisset, & ex illis cum suis Optimatibus & concubinis potaret, repente vltionem Diuinam sensit. Nam in medio conuiuio, & comessatione

M m m 5 cium

ium læticia apparuerunt digiti, quasi manus hominis scribentis contra candelabrum, in superficie parietis aula regia, omnibus intuentibus & vehementer consternatis. Scripta sunt autem hæc tria verba MANE, THECEL, PHARES: quorum, interprete Daniele, hæc erat sententia: MANE, numeravit Deus regnum tuum, & complevit illud: hoc est, complevit annos, quibus regnum tuum durare constituit. THECEL: appensus es in statera, & inuentus es minus habens. PHARES: diuisum est regnum tuum, & datum est Medi & Persis. Et eadem nocte tum ciuitas capta est, tum Rex cum infinita hominum multitudine, & magna nobilitatis parte interfectus. Daniel. 5.

Regnis certa periodus à Deo constituta est. Regum opera expenduntur.

4. Heliodorus cum sacrum ararium, violato templi asylo, spoliare conatur, Iudæis Diuinam opem implorantibus, non solum ipse virtute Numinis est prohibitus; sed etiam grauius ob sacrilegium attentatum verberibus multatus, & milites, quos secum duxerat, ingenti pauore concussi sunt. Apparuit enim illis equus vultu terribili, amictu splendido, cuius equus in Heliodorum impetu facto, prioribus calcibus insiliens, illum grauius affligit. Deinde conspecti duo inuenes robore & pulchritudine excellenti, qui Heliodorum vtrisque inuadentes, flagellis ita excipiunt, ut de vita ipsius desperaretur. Verum Sacrificio pro illius salute oblato, subito curatur. 2. Machab. 3.

5. Accedit, quod etiam falsorum Numinum contemptores & sacrilegos legamus diuinitus fuisse punitos. Milites enim Xerxis, qui sanum Cabirorum apud Thebanos (ubi Ceres colebatur) spoliandi causa intrare ausi fuere, omnes infamia

infamia correpti, partim se in mare abiecere, partim è rupibus præcipitârunt. *Pausanias in Bæoticis.*

6. Cùm *Alexander Macedo* Miletum urbem Ionizæ munitissimam expugnâset, & quidam è militibus in templum Cereris, illius spoliandi causa irrupissent, repente omnium oculos obiectus fulgor ignis extinxit. *Lactant. lib. 2. c. 8. Val. Max. lib. 1. cap. 2.*

7. *Appius Claudius Censor* cùm aduersus respõsum ad seruos publicos Hercules sacra transtulisset, luminibus orbatus est. *Censor Fuluius* cùm ex Iunonis Laciniz templo marmoreas tegulas abstulisset, quibus ædem Fortunæ Equestris, quam Romæ fecerat, tegeter, mente captus est, & amissis duobus filijs in Illyrico militantibus, summo animi mœrore consumptus.

8. *Pyrrhus Epirotarum Rex*, sublata ex Proserpinæ Locrensis fano pecunia naufragium fecit, ac vicinis Deæ littoribus allisus est, vt nihil præter eam pecuniam iscolume reperiretur. *Lactant. lib. 2. cap. 8.* verùm in huiusmodi euentis nõ est vindicta à vero Deo illata; sed à Dæmonibus Diuinitatis æmulis, qui vt Dij haberentur, & diuinos honores ab hominibus extorquerent, veri Dei instituta & mores conati sunt imitari. Hinc tot visiones, tot apparitiones, tot responsa, & oracula, tot in speciem miracula ab illis edita, tot beneficia, quæ suis cultoribus videntur præstitisse, tot castigationes ijs, qui in eorum religiones peccassent, irrogatæ. Illorum ope vel præstigijs factum, vt lapis nouacula ab Augure incideretur: vt statua Iunonis Veiensis migra-

migrare se Romam velle, militi responderit: vt
 Fortuna muliebri specie periculum denuntiari-
 tur: vt Claudię manum nauis cingulo tracta sequere-
 tur: vt Roma, aduecto ex Epidauro serpente, pesti-
 lencia liberaretur: vt in sacrilegos & Ceres The-
 bana, & Ceres Milesia, & Proserpina Locrensis,
 & Iuno Lacinia vindicauerit: vt Hercules de Ap-
 pio, Iupiter de Atinio, Apollo de milite Scipionis
Lactant. lib. 2. cap. 17. Permittebat ista Diuinum
 Numen, tum propter mortalium scelera, quę ty-
 rannidem dæmonum merebantur; tum quia in
 huiusmodi facinoribus vel sacrilegijs Ethnici vel
 peccabant contra conscientiam, qua illis inesse a-
 liquid diuinitatis credebant: vel non solum falso-
 rum istorum Numinum, sed absolute omnis Nu-
 minis & Diuinitatis contemptu ista committe-
 bant. Hęc P. Lessius lib. de Prouidentia Numinis.

9. *Childericus*, qui primus apud Sigebertum
 Francorum Regem habebatur, ob agellum, aut
 villam iniuria ab Ecclesia Aquensi raptam, & re-
 uersam, post continuum & acutissimum vnius an-
 ni morbum, miserè expirauit, lucratus ob ini-
 quam villulę adeptionem animę sempiternam
 damnationem. *Gregor. Turon. de glor. Confess. cap.*
 71.

10. Berengarius Rex Italię post ablatam ab E-
 piscopatu Nouariensi insulam S. Iulij, dono pio-
 rü Principum Ecclesię donatam, mox se suum-
 que perdidit Imperium. *Baron. Tom. 10. Anno*
Christi 962.

11. *Carolus Martellus* Gallię Rex, quia in Eccle-
 siarum res inuolauit, sempiternis poenis manci-
 patus est, si D. Eucherio Aurelianensium Episcopo
 credendum, cui in oratione raptò obiectum fu-
 ita

isse æternis pœnis multatum vno ore asserunt multi Præsules Dioceseos Rothomagésium atq; Rhemorum in epistolis ad Ludouicum Galliz Regem. *Idem Tom. 10. Anno Christi 858.*

12. *Ethelredus Anglorum Rex* propter vastatam Ecclesiæ Roffensis ditionem varias Danorum incursiones ac deprædationes perpeffus est. *Idem Anno 893.*

13. *Berta Richuini Comitis coniunx*, quòd vilam Iuliacam nullo iure à Carolo Francorum Rege marito suo donatam, inuito vero illius domino Fulcone Rhemensi Episcopo retineret, graui & lethifero morbo affecta, tandem miserimè fato concessit. *Idem Tom. eod. Anno Christi 848.*

SIGNVM LXXV.

SCHOLAS ET CLASSICAS, ET Publicas, quas Vniuersitates vocant, instituire, collapsas instaurare, tue-ri, defendere.

Carolus Magnus tot bellorum & administrã-
darum Prouinciarum mole oneratus, id ha-
buir antiquissimum, ve cùm post relatas de hosti-
bus victorias, templa extruxisset, vbi Deo gratiæ
agerentur, (victorias enim oratione potius,
quàm armis, quod idem testatus est, erat conse-
cutus est,) Scholas illicè templis adiungebat,
quibus Sacerdotes præficiebat. Et intelligens
veram religionem in Gallia ferè perijffe, quòd
studia litterarum intercidissent, aliquot Acade-
mias euexit. Illæ Resp. diutissimè semper florue-
runt, quæ optimorum studiorum diligentem cu-
ram

ram habuerunt. I. C. Anton. Possuin. Biblioth. selecta lib. 1. cap. 8.

2. Sapientissimus ille, & Reip. gubernandæ peritissimus *Moses*, populum Israël, quem legibus formârat, diu in pace & sincera religione conseruaturus, in singulis ciuitatibus Gymnasia, seu Synagogas instituit, in quibus viri sapientes diuinas leges interpretarentur. *Hilar. in Psalm. 2. D. Middendorp. de Academijs lib. 1. cap. 4. & lib. 2. cap. 1.*

3. *Iosaphat Rex Iudæ*, vt regnum confirmaret primò, deinde ornaret & verum Dei cultum largè lateque propagaret, anno imperij sui 3. misit viros doctos, qui per vniuersam Iudæam populum in Synagogis leges docerent. Qua ratione factum est, vt regnum Iudæ pacatum redderet, & Resp. Iudæorum nihil amplius ab hostibus detrimenti caperet. *Factus est enim paucor Domini super omnia regna terrarum, quæ ipsi certarum munera deferabant, & vectigal argenti, & Iosaphat creuit vehementer, & magnificatus est vsque in sublime. 2. Par. 17.*

9. *Iulius Cæsar* post bellum ciuile ex Aegypto in Italiam reuersus, ad ornandum Imperium Romanum se conuertit, vt quod tantis laboribus pararat, in pace diu feliciterque conseruaret. Nulla verò hoc ratione commodius fieri arbitrabatur, quàm si bonis litteris ornaret, augetetque viris sapientibus. Adduxit ergo ex Aegypto insignes Mathematicos, & auctor fuit, vt Mathematicæ disciplinæ in Italia colerentur: amplissimas quoque Græcas & Latinas Bibliothecas erexit.

5. Quia *Adrianus Imp.* Academijs omnium artium atque linguarum clarissimos Professores, & ho-

& florentes Bibliothecas dedit, Imperium Romanum in optimam formam restituisse, & nullus, post Augustum, tam vtilis Reip. Imperator extitisse prædicatur. *Lamprid.*

6. *Constantinus ille Magnus* omnia bonarum litterarum studia florere voluit, ideoque Constantinopoli scientiarum scholas, in quibus præstantissimi viri docerent, ædificauit: partim, vt Religionem Christianam longè lateque propagaret; partim, vt per ea Imperio Romano rectius consuleretur. Quare superato Licinio tam religionis, quàm sapientiæ hoste, liberrimam illam Cõstitutionem edidisse videtur, quæ est apud Iustinianum in *l. de Medicis & Professoribus. C. Theod. Vrspergensis. Aurelius Victor* ait, Constantinum fuisse nutritorem bonarum artium, & fouisse studia litterarum. *Gregorius Nazian. Orat. in laudem Basilij* ait has scholas excellentissimis Oratoribus & Philosophis fuisse refertas: Vide locum *de Doctorum honore.*

7. *Gratianus Imp.* valde adhuc adolescens, primisque statim Imperij sui annis, vt eius fundamenta firma & diuturna iaceret, edixit ad Antonium Præfectum Prætorio Galliarum, in omnibus Gallia Metropolitibus excitanda alendaque esse studia litterarum. *Augustin. de Ciu. Dei lib. 18. cap. 52.*

8. *Theodosius* omnes hæreses, quæ Ecclesiã Christi miserè vexarant, proscribiturus, sacrorum Librorum, eorundèq; Interpretum conquirendorum tam studiosus fuit, vt ea laude Ptolomæo inferior non esset. *Niceph. lib. 10. cap. 52. & lib. 14. cap. 3.*

9. *Lege Valentiniani* Scholæ Romanæ optimè fuerunt institutæ. Ita enim rescripsit ad Olybrium vrbanam Præfecturam gerentè: *Quicūq; ad Vr-*

ad Urbem discendi causa veniunt, primitus ad Magistrum census prouincialium Iudicum, à quibus copia est danda veniendi, eiusmodi litteras proferant, vt oppida hominum, & natales, & merita expressa teneantur. Deinde vt in primo statim profiteantur introitu, quibus potissimum studijs operam nauare proponant. Tertio, vt hospitia eorum sollicitè Censualium norit officii, quò ei rei impertiant curam, quam se afferuerint expetisse. Eidem immineant Censuales, vt singuli eorum tales se in conuentibus præbeant, quales esse debent: qui turpem inhonestamque simam, & confociationes, quas proximas esse putamus criminibus, æstimant fugiendas, neue spectacula frequentius adeant, aut appetant vulgè intempestiua conuiuia. Quin etiam tribuimus potestatem, vt si quis de his nõ ita in vrbe se gesserit, quemadmodum liberalium rerum dignitas poscat, publicè verberibus affectus, statimque nauigio superpositus, abijciatur Vrbe, &c. *l. de stud. lib. vrb. Rom. C. Theod. Baron. Tom. 4. Anno Christi 370.* Scholæ certè sunt lumina & fons sapientiæ, à quibus splendor & sapor virtutum omnes partes Reip. fluunt. Sunt veluti Musarum Orbis, & oculi ciuitatis: omnes enim Reip. partes illustrant, &c. Hinc verè Augusti Imperator, eas magnificè extruendo Ecclesiam Christi plurimum propagarunt.

20. Vbi Iudæi veras leges in Synagogis interpretari cessarent, in horrendos errores, & idolatriam prolapsi, in Babylonem abducti sunt. Prudentissimus autem & pijsimus Sacerdos Hieronymus, post reditum è Captiuitate, superiorum hominum negligentiam castigaturus, in primis & Scri-

Scripturæ libros iterum collegit, in ordinem redegit, & Synagogis restituit. Perspiciebat enim pro sua singulari prudentia, quod sine eruditione & litteris sacris sincera religio, verus Dei cultus, & Reip. tranquillitas conseruari non possent. *D. Middendorp. de Academ. lib. 1. cap. 4.* Sicut *Sarron Rex Gallorum*, cum eius populi ferociam aliter compescere, & in officio contineri non posset, publica Gymnasia introduxit: intelligebat enim ferociora hominum ingenia institutione & bonarum artium cultura mitigari potius, quam armorum metu in officio retineri, posse.

21. *M. Ficinus Laurentio Medici*: Diuites alij fermè omnes, ministros alunt; tu Sacerdotes Musarum nutris: illi voluptatum serui euadunt; tu Musarum delicia, summus Musarum Sacerdos, &c.

22. *Hadrianus VI. Pontifex Max.* ab Sacerdotio Parochiali in Hollandia, quo cum *Margareta Maximiliani Imp. Rom.* filia honestauit, & Decanatu Louaniensi, cum Collegij Vicecællariatus Magistratu coniuncto, ditior factus, nihil mox antiquis duxit, quam Louanij collegium, ut quintum adijceretur, sub Hadriani nomine, luculenter ædificare, adiunctis prædijs, quibus studiosi adolescentes oppressi inopia cum Doctoribus alerentur. Gratissimo namque animo cum Porcij Collegij, in quo puer educatus fuerat, benignitatem agnosceret, priuati beneficij gratiam publica liberalitate reponendam statuebat. Quod ad eò supra eius vires Louaniensibus est vsum, ut non minus ambitiosè, quam piè tantæ rei inchoandæ consilium suscepisse diceretur, quanto facultates eius, quæ erant mediocres, vix iaciendis fundamentis suffecturas appareret. Sed cum

Nnn

parfi=

parfimoniam & sancta frugalitate auctiores, sibi
 efficeret rerum omnium reditus, ad eò ingenti
 animo cuncta est complexus, vt sibi iam tum am-
 pliorem, & supremam quidem proximam fortunam
 præfagire videretur. Ferunt Bernardinum Car-
 uaialem Hispanum, qui erat inter Cardinales au-
 thoritate atque opibus insignis, cum id Colle-
 gium tam felici ausu cœptum, quam facili suc-
 cessu operis perfectum, admiraretur, quodam
 ingenuo dolore concepto, fortunæ suæ indignan-
 tem suspirasse, quoniam id opus, ad laudem sem-
 piternam, Decanus, haud planè diues, condere
 fuisset ausus, quod ipse tantus Cardinalis, secuti
 ab antiquo animi decreto destinasset, nondum
 inchoare potuisset. *Iouius in Hadriano VI.*

Scholarum Rectores, iuuentutem salutaribus
 præceptis erudientes, liberalibusque moribus
 formantes, non à pijs, sed ab impijs duntaxat &
 Clericis, & Magistratibus contemnuntur. Apud
 hos.

*Pluris agasa rudis, dormitor fit pluri equo-
 rum:*

Plusq̃, canem vilis ductor honoru habet:

Pluris venator, pluri fit callidus auceps:

Fit pluri meretrix, inquina prostituta:

Lixarum vulgus fit pluri inutile Marti,

Quam pubem mores qui docuere rudem.

*Temp. bene, aut malè regi, declarant, templum,
 schola, curia, forum, horologium.*

SIGNVM • LXXVI.

SCHOLIS PRAECEPTORES PRAE-
ficere optimos, *vsq; lauta pendere*
salaria.

Semper enim quibus probi & docti Magistri
Sobrigere, ij Remp. instaurarunt, atque aucto-
res fuerunt, vt sapientia Religioque pristinum
reciperent statum. *Carolus Magnus*, quod *Alcu-
num Bed* discipulum: plerique alij, quod *Oth-
ricum II.* qui *Magdeburgensis* fuit Archiepisco-
pus: *Honorus & Arcadius Theodosij Imp* filij, quod
Arsenium Romanæ Ecclesiæ Diaconum: *Otho III.*
Imp. & *Robertus Gallia Rex*, quod *Gilbertum Flo-
riacensem Monachum*, qui postea fuit *Silvester*
II. Pontif. Max. *Rufus Angliæ Rex*, quod *Lanfran-
cum Cantuariensem* Archiepiscopum: *Carolus V.*
Imp. quod *Adrianum VI.* Pont. Max. habuere præ-
ceptores, ea in seipsis semina conceperunt, vnde
ad Christianam Remp. maturuere fructus præ-
tiosissimi. *Anton. Possuin. Biblioth. selectæ lib. 1.*
cap. 7. Vide Middendorp. de officijs Præcept. Con-
tra *Iulianus Apostata* 3 quod *Maximum Philoso-*
phum, (de *Maximo* ob diabolicam Magiam sup-
plicium est sumptum,) & *Libanium Sophistâ im-*
pios nactus est, ex seipso, & è Christiano orbe
(quantis poruit conatibus) pietatem, Religionē
Christianam, scholas antea rectè institutas, tem-
pla Catholicorum, idque breuissima temporis
spatio, eiecit. Aded veneni mica quantascunque
exquisitas epulas inficit. Agri quod foecundiores,
eò peiores germinant herbas, nisi colantur, &
purgentur.

Nna 2

Cum

Cum *Carolus Magnus Clementi* cuidam *Scoto Parisijs Procerum pauperumque pueros ingenuos erudiendi causa commisisset, eidem stipendia e Fisco tradens, aliquando pueros istos epistolis, versibus, carminibus, orationibus panegyricis scriptis sui profectus Specimen exhibere iubet. Vbi tenuiores, praeter spem, profecisse; nobiles vero cultum animi neglexisse deprehendit: illis ad dexteram segregatis: Vos quidem maesti virtute, inquit, estote filioli pientissimi, qui nostro imperio gnauiter defuncti estis, vestra erum *Sacerdotia locupletissima, & Pontificatus maximi. Ego vos in aulam adscisco, ex vobis Senatores cooptabo, vos in album Praetorum, & Patrum curiam adlegam.* Deinde ad nobilium liberos, quos à leuare collocarat, vultu irā non dissimulans, ait: At vos comatuli, & delicatuli, freti opibus & splendore parentum, nostram *Maiestatem spreistis: vitia, otia, luxum, & inertiam, bonis litteris & virtuti, contempto decreto nostro, praetulistis. Deum ergo immortalem testor, nihil penitus commodi honorisque à me ad vos peruenturum: quinimò etiam in vos exempla, nisi resipueritis, & negligentiam diligentia expiaueritis.* *Auentinus lib. 4. Annal. Boiorum.**

Doctrina
mores non
sunt esse se-
vos.

Verè *Symmachus* scripsit, lib. x. epist. 73. Scimus bonas artes honore nutriri, atque hoc Specimen esse florentis Reip. vt disciplinarum Professoribus praemia opulenta pendantur. Et *Iustin. Episc. in Cant. Cant.* Ve fruges non tam soli ingenio, quam caeli beneficio & temperie latius proueniunt: ita quoque artes bonae, eximiaque ingenia Principum ac Magistratum benignitate excitantur.

NB.

SIGNVM

SIGNVM LXXVII.

SEDITIONES POLITICAS TOLLERE, seu conuenticula & coniurationes ciuium, contra commune bonum impedire.

Quid altissima ciuitatum moenia citius ab ipsis fundamentis concutit, quàm seditio? Quid monumenta antiquitatis, & ornamenta patris furentius inuadit, quàm Seditio? Tempus est edax rerum: at dentatior tempore est seditio: nam rapit, vorat, consumit omnia; hæc nunquam concepta est sine pernicie matris, nunquam parata sine naufragio ciuitatis. Vide *Arist. lib. 5. Polit. cap. 1.* Vt enim in corpore humano ipsa viscera nonnunquam colica discindit passio: ita nervos & vincula ciuitatis dirumpit intestina seditio: & vt frangit ossa fulmen, illæsa carne; ita fundamenta ciuitatis quatit seditio, virtutis specie palliata. Quid portas ciuitatis citius hosti aperit, quàm seditio? Factio est facula ardens in tectis ciuitatis. Hinc.

1. *Romani*, si quando Tribuni nouis factionibus Remp. turbarent, bello aliquo, seu de industria, seu casu excitato, parabant versare ciues, & distingere, ne domi resides, Tribunorum plebis intenderent concionibus & seditionibus. Quo remedio ferè semper utebantur medicorum more ad motus turbulentos ex ciuitate propellendos. *Plut. in Camillo.*

2. *Solon* inter cæteras Leges hanc quoque scripsit: Si ob discordiam dissensionemque seditio atque discessio populi in duas partes fieret, & ob eam causam, irritatis animis, vtrimque arma

N n n 3 cape-

Seditio
Reip. vene-
num &
tempestas.

*Et corpus
Physicum
interdum
concutitur
morbus: ita
Resp.*

capere, tum qui in eo tempore non alterutri parti se adiunxerit, sed solitarius, separatusque a communi malo ciuitatis secesserit, is domo, patria, fortunisque omnibus careto; exul, & extorris esto. *Gell. lib. 2. c. 12. & Plut. in Solone.* Legis finis est, non augere seditionem, sed bonorum virorum interuentu, qui sese alterutri parti adiunxerint, compescere seditionem. Quod non fieret, si nulli parti se adiungerent. Nam qui neutrae parti fauet, neutrius amicus, quin potius omnium hostis iudicatur. Ac qui vni alicui parti se fauere simulat, hac simulatione potest suae partis ciues ad inuicem sententiam traducere, & si ex alia quoque parte vir aliquis bonus eiusdem studij reperitur, facile seditio ipsa componetur.

3. Cum plebs Romana aere alieno pressa in montem Sacrum secessisset, Patres ex maioribus natu moderatissimum quemque & maxime popularem miserunt ad plebem. Princeps legationis fuit *Menenius Agrippa*. Hic partim oblectans, partim Senatum defendens, in extrema oratione ad figuram peruulgatam fabulae delapsus est. Nam omnes hominis partes coniurasse ait contra ventrem, questas eum solum ignauium in homine & immunem quiescere, omniaque illius quae auiditati ingenti suo labore & ministerio ventrem verò stultitiam earum derisisse, ignorantium recipere quidem alimentum intra se omnes, sed reddere id ex se, & distribuere in alias. Eadem, inquit, ratio, Quirites, Patrum est vobiscum: nam recte atque ordine deliberata apud eos consilia, coeptaque omnibus vobis adferunt & dispersiunt vilitatem atque fructum.

In con-

In concordiam deinde concessum est. *Plut. in Coriolano. Val. Max. lib. 8. cap. 9.*

4. *Ericus Gothorum & Danorum Rex*, cum con-
spirationem quandam contra se factam compe-
risset, quos maiore suspitione notatos habebat,
eos maioribus beneficijs sibi obnoxios fecit, ma-
iorem tributorum partem relaxauit, præfatus se
longè feliciorum ex fide, quàm ex pecunia ciuium
fore; nec tantum sibi lucra prodesse posse, quan-
tum odia obessent. *Ioan. Magnus lib. 4. c. 11. Vide lo-
cum de amicis.* Cauendum, ne factionis cancer in
præcordia ciuium irrepere.

5. *Fridericus Imp.* iussit, ne conuenticula, coniu-
rationes, in ciuitatibus, aut extra fierent, tanquam
pacis publicæ violationes, imposuitque poenam
publicationis bonorum, & vt domus destrueretur.
c. 1. §. Conuent. lib. 2. Feud. t. 53. Nihil autem magis
animos distrahunt ad seditiones, quàm contradi-
ctiones spiritu impulsos in Religione fluctuare.

6. Anno Christi 1440. in Marchia Brandebur-
genfi, cum ciues Berlinenses in suum tumultua-
rentur Magistratum. *Fridericus marchio* interue-
niens, imposuit vrbi arcem, quæ & arceret ho-
stium incursum, & prohiberet populi rebellionem.

Potissimum autem Magistratus aduigilet No-
bilitatem seditionem comprimere. Hæc enim est pa-
ralysis & dissolutio totius ciuitatis. Nã vt prin-
cipijs neruorum malè affectis, singule partes totius
corporis tremunt: ita primarijs uiris inter se di-
uisis, necesse est, vt omnes ciues in varias factio-
nes distrahantur: sequuntur. n. oues pastores suos,
suosque duces & nobiles multitudo: si insaniant
capita, mirum non est, si reliquæ partes corporis sint
in instrumenta furoris. Vt parua affectio in præcor-
dijs

*Seditio No-
bilitatis est som-
pniculum
ciuitatis.*

dijs animantis magnam in reliquis membris alterationem facit: ita in summis viris (qui sunt veluti præcordia ciuitatis) minima contentio, inter ciues maximam seditionem parit. Adhæc, Nobiles sunt columina Ciuitatis: ergo si seditionibus distrahantur illi, necesse est vt totum ædificium ruat. Iterum, Magni & clari viri magnos animos, magnas opes & potentiam habent: ergo sine magno ciuitatis damno & periculo seditiosi non fiunt.

Vt autem vitetur hoc in Rep. malum, nulli in eam admittendi sunt hæretici. Romæ enim sectio excitabatur, quando Hetruscorum noua religione ciuitas esset infecta. Magnæ autem ciuitates nocent illud Hannibalis apud Liuium: Nullam magnam ciuitatem diu quiescere posse: si foris hostem non habet, domi inuenit: vt præualida corpora ab externis causis tuta videntur, sed suis ipsa viribus onerantur.

SIGNVM LXXVIII.

NIMIOS SEPVLCHRORVM
sumptus vitare.

I. **D**emetrius Poliorcetes Rex nouis sepulchris modum statuit, sanxitque super defuncti cineres erigi columellam, quæ ultra cubitos tres non extaret. *Alex. ab Alex. lib. 6. cap. 14.* Etiam *Plato. 12. de Leg.* sepulchra fieri magnis impensis vetuit. Sanxit & *Solon*, ne quis sepulchrum faceret operosius, quàm quod decem homines efficiant diebus tribus. *Cic. 2. de Leg. Vide Iacobi Pontani Progymnasm. Tom. 3. par. 2. pag. 936.*

Omnia

*Omnia Caesar erat, sed gloria Caesaris esse
Desijt, & tumulus rex erat octo pedum.*

Notum illud *Isaia 22. v. 16.* ad Sobnam: *Excidisti
tibi sepulchrum, excidisti in excelsis memoriale di-
ligenter, &c. Ecce, Dominus asportari te faciet,
&c.*

2. Epitaphium *Caroli V. Imp.* tanti, quantum
pauca retro sæcula viderunt:

Carolus Quintus hic iacet intus:

Ora pro eo bis, aut ter;

Aue Maria, &, Pater noster.

3. *Cynus* moriens, Meum corpus, ait, cum dece-
sset, nolite neque in auro, neque in argento, ne-
que in alio aliquo lapide collocare: sed statim
terræ reddito.

4. *Frontinus* crebris sermonibus vsurpabat: im-
pensam monumenti superuacaneam esse: memo-
riam nostram vtique duraturam, si virtute, & re-
ctè factis mereamur. *Dio Cass.* Virtus, & vitæ in-
tegritas, sufficiunt ad propagandam memoriam.

5. Rectè *Marulus lib. 5. cap. 10.* ait: Desine pecca-
tor magnifica tibi exstruere monumenta, & im-
modico sumptu stupendis artificum operibus ex-
ornare. Ecce, qui cum Deo colloquebantur, sepe-
liri voluerunt in spelunca: & ne impensas de-
fuisse credas, diuites erant: vt Abraham, Isaac,
&c.

6. *Marcellus I. C.* cum pecunia fuerit legata ad
sepulchrum faciendum, non esse amplius conce-
dendum statuit, quàm quod ad modicam monu-
menti speciem sufficiat. *Vide lib. 3. Cod. t. 44. de
sumptibus funerum.*

Non 5

SIG-

SIGNVM LXXIX.

SEPVLTVRAE MORTVORVM CV-
ram habere, & pios praeficere ciues.

QVI funera olim curabant, & efferebant,
κοπιῆτες, laborantes, à S. Ignatio dice-
bantur, (epist. 12.) à S. Epiphanio (in Campidua)
Copiatæ, à κοπίδω, laboro.

Constantinus Magnus ad corpora defunctorum
humanda constituit Corpus ex 950. diuersorum
Collegiorum & artium officinis, qui huic mune-
ri mancipati essent, ad efferenda atque curanda
defunctorum cadauera: hos verò, ad hoc opus
delectos, voluit ab omnibus publicis muneribus
esse immunes, & in vectigalibus liberos. Seuen-
stituit, vt Constantinopoli essent 950. officinae, im-
munes ab omni publico munere, ac vectigali,
quæ suppeditearent Lecticarios, seu Decanos, hoc
est, Libitinarios, seu Copiastas, mortuis effere-
dis, & sepeliendis. Quam Constantini seu insti-
tione, seu Constitutionem cõfirmarunt Honorius
& Theodosius Imperatores, l. non plures, Cod. de se-
crof. Ecclesijs. Earum tamen numerum auxit po-
stea Anastasius Imp. centum supra mille officina
constitutis: cuius vestigia secutus Iustinianus, co-
tidem officinas, Nouella 43. & 59. statuit, quarum
alia maiori Ecclesiæ præstabant Lecticarios, De-
canos, seu Copiastas, & Fossarios, alia pecunias.
His certi redditus destinati erant, ne quid exige-
rent ab illis, quorum funera curabant. Et quia ad
Iustinianum querela peruenerat defunctorum
funerationes absque pacta mercede non celebra-
ri; quin potius amarulentè mercedes exigi, con-
tus

tus est huic malo remedium adhibere, promulgata LIX. Nouella, in qua definit, quantum quibusq; in funere procurando occupatis, atque aded ipsi Leſicarijs, seu Copiatis, ex designatis redditibus tribuendum sit *Vide Baron. Anno Christi 336. & P. Gretſerum de Funere Chriſtiano lib. 2. cap. 1.*

SIGNVM LXXX.

SILENTIVM TVM ALIARVM RE-
rum, tum in conſilium vocatarum, & *Silentium
colere.*
arcanarum non violare.

1. **A**lexander epiſtola à matre miſſam, quæ occultas accuſationes & calumnias in Antipatrum continebat, legens, eandem Ephæſionem amicum legere paſſus eſt; ſed ea lecta annulû digito detraxit, & ori illius ſigillum, veluti rericentia ſymbolum impreſſit, (admouit,) dicens: Contine hæc, & ne quid eorum effutias. *Plut.* indicans negotium ſilentio premendum. Quiſquis, dicebat, ſecretò commiſſum diuulgauerit, is certè aut nimium immodèſtus, & ſi lucri ſtudio id egerit, improbus rectè dicitur: aut ſi nulla ſpe quaëſtus allicitur, æquè profectò iniquus eſt. *ſtoſ.*

2. *Antigonus* filio Philippo multis præſentibus percontanti, ac dicenti: Quando caſtra mouebimus? *Quid,* inquit, *num metuis, ne ſolus tubam non audias:* notans adoleſcentis imperitiam, qui hoc multis audientibus percontaretur, cum in bello celanda ſint conſilia Principum. Quoties caſtra mouenda ſunt, tum omnibus tuba dat ſignum. *Plut. Vide locum de Conſiliar.*

3. Cum *Tiberius* aliquando percontaretur, cur ſua conſilia non cum aliorum quoque, qui ei non male vellent,

CV.
reabant,
o dice-
oiduam)
Etorum
rforum
e mune-
curanda
oc opai
neribus
Seuſin-
inz, im-
eſt igali,
nos, hoc
effere-
a inſite-
Honoris
od, de ſe-
uxit po-
officina
anus, re-
quam
ios, De-
ecumiat.
d exige-
t qua ad
ictorum
celebra-
gi, con-
tus

vellent, consilijs communicaret? respondit: Principis animum aut nemini, aut paucis cognitum esse oportere. Sensit non omnia credenda ijs, qui se amicos esse venditant, quibus cum quid secreti commiseris, temerè rimarum pleni effutiant.

Dion.

*Fabula
subest seriâ.*

4. Cùm Rex *Midas* aures suas purpureis tiaris tegetet, tonsorem tamen famulum fallere non potuit. Is cùm arcanum nec aueret proferre, ob metum domini; nec tacere posset, ob naturæ vitium, secessit in agrum desertum, & in effossam terram deposuit voces, quas continere non poterat: Auriculas asini *Mida* Rex habet: mox rege terra fossam operuit, ne qua possent venire in publicum, ipse abiit exoneratus. In eo loco postea natum est arundinetum: itaq; arundines has voces ex ima terra haustas sparserunt in vulgus. Hinc tonsori similes sunt, quibus si quid arcani creditur, sic parturiunt, quasi rumpendi, nisi rursus in aliquem effutiant quod acceperunt.

5. Cùm ab *Archelao Rege* tonsor admodum loquax, circumponens lintea, subinde rogaret, quomodo vellet radi? respondit, Silendo.

6. Cùm *Demaratus Lacedæmoniorum Rex*, in confesso quodam silens, interrogaretur, verum stultitia sileret, an ob sermonis inopiam? Atqui, inquit, stultus tacere non potest.

7. *Fulvius* erat *Augusto Cesari* familiaris, quem cùm audisset iam senio grauem, ob desertam orbatamque domum ingemiscerem, eò quòd duobus nepotibus suis, præmaturo funere elatis, adhuc *Posthumo*, qui restabat, per calumniam in exilium eiecto, vxoris filium Imperij successorem instituere cogeret; ideoque pietate motus,

tus, de nepote ab exilio reuocando cogitaret, re-
 ner sus domum, quod audierat, vxori suæ retulit:
 illa mox Liuiæ vxori Augusti: Liuiæ grauer cum
 Cæsare exostulauit: *Si ista, inquit, iam pridem*
versabas in animo, quin nepotem reuocas? Cur me
in odium conijcis eorum, qui in Principatum succes-
suri sunt? Postridie cum Fuluius harum rerum
 ignarus ex more venisset ad Cæsarem, ei que di-
 xisset: *χαῖρε*, ille respondens, non retulit
χαῖρε, sed *ὕγιαίτε*, (sanus sis,) velut insaniam
 exprobrans, non precans salutem. Quod salutan-
 di genus quid sibi veller, cum non falleret Ful-
 uium, rectâ se domum recipit, & vxori: *Sensit, in-*
quit, Cæsar arcanum, cuius me sciebat esse cōscium,
per me tacitum nō esse. Proinde decretum est mihi-
ipsi mortem consciscere. Tum mulier: *Et meritō*
quidem, inquit, qui mulieris tot iam annis tecum
viuentis incontinentiam aut non noris; aut, si noras,
non caueris. Sed age, quamquam tu culpa fueris
auctor; ego tamen in exemplo moriendi dux ero: si-
mulque arrepto ense, seipsam confodit. Contra
Lysimachus adamauit ingenium Philippidis Comi-
ci Poëtæ, eumque inter familiares suos omni be-
neuolentiæ genere prosequabatur. Huic cum ali-
quando dixisset Rex: Quid rerum me arum tibi im-
partiam Philippides? Scitè respondit: Quiduis, &
Rex, modò ne quid arcani: significans periculo-
sum esse, nosse arcana, quorum si quid effutias,
actum est de capite. Bruson. lib. 6.
S. Salomon ait: Prou. 11. v. 13. Qui ambulat frau-
dulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis est, ce-
lat amici commissum. Syr. 27. v. 24. Denudare ami-
ci mysteria, desperatio est anima infelicis, (recu-
perandæ amicitie cū eo, cuius arcana patefecit.)
 Ouid. 2. de Arte amandi:

Eximia

Eximia est virtus, prestare silentia rebus:

At contra, grāuis est culpa, tacenda loqui.

Val. lib. 2. cap. 2. Taciturnitas est optimum, atque
tutissimum rerum administrandarum vinculum.

9. *Ammianus Marcellinus* scribit *lib. 21.* apud
Persas neminem esse cōsiliorum consciū, prater
Optimates taciturnos, & fidos; apud quos silēij
quoq; Deus colebatur: imō veteri eorū discipli-
na, arcana Regū vitę periculo custodiri sanxerūt.

10. *Valerius* testatur *lib. 2. cap. 2.* apud *Romanos*
curiam in tanto numero Senatorum silentio sic
vndique fuisse clausam, vt neminem audisse cre-
deres, quod tam multorum auribus fuerat com-
missum.

11. *Liuius* commemorat, *lib. 42.* de *Eumene Rege*
Asia, cū Romam venisset, & Regem *Persę* ho-
stem Roman. in Senatu accusasset, de quę toto
bello cum Patribus deliberasset, nihil sciri po-
tuisse, nisi Regem in curia fuisse: perfecto autem
bello, prius emanasse quid à Rege dictum, & à Se-
natu responsum fuisset. Recte *Q. Curtius lib. 4.* ait:
Res magnę sustineri ab eo non possunt, cui tace-
re graue est. Et *Isocr. ad Demon.* Diligentius tueri
da sunt deposita verborū, quā pecuniarū. *Tob.*

12. *Sacramentum Regis abscondere, bonum est.*

13. *Aegyptijs* lex erat, quę iubebat abscindi illi
linguā, qui arcana Reip. quę recta esse debēt, alie-
ni detexisset: incassum enim sunt consilia, si ante-
quam exsequaris, detegantur. *Diod. Sic. 2. cap. 2.*

14. Apud *Romanos* consiliorum renuntiatores
aut viui exurebantur, aut furca suspendebantur.
Paulus l. si quis ff. de pœnis.

15. Dum *Pompeius* legationis officio fungere-
tur, à *Gentio Rege* interceptus, cū Senatus con-
silio

ffia prodere iuberetur, ardenti lucernæ admortū
digitum cremandum præhuit, eaq; patientia Re-
gi simul & desperationem tormentis quidquam
ex se cognoscendi excussit, & expetendæ populī
Romani amicitix magnam cupiditatem ingene-
rauit. *Val. lib. 3. cap. 3.*

15. Mos Senatoribus Romæ fuit, inquit *Gell. lib. 1. cap. 23.* in curiam cum prætextatis filijs (qui ex-
cesserant 12. ætatis annum, ut notat Polybius) in-
troire. Tamen eum in Senatu res maior quæ-
piam consultata, eaq; in diem posterum pro-
lata esset, placuit, ut eam rem, super qua tra-
ctauissent, ne quis enuntiaret, priusquam decre-
ta esset. Mater *Papyrij* pueri, qui cum parente suo
in curia fuerat, percunctata est filium, quid-
nam in Senatu Patres egissent: puor respondit,
tacondum esse, neque id dici licere: mulier fit au-
diendi cupidior: secretum rei, & silentium pueri
animum eius ad inquirendum euerberat. Quærit
igitur compressius, violentiusq;e. Tū puer, ma-
tre urgente, lepidi atq; festiui mēdacij consilium
capit. Actū in Senatu dixit: Vtrum videretur uti-
lius, exq;e Rep. esse, vnusne ut duas vxores habe-
ret; an ut vna apud duos nupta esset. Hoc illa ut
audiuit, animus cōpauescit, domo trepidās egre-
ditur, ad cæteras matronas peruenit. Ad Senatū
postridie matrū familias cateruq;, lacrymātes, atq;
obsecrantes orāt, vna potius ut duobus nupta fie-
ret, quā ut vni duæ. Senatores ingredientēs cu-
riam, quæ illa mulierū intemperies, & quid sibi
postulatio illa vellet, mirabantur: & nō ut parux
rei prodigium illam verecundi sexus impudicā
insaniā pauescabant. Puer *Papyrius* publicū metū
demit. Nam in medium curiæ progressus, quid
mater

mater audire institisset, quid ipse matri dixisset, rem, sicuti fuerat, denarrat. Senatus fidem atq; ingenium pueri exosculatur. Consultum facit, uti posthac pueri eum patribus in curiam ne introeant, nisi ille vnus *Papyrius*. Atque puero postea cognomentum honoris gratia decreto inditum, *Prætextatus*, ob tacendi, loquendiq; in ætate prætexta prudentiam.

16. *Hieron Rex* neminem eorum, qui loquenti libertate apud se vterentur, esse importunum dicitabat; sed qui sermonē arcanum efferret: imo iniuria putabat eos afficere, quibus reuelasset. odio enim habemus non eos solū qui efferunt, sed eos etiam, qui quæ nolumus audierunt. *Plut.*

17. Est Constitutio Consistorij Spirensis: In Senatu gesta, dicta, iudicata, æterno silentio teguntur, nihil iniussu *Cæsaris* reuelantur. Ord. p. 1. l. 13. §. 15. Hanc Constit. B. Anthemus, Saxonū Præsul, his verbis inculcat, in *Monasticis*:

Γλῶσσα χαλιδὸν ἔχει κρᾶδις ἐνδοσθε δεδεδῆρα.

Lingua suos habeat frænos in corde ligatos.

18. *Cosmus Medicus, Magnus Hetruriae Dux* locitanti cuidam, qua potissimum ratione dignitatem recens adeptā tueri posset? respondit: Splendore vestimentorum, & pauciloquentia. Nam hæc duo auctoritatem conciliant: & prudentia est indicium, continentis esse linguæ; stulticia verò, fidei commissā non posse retinere. Cum quis prudentissimo *Demostheni* obijceret oris foetorem, respondit: Bene dicis: multa enim secreta in eo computruerunt. *Max. Serm. 20.* Comicus Græcus *Anaxander* ait: Commissa cui sunt verba, ceu depositum, si reteggit, est iniquus, aut est garrus.

garrulus. Si spe lucri, est iniquus; hac sine, garrulus: censendus autem uterque pariter improbus.

19. *Imp. Leo* filium suum his verbis monet: (*Opusc. de belli appar.*) Quid factio opus sit, cum multis delibera: quæ verò agere volueris, cum paucis comunica; & ubi optimum ex omnibus consilium ceperis, apud te solum tene, ne aduersarijs hoc indicetur, & insidijs illorum appetare. In rebus occultis & abditis fideles adhibe tibi, & temperantes viros, & taciturnos, & qui in tua, & non aliorum potestate sint.

20. *Resp. Veneta* quò non palàm fierent res in Senatu propositæ, Senatusconsulto quondam cauit, vt Senatores certis quidem in mense temporibus conuenirent, die tamen & hora nõ limitatis: quæ determinatio Duci putatur esse reseruatæ: quod factum, quò omnis cupiditas plebi adimeretur inquirendi, quid rei in Senatu ageretur.

21. *M. Aurelius Imp.* ad Faustina[m] uxorem: Prudens etiam interrogatus, in respondendo (tardus &) grauis: vanus verò (& rudis) etiam nondum interrogatus, in respondendo leuis est. Nam ubi sedem ac domicilium habent generositas & prudentia, ibi diuitiæ absque mensura, verba vix viciatim dantur.

22. *Tiberium Casarem* solitum dicere scriptum reliquit *Dio lib. 57.* Principis animum nemini cognitum esse debere; eumq; intellectum, magnorum esse causam malorum: vt contra, eo dissimulato, plura, ac maiora commoda parari.

23. *Veget. 3. de re milit. cap. 28.* Nulla consilia meliora sunt, quàm illa, quæ ignorauerit aduersarius, antequam facias. Hinc *Amilcar* dabat litteras sigillatas ducibus cum mandato eas non apprehendi

ooo

riendi

riendi ante talem vel talem diem, nisi fortè tempestate naues dispergerentur.

24. *Consus* (*Neptunus* idem) sub terra Romæ in Circo colebatur, vt, quoniam suo numine regere consilia credebatur, ex loci conditione intelligeretur, occulta ea esse, & pectore clausa debere. Hinc *Merellus pius* in Hispania interrogatus, quid postera die facturum esset: Tunicam meam, si id eloqui posset, inquit, comburerem. *Frontin. lib. 1. Strat. cap. 7.* Id secutus *Petrus Aragonius*, cui spes occupandæ Siciliæ ciuium coniuratione immineret, classe comparata atq; instructa per speciem littora Africana inuadendi, à Pontifice Romano, quorsum ij apparatus spectarent, sciscitantum, legati cum percontandi finem nõ facerent, Rex in iram concitatus: comburerem, inquit, intimam tunicam, si meorum cõsultorum gnarum esse putarem. Prudens responsum, digna magno Principe vox. Vt enim obscuri animi est & abiecti, mentiri, & fallere: ita suscepta consilia regere non posse, angusti pectoris. Neque potest rem magnam sustinere, cui tacere graue sit, quod homini facillimum voluit esse Natura. Vnde apud Persas linguam grauius, quàm vllum probrum castigare moris erat, silentium sancire capite.

25. *Ventidius*, Parthico bello aduersus Parthorum Regem, sciens Pharneum quendam, et his qui socij videbantur, omnia, quæ apud ipsos agebantur, nuntiare Parthis, perfidiã barbari ad vtilitatem suam conuertit: nam quæ maximè fieri cupiebat, ea vereri se, ne acciderent; quæ timebat, ea vt euenirent, optare se simulabat. *Frontin. ibid.*

SIGNVM LXXXI.

IN SIMONIAICOS GRAVISSIMAS PŒNAS CONSTITUERE.

ANno Christi 496. Imp. Leo aduersus intrudētes se Simoniacā prauitate in Episcopatum, hanc Legem edidit : Nemo gradum Sacerdotij pretij venalitate mercetur : quantum quisquis mereatur, non quantum dare sufficiat, æstimetur. Profectò enim quis locus tutus, & quæ caussa poterit esse excusata, si veneranda Dei Tempa pecunijs expugnentur? Quem murū integritatis, aut vallum fidei prouidebimus, si *auri sacra fames* in penetralia venerada proserpat? Quid denique cautum esse poterit, & securum, si Sanctitas incorrupta corrumpatur? Cesset Altaribus immingere profanus ardor auaritiæ, & à sacris adytis repellatur piaculare flagitium. Itaque castus & humilis nostris temporibus eligatur Episcopus, ut quocunque locorum peruenerit, omnia vitæ propriæ integritate purificet. Nec pretio, sed precibus ordinetur Antistes. Tantum ab ambitu debet esse sepositus, ut quærat cogendus, rogatus recedat, inuitatus effugiat: sola illi suffragetur necessitas excusandi. Profectò enim indignus est Sacerdotio, nisi fuerit ordinatus inuitus. Cum sanè si quis hanc sanctā & venerandā Antistitis sedem pecuniæ interuentu subiisse, aut si quis, ut alterum ordinaret vel eligeret, aliquid accepisse detegitur, ad instar publici criminis, & ~~læ~~ Maiestatis accusatione proposita, à gradu Sa-

Ooo z

du Sa-

du Sacerdotij retrahatur, nec hoc solum deinceps honore priuari, sed perpetuo quoque infamie damnari decernimus, ut eos, quos per facinus coinquinat & æquat, utrosque similis poena comiteatur. *lib. 31. Cod. de Episc. & Cler. Vide Baron. Tom. 6. & Theatrum Histor.*

Anno Christi 528. *Iustinianus Imp.* scripsit ad *Atarbium Præfectum Prætorio: Sacerdos*, (quem admodum & Diuinis Canonibus definitum est.) ne quis Episcopus, &c. aut alius cuiuscunque dignitatis Clericus per largitionem ordinetur, &c. Si quis inuentus fuerit occasione prædictarum Ordinationum & administrationum aliquid dedisse, vel accepisse, siue Episcopus sit, siue Clericus, & eum, qui præbuit; & eum, qui accepit, extra Sacerdotium & Clerum fieri iubemus, ut post hæc Domini Dei subiaceant condemnationi, &c. Præterea sancimus, ut omnes Clerici per omnes Ecclesias constituti, per seipsos psallant, Nocturna, & Matutina, & Vespertina, ne ex sola Ecclesiasticarum rerum consumptione Clerici appareant, nomen quidem habentes Clericorum, rem autem non implentes Clerici circa Liturgiam Domini Dei: turpe enim est pro ipsis scriptos, necessitate ipsis inducta, psallere, &c. *Lib. 42. Cod. de Episc. & Cleric. Baron. Tom. 7. Vide in Speculo Clericorum signum 18.*

SIGNVM LXXXII.

SOBRIVM ESSE.

Iulius Caesar tantus fuit sobrietatis cultor ut M. Cato de ipso dixerit: ad evertendâ Rempublicam sobrius

sobrium accepisse: qua virtute magnam in omnium animis admirationem sibi concitasset, ni eã ciuiliū diffidiorum labe contaminasset. *Sueton.*

De Romuli l. Rom. Regis: de Epaminonda: de Cato- nis Censorini: & de Cyri Senioris, sobrietate: A- Gellius Noct. Attic. lib. 11. cap. 14. ex L. Pisone: Frontini lib. 4. cap. 3. Val. Max. Xenoph. in Cy- rop.

2. *AEgyptiorum Reges cibo vescabantur simpli- ci, vt quorum mensæ nihil præter vitulum & an- serem inferretur: vini potandi certa statuta erat mensura, qua neque farciri venter, neq; inebriari possent, &c. Diodor. lib. 1. cap. 6.*

3. *Samuel Regum Prophetarumq; maximum omne vinum, & quidquid potum inebriat, nun- quam bibit, sicut sacra eloquia testantur, atque ita laudandum in modum filios Israël gubernauit. Philo Iudæus lib. de Temul.*

4. *Cùm orator quidam luxuriosus pranderet apud Phocionem Principem, & tam vini, quàm ci- borū apparatus exhiberetur satis tenuis: Demi- ror inquit, O Phocion, te Remp. administrare, cùm possis ad istum prandere modum. Imò verò, inquebat Phocium, ideo ad istum prandeo modum, quia Remp. administro; indicans, Rectores aliorum, moderatos in cibo & po- tu esse debere Reges Persarum pane duntaxat, pulte. cardamo, & sale vesci solebant, si *Alexan- dro lib. 2. Geneal. cap. 25.* credimus.*

5. *Timotheus Cononis F. Atheniensium Dux ex- ceptus quodam tempore est coauuiuo à Plato- ne, cumq; non fuisset id missium numero ma- gnificum, nec alio magnopere apparatu conspi- cuum, sed simplex planè: reuersus ad suos Ti- mo-*

motheus late infusurrauit: Quos cana exceperit Plato, in posterum etiam diem bene habere. Die sequenti Platoni obuius, intulit admodum eleganter: vos quidem, O Plato, in sequentem magis diem bene coenatis, quam in praesentem. *Cal. lib. 15, cap. 30.*

6. *Fridericus III. Imp.* nullum magis horrebat, vitium, quam ebrietatem: vinum non nisi dilutum bibebat, & singulari amore abstemios prosequabatur *Cuspinianus.*

7. *Alfonsus Rex Aragonum & Sicilia* interrogatus quid sibi veller, quod tam copiosa dilueret aqua vinum, quod alias parcissime bibebat: respondit: Ne ebrius fiam: non enim ignoro, quantum vini intemperantia Alexandri Macedonum Regis gloriae obsuerit. Vel: Vino sapientia obscuratur; ideo non decet Regem hoc immodica portione extinguere, sine quo Regis nomen rite tueri nequit. *Idem* cum audiret quosdam intercedentes apud se pro nobili quodam Equite, ob immensam aëris alieni vim, eo constatam, quod vini ingluuie peramplum patrimonium cum perdidisset, luxum consuetum continuare non posset, respondisse fertur: Si tantum pecuniae in patriam, in amicos, in pauperes contulisset, illic ob annuerem vobis: sed quia totum id ventri dedit, ac crapulae; non iniuria corpore luet, quod in eius obsequijs nequiter est admissum. *Idem* interrogatus, cur adeo saepe ac vehementer ebrietatis vitium carperet, ac damnaret? Quia, inquit, furorem & libidinem Ebrietatis filias esse haud ignoro. *Anton. Panormit. lib. 2. de rebus gestis Alfonsi.*

8. *Xiphilinus* testatur *Claudium Imp.* omnes delicias, quae fuerant Caij Caligulae temporibus in-

eroductæ, (dæmonis decipulæ ac nassæ. *Ierem. 5.*) sustulisse: quin etiam cayponarias officinas, vbi confluere solebant ad luxum iam assuefacti ciues, euertisse, quòd omnis nequitix lustra Tabernas esse dicitaret. *Alex. ab Alex. lib. 4 Gen. dier. cap. 3.*

9. *Rex Salomon* sapientia plenus, sapientio- rem se euasurum putauit, si abstemius vitam ageret: *Eccle. 2. Cogitavi in corde meo, abstrahere à vino carnem meam, vt animum meum transferrem ad sapientiam, deitarem q. stultitiam, donec viderem quid esset vtile filijs hominum. Idem Prou. 31. v. 4. ait: Noli Regibus, O Lamuel, noli Regibus dare vinum: quia nullum secretum est, vbi regnat ebrietas. ne fortè bibant, & obliuiscantur iudiciorum, & mutant causam filiorum pauperis.* Nam rectè *Plato 2. de Leg.* Magistratibus toto eo tempore, quo Magistratu funguntur, vini vsum non concederem, &c. *Gubernator ebriolus, & quiuis, cuiuscunque rei præfectus, omnia subuertit, siue nauigium, siue currum, siue exercitum, siue quamcunque rem fidei suæ commissam. Valer. Max. lib. 5. cap. 11.* Princeps semper erit sobrius, & potens vti vsu rationis, ad causas subditorum dijudicandas, &c. Hinc *Carthaginenses*, teste *Alexand. ab Alexand. lib. 4. Gen. cap. 6.* toto imperij tempore Magistratui vinum interdicebant, & vt idem author est, *Aegyptiorum* lex erat, vt certa vini subtracta mensura Regi quotidianis ferculis daretur, vltra quam excedere non licebat. Et si apud *Hydos* mulier temulentum Regem occidisset, hoc donabatur munere, vt successorì nuberet. Et *Solonis*

ooo 4 insti-

instituto licuit Atheniensibus ebrium Principem morte mulctare. *Cal. Rhod. lib. 28. cap. 31.*

10. Cùm festum diem celebraret Thebana ciuitas, omnesque comotationibus & vini libidini indulgerent, *Epaminondas Dux Thebanorum* cibo abstinens & potu, cuidam è familiaribus factus est obuius tristi ac meditabundo vultu, demissis oculis: quo admirante, ac rogante: quid tandem rei esset, quòd solus ad eum affectus modum obambulare? vt vobis, inquit, omnibus ebrio ac focordes esse liceat.

11. De *Hannibale* Poenorum Imp. *Vegetius lib. 4. cap. 3.* ait: De nocte semper surgebat, ante nocte nunquam quiescebat, crepusculo demum vespertino coenae vacabat: vino vix vlllo, sitamen vtebatur, parcissimè vtebatur: nūquam amplius duabus horis apud eum discumbebatur.

12. *Policrates* testatur, lib. 5. cap. 7. *Scipionem AEmilianum*, cùm aduersus hostes iturus esset, toto belli temporè, nec vino vsūm, nec mentis sed hinc inde ambulanti pane vesci sicco, & lymphā, è fonte proximo suppeditatā, sitim restinguere solitum, M. quoque *Catonem* eodem vino, quo remiges, hoc est, tenuissimo ac vilissimo contentum, neque vnquam pretiosius ac fortius, dum gereret Remp. bibere voluisse. Refert idem de *Augusto Cesare*, quòd minimi cibi fuerit, tenuissimique potus.

13. *Carolus Magnus* ebrietatem etiam in quolibet infimae conditionis homine, nedum suis, abhorrebat. In coena non amplius ter ferè, neque temere interdium bibit. Idem vetuit, ne in castris, seu expeditione, alius alium ad bibendum promou-

prouocaret, aut cogeret. Ebrium in exercitu, in posterum aquam potare cōpulsit. *Crantz. Saxon. lib. 2. cap. 8. Auentinus lib. 4. Annal. Boiorum. 14. Maximilianus I. Imp.* inter prandia rarò bibe- bat: in mensa vt plurimum ter: atque ideo vale- tudo illi vsque ad periodum vitæ prospera sem- per fuit. Cuspinian.

SIGNVM LXXXIII.

SPECTACVLA VANA, ET IVR-
pia prohibere.

1. **T**iberius *Cesar* ludorum ac munerum im- pensas corripuit, mercedibus Scenicorum rescissos, &c. *Sueton.*
2. Romæ cum Præsidium licentia in edendis spectaculis multum damni Prouincialibus infer- ret, eosque quotidie nouis collationibus exhau- rirer, *Nero* veniit, ne gladiatorium munus, aut ferarum spectaculum Præsides in Prouincijs e- derent. *Alex ab Alex. lib. 4. cap. 6.*
3. *Gymnicus ἀγὼν* apud Viennenses ex cu- iusdam Testamento celebrabatur. Hunc *Trebonius Ruffinus* in Duumuiratu tollendum auolendum- que curauerat. Cum negaretur ex autoritate publica fecisse, eumque restitui hæredes postu- lassent, egit ipse causam suam apud *Traianum Imp. C. Plinio Nepote* in consilium assumpto. Di- cebat eas potissimum liberalitates priuatorum hominũ esse omni Reip. valde suspectas, quæ ci- uicæ nullum ornatum, nullam utilitatem; plebi solam duncaxat voluptatem, atque delectatione afferant: qualia sunt venationes, spectacula, alia- que

que huiusmodi certamina. His apprimè muneribus abduci, trahi, compelli animos ciuium: quã vim, atque auctoritatem, qui sibi parare cupit, necesse est eum aliquid magnificentius sentire de se. Præterea accidisse, (quod perpetuo solet) ut hoc nudo & impudico certamine, propter otium & voluptatem, mores Viennensium inficerentur. Placuit Agona tolli. *Plin. lib. 4. epist.* Vide Stimulos Virtutum lib. 1. cap. 19. & seqq.

SIGNVM LXXXIV.

STVDIA LITTERARVM ETIAM
dum corpus curatur, atque aded in publicis negotijs non intermittere.

1. **C.** *Julius Casar*, ne in medio bellorum furor quidem vnquam litterarum studium intermisit; neque ludos, aut alia publica munera sine lectione spectabat. Omnium testimonia Commentarij illius superant, inter armorum strepitum, ac bellorum, tum externorum, tum civilium curas scripti. *Fulgosus lib. 8. cap. 7. Plut.*
2. *Augustus* liberalium studiorum aded erat cupidus, ut medio Mutinensis belli ardore, (in tanta mole rerum) legeret, aut scriberet, quotidie declamaret: imò & eo tempore, quo radebat barbariam, aut legebat, aut scribebat aliquid. *Sueton. Sab. lib. 1. Enn. 7.*
3. *M. Antoninus Philosophus* (ob Philosophicæ excellentiam sic dictus,) Imp. ultra publicas curas, quas nunquam deseruit, (cuius rei argumentum est, quòd diu pacatum tenuit Rom. Imperium) plurimum studij litteris impendit, cum de Phi-

lofophia femper vel fcriberet, vel difputaret. Ita-
que eius dicta fcriptaque inter Philofophos eo
tempore magni habita fuerunt. *Fulgos. lib. 8. c. 7.*

4. *Theodoro Metochita Dromilogotheta* etfi ma-
gna moles negotiorum & curarum incumbemat,
nihil tamen fuit, quod eum à lectione & fcripti-
one reuocaret. Ea dexteritate in vtrifque verfa-
batur, vt à manè vfque ad vefperam in Palatio
Remp. adminiftraret, tanta diligentia, tantoque
ftudio, quafi à litteris prorfus alienus effet. Serò
inde abiès, aded totus in litteris erat, quafi fcho-
lafficus effet, neque cum Rep. negotij quicquam
haberet. *Gregoras lib. 7.*

5. *Alphonfus X. Caftulonensis Rex*, quanquam Re-
gnorum curis, gerendisque bellis occupatus ef-
fet, affiduè tamen ftudijs operam dedit. *Fulgosus*
lib. 8. cap. 7.

6. *Alexander Seuerus Imp.* in conuiujs confue-
uit vel legentes audire, vel ipfe alijs vefcentibus
legere. *Fulgos.*

7. *Carolo Magno* prudenti, vel coenanti hifto-
riae legebantur, & antiquorum Regum gefa. *A-*
uentinus lib. 4. Annal. Boiorum, Crantz. lib. 2. Sa-
xon. cap. 8.

8. Quanquam *C. Plinius* in armis & Magiftrati-
bus obeundis totam tranfegerit vitam, neque a-
liquid, quod agendum effet, omiferit, tamen tam
multa, tam doctè atque ornatè fcripfit, vt etiam
otiofo perdifficile fit omnia, quæ is fcripta reli-
quit, perlegere. In menfa quoque legentem audie-
bat; imò & lectica vtebatur, vt in via vel legere,
vel fcribere poffet. Si equo veheretur, faepe inter
tempetates miniftrum excipere dictata iubebat.
nepotem fuum ambulatè videns obiurgauit:

Potes

Poteras, inquit, has horas non perdere. Fulg. ibid. De Alphonso Aragonum & Sicilia Rege Pat. lib. 1. & 2. de rebus gestis Alphonfi & Fulg. ibid. De Theodosio Imp. Arcadij filio Niceph. lib. 14. cap. 3. de Roberto Hierosolymorum & Sicilia Rege? Petrarcha de studio. De Carolo IV. Rom. Imp. Aeneas Sylu. lib. 4. Cōment. in res gestas Alphol. eorū in literarū studijs diligentia honorificētissimē laudantes, Rector populi bene gubernandi rationem ex aliorum p̄ceptis colligat.

SIGNVM LXXXV.
STVLTVS NON DELECTARI.

1. **F**ridericus Caesar interrogatus, an moriones ad conuiuium intromittendi essent? Neque stultis, inquit, delectari possum, neque superbis esse amicus. Aeneas Sylu. lib. 2. Comm. de rebus gestis Alphonfi.

2. Alphonfus Aragonum Rex, etsi liberalissimus esset, stultos tamen ac moriones ne vix quidem admittit, qui tales sunt cisternæ rimosæ periculosos esse dicens, quas ut nullus impleat imber, sic hos nulli, quamuis magni proventus, rerumque compendia exatiarent. Louian. Pont. de Liber.

SIGNVM LXXXVI.
NON SVPERBIRE, SEV FELICITATE nimia non efferi; sed fastum elationis et potentia cauere: nec superbire ob elegantiam corporis, nec ob eruditionem.

Syr. 32. Rectorem te posuerunt, noli extolli; sed esto in illis, quasi vnus ex illis.

1. Quia potestatem suam habent à Deo, primo ente, & primo dominante. Spiritus enim S. ait Prou. 8. *Per me Reges regnant, & legum conditores* (al. Principes) iusta decernunt. Idem Salomon (2. Par. 1.) fatetur se Regem à Domino constitutum. Deut. 16. ipse Deus constituit Iudices, vel Magistratus constitui iubet: & Exod. 18. præfecit populo Moysem. Dauid (1. Reg. 16.) Diuina ordinatione est electus. Sap. 6. *A Domino data est potestas vobis*, (malis.) Ierem. 27. *Ego dedi Nabuchod. Dan. 2. Tu es, & c. Rom. 13. v. 1. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo.* Hinc Iosaphat: (2. Par. 19.) *Non hominum, sed Dei iudicia exercetis*, (loco Dei iudicatis.) Et Moyse (Deu. 1.) Iudices monet, vt iuste iudicent: quia iudicium Dei est.

2. Quia in sacris litteris (Psalm. 81. & 49. Exod. 7.) *Dij* appellantur: non solum quia Dei ministerio in terris funguntur; sed etiam, quia vt populus ijs tenetur obedire, ita ipsi Deo coguntur obtemperare.

3. Quia maximè indigent in regendo influenza & virtute Diuina, vt ea radios Diuinæ bonitatis suæ super eos dirigat, vt rectè regant. Isaïa 26. *Omnia opera nostra operatus es in nobis Domine.*

4. Quia nõrunt suam dignitatem puerilibus similem esse crepundijs: (Val. lib. 6. cap. vlt.) & magnas arbores vna hora extirpari: (Curtius lib. 7.) & nil tam esse firmum, cui non sit periculum, etiam ab inualido: vt, V. G. ferrum consumitur à rubigine.

5. Cùm ob superbiam multi etiam Reges sine deiectione: Saul, (1. Reg. 15.) Ozias, (2. Par. 26.) Nabuchodonosor, (Dan. 4. & 5.)

6. Cùm

6. Cùm quoddam sunt in alto, id habeant à corpore,
id est, à multitudinē, quæ eos ut capita portat.
1. De Agathocle Rege Sicilia vel Agrigentino
Aufonius:

*Fama est fictilibus cœnasse Agathoclea Regem,
Atque ab acum Sano saepe onerasse luto.*

*Fercula gemmatu cùm poneret horrida vasis,
Et misceret opes pauperumq; simul:*

*Quarenti causam respondit: Rex ego qui sum
Sicania, figulo sum genitore satus.*

*Fortunam reuerenter habe, qui cunq; repenti
Diues ab exili progrediere loco.*

Agathocles in figuli officina educatus, Rex
deinde Syracusan. factus, aurea pocula & calia
præbibus, adolescentibus iussit etiam fictilia
proferri, & dixit: Talis res est assiduitas laboris
ac tolerantia, & fortitudo: nos olim lutea, nunc
aurea facimus pocula. *Iustin. lib. 12. Val. lib. 12. cap.*
13. Vide de Humilitate signum 81. part. 1.

2. Apud Romanos omnes qui nobilitate præ-
rent, lunulas in calceis gestabant, innuentes, non
insolescendum, nec prosperiore successu effere-
dos animos esse; sed semper mente pertractan-
dam esse inconstantiam rerum, qua humana con-
flictantur. Sicut Luna primò quidem ex obscuro
prodit, mox splendido refulgens nitore visenda
consurgit facie: & cùm iam clarissimam præter-
candoris speciem, rursus confenscens deflore-
scit, donec ratione quadam reciproca in nihilum
denuo redeat. *Plut.*

3. *Florens Septimius, in Apologetico, ait: Romu-
lim triumphantibus à tergo huiusmodi com-
modi.*

monitionem (quam Plinius lib. 28. Medicum inuidiæ appellasse videtur) ingeri solitam: Respice post te, hominem te esse memento. Hieronym. epist. ad Paulam. Calius lib. 3. cap. 7. antiq. hist.

4. Philippus Macedo, postquam apud Chæroneâ Athenienses vicisset, adeò ex nimia felicitate se efferre cœpit, vt se hominem fortunæ malis obnoxium esse non cogitaret amplius. Verùm cum intelligeret, quid mali ex tanta superbia sibi immineret, ex aulicis pueris vni id muneris iniunxit, vt ad solis exortum, in suum cubiculum ingressus, inclamaret: Rex, meminere te non Deû, sed hominem esse, multis fragilitatibus, erumnis, ac malis obnoxium, & expositum. Cal. lib. 19. cap. 33. Aelian. lib. 8. Var. ex quo Stob. ferm. 21. Aulonius.

Est nunquam stabilem sortita superbia sedem.
 5. Canutus Dacia & Anglia Rex, animi caussa aliquando secundum Oceani littus ambulabat, ibi que per otium à milite auribus seruiente appellatus Rex regum longè omnium potentissimus, qui hominibus, qui mari, qui terræ latè imperitaret. At ille tacitus animo repente ad Dei potentiam contemplandam erecto, vt suorum vanas assentationes aliquo argumento coargueret, vestem exiit, ac ex ea globum fecit, superque sedit. quàm proximè aquam, æstutum fortè ex alto se incitante, ac inquit: Vnda tibi iubeo, vt ne pedes meos tangas. Quæ vbi est fatus, suis demirantibus cur hoc faceret, vnda insurgens totum madefecit. Tum ille retro progressus: En, inquit, Principes vocatis me Regem, qui hanc paruulam vndam meo imperio cohibere vel remorari nequeo. Nullus mortaliû est tali nomine dignus:

*Disce non
 inuiescere,
 re, nec in
 lescere.*

dignus: est Rex vnus, Pater Domini nostri Iesu Christi, cū quo ille regnat, cuius nutu cuncta reguntur: hunc venerentur, hunc Regem appellemus; hunc Regum, hunc populorum omnium Dominum: hunc cœli, terræ, maris Rectorem, nō solū confiteamur, sed etiam profiteamur, præterea neminem. Post hæc Vintoniam profectus, coronam, quam gestabat, capiti simulachri Christi crucifixi, quod in templo Apostolorum Petri & Pauli pendebat, suis manibus imposuit, nūquam post hæc eiusmodi ornamento capitis vsu insigni. *Polyd. lib. 7.* Phalaris Tyrannus in epist. superbiorum tristes plerumque sunt exitus, cuius rei præsentissimum est remedium, si aduersis interdum, casibus iactentur: calamitates enim securitatem augent prudenti, & pericula metuant.

6. Lescus II. Polonorum Princeps in victu cultuque corporis singulari parsimonia fuit, rubibus & crassis pannis aulcorum loco utebatur, nisi si quando in publico dare aliquid splendori, & maiestati Principatus, maxime propter æternos homines, cogebatur. Quin ibi quoque in Palatio crassos pannos, (quibus ante adeptum Principatum vsus esset) ob oculos poni sibi iubebat, quibus admoneretur assiduo fortunæ pristinæ, & vnde ad tantum honoris fastigium uectus esset. *Cromerus lib. 2.*

7. *Saladinus* potentissimus Aegypti Sultanus, & Christianorum olim terror, qui Syriam, Aegyptum, & Africæ bonam partem subegit, testamento iussit interulam, cui inuoluendus esset post mortem, perticæ appensam per castra circumferri, (pro omni pompa funebri) cum hoc præ-

præconio : Ex tantis opibus, tanta virtute partis Saladino, terrori gentium, nihil quod se comite- tur reliqui esse. *Platina in Cœlestino III.*

8. *Maximilianus* I. moriens iusserat, vt suum cæ- dauet cunctis vel infimæ fortis hominibus spe- ctandum proponeretur, vt vel suo exemplo di- scerent, cogitarentque cuiuscunque status foret; sese mortales esse; nec vlla diademata, vllas o- pes, regna, & imperia à morte hominem præser- uare posse. *Rein. Hadamarius.*

9. *Epaminondas* cum aliàs solitus esset vncto corpore hilarique vultu prodire in publicum, postridie eius diei, quo feliciter pugnatum est ad Leuctra, processit squalidus ac summissus. A- micis autem sciscitantibus, ecquid illi molesti accidisset? nihil, inquit, sed heri sensi me plus æ- quo mihi placuisse: eius gaudij intemperantiam hodie castigo. *Plut. in Græc. Apoph.* Aded metu- it arrogantiam, vir militaris, & nos nō idem facie- mus, quoties secunda fortunæ aura res nobis suc- cedunt?

10. *Agésilus*, vt ipse singulari erat modestia, ita non tulit in alijs arrogantiam. Nam *Menecrates Medicus*, cum desperatæ, quædam curationes ipsi feliciter cessissent, populari adulatione dictus est Iupiter. Hoc cognomento vir arrogantis in- genij delectatus, insolentius vsus est eo titulo. Tandem cum & Agésilao scriberet, nec veritus esset hac vt salutatione: Menecrates Iupiter A- gesilao Regi salutem: Rex eo offensus proemio, præterea nihil dignatus est legere, sed rescripsit in hunc modum: Rex Agésilus Menecrati *ὄψιαινευ*: ac si dixisset, sanam mentem tibi pre- cor. *χαίρειν* Græci dicunt; quibus bene precan- tur.

Ppp

tur.

tur: *δυσία* *μεγ*, ambiguum verbum ferè in malam sumitur partem, eoque significamus, abesse sanitatem mentis. *Plur. Aelian. lib. 12. de var. hist.*

11. *Archidamus* Agesilai filius post confictum apud Chæroneam, cum à *Philippo Rege Macedonum* litteras accepisset acerbis scriptas, hunc in modum rescripsit: Si metiaris vmbra tuam, haudquaquam reperies illam factam maiorem, quàm erat ante victoriam. Grauitè admonens, non esse prudentis ob fortunæ successum intumescere, cum ipse sit nihilo maior. *AEquum autem est, vt homo se proprijs bonis metiatur potius, quàm externis, quæ fortuna, cum libet, dat; cum visum est, eripit. Plur.*

12. *Rex David* dicebat: *Psalm. 130. 1. Domine, non est exaltatum cor meum: 2. neque elati sunt oculi mei: 3. neque ambulauit in magnis: 4. neque in mirabilibus super me. 5. Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam.* Ad quæ verba inquit *S. Gregorius 6. Moral. cap. 23.* Ecce humilitatis hostiã ab intimo cordis oblatam: crebrò replicat, & iterum atque iterum confitendo offerre non cessat, eamque multipliciter loquens, iudicis sui oculis ostentat. Quomodo istud sacrificium Deo placere cognouerat, quod in conspectu eius tanta iteratione vocis immolabat? nisi quòd vicina esse superbia potentibus solet, & pene semper rebus affluentibus elatio sociatur: quia & sapientie humoris abundantia duriciam dat tumoris.

13. *dem ibidem cap. 21.* ait: *Saul* ab humilitatis merito in tumorem superbiæ culmine potestatis excreuit. per humilitatem quippè prelatum est, per superbiã reprobatus, Domino assistente, qui ait: *2. Reg. 15. Nonne, cum esses paruulus*
in ocl-

in oculis tuis, caput te constitui in Tribubus Israel
 cū apud se *parvulus*, apud Dominum magnus:
 cū verò apud se magnus, apud Dominum *par-*
vulus fuit. Magnos nos Dominus apud nos esse
 prohibet, per Prophetam dicens. (Isaia 5.21.) *Va-*
qui sapientes estis in oculis vestris, &c.

14. Quoniam *Alexander magnus*, postquā mul-
 tis ac continuis prælijs victorijsque crebris cele-
 bratus fuit, immodestus insolensque factus est, cū
 in hominēs, tum in Deum ipsum, vt qui non iam
 Philippi filius, sed Iouis Hammonij dici vellet,
 atque se, vt Ioue genitum, adorari: Macedones
 etiā, quorum virtute omnem Asiam suo imperio
 submiserat, sperneret: ista insolentia hac ani-
 maduersione punita fuit, vt in ipso etatis flore,
 (34. ætatis anno) veneno mortalitatem exleret,
 totis 30. diebus sepultura carens. In adolescencia
 verò, cū adhuc modestiam & verecundiam,
 à præceptoribus acceptas, retineret, nulli, vel
 prudentissimo, sapientia, nec consilio cedebat.
Vide locum de Fortuna inconstantia.

15. Quoniam *Iulius Caesar* novos & inauditos
 honores usurpauit, vt perpetuam Dictaturam,
 Præfecturam morum, cognomen Patris patriæ,
 Statuam inter Reges, suggestum in Orchestra,
 &c. 23. vulneribus confossus est. *Sueton. cap. 76. De*
Sesostoris A Egyptiorum Regis elatione, vide Baron.
Tom. 9. Annal.

Xerxem Artabanus ad modestiam hortatur (a-
 pud Xenoph.) ne fiduciam virium & potentia
 suæ inolefcat, ne propter Regni amplitudinē, &
 exercituum magnitudinē efferatur, & superbiat,
 contēnat præ se alios; sed sit memor inconstantiæ

PPP 2 rerum

rerum humanarum & vindictæ diuinæ. *Tiberius Mauritio* Imperium Romanum traditurus, eum sic alloquitur: Potestatis insolentiam ratione fac frænes, & Philosophiæ artibus sapientiæ scaphâ gubernes, purpuram perinde ac vilem pannum tibi iniectum esse per Philosophiæ studium existima: coronam, qua caput cingitur, nihil à lapillis, qui circa littus fluctibus alluuntur, differre puta. His eum à superbia animique elatione deterrebat. *Niceph. lib. 18. hist. cap. 6.* Maximiliani II. Imp. Symbolum erat: Dominus prouidebit Rudolphi II. Omnia ex voluntate Dei, quo significabat humilis Imp. se voluntatem suam per omnia voluntati Diuinæ subijcere.

16 *Carolus Burgundia Dux* cognomento *Audax* post multas magnasque victorias tandem ferocior euasit, magnosque secundis rebus spiritus sumpsit, sibi persuadens omnem, qua fruebatur, felicitatem à suo pendere ingenio & virtute: qua ex re ferocior indies euadebat; vnde factum, vt puniuerit illum Deus mentis cecitate, inquit *Cominaus lib. 7. Comment.* Nam post tot tantaque restota Europa præclare gestas, tandem in obfidione Nancæna manum cum Lotharingo vitribus longè superiore conferens, miserimè subofugatoque exercitu cum multis alijs interemptus est, & postea denudatus in magno cadaueri numero, Cùm ipse non noscitur. Sic qui pario ante Leodienses, capta ciuitate, & incendio delecta, vita fortunisque priuarat, vita spoliatur. Rectè ergo Prudentius in *Psycom. Superb. & Humil.*

Desine grande loqui, frangit Deus omne superbum,

Magus

*Magna cadunt, inflata crepant, tumefacta
premuntur:*

*Disce supercilium deponere, disce cauere
Ante pedes foueam, quisquis sublime minaris.
Peruulgata viget nostri sententia Christi:
Scandere celsa humiles, & ad ima redire fe-
roces.*

Cum Alcibiades nobilis agrorum in Attica mul-
titudine se iactaret, vt Socrates eius fastum con-
tunderet, vel frangeret, obtulit ei Orbis terræ
Tabulam, in qua cum fundi eius non appare-
rent: Viden' inquit, fundi tui nullam à Geogra-
phis, vt exilis, habitam esse rationem? desine ita-
que inolescere. *AElian. lib. 3. var.*

OB PVLCHRITVDINEM, & elegantiam
corporis, atque ob eruditionem non superbire debe-
mus. Pulchritudinem corporis animæ deformi-
tas plerumque comitatur. Sub crystallina sæpe
glacie coenum latet voraginosum: in muro poli-
to coluber nascitur horrendus: interiora dentis
candidi molesta terebrat scabrities: quo pretio-
sior pãnus, hoc maiorem edit tinea stragem: quò
subtilius linteum, hoc magis à blattis corrodi-
tur; & terebratur: quò feracior arbor, eò magis
à verme infestatur. Sub corpore nitido facieque
perpulchra multa sæpè & horrenda latent vitia.
Vbi magna est donorum bonorumque corporis
copia, ad ea conseruanda magno opus est velut
agmine virtutum. Nam quò sunt altiores arbo-
res eò magis ventorum oppugnantur impetu.
Forma alienæ libidinis est iincitamentum. *Val.*
Formæ nitor vernalium florum mutabilitate
fugacior est. *Boet.*

*M. Aurelius Imp. scribit ad vxorè: Sapientiã sa-
pientil-*

pietissimus est, qui se minimum scire arbitrat: & rudium rudissimus, qui se plurimum scire autumat. Si quis enim est, qui multa norit, seper inuenit aliū, qui plura norit. Maxima pars eorū, quæ scimus; est minima eorum, quæ nescimus. *Quintil.* Multi ad scientiam peruenissent, nisi se iam dudum peruenisse putassent. Et: Vana scientiæ persuasio multos fructus perdit.

Scilicet ingenua quod quisq; est cultior arte:

Hoc magis humanis moribus esse solet.

Poenas superb. vide in Theatro Hist. locis de Iactantia, & de superbia.

SIGNVM LXXXVII.

OB NATALIVM SPLENDOREM, SEV
generis nobilitatem non superbiere.

Nobilis apud Deum est, quicumq; iustus est, vel in gratia, vel charitate Dei. Nam 1. Reg. 2. v. 29. Dominus ait: *Quicumq; glorificauerit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Eiusmodi nobiles dicuntur in sacris literis: Amici Dei, in adoptionem filiorum Dei assumpti, filij Dei, hæredes, & cohæredes Christi, Diuinae consortes naturæ, Reges, Sacerdotes, *Dyscolan.* 1. 12. *Rom.* 8. 14. 17. 2. *Pet.* 1. 4. 1. *Pet.* 2. 9. *Ioan.* 10. 34.

Verā nobilitatē nō ex genere, aut prosapia; sed ex virtute, & gratia Diuina esse potēdā docēt sacra litera. Nā S. Ioan. ait: *Omnia qui facit iustitia, ex Deo natus est. Omnis qui diligit (& credit, &c.) ex Deo natus est.* 1. *Ioan.* 2. 29. & 4. 7. At Deo nihil est nobilius. 1. *Tim.* 1. 17. *Ephes.* 3. 14. *Iac.* 1. 17. Qui talē Patrē, omnis nobilitatis auctorē & parentē sibi vendicare potest, nō potest de sua nobilitate dubitare, licet hæc ignota sit mundo: quod & indicauit S. Ioan. dicēs: (*ep.* 1. c. 3. v. 1.) *Videte qualem*
charitatem

charitatē dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur, & simus: propter hoc mūdus nōuit nos, quia nō nōuit eū. Hinc etiā cū Iudæi, iactātes nobilitatē originis suæ, dicerent: Ioan. 8. 35. *Semē Abrahæ sumus*, respondit eis Iesus: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite*. Et cū quidā monerent Christū, matrem suā, & fratres suos stare foris: respondit: (Matth. 12. 46.) *Quicumq; fecerit voluntatē Patris mei, qui in calu est, ipse meus frater, & soror, & mater est*. Hinc S. Chrysostomus Hom. 45. in Matth. ait: Vna & sola communis nobilitas atque necessitudo cum Christo est, vt voluntatem Dei facias.

Legimus Deū in populi Iudaici Duces, & Principes elegisse, nō genere & profapia illustres, sed pecori curando vacantes, vt *Moyse*, qui pascebat oves a *Saul* ad Regiū Thronū euehēdus esset, operā dabat amissis asinabus patris sui quærēdis, qui de se ait: *Nūquid non filius Lemini ego sum, de minima Tribu Israel? & cognatio mea nouissima inter oēs familias de Tribu Benjamin?* (1. Reg. 9. 1. 21.) *Dauid* Rex se de post foetantes acceptum esse fatetur. b *Christus* in *Apostolos* non nobiles, sed plebeios & viles homines elegit. Vnde B. Paulus, 1. ad Cor. 1. 26. ait: *Non multi nobiles, & c.*

Clemēs Alex. in altero *Stromatōo*, etiā ex Platone conatur probare, Christianos, qua Christianos, esse sūmæ nobilitatis & regios. S. *Ambros.* in verba Lucae cap. 3. *Patrē habemus Abrahā*, lib. 2. c. 3. Non datur nobilitati palma, sed cursui. S. *Gregorius Nazian.* Orat. in laudē *Gorgoniæ sororu*: *Gorgoniæ* patria fuit superna Ierusalem: nobilitas aēt Diuinæ imaginis cōseruatio, & c. Et in Orat. ad *Arianos*: *Magnis omnib⁹ & excelsis viris patria est vna superna Hierusalē. Omnib⁹ gen⁹ vnū: si inferiora, ora hęc spectare velis, puluis, & lim⁹: si superiora,*

spiraculum illud, cuius participes facti sumus, quodque incorruptum seruari iubemur, & cum quo mihi ad Tribunal sisti necesse est. Quisquis recta viuendi ratione, animiq; ad exemplar suū inclinatione spiraculum illud cōseruauerit huic demum nobilitatis ratio constabit. Contra, qui vitijs illud sceleribusq; foedauerit, formamq; alteram, hoc est, serpentis, sibi induxerit, ille verè ignobilis & obscurus erit existimandus. *Idem in Nobilem malè moratum* inquit: Quidam olim probis quidem parentibus natus, verum omnium vitiorum genere infamis, alij cuiusdam, genere non admodum claro, sed eximia virtute præditi, maiores suos insolentius efferebat. Ille autem suauiter arridēs: Mihi, inquit, probro genus meum est: tu autem generi tuo. Si quis tibi oris deformitatem, aut odoris foeditatem per contumeliam obijceret, nihilne aliud responderes, quam quod pater tuus formæ pulchritudine excelluisset, aut suauissimè olere solitus esset? &c. *Ibid.* Lutum idē omnes sumus, iisdem omnes pellibus contexti: puluis vnus omnes sumus, ab eodem fectore genus omnes ducimus. Præstat in obscuritate generis virtute, quàm in maiorum claritate vitijs cumulari. Nam & rosa, licet ex aspera planta nascatur, fragrantissimum tamen odorem afflat, s. *Hieronymus ad Celantiam de institut. matris amilias*: Nescit religio nostra personas accipere, nec conditiones hominū: sed animos inspicit singulorū: ū: seruū & nobilē de moribus pronūtiat. Sola apud Deū libertas est, non seruire peccatis. Summa apud Deū nobilitas est, clarū esse virtutibus. Quid apud Deū in viris nobilior Petro, qui piscator, & pauper fuit? quid in foeminis B. Maria illu-

illustrius, quæ spōsa fabri describitur? Sed illi piscatori & pauperi cælestis regni à Christo creduntur claves. Hæc spōsa fabri meruit esse mater illius, à quo ipsæ claves datæ sunt. *Elegit .n. Deus* (1. Cor. 1. 26.) *ignobilia & contēptibilia huius mūdi*, ut potētes ac nobiles ad humilitatē facilius adduceret. Nam & aliās frustra sibi aliquis de nobilitate generis applaudit, cum vniuersi paris honoris, & eiusdem apud Deum pretij sint, qui vno Christi sanguine sunt redempti. Nec interest quæ quis conditione natus sit, cum omnes in Christo æqualiter renascamur. *Auctor operis imperfecti* Hom. 3. in verba Matth. *Patrem habemus Abraham*; Quid prodest ei, quem sordidant mores, generatio clara? aut quid nocet illi generatio vilis, quem mores adornant? ipse se vacuum ab omnibus actibus bonis ostendit, qui gloriatur in patribus, Quid profuit Cham, quod filius fuit Noë? aut quid noeuit Abrahæ, quod patrem habuit Thare, luteorum deorum cultorem?

Etiam Ethnici Philosophi, & Poëtæ, licet apud eos nulla vera fuerit virtus, quia fide vera & gratia Dei carebant, tamen veritatem nobilitatis maximè ponebant in virtute. Et ego in hoc sum Vlyseus: Quid, 13. Metamorph.

Nam genus, & proauos, & qua non fecimus ipsi,

Vix ea nostravoco.

Eleganter scripsit Imp. Leo (*Opusc. de App. bell. lib. 2. cap. 32.*) Sicut animantia omnia ex moribus ipsorum & actionibus exquirimus, vtrum generosa sint, an inertia: ita & hominum nobilitatem nõ ex maiorum laude, sed ex suis ipsorum actionibus & rebus gestis æstimare oportet. Hinc & Quidius:

Ppp 5

Non

*Non census, nec clarum nomen auorum:
Sed probitas magnos, ingeniumq; facit.*
Et Iuuenalis Satyra 8.

Tota licet veteres exornent atria cera:

Atria, nobilitas sola est, atq; vnica virtus.

ceras vocat imagines cereas. Ferdinandus crebris illud vsurpabat sermonibus: Boni viri, & boni vini originem non esse curiosè inquirendam. Nā vt interdum in loca non admodum celebri vini nascitur generosum: ita saepe ex humili loco viri prodeunt laudatissimi. Nicol. Reusnerus *Class. Symb.* 40. Sic & Socrates dicebat: Neque frumentum optimum iudicandum, quod in pulcherrimo agro natum est, sed quod commode nutritur neque vir bonus & amicus beneuolus, qui genere clarus, sed qui moribus egregijs fuerit. *Stob. Serm.* 84. Bion ad Antiochum apud *Stob.* O Rex, gittarijs si opus habes, non vnde sint interrogas, sed scopum proponis, & qui tangunt, eligis: sic & alios explora, non vnde, sed quales sint. Cū *Orbano V.* Pontifici natalium obscuritas à Rege Hispaniæ obijceretur, respondit: Virtutis non esse nasci nobilem, sed nobi eim factis & meritis fieri, id verò generosi animi esse. Hinc Poëta ille:

Sint tibi Francorum Rex & Regina parentes,

Et maneat virtus pectore nulla tuo:

Non pluris faciam te, quàm si rustica mater

Sit tibi, & ignotus rusticus ipse parens.

S. Chrysostomus in *Matth.* Melius est de contemptibili genere clarum fieri, quàm de claro genere contemptibilem nasci, &c. Theopompus eos dum generosos & vtilis Reip. iudicandos estimabat, non qui à bonis & probis orti essent parentibus; sed qui bonitatem & probitatem cum aliqua

aliqua scientia coniunctam profiterentur. Verum enim est illud: Nobilitas scientiæ est filia, & scientia possessores nobilitat. *Plur.* Nobilis quasi noscibilis.

Herod. lib. 2. Hist. narrat, plebeium quendam nomine *Amasim* Regem factum Aegypti id temporis, quo septem Sapientes florebant in Græcia, contemptui à suis habitum, quòd ignobilis esset genere. Is ergo re cognita, iussit statuam erigi idolo, quod tota Aegyptus adorabat, ex metallo peluis seu cacabi, in quo ipse cum domesticis pedes lauare assoleret. Cumque conuocatus populus statuam adoraret, ex qua materia fustum aut ductum esset idolum indicauit, & addidit: Si statuam adoratis, quòd idoli statua sit, susque deque habentes, ex qua sit materia: mihi quoque, licet stirpe ignobili, honos à vobis impendendus, quòd Regis imaginem ac personam sustineo. Atque ab omnibus, etiam Magnatibus deinceps illi habitus honos. Quòd si à statuario eadem illa imago conuersa fuisset rursus in peluim, eodem honore (vt opinor) nemo dignam credidisset. De hoc *Amasi Plur. in Symposio 7. Sapient & Diog. invita Periandri.*

Villegius, patre fabro plaustrorum natus, ab *Otrone II. Imp.* ad Moguntinensem Episcopatum & Electoratum euectus, omnibus in locis plaustrum rotam depingi curauit, cum hac inscriptione: *Villegisi, quis sis, quis fueris, memento.* Mos inde obtinuit, vt rota hæc Archiepiscopo Moguntino pro Insigni data, & ab *Henrico II.* confirmata fuerit. *Bruschius.*

Cato interrogat, cur inter multos nobiles statuam non haberet? *Malo* (inquit) bonos ambigere, quam

quamobrem id non meruerim, quàm, quòd est grauius, cur impetrasim, mullitare. Boetius: Si quid est in nobilitate bonum, id esse arbitror solum, vt imposta nobilibus necessitudo videatur, ne à maiorum virtute degenerent.

Lycurgus ad ciues suos: Non vobis, inquit, o ciues nobilitas, & ductum ab Hercule genus proderit, nisi omni studio & opera illa ipsa gesserimus, per quæ ille mortalium omnium clarissimus, ac generosissimus extitit, ac per omnem vitam quæ honesta sunt, & discamus, & exercemus.

Cùm *Ioannes Hunniades* misisset ad *Huldrici Cilia Comitem*, vt ad se veniret in castra, hoc facere planè noluit, & ad se missis respondit: Ego Comes, & Princeps, & tam nobili familia natus, ad te veniam, hominem & nouum, & nostra ante nobilitatum. Quod cum accepisset *Ioannes* Non ego (respondit) tuis maioribus, sed tibi me comparo: quanquam neque illis cedam, qui pugnando pro Christiana religione nobilitatus maius lumen posteritati meæ comparauit: atque in te Ciliensis Comitatus turpiter extinguitur: ita in me domus Nistricensis exornatur. A *Enea Sylu. de dictis Sigism. & Frid. Imp.*

Ad *Maximilianum II. Imp.* quidam venit, rogans, vt veteres scripturas & Archiua, vt vocant, domus Austriacæ inspiciendi sibi copiam facere vellet, quòd illius originem ab antiquissimis vtique temporibus deducere cõstituisset. Quæ causa, inquit *Imp.* ad hoc institutum te impellit? *Desiderium*, respondet, *Vestræ* Maiestati, & *voluntati Serenissimæ Austriacæ* familiæ inseruiens. Ergo tibi, inquit *Imp.* laboris huius & serui-

gratiam lubens facio : siquidem periculum est, ne nimis accurata illa diligentia tandem futorem, aut eiusmodi aliquem familiae nostrae conditorem exterebres. Quo responso mansuetissimus Imp. eorum vanitatem irrifit, qui à Troia-
*Omnia ini-
tia tenuia.*

SIGNVM LXXXVIII.

TEMPERANTEM ESSE CIRCA VENEREM, vt & in cibo, & potu temperantiam seruare.

Alexander Magnus summopere commendatur, quòd cum virginem pulcherrimam, alteri desponsatam, cepisset, eam intactam ad virum cum magnis muneribus dimiserit. *Veget. lib. 2. de re milit. Gell. lib. 6. cap. 8. Idem de Scipione Africano Valerius recenset: & Trogus de Annibale Carthaginensi. Vide locum de Castitate. Reges primo sua corpora bene regant, desideriorum motus compescant. Sensibus subditus, qui dominabitur alijs?*

Cyrus Rex Pantheam captiuam omnium formosissimam veruit ad se duci, ne illius amore corriperetur. Xenoph. lib. 5. & 6. padia Cyri.

Missos facere honores, nec attingere Remp. illi debent, qui voluptatibus ducuntur, cupiditatum sese lenocinijs dederunt: (*Cic. pro Sestio*) Socrates Principatu dignum vult esse *διὰ λεκτικώτατον*, optimum ratiocinatorem, vt intelligat quid quaque in re vel boni, vel mali sit: (*Xenoph.*)

(*Xenoph. lib. 3. de Socr.*) quia Principis ac Magistratus personæ non solum animis, sed oculis etiam ciuium seruire debet. (*Cic. 3. Phil.*) Aestimatur ac ponderantur delicta pondere & auctoritate personarum. Hinc *Solon* legem tulit grauissimam, vt ebrius Magistratus impune occideretur. Nec cæteris dignè vnquam imperabit, sibi imperare qui nescit: (*A. Emyl. li. 3.*) nec esse potest boni in animo per libidinem corrupto: (*Tacit. lib. 11.*) corrumpunt enim voluptates indolè virtutis, labefactant ingeniũ, eripiũt consiliũ: (*Plut. in Hannib.*) pariunt contemptum: (*Arist. 5. Pol. cap. 10.*) imò nemo ab alijs contemnitur, nisi à se ante qui contemptus est: (*Seneca de Consol. cap. 15.*) præbet etiam occasiones struendi insidias, & opprimendi Magistratus plurimas: (*Arist. ibid.*) & grauissimæ poenitendi causæ voluptates sequuntur: quia enim à natura honestatis maximè appetentes sumus, necesse est, vt turpitudinis, ac dedecoris recordatione affligamur. (*Oros. 3. de Reg. Instit.*) Certè si qui canes ad venationes alunt, eã in cuius iucumbunt, ne nimium impleantur, veloces sint: & ipsi canes cum aliquid ceperunt, etiam urgente fame ab esca abstinent præsentè, dominumque suum expectant: multo magis debet Magistratus esse temperans, vt grauissima negotia expediat. (*Chrysost. Hom. 22.*)

P. Scipio Africanus, in Hispaniam missus, insolentissimos Numantinæ vrbis spiritus, superiorum ducum culpa munitos nunquam fregisset, nisi dicto ea omnia, quæ luxuriæ ac voluptatis gratia comparata erant, submoueri penitus iussisset. (*Val. lib. 2. Frontin. lib. 4. Eutrop. lib. 4. Flor. lib. 2. Ebrici*) Magistratibus idem accidit quod curribus e-

nire solet, à quibus aurigæ excussi sunt: vbi illi
his defuturi, temere feruntur. (*Isocr. ad Demon.*)
Neque quicquam magis est ridiculum, quam cu-
stode custodem indigere. (*Plato 3. de Rep.*)

SIGNVM LXXXIX.

TEMPLA MAGNIFICE, RELIGIOSE,
& honorificentissimè exstruere. & reficere.

1. **A**grippa Rex Iudæorum in libello supplicis ad
Caicum Imp. Hoc templum (Hierosol.) ait,
Agrippa auus tuus inuisit, & honorauit. Augustus
quoque per litteras iussit vndecunq; illuc mitti
primitias, instituto ibi etiã quotidiano sacrificio,
honorauit id & tua proauia. Quãuis infensos ha-
beret accolæ, tamè semper sua religione tutum
fuit, vt sacratũ Conditori Patriq; rerũ omnium.
Sciebant, n. violationẽ eius expiatã sape grauissi-
mis calamitatibus: quamobrem veriti sunt iace-
re impietatis semina, ne sibi pernitiẽ inde nece-
rent. (De Templi structura, quæ *Matth. 24.* Disci-
pulum Christi oculos in se conuertebat, & in-
tuentiũ animos admiratione afficiebat, lege *Io-
seph. Antiq. lib. 15. cap. 14. aduers. Appion. lib. 2. de
bell. Iudæic. lib. 6. cap. 6.*) M. Agrippa tuus auus
maternus, cùm spectasset templũ, & decoros ri-
tus Sacerdotũ, puritatẽq; ciuiũ delectat: est spe-
ctaculo, vt mirifico, & ineffabili, aded vt inter fa-
miliaria colloquia nihil tũc in ore haberet aliud,
quã laudes Templi, eiusq; ornamentorũ. Ergo
quãdiu hæsit ibi (Hierosolymis,) in Herodis (au-
mei) gratiã accedebat id quotidie, oblectãs ani-
mũ contẽplatione sacri apparatus, & sacrificiorũ
ordine, verendæque Maiestatis in Summo Sacer-
dote, sacratio cultu, ornatu, præfidenteq; cæteris:
dein

dein. templum donis honorauit, &c. Quid aliter
 tuus auus *Tiberius Cæsar*? per viginti tres annos,
 in quibus imperauit, antiquissimam religionem
 Templi seruauit incolumem, immotamque mo-
 dis omnibus. Proauus tuus, primus ob virtutem
 & fortunam *Augustus* cognominatus, cognouit
 quod negligerentur sacra primitiæ, per litteras
 mandauit Prouinciarum Asiæ procuratoribus, ne
 sinerent Iudæos solos in Synagogis coetus facere:
 non enim hæc esse Bacchanalia, vel seditiosorum
 conuenticula, turbandæ pacis causa; sed Scholas
 iustitiæ, temperantiæque, in quibus studium
 virtutis floreat. Primitias verò quotannis offerri,
 unde sicut Sacrificia, missa in hoc sacro
 agone ad templum Hierosolymas, &c. Iussit
 suis ipsius redditibus offerri quotidie victimas
 tæ in holocaustum altissimo Deo, quæ hodie quoque
 offeruntur, (taurus & agni duo) &c. Animalium
 uertit necessum esse, ut in terris eximium famam
 dicaretur inuisibili Deo, ubi homines cum bona
 spe vota faciant. (Quantum Iudæorum religionem
 in pretio habuerit Augustus Cæsar, postquam
 tali Christi dæmones perterriti, de nato puero
 Hebræo, qui suas ipsorum vires eneruaret, atque
 contereret, licet inuiti, responsa dederet: *Nicetas
 lib. 1. cap. 17. Suid. in hist. verb. August. Cedren. 1.
 Comp. hist. Baron. Tom. 1. Annal. Ann. Christi 41.*)
 Hoc magistro vsa proauia tua, *Iulia Augusta*, or-
 nauit templum hoc aureis phialis, & calicibus
 alijsque donis plurimis ac pretiosissimis, &c. In
 sanctæ nostræ sacra habuit, ut penè omnium
 domesticorum dona exstent in templo nostro,
 quo mandauit quotidianas mactari victimas
 sumptibus, Deo votas altissimo, &c. Hæc inter
Julia Agrippa. Philo de Legat. ad Caium. 2. Lib.

2. *Lampridius* testatur, *Alexandrum Severum*, Mamææ filium *Imp. locum*, in quo à Christianis erigeretur Ecclesia, eidem adiudicasse. pro eisdem que rescripsisse: Cùm Christiani, ait, quendam locum, qui publicus fuerat, occupassent; contra popinarij dicerent, sibi eum deberi, rescripsit: Melius esse, vt quomodocunque illic Deus colatur, quam popinarijs dedatur. *Baron. Anno Christi 57. & 224.* Popina proprie erat locus, vbi publica obsonia, carnesque coctæ publico vsui venum expositæ comedebantur.

3. *Constantinus Magnus*, iam ante octiduum Sacramēto Baptismatis Romæ initiatus, ablato diademate capitis, exuens se chlamyde, & accipiens bidentem, terram primus aperuit, ad fundamenta Basilicæ Vaticanæ S. Petri construendæ. Dehinc ob numerum duodecim Apostolorum, duodecim cophinos terra plenos suppositis humeris, baiulās asportauit, & ita gaudens, & exultans, in carruca sua cū Episcopo sedēs, ad Palatiū redijt. Imitatus videtur *Vespasianū Imp.* (*Tacit. hist. lib. 4. Baron. Anno Christi 72.*) à quo genus ducebat. & de quo *Suetonius*: Ipse restitutionem Capitoliij (quod bello ciuili nuper concrematum erat) aggressus, ruderibus purgandis manus primus admouit, ac suo collo quædam extulit. Debitne *Constantinus* prætermisisse pro cultu veræ religionis præstare, quod ipso maior eiusdem familiæ *Flauie* illustrator pro superstitione auita officium exhibuerat? Quæ dona à *Constantino* Basilicæ Petri Apostoli, in Vaticano erectæ, collata sint, vide apud *Baron. Anno Christi 324.* Eodem tempore fecit Basilicam B. Paulo Apostolo; eamque eodem modo ornauit, sicut Petri. Erexit & intra Pala-

*Baron Tō.
3. Anno
Christi 324.
ex Tom. 1.
Concil.*

tium suum Lateranense Basilicam, eamque multis ornamentis illustrauit, & opibus auxit. *Anastas. Bibliothec. in libello de Munificentia Constantini.* Ut vnus solum templi, à Constantino postea Hierosolymis ædificari, singula describerent collata ab eodem ornamenta *Eusebius*, separatim se volumen scripsisse testatur, *Vit. Const. lib. 4. cap. 46. in fine, lib. 3. cap. 24. Baron. Anno Christi 326.* Quis non putet Constantinum conatum esse, ut constructæ Romæ Ecclesiæ celebriores apparerent Iouis Capitolini, aliorumque Deorum templis, cum præsertim cõsueuissent exprobrari Gentilibus Christianis, cultû Dei ipsorum abiectum nimis & humile, atque nullius splendoris, neque lebrè, nec illustrem? potuitne hæc pati *Constantinus*, dæmonum delubra Romæ tot publicis donata, Christi verò Ecclesias hac ex parte illis inferiores haberi? Et quid adedò mirum, si tot tantam contulit veræ religionis cultui, qui olim fallor Deorum cultor, immensis donarijs repleat illorum tēpla? Qui meminisset, se rãta profudisse in Deos, quos iam modò intelligebat esse parua dæmonia, quo pacto potuit esse remissior munificentia profusus in exornandis veri Dei, quæ coleret, templis *Idem* Romæ in Palatio Sessoriano, apud Veneris & Cupidinis templum, eo diruto, post inuentam Crucem Christi, nobilem erexit Ecclesiã, eidem Crucis Signo dicandã, cui præclaras, quas fuerat diuersis tēporibus consecutus, victorias ferèbatur acceptas. At quid apud sanum Veneris & Cupidinis templum Crucis? ut iustè vlcisceretur iniuste scelus, quod à Gentilibus in Crucis odium fuerat perpetratum, dū in sancto Golgotha, in Crucis reppererat impudicæ Veneris (*Hieronym. epist. 4.*) statum

Effusa munificentia.

statua collocata, & locus ipse Crucis titulo adeo illustratus, ab eisdē Venerariū appellatū. Quamobrem quod celebre erat Veneris templū Romę, dignū visum est, vt cum ignominia euersum, sanctissimę Crucis cederet, quę proculcatis impudicitijs, virtutū omniū splēdore nitesceret. De donis huic Basilicę S. Crucis, alijsq; Ecclesijs collatis, vide *Baron. Anno Christi 324. Idē fecit Basilicā S. Martyris Agnetis: fecit & Basilicā B. Laurentio Martyri: & aliā Sāctis Petro & Marcellino Martyribus, nec nō alias cōplures. Quę tépla erexit Hierosolymis, & Constantinopoli vide apud Euseb. *Vit. a Const. lib. 3. cap. 24. & seq. ca. 40. & seq. lib. 4. cap. 58. & seq.* Inter alias verò plurimas in diuersis locis, quas tradit *Sozom.* esse ab eo ædificatas Ecclesias, excelluit Basilica Antiochena, dicta à maioribus, ob sui mirificam in omnibus excellentiam, Dominicum Aureū. *Euseb. Vit. Const. lib. 3. cap. 49. & seq. & Orat. de laud. Const. Baron. Anno Christi 326. 330 & 336.**

4. Anno Christi 398. *Honorius Imp. lib. 31. de Episc. & Cler. Cod. Theod.* legem tulit aduersus inferentes iniuriam in personas, & loca sacra, quę à *S. Gregorio lib. 11. cap. 53.* citatur his verbis: Si quis in hoc genus sacrilegij proruperit, vt in Ecclesias Catholicas irruens, Sacerdotibus, & ministris, vel cultoribus ipsis, vel cultui ipsi, locoq; aliquid importet iniurię, quod geritur à Prouincię Rectoribus animaduertatur: atq; ita Prouincię moderator Sacerdotū, & Clericorū, & Catholicę Ecclesię ministroiū, loci quoq; ipsius, & Diuini cultus iniuriā capitali in cōiectos seu cōfessos reos sētētia nouerit vindicadā. Et: Sitq; cūctis laudabile, factas atroces Sacerdotibus, aut ministris

iniurias, veluti publicum crimen insequi, atque talibus reis ultionem mereri, &c. Poenas Temppla violantiũ vide in *Theatro hist.* & prœmia Temppla exstruentium in *Triumpho Virt.* Quàm multa Temppla cõstruxerit, & reditibus annuis locupletarit *Imp. Iustinianus* lege apud *Raron. Tom. 7. Anno Christi 532.* Palatia Principum splèdida & excelsa esse debent; ergo multo magis Temppla solumonis: quia maior in his Maiestas sedet. Et loci Deo consecrati Maiestas animis hominũ maior deuotionẽ inquit: & valde indecorũ est, velles & calcaria nostra auro splendere, Deiq; Altaria & Temppla luto sordescere. Adhæc, haud meliora signa externa nostræ internæ voluntatis Deo exhibere poterimus, quàm sacras ædes, in quibus doretur: ergo non tanquam stabula, & fœditatibula fabricari conuenit. Præterea, si Deus cælum cælorum, omnium corporum splendidissimũ & ornatissimũ, veluti sibi templum fabricauit, nonne absurdum erit, si templum, (quod est imago cæli) deformitate sordidum & incultum contempnamur?

5. *Luitprandus Longobardorum Rex* Papie templum plurima extruxit, additis multis prædijs. *Gregor. Mogomensis lib. 10.* Idem sacras ædes, ubicunque in toto Regno suo vetustate collapsas competens Pontificibus & Abbatibus, ad quorum curam pertinebant, vt restaurarentur, imperauit, addibens curam per legatos, vt imperata perficerent.

6. Quanto Mauri Hispaniam octo mēibus subiugassent, & 800. annos occupassent, Rex verò *Alouisus* eam tandẽ recuperasset, restaurauit is Temppla, Cœnobicia, & Hospitalia. Cũ verò Anno Christi

sti 793. moreretur, auditus est supra caput iam iā
 animam efflati sui concensus Musicus An-
 gelorum, canētium: *Ecce quomodo moritur iustus,*
 &c. & tertio mense post obitum ipsius, publicatū
 est per Primores Regni, ipsum nunquā simplici-
 ter Regē *Alonsum*, sed Regem *Alonsum Catholicū*
 deinceps esse nominandum. Hinc & oēs eius suc-
 cessores dicuntur Reges *Catholici*, uti Reges An-
 gliz, *Defensores Ecclesie*; Reges Franciæ, Reges
Christianissimi appellatur. *Guevara Tō. 1. epi. fo. 91*
 7. *Carolus Magnus* publica opera plurima fe-
 cit, ex quibus præcipuum est Templum Deiparæ
 Virginis toti Europæ venerabile ad Aquas Gra-
 neas, ex aduerso Palatinæ domus, &c. Tot Mona-
 steria & Tempa extruxit, quot sunt Elemēta La-
 tinorum, & cuilibet Elemēti vocē indidit: Aquil-
 grano. A, Tiguro Z, quod Zurich Germanicē dici-
 tur. *Eginhardus in Vita Caroli, & Vispergensis in*
Chronico: Auētinus lib. 4. Annal. Boiorū. Stumpsius.
 De his & similibus legi potest *Lupoldus Bebin-*
burgius lib. de veterum Principum Germanorum
 zelo & feruore in Christianā Religionē, & Dei
 Ministros cap. 9. (editus est Anno 1564. Ingolsta-
 dij Germanicē, & Anno 1565. Colonię Latinē:) vbi
 quod diximus de Luitprando: *Idem sacras edes*
 &c. tribuitur Carolo Magno. Certē decet Princi-
 pes in ædificia sacra, ut in supremi Regis regias,
 vnde & Basilicæ, ædes sacre dicuntur, esse libera-
 les: quanquam ipsis cauendum, ne obtentu pieta-
 tis & religionis subditos opprimāt. Satius enim
 est ædificia materialia humilia, religiosa tamen,
 quàm ex lacrymis & miseria subditorum splen-
 dida, quæ minimē Deo placeant, excitare.

8. *Dauid Rex* nefas esse existimauit, sese in do-

mo cedrina habitare, Arcam autem Dei in tabernaculis linteis manere: quare & templum Domino construere decreuit, prohibitus tamen à Deo per Nathan Prophetam, quòd manus multorum præliorum sanguine pollutas haberet: unde & post ad filium *Salomonem* transfudit, præparata quæ ei necessaria erant. 1. *Paral.* 22. 29. & 3. *Reg.* 7. Opus autem erat 30. hominum millibus cædendis arboribus, & 80. lapidicidarum millibus quadrandis pro *Salomonis* templo destinatis. *Reg.* 8. & diligentior erat *Salomon* in ædificatione templi Dei, quàm in ædificatione domus propriæ: quia domum Dei compleuit 7. annis, propriam 13. annis: & citius cœpit ædificare templum, quàm suam domum. 3. *Reg.* 6. & 7.

9. Curauit *Iosias Rex Iudaorum*, vt pecunia quam à populo Sacerdotes colligerent, curatibus operis reficiendi & refarciendi templi daretur. 4. *Reg.* 22.

10. *Indas Machabeus*, victo *Lysia* Antiochi Epiphanis duce, Hierosolymitanum templum, à Ethnicis prophanatum, lustrauit, & quæ contaminata fuerant, demolitus, Aram nouam extruxit. 2. *Machab.* 4. vide cap. 6. lib. 1. *Esd.* Admissi enim in Arcem Reip. sacra Deo templa suis ipsorum sumptibus ac impensis rectissime parant. Hoc enim aspiciens populus, gaudet plurimum, non talibus Præfectis libentissime obsequantur. Hinc Cicero: Odit populus priuatam luxuriam, publicam magnificentiam diligit.

11. Ferunt in Ciuitate *Veneta* 62. Diuorum templa spectari augustissima: Virginum *Vestalium* 27. toridemque Fratrum & Monachorum *Cæsaribia*.

12. *M. Aurelius Imp.* ad Regem Trinacria: Rem fecisti, Princeps serenissime, adeo foedam, ut eam me pudeat exponere, quod amplificandi Palatii causa Basilicam euertisti vetustissimam: quod nequaquam facere, imò ne cogitare quidem debueras. Etenim licet saxa templorum parum valeant, Dij tamen, quibus dedicata & consecrata sunt, plurimum valent: & grauissimè te puniendum fremunt vniuersi. De *Basilij Imp.* in condendis vel reficiendis Templis studio, vide *Baron. Tom. 10. Anno Christi 886.* Est igitur officium Principum ac Magistratus effusa munificentia ditare Ecclesias, & exornare Tempa, seu summum lucrum, summamque gloriã aestimare, quauis impensa, nec non quouis labore Ecclesiæ utilitati sapienter prospicere. Consule *P. Ioann. Bonif. in historia Viyg.* Hinc piè admodum ipso die Palmarum huiusce Anni 1615. ex Cathedrali nostra Ecclesia eiectioni sunt in perpetuum illi, qui hactenus eam obambulationibus & confabulationibus suis impiè profanarunt. O factum perpetua memoria dignum! *Matth. 21.* etiam Christus die Palmarum eiecit ementes, &c.

SIGNVM XC.

TEMPORIS EXACTISSIMAM HABERE RATIONEM, illudq; fructuosè & salubriter expendere. *Aureas baras bene collocare.*

1. *Carolus Magnus*, dū manè vestiretur ac calciaretur, non solum amicos salutatum, sed & litigantes admisit, & eorum decedit negotia, insèque dixit, tanta parsimonia temporis erat. *Auentinus lib. 4. Annal. Boiorum.*

2. *Vitoldus Lituaniæ Dux* bellicosissimus, temporis

Q99 4

ris

ris proparcus, supra mēsam iudicabat, & respō-
sa Legatis dabat. *Cromexus lib. 19.* haud dubiè ex-
pendens illud *S. Bernardi ad Serm. ad Schol.* Ne-
mo parui æstimet tempus, quod in verbis consu-
mitur otiosis: volat verbum irreuocabile, volat
tempus irremeabile, &c. Et: Omne tempus nobis
impensum, à nobis exigitur, qualiter sit expensū.

3. *Bias Priensium* Philosophus, Princeps, &
Dux, quærenti quid difficilimū esset mensuratur:
Nihil, inquit, rerum omnium est, quod tam accu-
ratam desideret quàm tempus in metiendo dili-
gentiam: adeo quippe exactè metiendum tempus,
vt neq; rationi quicquam ad bene agendum desit,
neque libidini quicquam ad malè agendum su-
perfit. *Laërt. lib. 1.* Vitæ tempus ita metiendum,
quasi & diu, & parum victuri simus.

4. *Iuliani Apostata Imp.* pessimi hominis, opti-
ma & saluberrima sentētia est: Breue tempus be-
ne & innocenter actum, peccanti immortalitati
anteponendum est. *Epist. ad Orisastum.* Mundus
certè diu valere non est, nec Tempus diu volare:
quoniam Mundus penè exhaustus spirituum vi-
talium & animalium quasi defectu nutat; &
Temporis caput canum est, & alæ eiusdem senio
confectæ, motuque defessæ languent.

SIGNVM XCI.

TRIBVTA, TELONIA, ACCISA, VECTIGA-
lia, exactiones, opera, & seruitia, citra publicā ne-
cessitatem, vel grauiora, quàm populus ferre possit,
non imponere. Si alia via non potest prouideri
necessitatibus Reip. exigenda Tributa

1. *Tiberius Casar*, Publicanis & Præsidib; Pro-
uinciarū onerādas Tributo Prouincias au-
genda

genda esse vectigalia,) suadetibus rescripsit: Boni Pastoris est, non oues excoriare, sed lanam duntaxat sibi retinere: tondere pecus, non deglubere. Solent autem Principes deglubere oues, cum grauioribus exactiōnes subditis imponunt, quam ferre possunt. *Sueton. cap. 13.* Idem quantum Sardiniani erario & fisco pendebant, in quinquennium remisit. *Tac. 2. Annal.*

2. *Nerva & Tacitus Imp.* cum vrgeret necessitas pecunias congregandi, potius vendebant bona patrimonialia, vel ea, quae in seruiēbāt delictijs proprijs, quam populos grauabant. *Dion in Nerua num. 3. & Vopiscus in Tacito.*

3. *Cyrus 1. Persarum Rex* tributum nullum à Persis exegit, ideo Pater ab eis appellatus fuit, quod omni ratione de subditis bene mereri studeret. *Herod. lib. 3.* *Cyrus* aduersus assyrios bellaturus gratia imperij, dilatandi, noluit subditos grauare, sed à Rege Indorum pecunias mutuo petijt, docens subditis exactiōnes non esse imponendas, vbi pecunijs est opus, ad opus voluntarium conficiendum. *Xenoph. de pedia Cyri lib. 3. num. 12.*

4. *Ludovicus 1. Vngariae Rex*, ne plebs ac rustica multitudo grauioribus, quam par est, tributis, ac portorijs à Quæstoribus & Præfectis oneraretur, neue iniquis iudicijs grauaretur, dissimulato sæpe habitu vicos & oppida lustrauit, perscrutaturus mores Publicanorum & Præfectorum, vt non minus Optimatum, quam plebis curam gessisse videretur. Sæpe etiam de moribus regijs percunctabatur, & è simplicium responsis sese ipse quandoque notabat. *Bonfin. lib. 10. dec. 2.*

5. *Alexander Magnus*, cum quidam admoneret, longe

Q99 5

longè

lógè plus vectigalium à ciuitatibus auferri posse, respondit: Et olitorem odi, qui radicitus olera excindat. *Max. Serm. 13.*

6. *Julius Caesar*, victo Pompeio, cunctis Asiæ incolentibus remisit tertiam tributæ partem. *Plat.*

7. Sequi ex remissione vectigalium & tributorum diuitias Prouinciæ docet exemplum *Bela Regis Pannoniæ*: is enim omnibus promiscue vectigalibus leuato populo, tributoque generatim Prouincijs remisso, effecit & nobilitatem, & plebem ditissimam, vt nec minimus quidem rusticus inuentus fuerit egenus, Anno Christi. 106.

Bonfin. dec. 2. lib. 3.

8. *Pertinax Imp.* vectigalia omnia, quæ ad acquirendas pecunias Tyranni excogitauerant in fluuiorum ripis, ciuitatumque portis, per vias, & itinera penitus remisit. *Herod. lib. 2.*

9. *Theodericus Rex Gothorum* remisit tributum Are latensibus, quòd in obsidionis tempore viriliter, etiam cum maxima fame, restitissent. *Castod. lib. 3. epist. 32.*

10. *Mithridates Rex* post primam victoriam contra Romanos obtentam, debita ciuitatibus publica, & priuata remisit, & vacationem quinquennio concessit. *Iustm. lib. 38.* Vide *Cic. lib. 5. d. Attic. epist. 16.*

11. *Hadrianus* sororis Traiani maritus, Imperii cõsequutus à Traiano, publica vectigalia à populo & ciuitatibus debita remisit. *Niceph. lib. 3. c. 14.*

12. Valde acceptus populo Iudæorum fuit *Stella* Syriæ Præfectus sub Tiberio, qui ciuibus Hierosolymitanis totum vectigal fructuum venalium remisit. *Ioseph. lib. 18. Antiq. cap. 6.* contra *Abraham* valde erat exosus Israëlitis, quòd tributa

onera

onera grauiſſima nollet remittere, quare & decem Tribus ab eius regno deſciuerunt, lapidato Adura, qui ſuper tributa Regis erat. 3. *Reg. 12.* Sic & Procleres lapidatus fuit à populo Treuirenſi, quod conſiliū dediffet Theodeberto Regi de imponēdis ſubditis nouis exactiōibus. *Achaus Rex Lydia* cū noua tributa à populo vellet extorquere, in factione populari ſuſpenſus eſt, pedibus ſurſum verſus erectis, & capite in aquas Paſtoli demiſſo. *Quid. in Ibin.* cū bellis frequentibus Fiſco exhausto *Imp. Theodoſius* tributum nouum, præter ſolitum, impoſuiſſet ciuitatibus populus Antiochenus vectigal illud nouum non tulit, & cū exactores cerneret ex ciuibus quodam ſuſpendere, nonnullos crudeliter trahere, alioſque in carcerem conijcere, ſeditionem mouit, & Placillæ vxoris Theodoſij ſtatuum ſuo loco imprudenter deiecit, & traxit per ciuitatem cum opprobrijs ſini per pedes alligatam. †

13. *Periander Corinthiorum Rex* à nemine tributum exegit, ſed reditibus fori & portuum contentus fuit, vt ait *Heracides in Pol.* † *Niceph. lib. 12.*

14. Maluit *Erythrius* Præfectus Imperij ſub Zenone Magiſtratu ſe abdicare, quā maius onus, præter tributa ordinaria, populo imponere: cū tamen Fiſcum exhaustum largitionibus & proſuſionibus Cæſarum, non eſſe ſufficientem ferendis impenſis publicis videret. *Suidas.*

15. Cū exactores tributi ab *Eduardo III. Anglorū Rege* populo impoſiti aliquādo ingētē aceruū eius pecuniæ collectæ, delectandi Regis gratia, coram adduxiſſēt, ille dæmonē circa ipſum aceruū ludētē videre viſus eſt, & ob id huiuſmodi pecuniā, vt rē funeſtā abhorrés, illico auferri ab oculis

oculis, restituique populo iussit. *Polyd. Verg. lib. 8. hist. Angl.*

16. *Q. Pleminium* damnauit Senatus, quod in Sicilia administrator à Scipione relictus, spoliasset exactiōibus subditos, eoque necato, ablata restituta sunt. *Lu. lib. 2. Belli Punic.*

17. *Darius Rex Persarum* iussit dimidietatem tributorum remitti populo, qua benignitate admodum sibi conciliauit subditorum animos, ut merito ab omnibus diligeretur. *Plur. in Apoph. Regum.*

18. De Orbis descriptionis ab *Augusti Casari* Edicto imperatæ causis, & censu, *Cassiodorus lib. 3. epist. 52. Suidas in hist. Baron. in Apparatu ad Annal. & Sigon. de iure antiq. Ital. lib. 1. cap. 21.* De numero censorum sic *Suid. is* ? *Augusto* cum visum esset numerare omnes Romani Imperij incolas, ut sciret quanta esset multitudo, reperit myriades quatuor, centum decem mille, & tredecim viros.

19. *Plotina* maritum suum *Traganum Imp.* monuit, Fiscum esse velut lienem, quo turgescente, reliqua corporis membra decrescunt. *Cal. lib. 4. cap. 18.*

20. *Herodes Iudæorum Rex* tertiam tributorum partem remisit regni sui subditis, prætextu quidem, ut post sterilitatem se reficerent; re autem vera, ut placaret eorum animos. *Ioseph. lib. 15. Antiq. cap. 13.*

21. Notum est vrinarium vectigal *Vespasiani*, & illotum ac illaudatum illius dictum: *Lucri bonus est odor ex re qualibet.* *Iuuen. Satyr. 14. Alexander Seuerus Imp.* lenonum vectigal, & meretricum, & exoletorum in sacrum ærarium inferri ve-

tuiv. *Lamprid.* De Tributo vide *Baron. Tom. 3. Anno Christi. 330.*

22. *Theodosius Imp.* Anno Christi 393. aduersus Eugenium Tyrannum, Occidentale Imperium occupantem, expeditionem parans, non solum nouas exactiones non indixit, (quod Reges ob immensas bellorum expensas facere consueverunt,) sed & recens indicium tributum à Præfecto Pratorio Tatiano, nouo dato rescripto, (*lib. 23. de Annō. & Tribut. C. Theod.*) omnino remisit. Adhæc illata in Fiscū bona reorum tempore Præfecturæ Pratorij Tatiani, vel ipsis reis, vel ipsorum coniunctis restituenda mandauit, gemino ea de dato rescripto, (*l. 12. & l. 13. de bonis proscript. C. Theod.*) in quorum secūdo addit, vt eadem bona, licet alijs donata fuissent, nihilominus redderentur. Hæc, ait *Baron. Tom. 4.* attendant, qui in bellico apparatu non largitionibus & eleemosynis preces pauperum sibi conciliant; sed eorum luctu, ex acerbioribus exactionibus & clamoribus Deum contra se prouocant, & infensum penitus reddunt, secundum illud Psalm 11 *Propter miseriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.* Quia interdum contingit ea ipsos subditos à suis pati Principibus, quæ nec ab hostibus forent aliquando experturi, accidit, vt quatumlibet belli iusta causa præcesserit, illud tamen triste Dominus effari cogatur indignans: (*Isaiæ 1.*) *Heu consolabor super hostibus meis, cum scilicet cogitur, vt ita dicam, Deus inuitus in suos arma conuertere, quæ in hostes exacuerat iustus zelus.*

23. Romæ *Paulus* publicum ærarium ditauit ex hostium spolijs. *Omni Macedonum gaza potitus, tantum pecuniæ in ærarium intulit, vt vnus imperatoris*

peratoris præda finem attulerit tributorum.
 24. *Henricus III. Castellæ Rex*, vectigalia à Proceribus occupata memorabili exemplo liberâs, ærarij iniuria temporum exhausti inopiâ suppleuit, thesaurosque moriens ingêtes filio reliquit, sine fraude, sine gemitu & dolore subditorum congestos, dixitque, populi se execrationes amplius, quàm hostium arma formidare. Vide *Ioan. Marian. de Rege lib. i. cap. 5.*

25. De Ducis Albani nouis vectigalibus, & decimi denarij tributis Anno Christi 1572. in Belgio, quo fonte deriuata clades in patriam; populi que fluxit, vide *Beyerlinck in Chronogr.* Quæ nunquam Albanus in animum induxisset, foret floreret nunc Belgium, non iaceret nunc concitata Religio, non plorarent tot viduæ & orphani, non lugerent amissis tot opibus incolæ, non errarent per orbem tot exules, nec ego pilces Trisalbinos comederem, inquit *Michael ab Isselt in Hist. sui temporis.*

26. *Cominius* ait: Magna est quorundam Principum iniquitas, qui nulla necessitate coacti pecuniam pro sua libidine imperant, & amplum alii satellitium, vt miseram multitudinem in manum contineant, eamque deinde pecuniam temere & voluptuariè profundunt, nullo cum Reip. bono, & de quotidianis sumptibus nihil remittunt, sed suos exhauriunt, & assentatorum stipati sunt turba. Sed est Deus, qui flagitium nullum finit esse impunitum, & crudelitatem in primis detestatur, qui tametsi non loquitur hominibus hodiernis die, sicut præcis illis temporibus, tamen quæ sua sententia, & quid à nobis fieri velit, clarè prescriptum reliquit, ita quidem, vt nemo plane, qui

modò sit sanæ mentis, & qui ad iustam aliquam
peruenerit ætatem, excusandi sit habiturus locû.
Nemo est omnium Principum, qui ius habeat vel
teruncium vnum exigendi à suis, præter consti-
tutum annum censum, nisi populus assentiatur
cum Clero, & Nobilitate. (Magistratus exigens
tributum, tueatur subditos. *Schaßung / Schu-
ßung / sprach Zener Müastischer burger/
rechte/ vnd wol.*)

SIGNVM XCII.

MAXIMAM HABERE CVRAM, VT
sibi subiecti & rectè viuere, & bene vale-
re possit.

Quia rectè olim *Galenus*: Vita non est vi-
uere, sed valere. Nihil menti *Diuius*
contigit, quàm virtus; nihil corpori, quàm salus.
Hinc operis, victus, & aeris rationem habent *O-
peris*, quò moderatè exerceantur: *victus*, quò salu-
briter reficiantur: *aeris*, quò à contagio liberentur
ciues. *Arist. 1. Polit. cap. 7.* In exercitio enim
corporis, in salubritate victus, in amœnitate
aeris, maximè conseruatio sanitatis ponitur, seu
consistit. Hinc boni Magistratus canales & senti-
nas vrbis purgant: non permittunt ciuitatem be-
ne sitam foedissimis sentinis, pestem quæ exhalâ-
tibus sterquilinijs periclitari; sed medicina, quæ
natura dedit, vtuntur. Præscribit autem natura,
vt verrantur ædificia, vt expurgentur sentinæ, vt
remoueantur sterquilinia, vt pro infectis peste
hospitia procul à ciuitate habeantur. Ad hæc, non
permittunt verulis, artis medendi imperitis, vl-
lum medicinæ vsum.

2. Hen-

2. Henricus VI. Germanorum Imp. (quem Nicetas lib. 2. Ammerichum vocat) cum sero cibum caperet, & moneretur, cauendum esse, ne ea re valerudinem laderet, respondit: Homini priuato quoduis tempus ad cibum capiendum esse idoneum, id praesertim, cui assueuerit: Regi, tot curia distracto, si nomini suo respondere velit, satis esse, si vesperi curare corpus liceat.

3. Anno 1489. quo Venetijs sauire pestilentiæ coeperat, Senatus Venetus sananda ciuitate Triumuiros erexit. *Bembus lib. 1. Veneta hist.* Redi enim *M. Aurelius Imp.* scribit ad Pollionem amicum: Omnes in vita molestia tolerabiles, si dum modò sanitas homini sua constet. Magistratus negligentia conspicitur, cum non datur opera, ut ciuitates sint munda, sed oblitæ fimo aut putredine animalium, vel olerum.

4. Aristot. 7. *Pol. cap. 11.* docet, vrbes Orientem & Septentrionem versus salubrius esse sitas, quæ Austrum, seu Meridiem, solisque Occidentem spectant. Salubritas hæc pendet præcipuè ab aere & aqua: ille enim in præcordia, hæc in viscera quotidie missa, vitam & spiritum humanum seruant. Si aer sit purus, & subtilis, spiritus reficiuntur; at si sit crassus, cur ipsum, fons vitæ, suspiratur. Ut aer spiritus viuaciores, ita aqua cibi salubriores & faciliores concoctu reddit.

5. Quoniam verò incuria quorundam Magistratus neque aquarum, neque aeris serua diligentia habetur cura: cum latrinis, stagnis, sententiis sterquilinijs, alijsque fecibus contagiosis aer & aqua sapissimè inficiantur; quibus receptis, citius non aliter, quàm veneno infecti, pestem concipiunt, & exhalant: seueris certè legibus hoc praecautum

caueri debet, vt sordes ciuitatis longiffimè ab ædibus, mœnibus, & portis in arua & agros exportentur. Nam nihil citius, aut periculosius suffocat ciuitatem, quam magna cadauerum & sterquiliniorum præ foribus & portis vrbiũ accumulatio.

SIGNVM XCIII.

VERITATIS AMPLISSIMAM LV. *Veritatem iucri. cem amare, ac propugnare.*

Super quæstione: Quodnam sit omnium fortissimum? illustre certamen sapientiæ tres Darij Assyriorum Regis Satrapæ; custodesque corporis, post regium conuiuium, inierunt: à singulis singulæ sententiæ dictæ sunt: vno eorum *Vinum*, altero *Regem*, tertio *Mulierem*, rem longè potentissimam esse; sed tamen *Veritatem* omnia vincere asserente. Horum postremus factus est primus & omnium sapientum, & Regis ipsius assensu victor pronuntiat; ac præmia sapientiæ, ex pacto decreta, vt purpura vestiretur, auro biberet, Regis amicus salutaretur, &c. 3. *Esd.* 3. & 4. *Ioseph. lib 5. Antiq. cap. 3.* Rectè ergo *Cicero in Vatin.* ait: Tantam semper potentiam veritas habuit, vt nullis machinis, aut cuiusquam hominis ingenio, aut arte subuerti potuerit; & licet in causis nullum patronum, aut defensore[m] obtineat, tamen per se ipsa defenditur. *Syr. 4. Pro anima tua ne confundaris dicere verum.* Vide locum de Adulat.

Hanc ob causam boni Magistratus nunquam permittunt, vt spes eos abducatur à vero, vel metus;

R. F. r tus;

tus; neque vt dissimulent, ac reticeant publicè vtilia, ponderantes etiā illud S. Augustini ad Cæsulanum: Quisquis metu cuiuslibet potestatis, vel lucri cupidine ductus, veritatem occultat, iram Dei super se prouocat: quia magis timet hominem, vel caducas res magis amat, quàm Deum. Vide lib. 1. de Ciuit. Dei cap. 9. Poenas restituentium veritati vide in *Theatro hist.*

1. *Phocion* Atheniensis vir clarus, cum Oraculo constaret, esse Athenis virum, qui à concordia ciuitate dissentiret, quærentibus & indignantibus multis: *Quæso*, inquit, *quiescite: ego ille sum, quem queritis: nam mihi nihil eorum, quæ agitis, placet.* Morte illi constitit veritas, sed æternis monumentis famam consignauit. *Plut. Herod.*

2. *Fridericus Imp.* tum demum saluam Rempublicam dicebat: si Senatores de rebus consultati, in vestibulo curiæ simulationem, ac dissimulationem deponerent; quasi diceret, vbi exclusa veritate simulatio recipitur in Concilijs, confirmatū esse de Rep. *Aeneas Syl. lib. 3. de reb. Alp.*

3. *Philippi II. Burgundionum Ducis* Cancellarium quidam, cum super re rationi atque æquitati consentanea consultaretur, omnesque eò propo-

Veritate, & dicendi libertate gratia Principi non amittitur, rent, vt annuendum iudicarent, solus reclamauit, vltroque Sigillum Duci remisit, sarius exilsmans, omnem dignitatis splendorem potestatem quàm iniquo instituto, eoque conscientiam mandicante viuere. Quæ quidem viri integritas Duci ad eò placuit, vt cum maioribus etiam honoribus donandum paulo post reuocarit. *Annal. Burgund. in Philippo.* Vide in *Specul. Cleric. Exemplum Phil. Cardinal.*

4. Apud *Tacit. lib. 13. Annal.* cum Nero ve-

omitti iuberet, Senatores apertè reclamāt, dis-
 lutionē Imperij docendo, si fructus, quibus Resp. *Libertas sa-*
 sustinetur diminuerentur: atque id quidē multū *le prudenti-*
 prius laudata eius magnitudine animi. Nam vt *condita.*
 ferrum ignis vi mollitū frigidā laxatur, duritiēq;
 consequitur: ita amicis, postquam laus eos cale-
 fecit, paulatim reprehensio libera adhibenda est.
 Sic quando Magistratus vident aliquid tēdere in
 perniciē Reip. vel aliās esse iniustū, tacere nō de-
 bent, sed expresse contradicere: etiamsi maior
 pars contra sentiat: quia sperādum est, alios etiā,
 veritate audita, suā mutaturos sententiam: quo-
 niam ea veritatis vis est, vt deniq; omnia vincat.
 Et alij in similibus rebus cordatiōres sient, cūm
 videant non deesse, qui audeant pro bono com-
 muni: contradicere: imō & alij eiusmodi exēplis
 animosiores fortioresq; sūt; vt sæpe in pugna
 qui fugiebant vnus audaciā ac robore reuocan-
 tur, viresq; & animum sumunt. Denique si ni-
 hil aliud, Magistratus qui hoc facit, officium su-
 um facit: quōd si deinde alij impediāt, ipse culpa
 vacat, qui certē est fructus cōsciētiē vel maximus
 5. Apud *Homerum*, Iliad. 9. *Achilles* perinde vt
 mortem eos odisse se affirmat, qui aliud sentiunt,
 aliud loquuntur: ac talia sūt plerumque heroica
 ingenia, aperta, inimica simulationum.
 6. *Pythagoras* dicebat: Duo esse hominibus da-
 ta longē pulcherrima, veritatem amplecti, & a-
 lijs benefacere: & addebat: vtrumque cum Deo-
 rum immortalium operibus comparari posse.
Aelian. lib. 12. Var. cap. 59.
 7. *Prisci Aegyptiorum Sacerdotes*, quōd Princi-
 pē suū, quē omniū optimum atque æquissimū esse

Rrr 2

opor-

oportebat, monerent, in omnibus semper veritatis habendam esse ratiossem, sapphirum, quæ veritatis nomine nuncupatur, collo eius appendebant, vt istius gemmæ recordatione, veritatis niquam limites transiliret. *Idem lib. 14. cap. 34.* vitanam potius in animo inficam & infixam veritatem habuisset. Apud eosdem *Aegyptios* periuri capitali pœna puniebantur, (teste *Diodoro* *siculi lib. 1. cap. 6.*) quodd & pietatem in Deum violarent, & fidem inter homines tollerent, maximum vinculum societatis humanæ. Apud *Indos* de periurio conuictas, manuum pedumque digitis, & extremis membris decurtabatur. *Alex. lib. 6. cap. 10.*

8. *Ferdinandus II.* Arragoniæ Rex nihil vnquam tam detestabatur, quàm periurium, quàm fallaciam: crebris enim sermonibus iactabat: malle mori, quàm foedari. *Aeneas Sylu.* Sic & *Alphonso* Arragoniæ Rex, cum *Rogerus Pallantiæ* comes ei diceret, in animo sibi esse, Ioannem Castellæ Regem ipsius hostem confodere, foreque id sibi (si modò annuat) per facile, præclare respondit: Non per scelus, sed virtute gloriam quærendam esse. Se enim non solum pro Castellæ atque Hispaniæ dominatu; se ne pro totius quidem Orbis imperio adipiscendo tam crudele detestabatur, quæ facinus permissurum.

SIGNVM XCIV.
VESTIVM LVXVM EDICTO COHIBERE, & refecare, vt in ijs retineatur mos fidelissima vetustatis.

I. *Dionysius Syracusanus* Iunior, cum singulos malefactores grauissimis afficeret supplicibus.

cijs, his tamen præsertim ignoscebat, qui pretiosarum vestium & ornamentorum fures essent, quò facilius Syracusani à luxu abstinerent: ad eò exosam habuit in omni cultu luxuriam. *Guido Birtur. Vide Liu. de lege Oppta, & Aelian. lib. 14. var. hist. de Lacedam. & Athen. lib. 12. cap. 6. de Syracus.*

2. *Tiberius Casar* vsum sericarum vestium interdixit: *Dion.*

3. *Alexander Seuerus Imp.* ne coniugem quidem pretiosioribus uti gemmis, quàm cæteræ Romanæ ciues solebant, permisit: (ne alias suo exemplo ad luxum incitaret:) & si quæ dono datæ erant, eas vel vendi iussit, vel templis donauit. Affirmabat enim minimè se velle, ut à coniuge sua pompæ atque profusionum exempla proficerentur. *Fulgos lib. 4. cap. 1. Bruson. lib. 3. cap. 13.* Cùm *Seuerum Imp.* quidam viliorè amictu contentum admirarentur, respondit: Imperatoria Maiestas virtute constat, non corporis cultu. *Spart.*

4. *Ioannes Ducas Imp. Orientis,* videns Romanas diuitias in peregrinas ac sumptuosas vestes, sericas, Assyrias, Babylonicas, atque Italicas, vario ac solerti artificio confectas, effundi, decreto sanxit, ne quis subditorum ijs vteretur, nisi ipse, quisquis esset, cum omni familia, in ordinem cogi, ac notari ignominia vellet: sed ijs contenti essent, quas Romanæ prouinciæ ac manus præberent. *Gregoras lib. 2. Bonsid. lib. 3. hist. Byz. ant.*

5. *Ludovicus Pius Imp.* vsum auri serici què præcipuè militibus ademit. Si quem in exercitu sericatum aut inauratum cõspicatus fuit: Eho mortalium stultissimè, non satis est tibi, inquit, ut so-

lus pereas, nisi & res tuas hostibus tradas, atque eos locupletes, quò diuicius faciliusque nobis resistant? Exteros habitus Edicto prohibuit. Dicere solebat, portentum abominabileque inferorum ludibrium, Aris addictum, deuotumque sacris, qui Paupertatem Christi amplecti, Crucem eius portare deberet, ad gloriam luxumque prophatorum aspirare. *suent. lib. 4. Annal. Boior. vide synodum Anno 820. Aquisgranum habitum.*

6. *Octavianus Augustus* Edicto prohibuit, ne quicquam nisi Senator, quiq; in Magistratu esset, purpuram gestaret, quam iam vulgo gestari videbat. Ipsemet simplici, (ab vxore, sorore, filia, & nepotibus confecto) amictu utebatur, sui que se secus facerent, grauiter ferebat, & licentiores in filia sua Iulia reprehendit. *Macrob. 2. Saturn. cap. 5. Sueton. cap. 37.* ait eum dixisse: Vestitum infige ac mollem superbiæ vexillum esse, nidumque luxurix *Iulia Augusti Caesaris* filia, immoderato vestitu & licentiore habitu superbiens, dum patris adit frugalitati inseruientem, eum maximè offendit. At cum postero die honestiore vestitu induta patrem salutasset, *Augustus* dixisse fertur: Quantum in filia Augusti probabilior hic est cultus, quam festernus? cui respondit: Rectè quidem, sed hodie me patris, heri verò viri mei oculis ornari. *Macrob. ibid.*

7. Cum *Dionysius Sicilia Tyrannus* filiabus Achudami vestes splendidas, multiq; pretij dono misisset, recusauit accipere, dicens: Vereor, ne hoc amictu puellæ mihi turpes, vel deformiores videantur. Intellexit vir prudens, virgines vultu cultu melius ornari, quàm simplici sericis, gemis, & auro dehonestari magis, quàm ornari; propterea

rea quod vestium luxus arguit animum parū sobriū, & intuentium animos ad libidinem sollicitat citius, quā ad honestam opinionem. Decet autem vt virgo tota & vndique virgo sit, nec vlla ex parte det corruptæ mentis significationem. *Plut.* qui & *Lysandro* hoc dictum tribuit. Vide locum de *Humilitate*.

8. *Ioannes Comnenus Imp.* luxum vestium ac mensarum tanquam corruptelam ac vitæ pestem à Palatio pepulit. *Nicetas Choniata*.

9. *Zaleucus Locrensis*: Mulierem, inquit, liberam vna duntaxat pedissequa comitari debere, nisi cū temulenta fuisset: nec urbem noctu egredi, nisi cū moechos adire pararet: neq; aureis circumponi ornamentis, neq; contextis indumentis arteque laboratis venustari, nisi cū scortari, atq; amatorem sibi moliri studeret: neq; viros aureis annulis splendescere, nisi cū lenocinari, aut adulteriæ committere niterentur. Atque ita facilis poenæ genere (vituperio probri) perniciem delictarum omnem, atque intemperantiæ labem coercuit. *Diod. lib. 12. De Syracusanorum lege in luxum vestium Calius lib. 7. cap. 10. Antiq. lect.*

10. *Geradas Spartiata* dicebat nullum apud *Lacedæm.* esse adulterum, subtractis Veneris irritamentis splendidis vestimentis. *Aelian. lib. 14. var. hist. cap. 7.* apud *Lacedæmonios*, ait, in luxum vestimentorum non solum leges latæ erant, sed *Ephoris* etiam mandatum, vt quotidie inspectiones obirent vestimentorum, & si quid in illis fortè à decenti iustoque ornatu alienum inueniretur, delinquerent iuxta legis rigorem punirent. *Clem. Alex. l. 2. Pad. c. 10.* eos laudat, quod

solis meretricibus permitterent floridas vestes,
& aurum mundum gestare.

11. *M. Cato Censor* voluit, vt sumptuosè vestiti
maius tributum penderent, vt cùm viderent fru-
gales minus tributi ferre, luxum deponerent.
Plut. in Catone.

12. *Aurelianus Imp.* Holoferica veste nunquam
vltus est, nec alium vti permittit se Principe.

13. *Alphonsus Aragonum Rex* cùm vestitu cultu-
que corporis non multum discreparet à popula-
ribus suis, admonitus à quodã, vt Regio ornata
incederet, respondit: Malo moribus & authori-
tate meos excellere, quàm diademate & purpura.
*Panorm. lib. 1. de rebus gestis Alphonsi, AENEAS SYL-
DE EIUS DICTIS.*

14. *Henricus II. Imp.* cognomento *Claudus*,
si quando hominem adspiceret vestitu superbi-
entem: Te, inquit, *vermes, vestimenta verò tua in-
nea comedent.*

15. *Rudolphus Habsburgensis Comes* tam omnia
vestibus ornatus erat negligens, vt laceras, et-
iam non abijceret, sed refartas in publico gestat
non erubesceret.

16. *Theodosius, Arcadius, Honorius, & alij Impera-
tores*, tam mulieribus, quàm viris cuiuscunq; co-
gnitatis vsu vestium sericarum purpurarum in-
terdixerunt, sancita in venditores poena mortis
& publicationis bonorum. *lib. 1. C. qua res veni-
In nouatio vestium, est non obscurum omen vel
mutandæ, vel affligendæ Reip.*

17. *Vespasianus* ipsam etiam vnguentorum fra-
grantiam insigniter taxauit. Ne quàm, ait *Suet.*

18. occasionem corrigendi disciplinam præte-
mitteret, adolescentulum fragrantem vnguentis
cui

cum sibi pro impetrata Præfectura gratias ageret, nutu aspernatus, vocæ, etiam grauiſſima increpuit: *Malleꝝ alium oboleuiſſes*, litterasque reuocauit. Ipſemet habitu neglecto, & vix à gregario milite differente utebatur. *Suet. De poeniſ.* Luxus veſtium vide Theatrum hiſt.

18. *Philippus* cognomento *Pulcher Gallia Rex* varias ſanciuir leges veſtiarias, & inter eas, Ne quis veſtes ſericas geſtaret, ſed tantum veſte lanea uteretur, cuius vlna non excederet valorem 25. ſolidorum. *Rebuff. ad Conſt. reg.*

19. Anno 1601. *Henricus IV.* circa annum 1549. *Henricus II.* & Anno 1560. *Carolus IX.* Ediſtum promulgauere, vt qui mercatores pannos ſericos, fidem emptoris ſecuti, venderent, legis actione carerent. De *Henrico II.* narrant hiſtoriæ, tibialibus biſſinis nunquam vſum fuiſſe. Vide Cod. *Henrici III. & IV.*

20. *Carolus V. Imp.* tum in Germania, tum in Belgio vſum ſericæ veſtis certis ſolum perſonis, habita cenſus & honorum ratione, permiſit. Conſtit. *Imp. cap. 11. & ſeqq.* Ipſemet non temere aliter viſus eſt, quàm in amiculo laneo & plebeio. *Guilhel. Zenocarus.*

21. *Caroli huius auus Ferdinandus Hiſp. Rex* vſus longarum ac ſericarum veſtium, nec non promiſſorum capillorum ſtudioſis omnibus interdixit. *Roma* olim lex veſtiaria fuit lata *Dion lib. 49. Sueton in Iul. Caſar. Seneca 7. de Benef. Plin. 5. cap. 17.*

22. In aula *Constantinopolitana Andronici Iunioris* talis fuit veſtitus, vt non Græcorum amplius; ſed Latinorum, Syrorum, & aliorum eſſe videretur. Vnde prudentiores ſunt ominati, mu-

tationem magnam, aut interitum Imperij instituit. Neque eos opinio sefellit. *Gregoras lib. 2.*

23. Antequam *Alexander Magnus* in Persas expeditionem instituit, *Darium* ferunt Persicam cinacis vaginam mutari iussisse eam in formam qua Græci eo tempore utebantur. Vnde Chaldei vaticinati sunt, ad illos Persarum Imperium transferendum, quorum Rex esset vaginam imitatus. *Curtius lib. 3.*

24. *Arnoldus Dux Geldria* nunquam sericam vestem induit, vltus lanea Londina. Tandem accipiens sericam villosam à Philippo Duce Burgundionum, eam quasi ludibrio habuit, & semel tantum toto anno induit. *Cyprianus de habitu* Virginitatis ait: Manus Deo inferunt mulieres, quando quod Deus formauit, ipsæ reformare contendunt. Deus videre non poteris, quando oculi, vel facies, aut crines tibi non sunt, quos Deus fecit, sed Diabolus infecit. *Clemens Alexand.* inquit *Pæd. 3.* Ebrius sum esse & vinosum, etsi sunt magna vitia, non tamen tanta, quantum est nimium sui ornatus studiū. Mensa plena, & frequētes calices satis ad implendam ingluuiem: at qui auri, purpura, gemmarum nimio studio tenentur, his nec quod super terram, nec quod sub terra est aurum sciscerit. *Iulianus*, apud *Ammian lib. 25.* ait: Turpissime sapienti, cum animum habeat, capere iacet ex corpore.

25. *C. Caligula* utebatur eodem tegmine & vestitu, quo cæteri, idque ad concilianda vulgi studia. *Tacit. 1. Annal. Germanicus Imp.* incedebat sine mitre, & pari cum Græcis amictu. *Idem lib. 2. Tacitus Imp.* consimili cultu cum alijs fuit, adeo ut toga, qua priuatus vsus erat, in Imperio

nunquam vteretur. Holoferica etiam veste viris omnibus interdixit. *Vopiscor.*

In publicis tamen coetibus priuatam Principes & Magistratus possunt excedere elegantiam: iuxta illud *Isocr. ad Nicocl.* In vestitu, & corporis ornatu splendidus esto, vt qui viderint, ob adspetum regno te dignum iudicent. Hinc cum *Ludouicus XI. Gallorum Rex* ab Hispanis (qui cum Rege Castiliæ Lutetiam venerant) rideretur, quod vili panno coloris impluuiati indutus esset, idq; resciret, nullo postea Principi, imò ne Legatis quidem copiam sui fecit, nisi cultu decoro, & habili ad Regiam Maiestatem. Suasit etiam *Pulcheria* fratri *Theodosio Imp.* ne vnquam in publicum congressum prodiret, nisi magnificus esset, & splendidus. *Niceph. lib. 14. cap. 2.*

Fœmineus sexus pauonis caudâ amat, & excessum in plumis & ornamentis (si non sit habena) quærit, vt de fictis ipsius crinibus in capite, de monstrosis linteolis in collo, de vanis tabulis in pectore, de sericis caligis ac lyripipijs in pede, de crinibus more Sycambri in nodos contortis, de fertis & tortibus in collo, de fulgentibus auro & gemmatis cadauerû integumentis, de alijs prodigijs pigmêtis nihil dicam. Viros certè deceat habitus modestus & grauis. Quid enim, quæso, aliud sumus, quam bella vermium sterquilinâ? Moriendum nobis est, & in sepulchro omnis forma fœtor & putredo contagiosa erit. Fallax est omnis species corporis, & tanquam umbra fugax; virtutis solùm forma in sempiternum viuet. Hinc summi Principes, vili ac tenui admodum amicti vestitu, res magnas gesserunt. *Hemicus Hæstia Landgrauus,*
nigra

nigra plerumque lanea veste contentus, in pilis gestare solebat argentum siphuculum, qui duobus (quarum receptaculum fuerat) pennis gallinaceis exornatus videbatur, Heroi maximum ornamentum. Eius vxor nunquam purpurata, ne quisquiliata incescit; sed simplicibus vestimentis laneis nigris vsa est. Sic & *Philippus Comes in Katzenelenbogen* in arce sua Hadamaria contentus simplici, sed mundo rerum apparatu, fagnis patinis, ligneis cochlearibus, tornacilibus puculis, & quernis Candelabris vsus est. Hinc frugalis hic Comes omnia granaria frumentis, pauptuaria penoribus, apothecas vinis, arcas argento atque auro plenissimas habebat. Vnde quidam cum illo pactus, se nummum aureum daturum, pecuniam, & aureum thesaurum sibi videlicet liceret. Comes non solum videndi, sed etiam quantum vnico raptu posset, auferendi potestatem obtulit: auidus praeda manu thesauro iniecit, sed spe frustratus abiit, nullo cum fructu, nec cum digitorum & vnguium detrimento.

SIGNVM XCV.

CAETERIS DORMIENTIBVS VIGILARE, & vigilantiam suorum excitare.

Vigilantem offe.

1. **H**omerus *Iliad*; K facit Agamemnonem Dagem, caeteris dormientibus, solum vigilantem.
2. **R**ex *Persarum* puerum habebat cubiculi qui mane regium thalamum ingressus, his rebus illum expergefaciebat: Surge Rex, ac negotia

cura, quæ te Mesoromasdes curare iussit: vel cura populum tibi commissum. *Plut. adu. Ducem imperitum.*

3. *Epaminondas* Thebanus, cum Thebani ciues festis quibusdam diebus ludis & comotationibus indulgerent, solus vigil ac sobrius arma lustrabat, vrbisque obambulabat in cœnia. Rogatus, cur id faceret, respondit, sobrium esse se ac vigilare, quod reliquis liceret temulentos esse, ac dormire; seu ebrietati, ac desidie vacare. *Plut. ibid.*

4. *Carolus Magnus* noctu dum in cubili cubaret, capiti pugillares supponebat: si quippiam utile in mentem veniebat, annotabat, ne memoria laberetur. Somnum quater aut quinque non solum expergiscendo, sed surgendo etiam interrumperebat. *Auent. lib. 4. Annal. Boiorum.*

5. *Alcibiades* Atheniensis ciuitate sua à Lacedæmonijs obfessa, veritus negligentiam vigilum, denuntiauit his, qui in stationibus erant, vt obseruarent lumen, quod nocte ostensurus esset ex arce, & ad conspectum eius ipsi quoque lumina attollerent: in quo munere qui cessasset poenam daturum. Dum sollicitè expectatur signum Ducis, peruigilatum ab omnibus, & suspectæ noctis periculum euitatum est. *Front. lib. 3. cap. 12. & Pohlen. lib. 1.*

6. *Iphicrates* Dux Atheniensis, cum præsidio Corinthum teneret, & sub aduentum hostium ipse vigilias circumiret, vigilem, quem dormientem viderat, transiit cuspide. Quod factum quibusdam tanquam sæuè increpantibus: Qualè inueni, inquit, talem reliqui. Est enim somnus mortis imago. *Frontin. ibid. Vide Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 12.* qui adscribit *Epaminondæ*.

7. Cùm

7. Cùm sub *Leone V. Imp.* Constantinopolis inter
ferocissimas gentes plurimis esset periculis ob
noxia, in triuijs ac plateis vrbs habebatur cultu
dix: quicumq; post crepusculũ deprehendebatur
cæsus verberibus trudebatur in carcerẽ, donec illi
lucesceret. Imperator vigilũ volẽs experiri filius
noctu solus è Palatio, habitu mutato, sese promi
puit. A primis deprehensus custodibus, quò pro
ficisceretur rogatus, lupanar se petere responde
à quibus se 12. aureis redemit, cùm carcerem
verbera minitarentur. In secunda itẽ custodia
prehensus, 20. se liberat aureis: in tertiã cùm in
disset, pugnis flagrisq; cæsus, carceri traditur. Al
euntibus reliquis, cùm iam illucesceret, custodi
rum magistro multis vix tandẽ signis confirmat
Imp. se esse. Duabus illũ auri libris donatũ, iubet
dicere custodibus, quẽ noctu cepisset, carcerem
fracto, fugisse. Manẽ Imperator custodes vrbs
uocat: nũ quis nocte præterita sit deprehensus,
terrogat. Qui pretio erant corrupti, nihil se
vidisse, aut audisse, asserunt. Qui verò *Leone* cu
custodiã mæcipauerãt, sese quempiã reperisse
tentur, & flagris onustũ carceri tradidisse, se
fracta custodia aufugisse. *Leo* remotis famul
bus, dorsũ ex flagris liuidũ custodibus ostendit
eosq; magnis muneribus locupletauit: per
verò alios bonis multatos, vrbe expulit, ac
suam hoc astu tutissimam reddidit, custodibus
semper præsentia Imperatoris expauescẽtibus.

† *Custodia*
nm ex Zo-
nara.

8. Duorum *Regulorũ* filij adolefcẽtes in
te Prætorium noctu excubare, quòd *largus* ap
vino indulserant, somno graui opprimuntur. *Ca-*
rolus Magnus, vt eius mos erat, euigilat, nocturnũ
paucis clã castra circuit, explorat, nũ omnia
sunt.

fiant. Vbi somno prepeditos offendit, ad tabernaculum redit. Postridie concilio vocato, sciscitatur, quidnam is comeruerit, qui Principem & caput Francorum hostium manibus exposuerit. Illi primi sententiam rogati, huiusmodi hominem capitali supplicio condemnant. Carolus illos grauius obiurgatos, ignominiaque notatos exauthorat. † *Auent.*

9. *Aristippus* apud *Xenoph.* formans virum, qui *lib. 4. An.* suo tempore Reip. habenas sumpturus sit, facit eum *nal, Boiorum.* non multo somno utentem, sed vigilantem, noctemque negotijs diuidentem. Seduli, vigilantes, & industrii Magistratus, improbis, tum hostibus, tum ciuibus sunt terrori: grati bonis, seu in admiratione & pretio apud bonos, & sibiipsis ac Reip. utiles. (*Plato 7. de Leg.*) Omnium officiorum laus, imò vita, in diligentia consistit: (*Osor. 4. de Regis Instit.*) neque inferiorum ordinum culpam ad vltimos magis, quam ad superiores rectores referendam sunt. *Leo Magn. epist. 86.* Vigilantia & labor sunt vera generosi animi nutrimenta.

10. *Vespasianus Imp.* reprehensus à medicis, quòd malè habens, Imperatoria negotia tractaret, respondit: Imperatorem stantem mori oportet. *Sueton. Augustus* ius assiduum ipse, etiam in noctem interdum, idque valetudine afflictam, dixit. *Idem.* Somnus multus neque corporibus, neque animis, neque rebus gerendis à natura est aptus. Ut incuriam Magistratus, id est, eorum, qui in specula ciuitatis vigilat, ciuibus est exitio: ita vigilans timor, Reip. magno presidio est. Facile enim hostis timentes non inuadit, de repentino vigilantes non opprimit; qui enim timent, Reip. globum semper in cubrijs ferunt: hostium insidias non solum remotè, sed etiam quippe instructas vident.

SIG.

SIGNVM XCVI.

Vindictæ nō
esse cupidū.

A VINDICTÆ CŪPIDITATE
abhorrere.

1. **L**udovicus XI. Gallorum Rex, cū à suis
leneretur, vt iam ad regnum accitus, om
iniurias, quas dum Aurelianensium Dux fuit
acceperat, vindicaret, respondit: Nō decere
lorum Regem iniurias Ducis Aurelianensis
dicare. *Scip. amer. s. diss. disc. s.* Rectè etiam
Plato, de Repub. oportere Iudices duo hæc
per ob oculos sibi proponere, vt in ferēda de
tunis aliorum sententia auaritiā; in castig
hominibus vindictæ cupiditatem nullam
ferant. Vide loc. *de calumn. & conuictis.* In
vindictantium iniurias vide in *Theat. hist.*
2. *Vlysses* sciscitanti num ex inimici Aiace
bie & calamitate voluptatem caperet, re
dit, sibi triste id spectaculum videri. Quam
moderationem *Minerua* laudat apud *Sophocle*
in *Aiace*, cū inquit: Si hoc animo semper
ris, superis charus eris, & vitam feliciter e
tuam.
3. *Dion Syracusanus*, etsi identidem in eū
actus esset, tandemq; à ciuibus in patriam
catus, minimè tamen vltū iuit iniurias à patri
libus sibi illatas: imò *Heraclidem* hostem
næ dignitati restitui mandauit: cū *Sapientia*
nes (vt aiebat) malos emendari, & multat
dem beneficijs videamus. *A Emil. Prob.*
4. *Epaminondas* ciuium suorum iniurias sem

patientissimè tulit, dicens: nefas esse patriæ irasci,
vt parentum iniurias vlsci pietas vetat. *Idem.*

5. *Iulius Casar* simulates contra nullos tam gra-
ues vnquam excepit, vt non oblata occasione libes
deponeret. Pompeio inimico statuas à populo de-
iectas cum reposuisset, Cicero dixit: Cum statuas
Pompeij collocasti, ò Casar, tuas constabilisti.
Plut. de vit. cap. ab inimic.

6. *Vespasianus Imp.* offensarum & inimicitiarum
minimè memor, vel executor: Vitellij hostis sui fi-
liam splendidissimè maritauit, dotauique, &c. † *Suetonij*
cap. 14.

7. Cum *M. Bibulus* in Prouincia Syria morare-
tur, duos egregiæ indolis filios à Gabinianis mili-
tibus occisos esse cognouit. Quorum interfecto-
res ad eum vinctos Regina Cleopatra misit, vt
grauissimæ cladis vltionem arbitrio suo exige-
ret: at ille oblato beneficio, quo nullum maius
lugenti tribui poterat, dolorem moderationi ce-
dere coëgit, carnificesque sanguinis sui intactos è
uestigio ad Cleopatram reduci iussit, dicendo: po-
testatem huius vindictæ non suam, sed Senatus es-
se debere. *Val. lib. 4. cap. 1.*

8. *Ludouicus XII. Gallia Rex* vnum hoc ingenuè &
maximè principio administrationis vouisse dici-
tur, ne vnquam iniuriarum, quæ ab inimicis priua-
tus acceperat, vltor ipse ac vindex esset: sciebat e-
nim cum Consule illo Romano: iniuriam, etsi iu-
stam, minimè tamen in Magistratu exercendam.
Lin. lib. 42.

9. *Fridericus Imp.* victis in Hungaria Gunziesi-
bus: Magnum, inquit, actum est opus; nunc autem
maius restat, vt vincamus nosmetipsos, atque vl-
ciscendi cupiditati frænos imponamus. *AEnas*
Sylu. 2. de gestis Alphonsi.

Sff

SIG-

SIGNVM XCVII.

VIRGINES MAXIMIS HONORIBUS PROSEQUI.

1. **C**VM Augustus Imp. recensito Equitum Romanorum numero, inuenisset superiorem numerum illorum, qui cælibes essent; quàm eorum qui haberent vxorem, grauiſſima oratione coniugium cum primis laudans, coelibatum deinceps vehementer exagitauit, quòd scilicet Vrbe bella ciuilia ciuibus exhausta, eandem sobolifœcunditate suscepta, vt olim, florentissimum numero ciuium cupiebat: itaque sicut coniugum præmijs ac priuilegijs honorari, ita & Coelibatum pœnis voluit notari. Non solum autem pœnis coelibum voluit esse immunes, quæ perpetuam virginitatem seruassent; sed, inquit *lib. 56.* eisdem eadem quæ matribus præmia largitus est. Oderat in primis fictum coelibatum, vnde pro concione in illos inuectus, qui simulacrum colerent, exemplo Vêstaliûm virginum, quæ ac illas esse puniendos, iisdemque supplicij subiiciendos, si pudicitiam non seruassent, est comminatus. Rectè igitur *S. Hieronymus contra Iovin. lib. 1.* pluribus docet, apud Græcos, & Barbaros, tam Poëtis, quàm Historicis monumenta semper ante omnia fuisse commendatam Virginitatem, quæ iam Christi Dei & hominis admirabilem conceptione ac partu nobilitata atque insigni exaltata, ad summum celsitudinis fastigium prouecta Præmia Virginitatis vide in *Triumpho*

2. *Constantinus Magnus* sanctas D^ei Virginitatis

plurimum colebat, & ex publico alebat. Maximis (ait *Euseb. Vir. Constant. lib. 4. cap. 28.*) eos honoribus prosequeretur, qui vitam suam cælesti Philosophiæ dedicassent. Sanctissimum ergo perpetuarum Virginum cœtum constanter colebat, quod in earum mentibus DEVM ipsum, cui se consecrarent, inhabitare crederet.

3. De eiusdem matre *Helena* ait *Ruffin. lib. 1. cap. 8.* Virgines, quas ibi (Hierosolymis) reperit Deo sacratas, inuitasse ad prandium, & tanta eas deuotione curasse dicitur, vt indignum crederet, si famularum vterentur officijs; sed & ipsa manibus suis, famulæ habitu succincta, cibum apponeret, poculum porrigeret, aquam manibus infunderet, & Regina Orbis, ac mater Imperij famularum Christi se famulam deputaret. *Baron. Tom. 3. Anno Christi 326.* Idem tradunt, *Theod. lib. 1. cap. 18. Socr. lib. 1. cap. 13. & Sozom. lib. 2. cap. 1.*

4. *Iouianus Imp.* aduersus raptores sacrarum Virginum seuerissimum dedit rescriptum. Misit, ait *Sozom. lib. 6. cap. 3.* Edictum, quo iubebat, vt qui sacram Virginem vel ad nuptias contrahendas pellicere conaretur, vel lasciuo quodam obtutu aspiceret, maximè si per vim rapere tentaret, capitis supplicio mulcetur. *Baron. Tom. 4. Anno Christi 363.* Non minus seueram legem aduersus raptores virginum & viduarum ediderat Anno CHRISTI 320. *Constantinus Imperator* quæ extat in *Cod. Theod.* (vt & iam dicta Iouiani.) Vide *Baron. Anno Christi 320. Constantius & Constans* Constantini filij capitalem sententiam raptoribus, ac complici

plicibus irrogarunt, l. 2. de rapt. Cod. Theod. vide Baron. Anno Christi 349. Valentinianus & Valens sacras Virgines & Viduas, nec nō pupillos extortos voluerunt à censu capitationis. l. 4. de Cap. Cod. Theod. vide Baron. Anno Christi 365. Etiam Justinianus Imp. Virginum raptos capite pleget, dos statuit. l. 1. C. de rapt. Virg. vide Baron. Anno Christi 528.

SIGNVM XCVIII.

*Virtutis
amantem
esse.* DE VIRTUTE MAXIME SOLICITUS
esse, (non de generis nobilitate,) & prudenter
alios ad Virtutem inflammare.

Magistratus debetur viris virtute præstantibus. 1. Cùm se habeat ad subditos, vt ceteris animali, & Deus quodammodo in vniverso, vt illos virtutes diffundat, & vt pater eorum bene provideat. Vt enim formicæ aestiuo tempore gregna in cauernas deferunt, pro futuro hyemis necessitate: sic Magistratus subditorum incolumitas incumbere debet, & vt necessaria eis non debeat atque ad eam omni arte, ingenio, viribus, induit vti debet, vt nauem Reip. ad portum tutum decat, nec proprium periculum euitabit, vt communi salutis prospiciat. 2. Adhæc decorum est, vt virtute emineat, qui dignitate micat. Vnde Cyprianus (apud Xenoph. lib. 8. padesa Cyri,) non censetur quam conuenire imperium, qui non melior est, quibus imperaret. Arist. 7. Polyt. cap. 10. Vt enim elementa & corpora inferiora motu constanti sphaerarum, ob ipsarum naturam nobilitatem absque repugnantia obediunt: sic populi libere

ter se illi subijciunt, in quo eminens virtus micat. *Liuius*: Vinculum, ait, fidei est melioribus parere. Et *Dionysius*: Aeterna naturae lege receptum est, ut inferiores praestantioribus pareant. 3. Quales etiam in Rep. sunt Magistratus, tales solent esse ciues, Etenim,

*Regis ad exemplum totus componitur Orbis:
Mobile matatur semper cum Principe vulgus,*

ait *Claudianus*. Omnia dicta & facta Principis rumor excipit. *Seneca* 1. de Clem. Quidquid enim faciunt Principes praecipere videntur, (ait *Quintil. declam.* 4. & *Velleius lib.* 11.) Vnde & non solum ipsi vitia concipiunt, sed etiam in ciuitatem infundunt, plusque exemplo, quam peccato nocent, ut *Cic.* ait *lib.* 3. de Leg. *Philo lib. de Charitate*: Ut ad prosperam nauigationem, ait, opus est bono & perito gubernatore: sic in Principe requiritur virtus, ad Reip. bonum. *Laert. lib.* 7. ait: Bonum esse debere Principis eruditorem, cum non ipsius duntaxat, sed & totius populi sit eruditor, ut qui eum semper imitari studeat. *Tacit. lib.* 3. *Annal.*

Magistratus non solum erit ciuis bonus, sed etiam absolute vir bonus, hoc est, in amplexibus vniuersae virtutis perpetuo conuiescet. Nam ut obscuratis oculis non vident partes: ita deprauatis Magistratibus, caste & iuste non viuunt ciues. Contagio pestilentior non est, quam quae praecordia petit: labes immanior non est, quam quae culmina ac fastigia ciuitatis vrit: si fons limpide non fluat, riuuli turbantur. Vbi

*Non solum
officium
dignitates
sed etiam
pectus &
animum
virtute
excolat.*

non est pudor, cura iuris, sanctitas, pietas, fides
 ibi instabile fit regnum. *Tac. lib. 1. hist.* Magistratu
 existente bono, prosperè succedunt omnia: *Arist. 3 Pol. cap. 3.* quia pius Magistratus ad summum
 bonum tendit, idemque in circulo suarum actio-
 num, vt centrum & scopum intuetur: ab hoc cen-
 tro lineæ rectæ ad circumferentiam ciuitatis du-
 cuntur, cardines Reip. circa hoc centrum pulcher-
 rima manu & quasi virtutis motu agitantur, om-
 nes denique partes in hac sphaera comprehensa,
 benignissima influenza huius centri resciu-
 tur: quippe rarissimè illa ciuitas labitur, in qua
 virtus religiosè à Magistratu colitur. (*Arist. 3 Pol.*
*Oportet optimam ciuitatem de virtute ma-
 ximè esse sollicitam. Quintus Curtius: Nihil tam
 altè Natura constituit, quò virtus non possit
 eniti.)*

Scimus nullam pestem esse maiorem in ciuitate,
 quàm morum licentiam: nullam luem in Rep.
 esse tetriorem, quàm improbitatem. Nam vt deli-
 catè viuentium corpora, laxatis & dissolutis ner-
 uis languida redduntur, discordiaque elemento-
 rum corrumpuntur: ita malis ciuium moribus in-
 ermes fiunt ciuitates, eorumque perfidia magis
 sæpe deuastantur imperia. Hinc sapienter olim
Antisthenes: apud Laert. lib. 6. Ciuitates, inquit
 tum cadunt, & intereunt, cum boni nequeunt
 malis discerni.

Virtutem 1. Quod in natura est monstrum, id in ciuitate
Politica est vitium: at monstrum est error & defectio na-
esse neces- turæ: proinde vitium est horror & confusio
sariam. ciuitatis. Si ergo natura est mater & nutrix ciui-
 tatis, & si virtus est conseruatrici naturæ, sequi-
 tur quòd sine virtute nec cohaereat natura, nec
 vili

villo modo floreat Resp. (ciuitatis ordo, consen-
 sus, & harmonia.) 2. Adhæc, si Deus est, qui Re-
 ges, scepra, & ciuitates dedit, quis est tam im-
 pius ac sceleratus, vt audeat dicere hominem aut
 ciuitatem Deo, (qui est summum bonum & ve-
 rum,) sine bono, (in voluntate;) & veritate, (in
 mente;) posse adhærere? Infinitum esset ruinas,
 & veluti proiecta cadauera, (furore Martis dele-
 ta,) multarum ciuitatum, gentium, nationum, ac
 imperiorum (quæ recisis virtutis ac pietatis fibris
 consenuerunt) ostendere. Nunquid Africa, Asia,
 & eximia Europæ partes ideo nunc sub Turca
 languent, quia à fide & virtute prius descuerunt,
 quam suam felicitatem tam horribili miseria &
 calamitate funestari senserunt? Vide *Themat a no-*
stra Oratoria part. 1. Præmia virtutis, vide in Tri-
umpho Virtutis. 3. Præterea prisca olim patres no-
stri, qui de Repub. multa & præclara monumenta
nobis reliquerunt, in hoc omnes amicè quasi con-
spirant, quod Legumlatores ac Magistratus solici-
rè debeant contèdere, vt suos ciues bonos, iustos,
ac pios reddant. Hinc Solon apud Athenienses, Ly-
curgus apud Lacedæmonios, Numa Pompilius apud
Romanos legum sanctarum tabulas inuenerunt,
quibus eorum ciuitates per multa sæcula iustè ac
tranquillè regebantur. Nam ab Orbe condito
experientia (sciētia mater) docuit, quòd sola vir-
tus in omni imperio triumphet. 4. Ad extremum,
qui putat se finem ciuitatis, quæ est ipsa beatitudo
omnibus bonis accumulata, inuenire posse sine
virtute, id solum agit, vt nimia ratione insaniat.
Zeno interrogatus, quo præsidio maximè indige-
ret ciuitas, Virtutis, inquit. Sensit vir sapiens, non
mœnibus, non ciuium lacertis, non militū armis

ac legionibus ob hostium impetu defendi ciuitatem: cadit enim honor Martis, vbi splendor ac fides Virtutis cadit. Imperia & Regna nihil sunt aliud, quàm pilæ fortunæ si virtutis scepro non roborentur. Cōtra, vt absente solē non apparēt umbra: ita lucente virtute, vitiorum laruæ dissipantur. Est autē Magistratus in Rep. quod mens in anima, anima in corpore, gubernator in naui, sol in cælo; imò est quasi Atlas Reip. à quo vniuersus status Reip. pendet. Cùm præsentē *Alphonso Rege de Nicolao Picennino* sermo incidisset, & in illo alius rei militaris peritiam, alius apud milites auctoritatem, alius fortia facinora, alius aliud laudaret: quidam imaginariæ nobilitatis opinione inflatus. Hæc omnia, inquit, fortasse aliquid essent, si filionis non esset filius. Tum *Alphonsus*: Equidem malim, inquit, *Nicolaus Picenninus* esse, quàm Regum quorundam filius.

*Malo pater tibi sit Thevsites, dummodo tu sis
Aecida similis, &c.*

Idem dicere solebat, eos demum Principes magnificandos, qui virtutem probè excolerent: in quo enim est virtus, eius imperium a quo omnes animo patiuntur. *Panorm. i. de eius gestis. Eurip.* dicebat: Bonus mihi vir, Nobilis videtur: Qui verò non iustus est, licet à patre meliore. Quàm Iupiter sit genitus, ignobilis mihi censetur. *Plut. ad Principem indoctum*: Vt, inquit, necesse est ante omnia regulam rectam esse, vt ea quibus applicatur, ad rectitudinem perducantur: ita Magistratum oportet ipsum rectè constitutum esse, cum non sit cadentis erigere, incompositi componere, inordinati ordinare. Cùm esset ex *Socrate* quaestum, *Archelaum Perdiceæ F.* qui tum fortunatus

naissimus habebatur, nōne beatum putaret? Haud scio, inquit, nunquam enim cū eo locutus sum. Aintu? an tu aliter id scire non potes? Nullo modo. Tu igitur ne de Persarum quidem Rege magno potes dicere, beatusne sit? An ego possum, cū ignorem quā sit vir bonus? Quid? Tu in eo sitā vitam beatā putas? ita prorsus existimo, bonos beatos, improbos miseros, miser ergo Archelaus? Certē, si iniustus. Hæc *Plato in Gorgia*, & ex eo *Cic. 5. Tusc. Seneca*: Non deformitate corporis foedatur animus; sed pulchritudine animi corpus ornatur. Nam

Dat probitas speciem, sed non species probitatem.
Idem *Seneca epist. 20.* ait: Naturæ est deteriora potioribus submittere: ideoque summa felicitas erat gentium, in quibus non poterat potentior esse, nisi melior. *Arist. 5. Pol. cap. 10.* Reges olim eligebantur ex viris bonis, propter excellentiam virtutis, aut rerum ex virtute gestarum. *Xenophon. lib. 7. exp. Cyri* ait: Nullas homini cuius, ac præcipue ei, qui in alios imperium habet, opes existimo pulchriores, aut honestiores, quā virtus sit, quā iustitia, quā animi magnitudo, quæ qui possideat non potest non diuitijs plurimum abundare. *Agefilaus Lacedam. Rex* cū audiret Persarum Regē Magnum appellari: Quare maior me est? inquit, nisi iustior est ac temperantior? Censuit vir iustissimus eū Magni cognomento esse dignū, qui virtutibus & rerū gestarum gloriā alios superaret. *Plut.* Idem rogatus, quomodo quis potissimum apud homines probaretur? Si dicat, inquit, optima, faciatque honestissima. *Brusson. lib. 7.* *Cyrus* apud *Xenoph. lib. 8.* dicit: Imperium nemini convenire, qui quibus imperat melior non sit. Rectē ergo *Ilocrates*, Regi suo præcipit, ac suadet, ne deterior ipse melioribus imperet.

Sff 5

Certē

M. IAN. in
quest. Pol.

Certè virtutis ac morum probitatis maxime rationem habendam esse in Magistratu docent & hæ rationes. 1. *Plato* vult, vt qui quærendi sunt Iudices ac Magistratus, probitatis testimonium per singulas ætates habeant. (3. de Rep. 6. de Leg.) in *Romanis* quoque *Legibus* de Magistratu hæcerant: *Hic ordo vitij caret, cæteris specimen esto.* (Cic. 3. de Leg.) Non enim regnant, sed sæuiunt, qui mali sunt. *Augustin.* 5. de Ciuit. & vt oculi vitio aliquo laborantes perperam cernunt: ita malè imperat anima, mala quæ est. *Plato* 1. de Rep. peruertit enim intellectû malitia, nec nisi à viro bono bona proficisci possunt. *Arist.* 6. Ethic. cap. 12 Adde, quòd Magistratû vitij tota infici ciuitas solet, eòq; de Rep. meretur perniciosus Magistratus vitiosus, quod non solum vitia ipsi concipiunt, sed ea in ciuitatem infundunt; nec solum obsunt, quòd ipsi corrumpuntur; sed etiam quòd corrumpunt, plusq; exemplo, quàm peccato nocent. *Cic.* 3. de Leg. Neque fieri potest, vt si Magistratus ipse officium non faciat, ad præclara ac honesta agèda alios excitet: *Xenoph.* in *pædia Cyri*: aut contineat alios, qui se non continent. *Cic.* pro lege *Manil.* aut comòdè puniat illa flagitia, quibus se quoq; affinem esse nouit; sed istud vulgi sermone tritû audire cogitur: *Medice cura teipsum & illud: Aliorû medicus, vlceribus ipse scateas.* Qu multorum custodem se profitetur, eum sapientes sui primùm capitis esse custodè oportere statuit. *Cicero* 12. *Philip.* 3. Illorum, qui præfunt Reip. non singula solû verba, aut res publicè gestæ animaduertuntur; sed etiã ioci simul ac seria, domus ipsa, familia, vxor cubile quoq; curiosè perquirunt. *Plat.* in *Præcept. Ger. Reip.* Quin etiã augètur delicta perlo-

az co-

næ cōditione, & quo quisq; est maior, eo peccatū maius habetur. Etiam minima Magistratuā errata amplificantur, ac pro magnis habentur: quemadmodum maculæ, cicatrices, nœui in facie maius dedecus adferunt, plusq; hominem, quàm reliquum in corpore deformant. *Ibid.* 4. Optimè sibi cauent, optimè qui viuunt. Tutissima enim custodia Magistratuum ipsorum innocentia est: Claudianus:

Tu licet extremos latè dominere per Indos:

Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adoret:

Si metuis, si praua, cupis, si duceris ira,

Seruitij patiere iugum, tolerabis iniquas

Interius leges: tunc omnia iura tenebis,

Cum poteris Rex esse tui.

M. Aurelius Imp. ad Pollionem: Est regula certissimas; virtute ex peregrino ciuem, vitio ex ciue in propria patria peregrinum fieri. 5. Magistratus maximis ornatos esse debere virtutibus docet etiā, tum, quòd vices eius gerunt, qui ab omni vitio immunis est, Dei Opt. Max. tum, quòd nulla re efficacius subditos ad officium impellunt, quàm exemplo: (Vide de Exemplo:) vt plurimum enim, ait S. Basilus in cap. 1. *Isaie*, subiectus populus se solet conformare eorum moribus, qui potentia præualet. Rectè Ouid. in Fastis:

Sic agitur censura, & sic exempla parantur,

Cum Iudex, alios quod monet, ipse facit.

Breuitè, Virtutum duntaxat sidera in optima ciuitate lucent, radiosque non in Senatū solum, sed etiam in omnes angulos & partes efficaciter effundunt suos. Et, vt columba illa, emissā ex Arca, (Diluuiū cooperta terra) quietem pedi (antequam reuersa est) non inuenit: ita Respublica à

Porta

portu virtutis in Oceanum veluti humanæ ver-
ginis præcipitata, vacillat semper, & periclitat-
tur, donec ad eundem portum reuocata fuerint:
est enim solùm virtutum nauis à tempestate sedi-
tionis tuta.

Ad extremum est boni Magistratus officium, ad
Virtutem alios prudenter accendere, & infla-
mare. *Romani* volebant vt sui pueri *Bullam* de col-
lo suspensam gererent, vt illam figuram ante pe-
ctus conspicientes, se tum demum homines furo-
ros cogitarent, si corde præstarent. Dici-
tur *Bulla ἀπὸ τῆς βουλῆς*, à consilio: ideoque
data esse potest pueris gestanda, quòd ea ætas alte-
rius sit regenda consilio. Erant ijdem toga præter-
ta induti, vt purpuræ rubore ad pudorem (ingenui-
tatis) inuitarentur. *Macrob. Saturn. cap. 6. Gell. lib. 1.
cap. 23. Agesilaus Lacedæm. Rex* cuidam sciscitanti,
quænam potissimum pueris essent discenda? *Esop.*
quit, quibus vsuri sint, cùm ad virilem peruenerit
ætatem. Rectè censuit vir prudens, solam virtutem
primùm ac statim à teneris vnguiculis disci oport-
ere, nec vllam æui portionem artibus frivolis
dandam, quæ ad særia vocatis vtiles esse nequeat.
Plut.

SIGNVM XCIX.

VOLVPTATES ABOMINARI.

*Voluptatū
fuga.*

I. Sciscitante quodam ab *Agesilao*, quid *Sparta*
fructus attulissent *Lycurgi* Leges? *Voluptates*,
inquit, contemptum: indicans, non alia magis ex re
nasci Reip. corruptelam, quàm ex delitijs: & ean-
dem Reip. esse saluam, in qua Leges sub optimo
Principe omnes voluptates arcet. *Plut. Poenas Vo-*
lupt.

lupt. vide in Theat. hist. *Thasorum* gēs cū eidem, cū exercitu per eorum agros proficiscenti, honoris gratia, mitteret farinas, anseres, bellaria, liba ex melle condita, & omnis generis alia maximi pretij esculenta & poculenta: præter farinas nihil accepit, reliqua auferri iussit, vt inter helotes & mācipia distribuerētur. Sciscitantibus, cur id faceret? respondit, non decere qui virtutis studio tene-
Aduersus voluptates inuicti pectoris specimen.

rentur, id genus delicias recipere, quod istiusmo-
di res, quibus inescarentur ingenio seruili nati, o-

porteret à liberis procul abesse: sapienter ostendens, nihil esse seruilis & abiectius, quàm gulæ ventrisque voluptatibus obnoxium viuere. *Plur.*

Cal. lib. 9. cap. 13. antiq. lect. ex Arhineo & AEliaño.

2. *P. Scipio Africanus*, missus in Hispaniam in solo lanitissimos Numantinae urbis spiritus superiorum Ducum culpa nutritos, nunquam fregisset, nisi Edicto ea omnia, quæ luxuriæ, & voluptatis causa comparata erant, auferri, penitusque submoueri iussisset. Quamprimū enim turpis illa & erubescenda sentina ex Romanorum castris eiecta fuit, exercitus, qui paulo ante metu mortis deformi se fœderis ictu maculauerat, erecta virtute animosam Numantiam incendijs exustam solo æquauit. *Val. Max. lib. 2. de Mil. discipl. Orosius lib. 5. cap. 6. Eutrop. lib. 4. cap. 7. Flor. lib. 2. cap. 18.*

3. *Tacitus* vir Consularis, senex & grauis factus est Romanus Imperator omnium assensu, vir temperans, sobrius, & librorū lectioni intentissimus, Frugales mensulas holuscis & leguminibus Pythagoricis instructas, multo laetiores esse dicebat, quàm Milesiorum sumptuosa fastidia. *Guido Bituricensis.*

SIG.

SIGNVM C.

**VSVRAM, MORDACEM PECVNIA-
rum exactionem, in Repub. non tolerare, aut
si radicitus euelli non potest, non
approbare.**

1. **A**ugustus Caesar liberalitatem omnibus or-
dinibus per occasiones frequenter exhibuit: quoties verò ex damnatorum bonis pecunie superflueret, vsum eius gratuitum ijs, qui caue in duplum possunt, ad certum tempus indulgit. *Sueton.*

(*Lucan. vsuram voracem vocat: Hebræi Morfam appellant.*)

2. *Thebanis* lex data est, vt ad Publica munera nemo accederet, nisi qui annis decem à mercimonijs destitisset, adeò exosam habebant vsuram. *Reip. pestem. Alex. ab Alex. lib. 4. cap. 6.*

3. *Agis Spartanorum Rex* adeò fœnus exosum habuit, vt omnium fœneratorum tabulas igne supposito in foro concremarit: quo igne nullum clarius lumen vidisse dixit. *Idem Alex. ab Alex. lib. 1. cap. 7. Plutarch. in Solone.*

4. *Tiberius Imp.* vt fœnus tolleretur omnino disposito per mensas millies sestertio, caue vt singulis facultas creditum accipiendi fieret in triennium sine vsuris, si debitor in duplum populo cauisset. Postremò pluribus plebiscitis non modo fœnus, sed verita versura fuit, caueumque perpetuò Senatusconsulto, ne filiofamilias honori credere liceret. (*Ibid.*)

(M)

(Miser est, qui nummos admiratur. Cicero Animus hominis diues, non arca appellari solet.

5. *Claudius Caesar* veterum Senatusconsultum longo abusu oblitteratum, foeneratorum licentiam coercens, ne filijs familias pecuniam foemori darent, seверо Edicto seruari mandauit. *ibid.*

6. *Vespasianus* cum censuram ageret, saluti parentum & liberorum consulens, illud denuo ex longo interuallo reuocauit. *ibid.*

Foeneratores sunt voraces quasi corui, in Rep. & quasi lupi insatiabiles quorum sitis non extinguitur, quorum hydrops nullis curatur herbis, aut medicinis. Hi viscera & praecordia ciuitatis rodunt, & nervos exedunt, vt cancer ossa: merito ergo inter viros sint maledicti, inter mortuos insepulti (idque Legum censura) iacent.

Vtinam autem nulli Dynastæ in danistas, seu foeneratores degenerarent. Notum illud Catonis, quod est apud Gell. *lib. 11. cap. 13.* Priuatorum fures in neruo & compedibus atatem agunt, publici in auro & purpura visuntur. et illud Iuuenal. Sat. 13.

Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema.

Queruntur multi aestiua tempora esse algida hyemes tepere, & terram colentibus ipsam fruges ac prouentum negare. Desine mirari.

Nam

Nam quia iam multis sunt ferrea pectora, reddis.

Celum etiam multis durius esse Deum.

Et quia iam nummos gignunt pro fenore nummi,
Ante ferax tellus desinit esse ferax.

7. Cùm ex Catone, qui Censorius ob grauem Censuram est cognominatus, quaereretur quid esset fœnerarij: respondit: Quid est hominem occidere? (Cic. 2. de Offic.) Fœneratores enim inopum sanguinem hauriunt. Psalm. 13. *Deuorant plebem meam sicut escam panis* Psalm. 14. *Quis habitabit in tabernaculo tuo? &c qui pecuniam suam non dedit ad vsuram* Fœnus dicitur à multiplici fœtu mali. Vide Plur & Nicolaum Cabasilam contra fœneratores. Pœna Usurarij vide in Theatro hist.

8. Alex ab Alex lib. 1. genial. cap. 7 Indis, & Germanis fœnus ignotum fuit, & plerq; gentes odio illud insatiabili persecutæ, adeo vt cum furem dupli, fœneratorum quadrupli damnarent. *Lycurgus* fœnus & vsuras in Sparta exterminauit: *Cato* ex tota Sicilia fœneratores exegit Proinde Magistratui prouidendum, ne subditorum bona à fœneratoribus exhauriantur: expedit enim illi subditos habere locupletes.

VTINAM hæc ducenta Boni Magistratus Signa diligenter legerent omnes, penes quos est, Labes Rerum expungere, Leges iustas sancire, mores ciuium ad vocem & nutum virtutis fingere, & omnes vitiorum spinas ac vepres extirpare: in gemmis enim virtutum candor vitæ cernitur, & cardo ciuitatis voluitur. Vnde hoc Speculum multos ab inani strepitu mortalium, in gloriosum chorum cœlestium spirituum, & ab hoc inuisibili p̄iæto temporis, ad infinitam circumfœrentiam Numinis posset allicere, posset auocare. Vtinam nec pauci cum eodem Speculo coniungerent sex & viginti libros *Petri Gregorij Tholoani*, l. V. Doctoris de Republica,

(††)

FINIS.

Laus DEO, Virginiq; Mari.

Gregorius Tholoanus l. V. de Rep.